PAGE(S)MISSING

NOT AVAILBLE

FOLIO NO:- 1

तन्नुतानमोदंतावदार्जीवं पात्रापात्रविचारनावविरहात्पत्नृत्यद्दारात्मनां मानतर्जिन्हमनवप्रमादवशातादोषात्रपिमु
र्युणा: त्रविष्टाश्रणतिलक्ष्म्यर्धवसंतपुरपत्तनगंतुंवरमध्येपटाद्दाघोषणामदापयक्षन: नातात्रसिमुदायमिलितस
न्मुरुत्तं तृतीयात्तृगुरवती/यागा दृष्टावादित्यगुरु [illegible] षाघोइत्यादि यावक्षनस्थलितुकामात्तात्राव श्रीधर्मघो
रवस्मरयस्तत्रात्यत्यधर्मलानप्रवंधनदत्तासानत्रपविज्ञपधर्मकथामितिश्रातु: तत्रासाधनदायादा धर्मलोरा:मित्रतुरू
: स्तुरुष्यमानतुंमां दृंतितीणिबलाद्वनं १ गाथ्रतत्र भुरुन्मार्गय:पाथ्यकसातिम: स्तत्फमार्गमविकुयानि
ऽर्द्धि: सुरुतेर्विना। २ ज्ञाबलूकुरूरमुद: धर्मदानंत णारूपं इच्छामुत्रद्विताचार्य नक्षातनुरूनलावतू द ध
म्मछिव लातात्रदवरवद्वेरव्यालेऽरामोरव्यनावदत्रा सुत्तवर्वंऽनिर्मलियत्रा:मरुादिकं प्रत्यद पाणलेवचं
ऽगतिलवंछुखादिकरुऽ:मदनदाकीर्त्तिगणतादवरूरू तत्रातयद्दिष्टतव ध श्रुरवतिधनपाट किंकार्यश्रीमुद्य
पादानामादित्रांतु सुरुतिमक्क वयंवसंतपुरपत्तनेऽगा मिषदस्म धनपाह तगवन्मामापरित्रूपांस्वा मयासार्द्ध
समागवत: ममापिमार्यधर्मश्रिवणश्रीमत्स्रूपादात्रुपुण्पलवति तत:स्मानानदिनमक्कानपुरुाय मानष ऊंत्वव
:सम्मत्र लारहाप्यतात्हवनत्रलय दंमणाम्मवपसद्धे पयाक्षिणासवमंपन्ति २इत्यादित्राकुलै:धनसार्थवाहं श्रीधर्मघो
षसूरिति!मदवचान: पुरुवाक्षामदिनाग दक्षिणातूमधुरस्वर:कात्रुमरयालनितं प्रष्टितानांमरनारघात् ३ वरुरु
वाकूलारवाऊ हंसहारीवसारसी कोलविकस्यदात्मद वाकारऊलकूर्क दा ३ पालषाला मत्राश्चापि दत्रनिमंगल्त

×उरक×१

प्रदत्तलटास्व जन वाधानां दक्षिणेगमनंसुलं ४ दृष्टिविशुक्तो ज्ञि कल्याविवाम्माराज्ञस्थकःस्त्रन: मवस्थितधा उपेनो
नरदसरव्य दक्षिणदामग्र:स्त्रन: ५ मार्गस्थेयदक्षरूपायेनागतंपरिक्रिस्माल्लफलपरिमांश्चितंश्रीगुरुणां उराश्रका धनसाववि
२ दधाहनगावनमुनिमदकारफलग्रहाणममभुण्यन्नवति गुरवस्तस्य कस्वलावविज्ञायजीवाजीवादिस्वरूपं तस्माद्यथ
रूपयामास: मूलधर्म्मस्मदया अमेमजीवाणाहाइमाजराणि जंतमथावरजीवाण रक्खणाहोइजइधम्मो १
×वं× जीवस्वरूपाद्यपो्च्यते जिनेन्द्रै: त्रसजंतुजलानिल वणस्सइनिचउपंचिंदीए हिंनवए जीवा मणवयकाय
युणीया हवंतितसवत्रीसमिति २ इष्ठासीइकिरणाका रणाणुमयतांडीउरहोइ सव्वियतिकालगुणिया ड्डा
त्तिसयाकंतितयाला ३ एतेषांजीवानांयाव धमनसाकायनकरोति तस्यदुर्गतिपातनवति ×वचसा×७
॥यत: जीवहिंसाजन:कवित्रिहाजालसाततरांपरा लोकसमाप्नोति ड:स्वबह्रादिवुस्फुटं १ जीवरक्षा नरकपात
मन× जन:कर्ववि वाचाकायेनचेतसा इहामुत्रसुरवश्रेणीन राणांलसतेतरां २ यत: आउदीहमरोगमंगमसमंरु
वंपगिहंबलं स्माहग्गंतिजगुत्तमं निरुवमालावयसानिमस्सला आरसिकूपरीयणाल्लच्छीअविब्बयणी जं ×परायण×४
द्या तस्म स्वतातऊगइजो जीवाणुकंपणारा ३ परमाय फलं यथा दद्याकांचनमेरु कृत्स्नांचैववसुंधरां एकस्यजी १ सम्यक्
वितंदद्या नचतुल्यंयुधिष्टर: १ दद्दिनसुरवमोदंत विनाधर्म्मंकृत:सुरवं दयाविनाकुतोधर्म्म: तस्मात्तस्यां रा २
न्नाल्ल्व ३ अत्रहृदयमंजरीचोवागमाप्राकं सर्वेषांधर्मीणां मादिरहिंसानिगद्यतेसद्भि: तद्दहितानजपतिदि:

कहिसुलत्रणतणउ दंडकवीसनइयारिज्जुअसुअसणाउं नारकीविगलसंमुछिपंचंदिया तउनइवाउएपढम
तिल्लसया ३६ तवणवणसुरधरामीरवणसइजिया आइवउल्लसबल्लसपंचंदिया गजतिरिया नरालेसइ
काजोइसी तजनामणएवातदियइइवसी ३७ लसइक्कपढमितहतजबीजइत्तणी तिसउपंवमसुरेपउमह
लइणाभुणी उवरिमसुरसजुअसुक्कलेसाघराक प्पाग्रेवयकपंच्अणुत्तरा ३८ कायपगंदिबेरसणाति
यंनासया वरकुवउरिंदियाकत्रपंचंदियाथावरा विगलइगदोतिचउरिंदिया नरयतिरिमणुयसुरा
जाणिपंचंदिया ३९ नारकीवाउवत्रारिछवणे सराग जतिरिविंतरजायकप्पयसुरा पंचलेवे
यका गुनराहृदया अगणिवणविकलसंमुछि पंवंदीया ४० तिन्निनरसत्तसघायकारणिक
रइ अउकमिइंएमजिणगणधरकवरइं ए सत्ति असन्नियदारिबेनारया नवणावणजोइसुरमणुय
तिरिगझया ४१ थावरविकलसंमुछिपंचंदीया एअसन्नीजियाजाणिमणवक्रिया २० वेदअधिकारिसुरसव
णवणजोसिया कप्पवगिवेदडुइउरुषनइइछिया ४२ वेदइकउरषनउसरूअउवरिमसुरागजतिरिमणु
गिणिवेदतियसंदरा अवरसविदंमयाकुदियनपुंसया सहद्दउपदवीवाणितिननीसया ४३ हाल दिवप

क्रमविवारनारकितवहसवनपतीपंचयकहाणवाणमनसमकालसविसुरदंडकइंकणानदीए ३७ विद
गागणिवावणएस्सइपज्जत्तिचाउरिंशमनिभ्भरवीए बितिवउरिंदिपणिंदिसुछिमतिरियजतिदनइपंचसेनारि
वीए ४४ गज्जयतिरिनरनाणितसुबद्दपज्जत्तिइमससक्कुसइदंमकरुआए४३ ४८ दद्विइंत्रिविधविमाणिनाय
यवितरजोइसलवणपतीछुआए गज्जयतिरियंवंदे माणवइणिपरिविकलसंसुछिमतिरिजियाए ३विध
हद्विपविंदिमीसविउव्विययावरमिच्छादिट्ठियाए ४५ अउक्कमिदंसणतिन्निनारयसविसुरगज्जय
तिरिक्कवलदलाउए थावरबितिइंदिएकात यअवरकुअकम्मयोगपरिसमिलउए सुछिम
तिरिवउरिंदिदंसणइन्नियवरक्कुअवरक्ककहा एवउदंसणनरमादिवरक्कुअवरक्कुअउदी केवल
तिणिलहाए ४६ गज्जतिरियपंविंदिनारकवितरजो इसवणएमाणियाएएतिनाणतिअनाणदवअछुव
रक्केलिकदियतिनाणियाए ३इअन्नाणइइनाणविकलसंसुबिमतिरिपंविंदियफतिनएाए थावरदो
अन्नाणनरतिअनाणियपंचनाणइदनइसुणाए ४७ वउनाणिलणिसंखकेवलनाणियइं[illegible]बोलि
यइए पनिरूपमनिकलंकविमलअणुत्तरकिदनीजामलिततालियइए २० कायप्रयोगपकिंदिबितिचउरिंदिय

[illegible] हतनायकासेन्यवतधर्म्मा: १गीताया। पृथिव्यामप्यहंपार्थ वायावग्नो जलेप्यहं वनस्पतिगत[illegible] आहं सर्वभू
तगतोप्यहं २ यो मां सर्वगतं ज्ञात्वा न हिंसति कदाचन तस्याहं न प्रणश्यामि स च मां न प्रणश्यति ३ यत्र जीवस्तत्र शि
व: इति वचनात् अतस्थावरेष्वपि जीवत्वं सिद्धं अत: साधुभि: सर्वप्रकारेण त्रसस्थावरजीवरक्षादि मानकर्त्तव्या तत: श्रा
द्धकाम्यवलात् पानानि ग्रहीतव्यानि तदलस्मैलि: फलै: सचित्तै: तालाधतो वा नगवद्युपदेशमयाश्रावकाम्यवान्ना
दीनि दातव्यानि तदत: कुमारपालनामा सम्यक्प्रवर्षाकालस मागमत्र सच कीदृश: सर्वोत्राजितकंदलाव सुमतीहंदि
कडानांपरा जानाति: कमलाश्वलैर्निश्चासाघानिकृत ति: सर्प्पति प्रतिमंदिरं छिरसनासत्युक्रमा प्याकृत: द्वाक
ष्टंकलिकालेपवदति प्राहटइसुरूपविवि: १मघा हष्टत्वत्र: मार्ग विषमं कर्दमादि नाजात का पित्रि
लपार्श्वविर्यायाद्यतिसर्व: मा घोलिनिविद्यातो धम्ननम एणिलश्आहदास्त्रपाश्रयगुरुव: स्थिता: कालक्रमेण
गछीणपाषाद्यत्सर्वलोकाकिं दक्षलादितकिंतुलग्ना: तत्रमासकल्पजात कस्मातृक्षनसार्थवाहस्यदारवश्च
तोमातासिसमायद्वा: धानेवातनमयाश्रीगुरव: सार्धमाकारिता: एकवारापिमयानातेषांकृपानादिविर्तीजात अ
ताथि[illegible]ग्रामसधर्मप्रतिपत्रविस्मारकं इयप्रतिपन्नकुंकइतिस्वश्रधमाणेवाच्यात बलतिचलाचलत्वक्रं मर्यादिमधिपा
नंतिकुलनिश्चय: प्रतिपन्नममलंमनसा नचलंतिशुभंसांशुगांतपि १तत्त्रीयमत्रंकृपद ऊन्त्रीयमत्रंसहोइनिर्वाहा
वायांस्त्रियाणानासइ जीवतामथ्याद्दोइ २ ततश्चकालेसमुत्तायधन: श्रीगुरुपार्श्वागत ननामधीर: १तातोधनाप्र

नरदेसरवृ० ३

ण भगवन्नहमनाथएवास्मि मयाश्रीमत्पूज्यपादानांसाधर्मिकारितानामेकश्चोपिमारामयानकृता श्रीमत्पूज्यपादा।
नांनिर्वाहाङ्गःश्रावकोस्मि गुरवाऊचुः महानुभाग महत्मार्गाविद्यन्ते श्राद्धाश्चबहवःसंति तेषांश्रावकाणांप्रासुकम
न्नपानादिविलोकनसदालभ्यतेऽगीकृत्यतबभवतःसार्धएववयमागताः नतुभ्यंतवमहृऊचायमानमस्मि साधुश्रेव
ण यस्त्वहमेनदीयतेतदवलभ्यतेश्रारीरिणि: यतःस्वदस्वेनान्नपानादिदीयतेनयत्किंचिकिंति: लभ्यतेतज्ञानेः श्रेख्या।
नीनश्रृणंनरोश्रायाः १स्वतानामपिकुत्रना श्राधेलहवि कारणंतन्निर्वाणपदीपत्रपस्नेहःकिंवदीनश्रेरवाः २धना
ह साधुयुगमाश्रिष्यतीनत्रकिमपिहमघ्रासुकान्नादिदा स्यंततोगुरुभिस्मरसम्यक्षमतावमहासाधुयुगमधनस्या
गारंप्रेषितं अन्नंदातं यावत्साधुरपिविलोकते स्मातावदस्यास्त्रकिमपिनदृश्यतेसर्वमयुक्तकारणा
॥घीलु॥ त् तस्यांनीतंतघृतमोदकानमुदंतंशुद्धमावाश्रार्धपात्रेछि तायावज्ञावत्साधुत्रास्यंमुक्तावंमहाप्रासुकंघृतंच
वीक्ष्यसाधुनाप्रोक्तंनविहृतं तद्दानेनसार्धदानेघृतंद दता महत्पुण्यवासुःश्रुणपाञ्चबोधिश्रुणमर्जितंबोधि।
बीजंच।। तथाचजिनागमः कोपिचादाऽविन्न पत्रं आनमतनु यमानुसु वितंवितंपत्नं निन्निविकसिंधुभन्नाणं २पि
क्रांतपत्कं तदाङ्गानसमणाणं मोदणाणंफासुएणंसमणेग्गोणं असणपाणखाइमसाइमेणपडिलालमा
णाणं किंकिंजइणायमा तत्रत्रदकम्मपयडीधुणीयबधणाबहाइ सिढलबधणाबद्धा उगरइ दीहकालद्धित्र ३
रंजगरइ इसंबणंदीहमद्धचाउरंतसंसारकंतारंवीर्वं ण विकालेणपरीयदृइ तथाशोकं अन्नपानंतथावस्त्रं आ

×एतस्मकालहिश्राउ×।

लयःशायनासरन श्रृश्रूषावंदनंतुष्टिःपुण्यंतैर्दिवंस्मृतं १ मोक्षणांकप्पणिज्जं जंनविदिन्नंकहंपिकिंचिति दे भ्रीरा
ऊकंत्रिकारीसम्रावगातंनचुंजंति एतभावदहस्वान्नदस्वान्नं ददस्वान्नंमधिष्टिरः सद्यप्रीतिकरोलोके किंदतेनापरेण।
त ३इत्यादिपात्रदौफलंधानामहाश्राघृतदानात्रदाशुक्तिगमनायागंपुण्यमावनयाऊर्यामास ततोधनोपाश्रायगुरुंवंदि
तुंसदायाति गुरुकधम्ममिश्रवणाद्दितिबसंसारसागरात्तारतरीतुल्यस्यधर्मस्य प्रतिष्टानप्रतिष्टमादे [illegible]
[illegible] सम्यक्त्वीतरागाणाक्तं वीतरागप्रज्ञादेव सुसाधश्चपातापु
रुपाइलस्यसद्दम्मःसम्यक्त्वमतिधीयते १ जिणवयण मेवतत्तं तत्थरुईहोइदवसम्मत्तं जदसाणाणसद्दाय
सुवस्तावसम्मत्तं २समत्तमीयस्तह पद्मिश्रुद्धेणसा वजुकुज्जा चरणोवसमवयाणं मायस्मुंखतराहुति।
३ अतमुत्तंपालियसम्मत्तं जेवामईपख्याते तस्सय अवहुपुग्गल परीअद्धात्तवसंसाराध संखेणचरित्ताउ
सुहयरदंसणागारयदंसिञ्जतिवरणरद्धिया दंसणरहि यानसिज्झंति ५सद्धहउत्रियकरणं गुणाणरातुरईअजिण
वयणे अगणणमुयमश्ररवासम्मद्दिहिस्मलिंगाइंद आइपुव्वदीसुतीसं स्वइयंउवसामगंच समतं खमोणियाद
वाणं पणितिरियाणणामव ७ समाणंनारयाणं तिरीयञ्जीणंततिविहादवाणं एउविहंसमत्तं पन्नंवीयरागाहिं ९ अ
णकाराहाइच्चउक्कं सम्मादिहिंजतियगरखवयमि जीवस्मसुहाताला अणुगालरवाइयंसमंमं ए मिच्छितेउवसईनं ता।
रवीलं अणुदियंचउवसतं मीसीभावपरिणयायवयक्कंतेरवउवसमं १० इत्यादि सडुपादआप्तःप्रिश्रावकसुक्तासम्यक्तंधन

नरदेसे वृत्ति
५

मार्धवार्द्धा ललो । वर्षति मेघास्फुरदये ज्ञात्वा धनसार्थवाहस्तस्य बाल यतः । दिवा च कर्तव्य यस्मिन्नुदये मुनिपुंगवः ।
[…]मेघ: । अनाहूतिस्सदा घोरा । पिता विक्रीतसुतं । २ वर्षाकाले दिवस यस्मिन्नुदिते मुनिपुंगव । तेनैकं पाय २
वाहा सेवांतर्मलिन्हु वि । ३ कुमारो धनसार्थवाहस्तद्वचो अतुरंय योऽपि तत्र कृतहस्तव्यविहाराय याडिंतस्तरिधनः । धनःसु
पुरप्रतिष्ठाले शुधुरं समागत्य कुमारो देवशालसमाह्वय धनं वपुः कृतरोधनकः पालितनिःकलंक श्रावकधर्मम्
माधिना विपद्य उत्तर कुरु […]श्री नामसरितं तत्र सत्त्वाज कृतत्रासु स्वर्गं प्राप्य गलि धर्म्मानात्पादधनः । तत्र देशाविधल × वे ×
इङ्कं मननुंबाद्वे ल्प कुमारस्तस्य मानसमुपितं ह्रदु । तथाहि । तमन्नगाः ३ तं गायये उड्डियगा उदीचय स्फूडयं चित्रमा अमणि यम × विड्ढगाइ × ७-६
उगाहगाराएअणणियाय ४ मन्नेगए समच्छ मधुपिंकुसायणाइनगासु उड्डियगसुयसगय
उड्डियाइंबकुणयाराइ ५ दीवसिहाकोइसिना मगा एएकहि तिउक्काय चित्तगसुयमह चित्तरसा
लायणसाणा ६ मणियंगसुयतुरवण वराइरव णाकुक्कसु अगणिगसुयधणिय वच्छाइंबकुणयारा × इसवल × ५
इं ७ इत्थं दशविधकल्पवृक्षात्समधिगतानि सुखान्यनुभूय तदायुषांते विपद्य प्रायः कुमारकृतदानपुण्यानुभावात्
सौधर्म्मसुरालये क्रमि: इति द्वितीयभवः ३ ततः सुरवाच्युत्य चिरं ततश्च्युतः सन् समापर विदेह
गंधिलावती नाम्नि विजयविताद्यगिरौ गांधारदेशगंधसमृद्धपुरे जात बलनामा सुतः । क्रमि सर्वाल्पस्व पञ्च शाखा सु ५
कलाकलापसमन्वयपित्राऽऽज्ञया निषिक्ता । तस्मुरदा निचुक्कानाऽस्मि नवमारसमर्त्तिं कृतस्थाने सिंहासनमासीनं तत्क्षणवत्सं
रा
× नाम्नो विद्याधरस्य महाबल × ७-२ कोटकनीयसेठ

× व्रं चारित्रग्रहणात् सफलयस्वजन्मपरलोकं साधयस्वेति मंत्रिवचः क्षितिपतिः स्वबुद्धया संनिविश्य × ७-९

निश्चयं बुद्धा निर्धन सखि रवनराज्ञा विज्ञप्त इति । द्विधीपय प्रमात्र गलदक्षुरुळ जियाणि जिणाधम्मं । नलनीलज
गसुंदर । ज्ञलनवपरिवेचलजीए १ इति तस्यामवसराप्रदेशात्स्मनृपः किमेतदिति पृच्छन् मंत्रिणा नमि यदा
द्यमयावसनगते चारणमुनिरेव तदाद्यः स्वरूपं पृष्टः सन् ज्ञानी मासमकः प्रत्युपस्थाप्नुरस्ति । इति तद्वचनाद्दुरा
ज्ञा ज्ञानी । अद्यनिशावाणे स्मनिश्चयातः प्रसुरवरमात्यपरदमधकूप पानितामा ज्ञिवयं कुवलवता एकेनाहूतः ।
इति मद्य: स्वप्नफलसंवादीममायमनुपादत्ता: सद्य । इत्यवरेनु क्षीणा आयुषि किं कर्त्तव्यतामन् दतयाकृत
प्रमान । मधिरवनाएव एकदिवसपिण्डीवा प्रवज मुवाग तं अन्ननमणा जाइन विपाव इसुरदअवस्माव
माणिनुरदाइ १ इति जिनसिद्धांतगी: प्रमाणपूर्व ताष्टाह्निकामहः पुरस्सर प्रवज्याग्रहं गुरुया
श्रेष्ठरक्षविधिना गृहीतानशन: समाधिना विपद्य ई शानदेवलोके श्रीप्रभविमाने ललितांगनामा
सुर: स्फुर: दीप्तिसुर: शरीरसमजनि । तस्यच स्वयंप्रभा देवीपत्नी बभूव तया सम दिव्यान्भोगान् चिरंभुंजान
स्य देवस्यैकदा विरहदुःखस्य श्रीप्रभादेवी स्वर्गाच्च्युता तस्याद्व्यापि विरहमाविधुरो ललितांग: । ततः उद्याना × ततः उद्या नादि × ५
देवापीपुरम्यमाण: क्वापि रतिंलेभे यतः । देवाधिदेवालाप दिव्यालरणकारिन्द्रियशरीरा उपरि च दुर्निनरानां तर
:संवदाभिसंगात्किं १ तस्सुरविर्माविलवं शिंत्रिअपवर्णवरदेवलोगाउ इयचलियच्छुन्त कत्तइ समय मक्करहियय २ ईशानवि
सायमयकाहमायलासहिवमाईदि । देवाविसमतिच्छया । तस्मिंककालाहृदेनाम ३ इतश्चस्वयंबुद्धापि मंत्री गृहीत ।

नराहसरहा
५
श्रीकरालवति

हतो। नश्यालन स्तद्वा तस्मिन्नेव काले प्रदृष्टधर्मा निधः श्राद्धः सामानिकाह्वन् यतः नवनयामेणयस्तु सर्वा द्वागेण
ङ्कंति उत्तमालागारदवत्रणागारद्धं श्रणसणभरगणाणं दद्ने सणवादवग्रायवस्मो हाहति ललितांगसुरविदविद्धा
लेवीश्च प्राह ज्ञो कापालोद्वाय विषयसुरण कादुसषंकस्य तिदृज्ञावन्निनंनसंत्तुरुछंवधा तिमसकामवद्धि ज्ञता
उर्नमातेग १ श्रुरागमगारम्या तस्त्रेतपा तान्विमज्ञ तः अपयातिम निर्लज्ज्ञा रपो रूपं साधुता वृत्तिः य माविषादं
रुष्टवं दव्या विरहस्तामनाश क्रुरु विन्नस्तिरं तस्मात्सुखी नवसिमंततं व सश्रराक्रुलबन्नउवाम कीवीणजुल बि
डुवंवाल ज्ञद्वणायनयावागमन्निल पाव कीवकिम यंन उत्तमसि ध डुष्पयंवउप्पयंव अप्पयंसमि
हणवा श्रणवकपवकयता हणडहव्यासाश्च परितंत्ता प णवसुपदज्ञादीयमानतनसुत
ललितांगानमनागुमाहान्विवृत्तः तातांडवधर्मादि व स्मस्पाद्दव्याद्याफपायाद्याक्कवानिति धा त्र
छडश्चाग्विदाह नंदयाम नागिलस्पदरिद्रस्य मुहिनः सम्प्रानाप्रुत्राणा [illegible]
सुपरि तस्या नवपञ्च्यां मष्टम्यां उत्पाउगा तात्यां उरुपायां लागपद्दी नाया पितरिद्धणाष्टनुबगा तें माकारणात् नि
र्नामिकाऊ माहव्राध्रप्रकदा वित्तनिर्नामिकागगन तिलकपर्वताद्वारुणपानेत्रगता नत्रतत्काले त्यन्नकेव
लज्ञानं युगंधराभिधमुनिं सिंहासनस्थं धर्ममुपदिशंतं सुश्राव ति॥ आयुर्वायुचलं सुरखरधनुः लोलं बलं यौ
वनं विद्युद्दंडउत्तनं धनंगिरिनदी कल्लोलवच्चंचलं सेदुकं कुरकणलिलवपलोदरंचराणाकुलं ज्ञानारायड

सरिड

निर्बंधः

नासदा क्रमतलोध मंमिमह्वानिश्चलं १ दारिद्रनाशनं दानं शीलं दुर्गतिनाशनं अज्ञाननाशिनी प्रज्ञा भावना भव
नाशिनी २ एवं गुरुपार्श्वे धर्मं श्रुत्वा सा सप्टधर्मा कुमारिका निर्नामिका सा सम्यक्त्वज्ञान सांप्रतं ज्ञानशनसा [illegible]
[illegible] नु तस्मात्रगवास्त्ररूपं तस्माद् श्राविकव्रयंच यथायोरनि निर्नामिका च [illegible] दत्तुगगिगग्रीवाश्ववावस्त्रयंपात
व षिध्यावत्प्ये तात्र वस्त्रायं तयाक्रतनातत्रव न सा निर्नामिकानत्रैवस्वयंललितांगस्य प्रियाभवत् ततः सा देवस्वय
रषिद्यय खमस्य विलासाच्च सुरवी जातः ललितांगदेव ततः कर्मदायुक्षये ललितांगः सुरात् जंबूद्वीप प्राग्विदेहे
मीतास रिद्धत्तर तयेच क्षलावती विजये लोहार्गल पुरस्थ वर्णजंघस्पराजः लक्ष्मीदेवी कुक्षि जन्मः कंद।
प्पविश्वितिरमाव ज्ञउरांघांगजा लवन पितात्कन्मो स्ववद्रतः यौवनं प्राप कुमारवज्रजंघकुमारः इतः
श्रुत्वय प्रतापिश्चगाच्छिफता तस्मिन्नेव विजय पुंडरीकि न्यां नगर्यां वज्रसेन तीर्थंकर चक्रवर्तिनः श्रीमतीना
म्नाश्च तात्र साकमाह्योवनाल्लकत्तार दत्ताः ऊनि पकद २ श्रीमतीम निहतवान सम्यक्त्व केवलज्ञान मुनि पद्धयुज
तिस्मृतिप्राप्य ततः सर्वत्त वपतिकरिष्यामीति निर्बंध परापितु मि दृत्वा तत्स्वर्वनिवस्वरूपं चित्रपट्टे लेखयामास स्थामं
मसर्वस्वं कथयिष्यतितमद्देवरिष्यः ततः स्वयंवरामंडपामंडितः आकृताःसनकस्वयपराकुकुमाराः तेः ह्रापसम्या
सर्वत्तवानकेरपिशाकः साकतत्ववृत्तरितिकादत्त ततआगाद् वज्रजंघकुमारः चित्रपट्टे लिखितं स्वर्वनवस्त्र वो ज्ञ्याः
कस्माज्ञातिस्मृतिप्राप्य ततः कुमार्या ह्रदयस्थानस्वर्वनवस्वेकतान् कुमारः कथयामास ततस्तया स्वर्वलवस्य पणितम

DR. BHAU DAJI MEMORIAL

नरदेसरवृ
६

चौदरमालान्याम सर्वसुपायाम ततो वज्रजंघसंयोगिनी यशोधरमायायौ । ततः क्रमात्पूर्णकालः पुत्राय राज्यं दत्वा स्वयं
दीक्षां जग्राह । श्रीमत्राज्ञो वज्रजंघो न्यायधर्मानुशासनं शशास । यतः यथान्यायेन वर्तसर्वज्ञप्रेष्टकी पृथिवीपतिः प्रपालनम्
प्रपालयत् । हृद्दारक निकेतनं ॥ राज्ञि धर्मिणि धर्मिष्ठाः पापाः पापे समाः समाः । राजानमनुवर्त्तंते यथा राजा तथा प्र
जाः ॥१॥ क्रमेण तस्य राज्ञो नंदनो जातः । तस्य वज्र इति नामदत्तं । अन्यदा श्रीमती भ्रातुः पुष्कलपालस्य राज्ञः सीम
ालभूपाले राज्ञा तस्य साहाय्याय वज्रजंघश्चलितः । दृष्टि विषसर्पेति स्मिन्मार्गे श्रुत्वा तत्र गत्वा सर्पं प्रबोधयामास
:स्वं दृष्टिनाशं ततः पुष्कलावती पुरीं ययौ । तत्राग तान् सर्वान् पुष्कलपालस्य रिपून् दृष्ट्वा पुरी प्रति च
चाल: । इतस्तस्मिन्मार्गे मुनियुगस्य ध्यानं कुर्वत :सर्वकर्मक्षयात्केवलज्ञानं जातं । वज्रजंघ: प
त्नीयुतो तौ मुनी नत्वा गरस्सनारव्यस्य निपुणगवप्राण म । तयोर्मुन्योः पृथक् धर्मोपदेशं श्रुत्वा स्वपुरमा
ययौ । अन्यदा वज्रजंघो नाना श्रियं वत्सरं तमदृष्टीष्य । एवं समाधिना गृहधर्मं पालयन् पत्नीयुग्मो सुराहमपि
तनुदीक्ष्यति । तदाहमपि त्वया सह दीक्षां ग्रहीष्यामि अत्रांतरे पुत्रो मातापित्रौ संयमयादास्यौ यम जानाता
विषदानेन क्रमात् । ततः पुत्रेण राज्यार्थिना विषदानान्मातापितरौ हतौ इति वज्रजंघस्य वधस्थलध्यानेन । ...त्रो मृ
त्वा उत्तरकुरुषु समुत्पन्नो युग्मधर्मेण तत्र दशविधकल्पवृक्षसुखानि । नोरयौ सुखितौ बभूवतुः । इति युग्मनव
तमः ३ तौ तत्राष्टवर्षायुषः सौधर्मे देवलोके उत्पन्नौ तौ तत्रायुः शुद्धानौ जातौ श्रीधरनामा देवः । प्र स्वर्गा ६

×संका मोक्षिमां नदिव्याह्रतं गृहाण्यते×३४×

×स्वयिवर×

च्युत्वा जंबूद्वीपविदेहे क्षितिप्रतिष्ठितपुरे सोधर्मसुविधिवैद्यस्य जीवानंदनामा पुत्रोऽभूत् । तद्देशानेवंद्रनृपस्य महीध
रनामा पुत्रो बभूव । मंत्रिपुत्र: सुबुद्धिनामा तथा सार्थवाहांगज: पूर्णभद्र: । श्रेष्ठिसुतो गुणाकरो नाम तथा श्रीमतीजीवो गा
ढ्यात्तत्रैव श्रेष्ठिपुत्र: केशवनामा तेषां जीवानंदनसहस्रमो हार्दमभवत् । अन्यदा कदाचित् जीवानंदवैद्य
स्य सदा तेषां वयस्यानां यत्रावासं तस्य गृहे गुणाकरो स्थितेन मुनि: कृशगलद्देहयाचनार्थमागात् । तस्य यातस्त्र
द्वारादर्दकुष्ठव्याधिग्रस्तं वीक्ष्य मिथ श्रितया भासु पृष्ठ । निरंतरं व्याधिनाग्रस्तो दृश्यते । ततः साधुकंपा जीवा
नंदो जगौ । अयं मुनिमहता धनव्ययेन सज्जीक्रिय । ते लक्षपाकतैलं गोशीर्षचंदनं रत्नकंबलं च विले
पक्वात तैल तु मम मंदिरेऽस्ति । शेषवस्तु क्रयाय पा यश्च त्वपत्र अस्माय निसुमहानलागग्न्यशीसुद्धारी
रनिरुपद्रव्या स्निग्धस्मायकारः करिष्यात कुष्ठस्फटने नतदा सुक्रिमम नत्यागं पकुरमपि जीति यतः ज्ञानवान्
ज्ञानदानेन निर्भयो नयदानतः । अन्नदानात्सुखी नित्यं नि र्व्याधिर्भेषजाद्भवेत् ॥१॥ अथ तदौषधप्राप्त्यमहीधरपुत्राद्या
:पंचापि जीवानंदनसमं कस्यापि श्रेष्ठिदाम हृत्यस्यापणे गत्वा लक्षनयन गोशीर्षचंदन रत्नकंबलयाच्वं तस्मै धर्मिणा तेन
न तं क्रयं यत्वर्घं दत्तं श्रेष्ठिना मयापि पुण्यं भवति पापानां मौष्यादागतपापमेव भवति धर्मिणां तु दानं धर्मीमेव भवति ध
र्मीव धर्ममेव करोति तस्य पुण्यविराणां विद्यास्यौषधस्य दातुर्भवति तमसो म र्वसु फ्रदमानि अ षधानि तदाद्या वाम
याहु: तस्यस्नान: रत्नातेलेन प्रथमं ददाम्यगन्नं कृत: तन्नलायोगादती बताचि तस्माद्धुवस्थिररत्नकंबलेनिदाथ तापव्य ७

नरदसरव

पोकल्वा माधुदद्दस्त्रा: कमायस्त्र कबाललग्ना तातावेद्यमदीर्घदर्शिनातकमया नीवशे गाग्नाबमधोस्ता पित

: ततस्तद्दृष्ट्वा शीत निमित्तं गाग्री र्षिचं दनं गगगा: का वितइति एवं कस्त्री पृनी कासणमुनि पदे कत्या तमया मासु विति

लगवट युद्यद शरीरी किमप्पु पराधं: कृत: सकम्पता ततस्तं पृणम्य तस्मै अष्टित यती नीलागकाता मित्रवत: अथा

धास्यामि तिनिवद्यचसुन्ना नं यद्: सचा अष्टि तदोषधदान पुण्य मत्र मादमाना गृहस्थ व संर्वकर्म क्षयात्केवला ज्ञ

नं प्राप्य चंदन सुफ्र दाग ग्री र्षरत्न कबाला विक्रीयतद्द्र — द्व्यण निरुका वन लक्षायन ततत्र जिनालयकारया

मास इतिनवमनवण इति — तमार्द्वकी वान — दादय: कमातू पुत्र ज्णागृही द्वा गा विज्ञातिमा गरा युक्क

क्कातस्वर्ग त्रिदशावद्भव इतिदशमनव १० अथ — जीवानदजीवतत कवा प्रथमं जंबूद्वीप प्राग्वि

दहे पु ष्कलावती विजये पुंडरीकिण्या वज्रसेन — स्य ती र्थकरस्य धारिणी देव्या: काङ्क्षो वज्रदंष्ट्रा

सुप्रस्विप्ता वततार: कमात्पुत्रा स्वत्व जन्माद वज्रना — स नाम् मारजप्रनंदन: अत्रत स्यामात्य अष्टिसार्थ

सो नांजीवाप्रतश्ररता कमण बाहु सुबाहु पीठ महापीठ नामान: क नीयासस्तमादरा अत्वारो बत्तव: कञ्चव

सुमुग्नशिकता: सुयश नामत्रपुत्रा प्रवज्या वज्रनाम सिंषेव वज्रनामत्रपा वज्रनामाय राज्य विती यीला कांतिक

दिवर्जयनं देतिकृत्तिरतसा वज्रसिंकदानं दत्वा दीक्षा कृपाद कमण केवलज्ञानं प्राप वज्रनाभस्य प्रथमं

राज्ये सु चं समप्रत्रक्रिन्वतिपद लागत्रत आन्पदकस्मिन्नवपुरस्त्री वज्रसेन संकिर स्तत्सम मवसृत: तदा वज्रीस

परिवार: पित्रनी र्थकाता धार्मिपदेशं आतुगत: जिनंदेति धार्मिपदेशा पाद नश्री मेविषुलाजं नीनक्समता जाता।

नवासनवालगातावानशुणास्पॅन चमुर्दधनेक टंबमम इष्टोत्र मिथि नित्वक्लाश्रकर्म आदम्रगानं सता ना नाह्मरि

णातिशहिणायवतोम्निचिंताइमा १ प्राप्य मजातसुजातस्मतिपाया विवेकिनिस्त्रपुनस्डयस्तनव नीवीधनादरापुन: ऊ

लाधनं वाप: खवा खेष्वतबीजलाजिन: १ एवं धार्मिपदेशा च्छात्वा संजातवैराग्या वज्रनाभोबाहु पीठ महापीठ प्राट

सि: सुयशा चसाहसं संयमस्थ्रियं कृपाद वज्रनाभायति: कमा दुरुपार्श्वमधनधादशांगगणहितबहव: स्त्रापा

कादशांग धारिणा सवन अर्हदादिभि विंशतिस्थान — वसर्वीर्थकरपदवी बबंध वज्रनाभमुनि विंशतिस्थाना

: स्तदत्तपदकृत: निर्ममती र्थकन्नामकर्म नवाष्त्रिता — नक: असिद्धंत श मिद्दरपवयाण वर्णयु धुपवर बहुस्सु

एद्दतवसीसु इवबलयाइगसि अभिखनाणो व उगाय — ।।८।। १ दंसणविणय २ आवस्सय ३ सी लवय निरइ:

आराइखणरइलव १४ वियाए १५ वयावच्च १६ समाही — १७ अपुवनाण गहण १८ सुअभत्ती १९ पवयण पभा

वणया २० एएहि कारणेहिं तिच्छयरतलहइजीवो ॥ सुक्ष्ममंत्रं समानीयविलस्य बाहु संयुत: ददाना युतिनुस्रक्रि।

कर्मापा र्जितवा कमात् १ साधु पंच शतीना म विश्रामण विधानत: अतीव बलवकर्मार्दि सुबाहु रर्जयत्स्वयं वज्र

नाभगुरु व्याहृत्य विश्रामणादिक बाहु सुबाहु — कर्वाणा गुणमर्जयतानघं य यदा स्तयो सूरियो।

कर्वतिस्म रव: स्फुटं तदा पीठ महापीठो साद्गतन स्ततसि ध मायामिथ्यात्वाया गानं क्रोधादिकृत्पतनयो इ्

तरदेसरहर्त्ति वकर्मक्षयेऽपीह महाविदेहे वज्रनाभचक्री १ पयत्नः ।ज्ञाच्चबालासहस्राणि माया कतवाड्हिंवंचयमयतां नयाकर्म
यवीसाद्धा । सासुरिसामदिलियाद्दाइ १ सुयज्ञासंयतत्र कर्कनधर्मनिरंतरं अर्दयामास कल्याणं प्राप्तक
८ र्मनिरत्पयं २ अत्यकादशामवः ११ एतत्सर्वचतुर्दशपूर्वी यावज्जी निःकलंकं तपःपाल्यआयुः प्रांते समाधिनासृ ×३×
त्वा सर्वार्थसिद्धिविमानेसमुत्पन्नाद्वादशानवं १२ इतश्च अवसर्पिण्यां सुखमदुःखमा निधिः इतीआरकप्रांते पल्यो
पमाष्टमांशशेषाइहैवजंबूद्वीपे दक्षिणभरतार्द्धे गंगा- सिंध्वोरंतराले प्रथमकुलकरो विमलवाहनाख्योऽभूत् ।
तस्यपत्नीचंद्रयशा तयोश्चक्रमात्समयहीनतालव- तः कल्पद्रुमकल्पवृक्षकुक्षायमानेषुकलहकारिषु
युगलिकेषुहक्कारनीतिं प्रवर्तयामास तयोश्चतमास- [illegible]चक्षुष्मान्चंद्रकांत इति युगलमभूत् ।
तयोश्चयशस्वीसुरूपेतियुगलमभूत् तयोरभिचंद्र- कारनीतिस्तत्र ततास्तेनिचंद्रप्रियंगुरिति युगलजातं
ध्ययतः नवधणसमयाइंपदर्मा ।। १ संघ यणासंग- [illegible]नवव २ ततश्चदपत्यक्षययुप्रसेन [illegible]
×ह्यं× ताइतियुगलंजातं तस्यापत्यं मरुदेवश्रीकांता युगलंयरकूद ततःसमस्थीनाभिमरुदेवीतियुगल
वन्नव [illegible] नाभिसुसपादपंचशतधनुरुदेशः मरुदेवीतुनावतएव [illegible] इतः इतीआरस्यविचवारि
×३× शाहवमिदस्त्रेषाकानन वतिएकाधिकपुत्रविशेषुअधोदवदिवसत्र्यष्टिसुराषाढनक्षत्रेसर्वार्थसिद्धिविमान ८
तत्तत्रयस्त्रिंशत्सागरायमपसिनासुरस्वराः नुच्चय ततश्च्युत्वाश्रीवज्रनाभजीवः अवधिज्ञानशालीगजादिच
त्री२

उद्दशमहास्वप्नसूचितती र्थकरजन्मामरुदेव्याः कुक्षाववतरत् तदात्वनारकाणामपिसुखदमभूत् यतः नारकाअ
व पिमोदंते यस्यकल्याणपर्वसु पवित्रं तस्यचरित्रं कोवर्णयितुंक्षमः १ तस्मिन्कालस्थप्रोचैर्विकादशयान
संति तदाशाकुपोतानन्त्या स्वामिरकार्थअतियागिकान्ह्वासवक्तासुमात् नवमाससार्धसप्तदिनव्यतिक्रांते
चैत्रसिताष्टम्याउत्तराषाढनक्षत्रेउद्वयुगलधर्मिणंपवश्रातधनुस्तनुमानं सुवर्णवर्णशरीरवृषलांछनंसर्वज्ञितलक्ष्म।
तीनताहवं। णं प्रथमजिनं श्रीमरुदेव्यासुषुव जन्माभिषेकक रणं आकूअकुःवनारितसौधाउपाधाता श्रीउपवितंतत्र
लेबिन वृषभस्यकर्णानातस्वामिपाणादौ तस्मादृषभना मादंजयुगलजातं योःकन्यायाःसुनंदतिनामाञ्जः
नवत् वृषभस्यकिंचिदूनवर्षव्यतिक्रान्तशक्र इन्द्र दंडाजाश्चसुन्नेनतुवंशस्थापनायसागात् तदावृषभस
न बालः स्वनावात्इक्षुदंडदृष्टीश्चेंद्रसन्निभामानक्राणव यो ततःशक्रेणवृषभवंशस्यइक्ष्वाकुरितिनामदत्तं ता
× प्रसूकुते ५ तः सदास्वराज्ञात्तरकरूतः फलानिभक्ष्यदंकीशादकुलानिचे रपनयतिस्म अयदशावधिदश्योपशाक्रकाल्लतालफल
रपतनताश्चुगलिनः पुरुषस्पतस्रयतसूत्रत् कर्मयोगातुस्वितुस्थिता सुमंगलेतितस्यानाम ततोयुगलिनिःश्रीनाभि।
कुलकरायरयुगलिस्नानृतिसुरूपंपाकं अवरयोवनस्पस्पदाला श्रीनाभिराज्ञासुमंगलायासुनंदायाः पाणिग्र
हक्रियमाणः विधिनाविज्ञायवासवः सदा [illegible] स्तत्रमागात् प्रभुरपिअवगपलोगपकर्मजानन्नं।
सर्वमेतद्मंस्त ततः प्रथमामवस्थामी सुमंगलासुनंदाय्यामदिव्यधात्रीनिपुणपिताबलिसहितवृषभनाथा ना ।ता

×पुत्र्या ब्राह्मीतिनामाकृता स्वबाहुमहापीठजीवौ सुनंदायां कृतौ युग्मे द्वे नव्य वत्सः पुरुषस्य बाहुबलीरिति नामान्तरं ×३६

मेऽपद्वारस्कृते द्धिङ्वदिमंगलकर्मप्रभातविधेः ततः शक्रः स्वर्गगमनं तत्परतस्य पुत्र्या मंगलानीति मरुदे

नराद्यमरसूत्रि व्याः वगाः सूनानां गमकल्पवृक्षविततः आस्वाद्यातनक्रमात् त्रिलोक्या निखिलसमीहितफलः संतर्प्यया संततं

सत्या शीलितिया वृषभध्वजयुतः स्वावासतत्रागिनी प्रीत्यास्त्री मरुदेव्यासौ विजयतां तीर्थंकरस्य प्रसूः १ इतिमातुर १

५ ×त्रर्थि× शिषप्रभुः प्राप किंचिन्न्यूनषट्पूर्वलक्षप्रव्यतिक्रान्तेषु सर्वार्थसिद्धिविमानात् च्युत्वा बाहुपीठजीवौ सुमंगलादेव्या

त रुक्षावतीर्णौ तदा सुमंगला चतुर्दशमहास्वप्नान् निरीक्षा [illegible] दीनि दद्भ्यो क्रमात्तया जातयोर्जन्माभावस्कृते पुत्र

स्यभरत इति नामा पुत्र्या ब्राह्मी सुंदरीति नामद्वयं क्रमा [illegible] सुमंगला एकान्नपंचाशत् युग्मानि प्रसूता एवं क्रमप्र

सादवस्य पुत्र [illegible] जातौ पुत्र्यो ब्राह्मीसुंदर्यौ क्रमात् [illegible] ल्पवृक्षप्रदीनसत्त्वेषु [illegible] फलदानाशक्तिषु

कषायवक्रुलानां नीतिमर्यादालंघनपराणामिव कलि [illegible] पराणां युगलिनां स्त्रीनाति कुलकरणस्त्री क्रषप्रद

वसमर्पिता मर्यादाप्यः ततस्ते युगलिनः कीदृशयः परम [illegible] मदनस्थलस्यापरि

याविज्ञपनिलनीपत्राणां दाहेयः दस्नपतगवत्सानामर्हक्षलाभायगताः इतश्च शक्रः स्वर्गादत्यपसमग्रं ताहृश

रत्नसिंहासननिविष्टप्रभावाश्चंदनरसमानायालंप्यालंकरणवराणि परिधाप्य प्रभवन्नस्थितः इतस्ते युगलिनो

गृहीतपद्मिनीपत्रजलाः प्रभुं ताहृशं दृष्ट्वा दक्षिणीकृत्य चिंतयामासुः यदि जलमस्माकापरि

[illegible] प्रक्षिप्यते तदा सर्वाणि वस्त्राणि विनिश्यन्ति ततस्ते प्रभुं पादयोरधस्तात् जलं क्षिपन्ति [illegible] च्छिन ५

यसंप्रुष्टः शक्रः प्रकटीभूय अहो न्यायप्रणम्य सुविनीता एते युगलिनः इत्युक्त्वा तस्मिन् स्थाने नवद्वारा नगरी

कृता या प्रायो नवयाजन [illegible] विस्तृता न च [illegible] विनीतामितिव्रकारः प्रभोजन्मतो विंशतिपूर्वलक्षाणि व्य

तिक्रान्तानि ततः प्रभुणा केचिद्युगलिनः सचिवाः कृताः केचिद्दुर्गआरक्षकाः कृताः केचिच्छलागायुरवः कृताः क

श्चिद्वयस्यराजन्याः कृताः शेषास्ते युगलिनः क्षत्रियाः प्रजाः कृताः ततः करितुरगगोमहिष्यादिसंग्रहः कारितः प्रभुणा

१ अथ कल्पद्रुमपरंपरोच्छिन्नप्रभावात्प्राक्तनौषधिभक्षणपराणां युगलिनामुदरे पुष्परुप्रयोगेण कंदमूलतल

फलाभावप्रकोपधीनष्ट [illegible] यतः ततस्तेबाहुपुस्तात प्रवृत्ति रुक्षान्नस्थ

हष्ट्वा तानात्मप्रसादपार्श्वमागत्य रुयुः रागवन्नस्मा [illegible] कर्मोषधीः नक्षयं सत्यमत्रामि प्रभुणा ज्ञातं नाश ×द्रवाहमरप

स्निग्धत्वात्तेषामुक्तं तस्मात्तेस्मत्याणिमध्यजीर्णकाम [illegible] येनक्षयतः ततस्तथा कृतं पुनस्ते प्रभुसम [illegible] सु

[illegible] हृणाग्निः सर्वं नक्षयति ततस्ते प्रभुणाद्भिर्गत्वा तट [illegible] पिरक्तौः ततरा वृषभलण कृत्विंतस्य ज्वलितस्मृ त्रिंकामा

नाय प्रथमकुं भ घटयित्वा र्पयामास प्रादर्शनं विधीनकुंलानुरूपाविक्षिताप्रावर्धिताग्नौ तेषां ओषधीः स्वाधयित्व १

[illegible] नक्षयतः ततः प्रभुस्तु विधिनात्तओषधीनक्षयन्ति स्मत्तास्ते सुखिनाः प्रभवन् ततः प्रभुःशिल्पशतप्रकाशाय

मास ततः प्रजाप्रकाशाय चतुःषष्टिकलामध्ये आपसदप्रकाशिताः कृषसतिकलानं राणां तरत शिष्ययामास ब्राह्मी

र्णी चतुःषष्टिकला बाहुबलिंशिक्षयामास अस्यलादीनां लक्ष्मी निपकाशितानि दक्षिणदक्षे नाहा दशालपिश्रावस्या

वासेन हृष्टस्य नगरिणीतारा निसुंदर्ये प्रकाशयामास प्रभु त्रिपृष्ठिक्षत्रिय कालिका गिरि: कंटकाराज्य श्रियमुपभुज्य वस्मा
नसमत्यसारस्तुता: देवा: अन्ये त्वप्रभुप्राप्य: धर्मतीर्थप्रवर्त्तयितारं ततः संयमग्रहणाय समस्तसुरवधिना विज्ञाय नूर
ताया राजा ध्याराज्यं वितीर्य बालकुबलायबकुलं निर्दत्वा राज्यं प्रव्रज्यामास्थ वंगाल्लायपुनरायांपुर ग्रामादिव
तीर्थसार्व श्रीस्कंदानंदादाये त्रसिताष्टम्या उत्तराषाढवर्षेसुरासुरो दयासुदर्शनाख्या शिबिकामारुह्य सुरेंद्रा
दिवृन्दपरिवृत्तो राजमार्गे बालप्रभु: कुमाराद्वदेवा लोलवाद्यमानायां सिद्धार्थोद्यानमागाम: प्रभु:शि
बिकया: उत्तीर्याद्याभरणतस्त्वचवसनानि रणानिसुमो च प्रभु: तातावजतारिन्यस्तादवरूष्यमस्सदक्षान: वत्र
मुष्टिलोचं चकार: तदा शक्राग्रहादक्षमुष्टि: केशान्प्रभुसमस्सकवासे खनाकाल्लाद्दलनविध्य
मानप्रभुर्नमस्कारोच्चारणस्सर्वसंयममरुग्राहत तदा नानयस्पवत्तपर्यायज्ञानमुत्पन्नं यतः का कारुणनसुकारं
सिद्धाणमतियदत्तसामाणिए सद्दामकरणिज्जं पावं तिचरित्तमारुहा तिहडनारणहिसमगा तिहयराज्ञा
वज्जंतिगिदिवास पडिवन्नं मिचरित्ते चउनाणीजावचउमज्ज्ञा य तदास्तरनायेच वक्जलिःन्नाप :निविध्यमानाजुपिक
वादयश्चत्रुाता श्रूपसदस्सा प्रभु णामममसंयमलब्धु इत्यादि प्रभुप्रायाम अग्रात प्रभुरन्यत्रविहारः प्रालास्वर्वेलवो
पार्जनाग्रनकर्मविशाजिक्षामलत्तमानाचर्षयावन्निराहासाविहृत्यगरु उत्तसमा जगाम तत्रबाजबलिपुत्र सो
मयशा: स्वत्पुत्रश्रेयांस सादात्तेनात्रुकांतामहालटरुयोत्रांतइतिश्चंद्रेपश्चापमासमयज्ञात्वप: १ रविमंडल तत: श्रेयं

ल

कसारटितसत्र: य श्रीश्रेयांस कुमारण स्वप्नाश्रुष्टि निश्चयात् य प्रातरंत: सुनन्दा वीक्ष्य यां समस्तोदय्यामहालु नकापीनिंमे
त्रिपदिशातसुत्रुत्वउम त्रायाण्यशः उलानिसीकृपत:किंचि स्नेतिकालादलंकृता कृच्छागवाक्षुतोधाव कस्वराजापुत्रउ
ति ध प्रसादेनाज्ञतदाजातिस्मृतिंप्राप्य पुत्रान्नवलवस्त्रदीनंआयमञ्जनायुत्प्रभुपारणाकजयायावन्प्रासुकान्नदातुकाम: श्रे
यांसोनवत् तावच्छ्रावकैरोक्ष्यमाना निगजक्षरगकन्यातरणादीनित्यजनात्रीयांसयात्प्रभुसमागात् इतास्कस्मादिक्षुर
सघटतक्कसज्ञातास्कनविप्रायाश्रेयांसकुमारायढौकनीवाक्क ।ताताविरविद्यादारत प्रमिक्कस्सं विज्ञायसंसुश्चनसदतीवनाव
: सयाकिंतकरकमलप्रभुपति श्रेयांसपादप्रालाप्रसा रयप्रज्ञायकारानिसा रयात्रमोदावत्वारिंशद्दोषरहितमा
दारलादि संप्रतं अत्रकविघटना दक्षणकरंनिक्ता मयक्षातहद्धप्रभुपाद लादक्षणकरकबलितानष्ट
कामि दक्षणकरावक्षा अदंदारद्देशस्याधःकवलितकारयक्ता मि यतःसजासाजनदान शांतिकजलापाणिग्रहक्षा
पना रवाजरदतूणदसकार्थ्यणपुखव्यापारवक्षुदद तातावा मककराजग: वामोदरणसंमुखोकगणनीवामांगाद्याया
दिकृत दातादिव्यमनी असाधमिग्रहरश्चाउतिकामपि राजश्रीर्लवताक्तिताखिनवदस्थाःभ्रगोःक्रुताधींकृतः सेत्राष्टपि
अहारणदानमधुनात्वनदयादानिस्ना इत्यपूर्वप्रतिराधाश्मदक्षणकर श्रेयांसतःकारयन्नप्रत्यग्रइक्षुरसमनंतरणंपृष्ठतः पायापुत्र
व: श्रीजिनः य तदाजिनस्यपारणाजातश्रेयांसस्यपात्रमोनवना गगणखादशरनकाटीनिःपरिहर्ष्ष बुध्वकुंआदादशांति
वाणियत्रादिव्यानित्राणि :दवायसंनिवध्याहि वसुधारा विवृद्धीयु १ कुणाजासमानयप्रसम्यणनवणधणाणपडिद्धा

अप्पा तिरूवमसुके सुपत्तदाणमदंग्घविज्ज २ सिसाहसममंपत्तं निरवज्जं कुरुममम दाणं ममयं सामातारत्वा हविज्जरूइम
णियजुज्झा ३ इतः कच्छादयो निःक्रामलतमाना वनमध्ये तापसा जाता। जटाधरा अधुनापि गद्यते तल्लोकैः। तत्पुत्रौ न
मिविनमी दूरादागतौ प्रभुदीक्षाग्रह णाद् दत्तसमायातौ। भरतात् संविभज्य मननास्म श्रीऋषभपार्श्वे गत्वा एवं स्वामि
न्नावां तव सेवकौ तन्नस्वतत्प्रार्थ्य किमपि राज्यादिकं न यच्छसि। तत आवां यत्र स्वामी पादौ धारयति तत्र कंटकादि
प्रपसारयन्तौ यत्र प्रभुः कायोत्सर्गे तिष्ठति तत्र तौ खड्गौ उत्क्षिप्य पार्श्वयोः स्थितौ। सेवां कुर्वाणौ प्रातः २ कमलैः पू
जयतः मध्यमावरणाद्वह्नी निश्चलत्वतः ततो धरणेन्द्र आ गतवान् स नमिविनमिसुतौ राज्यार्थिनौ दृष्ट्वा प्र
भुः सुनिर्ममो निर्द्वन्द्वस्तत्र न स्वतेराज्यं याचयत ताभ्यां वद्वर्यं दिप्रभुराज्यं दास्यति तद्दत्तं। स्नाते
वतिष्ठावः आवां ततस्त्वयोः दृष्ट्वा तत्र ज्ञात्वा धरणेन्द्रोऽतीव संतुष्टः सन् प्रभुसेवावतीर्यप्राद चलितस्तौ वाचिताद्यो
राज्यं दास्यामि युष्माभ्यां ततस्ताभ्यां द्वितीयरूपकृतरूपकृत्वा धरणे न्द्रो वैताढ्ये गत्वा तयोर्दक्षिणोत्तरश्रेण्योराज्यं दत्तं। धरणेन्द्र
विद्याश्चवितीर्णवान् ततश्च मुनिगणो विहरन्नीणा नमिविनमिखेचरा दिवाकरया मुकुयाणं चलणास्म वा ननि।
सकलास्त्वाइकक्ष्याविर २ नमिविनमीणां राज्यं नागिन्द्रावद्वदाणं वियहेउत्तरदाहिणसेढी सदीपव्वामनयराइ २ अ
न्यच्छ्रूर्लगवस्त्रविहरमाणो बहुलीदेसमित्तक्षिसिलापुरस्य उद्यान मध्ये यथास्यामस्य कायोत्सर्गस्थितः तदा पितृरा
गमनं ज्ञात्वा बाहुबलिध्यातवान् इति अधुना रात्रो प्रात्यां वंदनमममनात्मानात्त ज्ञातवि(...)रा (...)त्वप्रणमस्यामि एव
रुन मु

धावा (...) प्रातः विस्मरं कृत्वा यावत् प्रचुरं नंदयानि बाहुबलिः तावत् प्रभुर्वसुवर्णद्वारवन्त प्रभु मदृष्ट्वा बाहुब
लिः खिन्नः सातादः पाठञ्चानाक्तालरुकगतस्तु एकाद्यात्ततनिंदद्धि तातामं त्रिवत्सां च्छद्मीरयत तत्प्रभुपादकायुतस्मृपम
दोत्तर नमयं कारयामासबाहुबलिः प्रभुरपि मौनी ध्यावल्लबी वर्षसहस्राणि प्रमतालपुरज्ञाकटाद्वानकृतो स्कमतप्रव
टवृक्षस्याधःस्थितः तत्र फाल्गुनकालिकाष्टम्यां पूर्वाह्णे प्राप्तः प्रभुः केवलज्ञानं प्राप। तत्रादेवसुरा सः समवसरणं रचित
यथाधिकारं तातानमाति श्रुत्वा तत्र तिष्ठत्वा भगवान्सिंहा सने उपविष्टः द्वादशपर्षदः उपविष्टाः इतश्च भरतस्य आयुध
शालायां चक्ररत्नसमुत्पन्नं ततो द्वयोश्च कृतपुत्रकेवल ज्ञानोत्पत्तौ वर्धापनिका समकालं भरतागसमायाता।
भरतो ध्यातवान् प्रथमं कस्य पूजां करोमि चक्रवा युगादिदेव एवं ध्यात्वा ज्ञानेन भरतोऽध्याव धिगमा
यद्ध्यं ध्यातमया। यतः नायं प्रभुः एव चक्रं प्रदयात्मयाणा राध्यताम्। इहलोके य मिय चक्रं परलोकसुखदायकस्तात
उ २ ततो मरुदेवी पितामही पुत्रवियोगाश्रु ज्ञातानत्वा टलोरदक्षिणं समालम्ब्य आरोप्य भरतः परमसुवर्णवदित वदत्
समवसरणं दृष्टा भरतः वदन् स्मरणतोविलोकयन्त्या पुत्रस्य प्राभृतोविच्छितिं श्रुत्वा देवदुन्दुभिनिनादश्च एको नाव चाल्या
ममकं क्षिती आवेद्यतानव पुत्र स्यमृद्धियात्रतरसमृद्धयाः हंसकाकाया चिंतामणि काककोरिया राज्यं कार्यो (...)
वदत्स्याः ततो मरुदेवी देवदुन्दुभिनिर्घोष श्रुत्वा हर्षश्रु पतना इव तिमिरपटलाममत्वसमरसदर्शी तत्क्षणात्सर्वेक
मक्षयात् केवलज्ञानं प्राप्य आयुःक्षयात् मुक्तिं गता। एतत्सर्वं गादी चामासाना विश्व ज्ञात्वा क्षितो यदा नगरं समहसा यदर्शित

भरतचरित्र
१२

केवलरत्नमयं श्रेयांसादेवार्यतमानुरागः १ इतिमां दक्षिणं कृत्वा प्रभुं ववन्दे तत्र नतः यथा श्रीमरुदेवाप केवलि
ज्ञानं शिवं च २ तदा देवाः समेताग्निः संस्कारं कृत्वा अक्षुः भरतः समवसरणं आप दक्षिणात्रयं दत्वा प्रभुं प्रणम्य
धर्मं श्रुत्वा उपविष्टः प्रभुणा तिर्थं प्रवर्तितं आदौ लोकहिताय संसारसिंधुमहाः अपारपारमिच्छद्भिः दशभिः मनुष्यत्वं जन्म
वृत्तं विशाले कुले जातिः स्वकुलेन तिष्ठति १ निर्वाणपुरी विदितं नवपारावारतारणसमर्थं ततः पठति जीवा मनुष्यत्वं प्राप्य
दुःखं २ रोगा मूला निपातानि स्वमूलानि व्याधयः स्वद मूलानि दुःखानि त्रीणि नित्यं करुणवीनदं ३ संसारमिश्रा
सारं नहि सुखं वा यावत् प्राणप्रहारं कामानां इंद्रियाणां जीवो नकुलं इंद्रियं दशविधं धर्मं ४ अत्र महाविदेहक्षेत्रे धर्माय
दत्वा धर्मं श्रुत्वा भरतः पुत्रः पुंडरीकादीन् कौशल्याद समग्र गणधरपदे स्थापितः प्रभुणा उपसंपदा विगामस्तव
इत्यादि त्रिपदीं गणधराः स्थापिता तत्र भरतस्य पुत्रैः पंच शतानि द्वादश कुमाराः पंचशतानि सप्तशतानि च मरीचिः
ब्राह्मी च संयमं कृतवान् पुंडरीकाद्याः सर्वे ब्राह्म्याद्याः स राध्यः सन्ताद्याः श्राद्धाः सुंदर्याद्याः श्राद्ध्यः इति चतुर्विधः श्री
संघः ततो भरतः प्रभुं प्रणम्य स्वगृहं गत्वा चक्ररत्नं पूजयत्वा चक्रानुगः षट्खंडां पृथ्वीं साधयितुं चक्ररत्नं पूजयामास तदा ततः प्रा
च्यदिशि गंगायाः पार्श्वे मागधतीर्थं सविधे प्राप्य तत्र स्कंधावारं स्थापितवान् चक्र
ताष्टमतपाः तस्यारोपणं कृत्वा अधिष्ठायकं स्वनामांकितं बाणं मुमोच भरतचक्रिनामांकं
दृष्ट्वा मागधकुमारं सुरा स्नेत्य किरीटकुंडलादि प्राभृतं दत्वा नत्वा तदा स्वकं सेवकं अस्मि ततः स एव मागध

१२

सम्मुद्र

स्वामिकं स्कंधावारं प्राप्तवान् भरतः अनेन विधिना दक्षिणस्यां वरदामतीर्थं प्रत्यक्षं वरदामं प्रतीच्यां प्रभासं निधिस्वामिनं साधयामास ततः स तत्र सर्वं
प्रभासं सिंधुदेवीं भरतः साधयामास ताता वैताढ्यं दक्षिणनितंब शिविरं स्थापयामास तत्र स्व
द्वाविताढ्यदेवमप्याराध्य तमिश्रागुहासमीपमासमादत् कृतमालदेवमाराध्य दक्षिणसिंधुनिष्कुटं साधयितुं
सुषेणनामानं सेनापतिं प्रेषयामास सः सुषेणो कुलस्थलदुर्गनिवासिनः सिंह बर्बरादीन् म्लेच्छाधिपतीन् निर्जित्य
वशंवदान् कृत्वा तेषां उपायनं आदाय स्वस्वामिपार्श्वे समागात् अथ तमिश्रागुहोद्घाटनाय स प्रसादाद्देवं भरत आरा
धयामास दंडरत्नेन तमिश्रागुहा
टयामास चक्री करिरत्नमारूढ ततः कालमणिरत्नं विक्षा
येन काकिणीरत्नं गाम्भिका कुमानुगुहा तिर्यकाणि योजनांतरे प्रत्यक्षे जातायां मानिपकोन पद्मावलिं मंडलानि तम
स्त्रादसरितो यक्षाणं तत्र उग्रनिला निम्ना नदीतरति तुंबीफलं वत् निमग्ना अनपातिनी यत्र तुंबीफलमपि शिलावन्मज्जति सा नि
मग्ना नदी ताभ्यां तस्मिन्नेवार्द्धकिरत्ना विहितया पद्ययासकटका भरत उत्तीर्य पंचाशत्योजनमायामां गुहां याव हि नि
र्गत्य तत्र स्थानं सर्वान् किरातादीन् रिपून् प्रबलानपि सेनापति ... अथ तत्र केचित्किरातास्तु गोत्रदेवी माराध्य
सा स्याद् योजनमितां मेघवृष्टिं कारयामास ततः तमेवं द्वादशयोजनायामां छत्ररत्नं शिविरं नितरां
उपरि तत्प्रमाणं छत्रं संनिवेश्य प्रकाशाय छत्रदंडस्थले मणिं निधाय सप्तदिनानि यावच्चक्री स्थितः ततस्तयदा सप्तदि

…हेमरत्न
१३

नोतत्वमर्मरत्नाकरं निर्गतं तदा लोकैरुक्तं भ्रमतः इदं दंडं निर्गति इति प्रतिघोषा जाताः तत्र चक्रं इदिमवत्किरंनाथसंसाध्यप्र
श्चाज्ञरता चचाल वैताढ्याद्रिदक्षिणोत्तरश्रेण्योर्नमिविनमी विद्याधरावर्षद्युद्धविधानेन जिगाय भरतः विनमिसुभद्रां उत्त
रश्रेणिस्थितं दंडदानेनस्वस्मै भरताय ददौ उत्पन्नवैराग्यौ पुत्रेभ्यो राज्यं दत्वा नमिविनमी श्रीऋषभपादांते तत्र
उत्पन्नज्ञानः ततो गंगातीरे स्थापितवान् सदा नवनिधयः स्वर्णनामनामानिमात उत्तरतःटेमाधिनसर्वरीत्या दिव्यानुरक्ष्य
समंवक्षीवर्षसहस्राणि पश्चात् चक्रीभूत्वा गंगातटे नवनिधानानि भरतः प्राप तेषामनामानि नामानि नै
सर्प्पः पांडुकः श्चापिंगलः सर्वरत्नकःमहापद्मः कालः महाकालः माणवः शंखः कोपि ९ तत्र
कंदीर्घ्य द्वादशयोजनानि विस्तारेणाविपत्यामाष्ट ततश्चक्री मही सोक्रमवज्ञस्सुत्स्रं सुराङ्गधानी मायोध्या
चक्ररत्नस्यानुसरन्भरतः द्वादशवर्षाणि राज्याभिषेक कृतः एवं विधिविभूतिस्नूभरतस्य वज्रषष्टिसहस्राः
श्रेत्तवर्यस्थिरपादलस्रं पिंडविलासाः चतुरशीतिलक्षा अत्य कंगज्ञा स्वरथा एवं कोटिपत्तयः ग्रामाश्चतावंतो च्छ्र
सहस्रे उरबराः त्रैपकाराः एवं आगमः अनेकप्रवरदानं इत्यादिकद्धिः षष्टिवर्षसहस्रैः सर्वदिशाश्च क्रिणासाधिताः कदा
चित्सुंदरीरूपं मार्गविद्यातस्या परिवारेरनरेण तन्द्वलिकारणं दृष्टोवरा सुभ्राक्षदिप्पाज्ञावलनादच अनया आवाज्ञान्यस्य
क्रियमाणा तिसं षष्टिवर्षसहस्राणि जातान्यस्यास्तपस्यया प्रवुणा सुमलधर्मनिषिद्धविस्मृतोदयस्याः दृश्यमाना
जनकं विमृष्टं शांती तन्निग्रहायमासती सुंदरीवत्तपश्चकार आदाना लये वैराग्यमिश्रधर्माधिकामनाम्निं यावि भिन्नतपः

नेमयतालनाति

ल्योधर्मायो ×३

रूपं १३ लाहनि
गोहलनुवणनावनम्र

…कुमाति राजा

सावाल्परमतसुंदरी १ समुद्रधाराश्चतपः कृत्वापि समादानुसारेण भरतेनमम महीश्चितंशीलयुक्तेनाथ भवत्ताय सीवाह
बलः भ्रमापि २ अथभरतेन चक्रमियच्या विशिष्टा सुंदरी श्रीऋषभपार्श्वेदीक्षां जग्राह अथचक्ररत्नं आयुधशालायामप्रवि
शति मंत्री नरत नष्टचक्ररत्नस्यायुधशालायामप्रवेशकारणं प्राह नवातां बाहुबलि भ्रातासर्वांकंकुलमागातां ना स्मिता तान
दंव चक्ररत्नमायुधशालायां न प्रविशति तातां भरतेन स्वपितां कृतोबाहुबलिपार्श्वे दिंगाद नवाता भ्रातानां भरतः षट्खंडस्य
धयिश्चायुधं चुरं प्राप्नोत्ति अस्पर्धाराज्ञां गज्ञाश्रमादिदज्ञा दातानामतासरतापध्यामास भरतः वेनागाः चानुमितिनाथ
मर्पितज्ञानगम्भृसिरिद ज्ञादिदास्पतिज्ञामां बाहुबलि प्राह कः कस्य भ्राता अहमस्यैयदितस्य भ्राता सर्वांकसिद्धे
तदा मम सर्वं सुगतं ममासौ दज्ञासुता तातेनार्पितास्ति अस्मिन्नवसरे चोतरतस्यकात्रुमिः दूतावर्ग एवं चक्र
नप्रवुध्यत नवाताधुना गजाश्चपद्यादिभिः सतवत्रातां बलिष्टो विद्यात तर्यो यदि चैतत्रसमघ्नसितदा त्वं
वरुणाद ज्ञान्नदाधूति यदि चैव न तत्रोपसित्साउसमघ्नति तदा स्त्रो दस्वादरंगृहीष्यति अधुना तव तस्य सर्वांकु सुम
वसरोस्ति बलिष्टो विद्यात बाहुबलिर्जगौ यदा दे भरतेन सहरममाणां गंगातीरे नरतस्य तादृदरसेनन नसिरुरक्तिशा
पुनस्सपते तैस्तदरसेनाधरिष्यत्रस्य किं विस्मृत एवं मयातत्र सर्वं भरतो बलात्त्वा जितः अधुना किं अस्मात्वाल्मीयबलं ज्ञाप
यति दूतो वायस्यस्मयावलत्याधुनाश्ची कपाताज्ञासाणिकपाततीवलारवान्तु वैताढ्यपर्वतवासिनि मिविनमिवि
द्याधरमाग धरादिवहनं बलिष्टानसमाधयामास ततोत्तरं एवं जल्पनृंद्दकिताबाहुबलिनानरतषाश्चैगया सर्ववाह

आरुणाआवी

×श्च माणि×

१३

गोमय

दीपनाम

नरारमरह
नवलेखववउमहव
१४

बल्लुक्कडगाद ततो भरतसैन्ये सिद्धबालयदा तदा बहलो लोकेन बहुधा पश्चाद्बाहुनावयां बद्धः भरतो बाहु
ल्लीदद्राणावातस्तत्रिलावछिथियोछितः इतो बाहुबलिः समायातप्रविश्याथ एवं समागतश्च वामनमिकिमपि
नयनानेषीः यदा बाहुबलिसुकायन निर्गतः तदा सुमतिसागरमंत्री प्राह एकैकम कस्मात् लोकं तुर्निसुज्यते मेना
पश्चादपमार्यत्वमत्र काप्यातमग्रामः क्रियते ततः पश्चाद्भूमुपमाय श्रीरूपलादवस्य हरंकिं द्वामायपत्रिलिःसा
मंत्र्युक्तवान् भरतः ततो दृष्टियुद्धवर्णितमुक्तम् ततः बाहुब ल्यास्त्रनं पाकापिक्षत्याम धूनरक्ति यदा तदा बहुरू न
वसंदर्शं दृष्ट्वा ज्ञात्वा लत्पद्वयाय ग्रे प्राह एवं व तातसु द्ववक्तसंहारकारकं कर्तुं निसुज्यते मिथश्चावास्या
युद्धकरु ततः प्रथमं दृष्टियुद्धं भरतो नष्टा रितबाहुब लिना जितादेवो ऽपुष्पवृष्टिबाहुबलमसिका वबनलइव
स्या परिकृता ऽस्यादिदृष्ट्या दियुक्तेऽजायमाने भरतेन हारितं उक्तं च पदमं द्वितीयं युद्धं वाग्युद्धं तादृग्बा ×मुत्रै×
हाहिसुद्धीदियदंडहिय सद्धवितिङ्गिणुरसरा हारितान रभरतेन चक्रं बाहुबलिदत्तं चक्रमपि बाहुबलिप्र
दक्षिणीकृत्य स्वस्थानमुपविष्टं बाहुबलिरवदत् भो भरत इदं चक्रं चूर्णीकारामि वयासह परं किं क्रियते वृंदज्ञाता दे
ष्टासि चक्रमप्यदं पश्चात्प्रेष्यमाणा मम यावत् शक्तिः स्याज्ञाकरिष्यति ततो बाहुबलिना प्रेष्यक्तं भरतस्याशि १४
परासवनकारि गतः मंत्रीकृष्णुः एकस्मिन् गात्रवर्कं न प्रवर्तति ततो भरतेन मुष्टिना बाहुबलिमस्तके आहतो जंघायावत्भूमौ
ततः पुनः बाहुबलि नोत्पाटितामुष्टि तदा अधोदृष्टिः भरतो ऽत्र बाहुबलिना ध्यातमयायं मुष्टिरुत्पाटिता निष्फला

भ
मारयतु रत्नमममस्त्र कस्योपरि मुष्ट्यात लोचकरणेन संसारस्यासारासौयं दिक्षां पश्चात्करोति तदा कस्याद्दोषोर
दीयते ततः स्वयमेव पंचमुष्ट्या लोचं कृत्वा आत्मनेव कृतकृत्यामीत्यकला कायोत्सर्गेण स्थितो बाहुबलिः दध्यौ च मम सुदृष्टानि
रा वति ज्ञानात् लघुः यदि केवलज्ञानं विना तत्र गम्यते भगवतसमीपे तदा तत्र घातोद्भवतः केवलीनमपते इति मुनयो नीर
वः भरतः स्वश्रित्यपदयान्निगिष्ठालोचा तत्र संसमोन गजस्कंधारूढबाहुबलिं कृतमयिलातरतः प्राह अहं त्वया गण्यानस्मि यत्त्वं मया
टकबंधकरणादिना स्वादिभितो ततो भरतेन बाहुबलि पुत्रा यस्मामयज्ञायराज्यविनीयाधिकयामात्याना प्रसादयामास
ततो भरतः स्वपुरमायात्यक्षार्द्धज्ञावर्षं राज्यातिरेकं कृस्मिन्नका रयामास इतो बाहुबलिः कायोत्सर्गस्थितस्य वर्षं कृतं विना
ज्ञानादि इति श्रीनाभेयनप्रांग्राम्हीसुंदर्याविलिखिताविवा धायष्ठिपित तास्यां तत्रास्यात्याक्तं इड्डीउउनर या
नायः इति श्रुत्वा बाहुबलिर्दध्यौ वर्षकृतमममात्रस्थितस्य स्मारा इणं विना ततो निगिम्याः आश्रमपलक्षबाहुबलिर्दध्यौ मा मश्वरप्तम्
नगजमहमारुढो स्मीति ज्ञापयितुमिहागतेभगिन्यौ त ताभ्यां नमस्कायावह लिंव यावदा दामतावकर्मक्षयात् केवल
ज्ञानं प्राप ततो ऽरूपमणर्षिदिगाद्याः स्वयं प्रदक्षिणीकृत्य केवलिपर्षदि उपविष्टो बाहुबलिः उक्तं च एकनादाबहिरंगाश्रेता
श्रावउविद्विषः नएसातीवृत्तीखुल याव नाश्वविङ्गिणोर शमासीरवारसरतसमतरदिसएा स्यात्स्वलयेवङितवानणेमाहराउ
ज्ञानश्रियः सपदि संघटनेन करस्तु वीरः सबाहुबलिरवतु दंततानाउ र नाग्रश्रीनरानःस्पयतिमहाओराजन्मयुष्टिमतिदि स्मा
देशादिवनि र्जितं विगाणयतनसश्रीसुनंदांगजः इत्याताङ्गिनवाक्यज्ञाणाकषाणात्री हेन नाबाधामिनी वीराणाममसर्व

त्केवलज्ञानं मुक्तिं युगे। लब्धवान् ३ ह्रस्ताः केवलसंपदः किलतत्पश्यंतङ्गिनाक्रेकराणि श्रीमद्बाहुबलिसामंतस्य सुदिनाद्वा
नगरदमर२० ह्मी युता सुंदरी वल्ली व्युदविप्रछितमुनिचरदार्पितकंतह्यलः द्वितीयाधितत्पाव्रजावदनमाशुक्षाहयामास ता ५ अथ कदाचित्
११ वनिःशाकटशातिस्त्रह्यतः ऋषभदेवा पाष्ठीगत्वान्तरातः स्वगं स्वामिन्नद्यान्नदानगृहस्थाणनमामस्त्रगृहाण ऋषभस्तावज्ञ भरतधरराज्ञ
महाधरः साधुनामधुनानकल्प्यात् तेन नवनामाधर्मिकाणां धर्मनिष्ठानामन्नं देयं तातानंतरातनं वा घ्रघ्र धर्मिष्ठाः श्राद्धा भस्य वा
तदाशिणोनवर्तिं तेन खेयाह्य तान्स्यृतस्म अथ सप्तकारणा विक्रमे स्वामिन्नवदषोबुस्थ वा शिणारत्नाकुमायाति तेना
स्मातिरत्नेदाज्ञु तत्स्यानञ्शाक्यात तातोलरातनयोघङ्कानर ज्ञनिद्धा रिश्डब्रुहूपञ्चानति रत्नछाक्का किनीरत्नेनकर्णवरष
उयकारितामतिङ्गनार्धयितवतञ्चिता स्मृणान वक्रमात्रे णां यापङ्गाण वीते ज्ञाते अन्ये द्वजनरस्तलोक्ष नगवा
न्रुवस्वस्याः कियत्ताः ज्ञीतानविष्यति प्रभुप्रारब्धजितागो तिमवर्धमानस्तु त्रविंशतितत्माल विष्यति पुनारतरत ः
अस्या पर्षदिकाप्यस्ति प्यामुखनवजुलानीर्थकरा नवति यु गादिदर्शकोज्ञाणी प्यानवतः पुत्रो मरीचिष्वास्त्रवा शिवाद
नय धुनापरीषहानसहमा उलस्थानमस्माकापरिवत्रीक्षाशिरणापानर्षना दिमार्दपरा विद्यते पर्षदादबहिस्थावस्मान्तुत्रस्या
चतुर्विंशतोपश्चिमो वासुदेवस्मिदृषिनामा भविष्यति माहाविदेहस्मकायापरिचक्रीभरतलवा स्मिन्नवचतुर्विंशतितमो वी
रनामाहिंनस्फुल विष्यति तातान्तरताऋष्टःउत्थायते गवात्‌मिरीचिचिपदक्षिणीकत्यप्रासूः नवाद्रविष्टे नामवाःसूरद १५
त्वाप्रकाणां चक्री अस्मिन्नवतरातवत्त्र विंशतितमाहिंस्मानविष्यसि एतनाङ्कउक्तयो वद्भूमत्तताः स्मि प्रवक्कामसी चिन

-ग२१५४

DR. BHAU DAJI
डाक्टर भाऊदाजी इत्यस्य स्मारकम्

द्वानरतः पुरीमध्येगतः ततश्च मरीचिःआह ऊरुपदमवासुदावा श्रया विदलेषु कवटितं आद्यानिष्ठगरणए अहो कुलउत्तम
मारुपुंकता मस्म १ एवं कल्पमनमरीचिना नीचगोत्रकर्मार्जितं ऋषभदेवस्य प्रथमगणधरःपुंडरीकाभिधास्त्रेत्र शुक्लपूर्णिमायां पंचको
टियतियुक्तो विमलगिरौ मुक्तिमगात् तातात्तरातमतज्ञात्प तच्छ्रीऋषभदेवस्य पुंडरीकस्य शरीरमानप्रमाणकाञ्चन बला
नकस्थाः कारिताः एक स्मिन्सारदा महान् शत्रुंजयशिखरे श्रीयुगादिदेवपुंडरीकप्रतिमायुताः कारित श्री ऋषभनशि
त्रुञ्जयवक्षवारान् समागतः यतः नवनवतिपूर्वाङ्ग विहरंता आगतसिद्धाञ्ज उमरतासुर हिमद्धिज मरमासदापर्वतो
त्वमि १ चतुर्विधश्रीसंघं स्थापयित्वा विंशतिसर्वलक्षणिक मारत्रैविंशिष्टिसर्वलक्षाणिराज्य पंकसर्वस्वं श्रामण्य च
त्वञ्जिनिसर्वलक्षाणि सर्वायुपाल्य स्वनिर्वाणसमयज्ञा द्वादशसहस्रयतियुता श्टापदगिरौचतुर्दशानक्तेन ए
हीतानशनः आसनकंपात्समागताःशक्रादिदेवाः प्रष्टिरंश ः नरततत्समामात अवसर्पिण्यास्तृतीयारकस्य पश्चान्नन
वातेपक्षस्य शुक्लपक्षमाघकृष्णत्रयोदश्यां अभीचिनक्षत्रे गणरादापश्चाद्धिक्रमापर्यंकाशनसमासीनाभाल्लाकापुमुर्
पूर्व कर्मां यद्वः अथ दर्विशाख्यां दिशिगाशीर्षवदाननचितालुक्ष पालाःपस्थाकुद्धुनीनां दक्षिणस्यां दिशिनिस्तः शेषसु
नीनां पश्चिमायां दिशिचतुरस्राश्राक्षं उच्चसंस्कारादजुसस्मं तद्भस्मसुरस्तैरिच्छवर्देदे तानाग्नित्रयं यत्तत्रगृहीतं वसवोरि
तिःतदद्यापि द्वाद्यणगृहेषु मुज्वमानमस्ति दावसद्मस्थानमुमात पुत्रकमाङ्गरतः ऋषभदेवनिर्वाणगमनस्थानसिद्धेनि था ×वि५
कारप्रासादं कारयित्वा स्वस्वशरीरमानप्रमाणा चतुर्विंशति जिनप्रतिमा दक्षिणस्यां पश्चिमायां उत्तरस्यां पूर्वस्यां प्रतिमाः
×भी चकारः नदीनामशेषाः साधवः कालकमीष्ठका सुरङ्गं ×३४

BHAU DAJI MEMORIAL

स्थापयामास सुबवार्येष्टदेशाद्वि तीर्थरक्षानिमित्तं दंडरत्नेन शिखराण्युद्धृत्य योजनक्रमाणि निचक्रे तत्र सक्रामहीमादि
नरादसरह कृत्वा निर्माय श्रीभरतोऽयोध्यां प्राविशत् तस्य राज्ञोऽन्यदान्तःपुरस्थस्य सर्वालंकारभूषितशरीरस्य स्वरूपप्रमाणात्मादर्शगृहप
१६ नीतवान् स एवं तदानीमात्मदर्शमध्यस्थं देहं विभूषितं पश्यतः कस्मान्मुद्रिकाङ्गुलीतः पपात तदा मुद्रिकां विना
कृतं दृष्ट्वा वीक्ष्य निःश्रीकं कटककुंडलादि आभरणान्युत्तारयामास तावता स्वदेहममन्यत निःश्रीकं ततः शृंगारमदशाम
नवद्ग्नरातस्वस्वरूपं बालोकन विधो मणिदर्पणस्य अ रत्नमानमात्मनि मनीषितया दिदृक्षा स एव प्रकाशविमल
मलखरमात्मरूपं १ राज्ञादर्शनिमग्नदृशः गृहीतवातिरस्तु गम्यमानः पूर्वलक्ष्या यावत् स्वविविक्तत्वनवजीवान्
भावाध्याष्टापदगिरौ मासपावदनज्ञानी स्वयमुक्तिमा ससाद भरतेश्वरः भरतः पुत्रः वस्त्रयशाश्वयशा
दक्षणास्पषिव्यन् बाहुबलिर्ह्नीणकर्मा मुक्तिं गतः बा दासुदर्शनमुक्तिं गतः एषां निर्वाणगमनमहिमादिः
विरत्यत्यकृतः इति श्रीभरतबाहुबलिकथा १ आत्मा त्वं तिष्ठिधियां त्याग दत्तयामत्रिनायकः मुक्तियत्पोषु
राष्ट्राप्य विशुद्धसंयमश्रियं १ आतः नयकुमारस्योत्पत्तिस्वरूपं मुक्तिपर्यंतं व्याख्यायते तथाहि जंबूद्वीपे दक्ष
णस्यां दिशि भरतखंडमध्यस्थमगधदेशो विराजते तत्र राजगृहं नाम पुरं लक्षाद्वशायोजनप्रमाणं नानाप्रकार
सोत्पत्ते मणिमुक्ताफलप्रवालादिवस्तुपरितं विलासंतं तरां तत्रासन्नप्रदेशे दक्षिणलाग्गंगानदी वहति तत्र वैभारगिरिना १६
मा पर्वतो विद्यते राजगृहं दग्धवानक्रमदृष्ट्या स्वेनसंगृहीत्वापि नप्राम्यादात्रीस्याकर्षानमुदग्रकाषात आपिव सर्वेषां

तत्र कुमारसुबलविरिक्त उत्कर्षरीन्या सागरमहेर्हस्त्यसनविक्रमात्पालनजितमहीपालो राज्यं करोति स्म वप्रतरवेःसूरो
नगरपरितः कुंडलीवनिधानपरितः ख्यातनामा तत्र तस्य राज्ञो राज्ञीनां शतमस्ति तासां मुख्या कलावती श्रेणिकः
कुमारप्रभृतिपुत्राणां शतमासीत् सार्वविप्रत्राशस्मुखाः कृत्वा पाविताः पित्रा यतः प्रथमेन नार्जिता विद्या द्वितीयेन नार्जि
तं धनं तृतीयेन नार्जितो धर्मः स चतुर्थे किं करिष्यति १ इय उभयमि जीवलोए दोषवनराणसिक्किअवाइ कम्माणजेणा
जीवइ तेणाम्ह उसगईऊाइय अन्येद्युः स भूपश्चित्ते चिंतयति सार्वपुत्राणामीक्ष्य बलविद्याविज्ञानदानपरीक्षां विना
राज्याय पापि हि ज्ञायते सुतः पुत्राया बहुलातु बुद्धिमुक्तो विनीतमात्रवत्सः राज्यपदयोग्यावत्पुत्रावस्थाने कार्यपरीक्ष
सो चयदिति परीक्षार्हमाम मर्यादया पुत्रान् स्थापयामा स तदापि निभृते बलोत्कटाः पुत्रा मिथो युद्ध्वा र प्रियं
त राज्यं वायत्रयात्ति यतः स्येनाष्टकातावुद्धिः बुद्धि : हीनकृतः स्मृतिर्हीनक्षाताज्ञानं ज्ञानहीनकृतो ग × स्मृति
तिः १ विमृश्य पतिराज्ञावर्यप्रकानकारयित्वा ग्वोहृकावं शामयान्नरिताः अपवरकमध्ये तत्र मोक्षिताः कारकाः कुंभा
:कुलचूर्ता सचमामिवितावस्थापनात्तसर्वान्पुत्रान् गम्पसिदृढमुक्ता स्वपरमाद् लास्पुत्राः सर्वे क्षोभाद्धु कृत्वा नायमुरवालोद्घाटनीय
कुलकुंभानां चैवं सक्कीयया बुध्या करंडामध्यगंपकान्नादि राज्यं उद्घाटनं विना कुलकुंभ नीरपयं मणिक्यादि
कुमाराः स्वस्वबुद्ध्या चिंतयंति स्म उत्पत्तिस्म खवकप्रलाह्यात कथं पितुराज्ञा अखंडा स्यात् कथं स्पापि बुद्धिर्नोत्पद्यते त
दा सर्वानसद्धार्थकरान् बहुकृयापीडितान् वीक्ष्य श्रेणिककुमारश्चाचिंतिष्ट मम बुद्धिर्यदि कस्मात् स्यन्तदा दृष्टमान विषय स वें

नरदेसरवप
१७

अन्यदा च । एकदिने । सूपकारैर्विवितितदावरं श्रेणिकः सर्वेषां संमानिवस्त्राणि गृहीत्वा जलकुमाराणां परितो वेष्टयन् ततः क
रंडकान् धूनयित्वा ४ पक्वान्नपूर्णपात्राणि तेन ४ स्वादं ४ कारकपट ४ वेष्टितवस्त्राणि मर्दयित्वा ४ तज्जलितं जलं पाययामास ४ इमाः स
र्वे कुमारा बुभुक्षिताः । तातो खिन्ना कुमारा राज्ञा पृष्टा समताः । इष्टं च नाप्नुवन् कच्चित् सर्वेषां जाताः । एकेन पुत्रेण कू श्रेणिक
बुद्धा । तातो राज्ञा वर्गस्य बुद्धिधीरत्वं ज्ञात्वा रक्षक कुमारत्वं पौरकारणात् । ततः प्रसन्न जितशत्रु पायसं कारयित्वा स
र्वेषां पुत्राणां अग्रे पात्राणि मंडयित्वा क्षीरयपरिवेषयत् कालमारमयान् बद्धक्षितान् मोचयामास । तांस्त्रुटित्वा या
वत्स्वारमयपात्रे रत्नाद कुर्वंति क्रीडन्ति किं तु कुमार राज्ञः सभागताः । तावत् स्वारं कुमाराः स्वर्णरंटितं दत्वा सन्तयन्
पात्राणि राज्ञा निमुक्ता श्रेणिककुमारो निर्दयात् समादाय रणालोकना निःसारमत्यसंमुखाय विक्षिप्य सा
रथा तत्र ऊलक कुमारक्षिता । पुष्ठा ज्वालयत । कुमारा सादा मोऽऽ वेजातो ततः श्रेणिकसमामाधिकोरथे लाज्ञन
रुंजीरसी वरक्काट सीह्य आय्मनं गृहीत्वा राज्ञः समीपे गाता । स्वपात्रपायात । कुमाराः राज्ञा श्रेणिकं इष्टसीघ्र
तमथ राजन् बहुक्षा युक्ता न मौनं दृष्ट्वा श्रेणिकं कुमारं रक्ष्य मां रक्षक टीत्र कुवापाद श्रेणिक कायमारामय पुंक्षिप
जितकुमारान् तेनाऽस्य तत्तुल्या ज्ञात । ग्राममंगीकृत नगोपाल तुल्याः । सो एवं नामनः वंदिर्धा लाजने कृते । या
स्यपंक्ति पापा जिमतिसताद्दृत्तो स्वाव्यात जाने । यात कुमारः वया श्रुत्वा परेज्ञा । ततस्तेन सा श्रेणिकस्य मनसि
सवदानात्तमना गपि । आसनजितशत्रुः पार्श्व लगृहिट्वकुंभयाप्यपक्षितस्य दृष्टं तीर्थं मणी ३ मुक्ताफलान् मुक्ता नेतावा

ज्ञा सा

दिव गृहीत्वा व निर्ययौ । तस्मात् दूरान्ततनवडमां तस्य गृहीत्वागत गृहस्वादयात् कृ दृष्टं तत्र सिंह आश्रयं कुमाराः यवनस्य च
तद्वत् कृत्यात् यदि ग्रामतदपि कानीदित दात्वेदक्षत्रवाज्ञा इति श्रुत्वा बालनं तस्य राज्यं ज्ञापितं पिता सार्धं ऊद
णीयप्रमत्या णण्यामाणि विलज्य राज्ञा अर्प्यामास अपरपुत्राणां हस्ति घोट पत्न्यादि संयदत्तं कुर्वीत एषः श्रेणिककुमार
कुमा विद्योटकादीनामपि संयदनकागति । आसन मारमायः समंत क्षितपरमात्रयकान्नतृणीकृत प्रदीपान्न ज्वलति संसामे
व गृहीतास्मि । ततः सोऽवधुना राज्ञा ययाण पानास्मि वणिगिव ब दमुष्टिः किमपि न व्ययति इत्याह पिता श्रेणिकः कुमारः ।
काकीर्णादत्तोपतिवालः स्त्रीक्षरद्दृष्टदधानः श्रेणिको पक्षमनात् आदिपुरयागंर्जनाति षट्त्रिंशत् दंडायुधाश्रमक
राकृशालः उदयमाना भृतकर्मनिर्णयः सन् सिद्द ववसन् ववार श्रेणिकः ग्रामस्य वंशद्धी कुमारः श्रेणि
ककुमारः उक्ताकरमहात्वा ल दद्दर्शमुदिताज्ञायः १ ि ककस्य कुमारस्य वकाकरमहात्वोल दद्दर्शमुदिताज्ञा
१ श्रेणिकस्य कुमारस्य वक्ताकर गिरिज्ञ अधिष्ठायक देवो नागणमहत्तमं वीक्ष्य गातो ... प्रवालनिदर्पाद सागरविग्र
लदक्ष्मामत्नाण कांकारहक्रुचा स्वास नदीतीरसमं क्षिप्त ज्ञातागतारता ततस्तयोर्मध्ये आस्वायं प्राकामस्रान धवलप्रस ताश्चि
तस्य प्रसरस्य गुणाः समरूप्त्वानासति । तस्य माध्यक्ष्यादशमहाप्रसाद णि रत्नानि एकैको महिमा । तथाहि एकेनाष्टदशवर्णा
वज्रीलवति २ एकेन सर्वाणि विषाण्यपहरंति ३ एकेन क्षुधा पडवानन्नवतिश एकेन राज्ञो मारयमाद त्यादरयामानं दत्तरत्न गृहीत्वा
कस्यक्षुक्ष संतानं लभंति ५ एकेन दिव्यलाभाः स्फः ६ एकेन जलमन्मात्र र्यातिष्ठ एकेन विवर्त्कोशान्तरस्य एकेन नारी रसी नाद्यातान

नाX

नके त्रारिX

भरहेसरवृत्ति
१६

लगति ॥ एकेन पंडितेन विना विद्यासमतिः १० एकेन अग्निविधो न भवति ११ एकेन कान्त्यं ध्याः पिपत्यंति १२ एकेन पाथो वकाग न दहति १३ ए
केन वस्तुपरीक्षा ज्ञायते १४ एकेन कुत्तुकाट्पान लगति १५ एकेन मार्गे गंतव्यं न व्याघ्रसिंहादय्याः दृष्टा जीवा न मिलति १६ एकेन कृ
पणं न वर्द्धति १७ एकेन दह्यते न गम्यते १८ इमस्य दृष्टाः परपणानि स्तुया विलोकनीयः अष्टादशरत्नानि गृहीत्वा अक्षराणि लिखि
त्वा आत्मनः पार्श्वे स्थापनीयानि च स्वकीया कर्तव्या तेषां मदीयं नाम विज्ञप्यणीयं इत्युक्त्वा यावत गंभसिंहायायो विश्राम यावत्स्वकरिष्यमि ता
वत्पाषाणे विकाशं गमिष्यति यस्यायः प्रतापो मया स्वाक्षोऽस्मि ममैतत्स्तुया ज्ञातव्यः तवलापवर्द्धमानेन वीक्ष्याक्रमय्य तत्तु ए
तथा रत्नानां विश्वासं तिष्ठति एणियावत मद्दापवतारवा न विष्णति त तः पुरं मदन्नमोनमः प्रतापावान विष्यति एवं विधं स्वप्नं वीक्ष्य
यावत्कांगनिक्रमायंतावन्नृपान्तरूति पूर्वपरमेष्ठिनमस्क रं कृत्वा नत्वं गणपरिश्रा स्वप्नस्वरूपं फलं दिवितयन्नवबालः कु
मारः दवाकाकुमारणा स्वसिकः नदीतीरस्थस्विमिलाय रे कोप्यसामदीसरद्दो दृदशी तया मध्ये मदानुधवलपक्ष
सादृष्टः स्वयतः स्वश्रेणिकेन ततः श्रेणिक एकतः पार्श्वयावत्य विष्टः तावत्तस्याः हृदयमध्यात्प्रसरः पतन् स श्रेणिकेन
गृहीतोऽस्ति सार्वधारत्नानां प्रताव विज्ञानितस्ता आनीयत स्वबाल राज्यं स्वसंपदो लोगा कालकन्मसमस्तनो पात्रित्यं मातुरा रो
कु धर्मस्य तत्फलं विद्धः २ एवं विश्वगन्नन्त्यश्रेणिकेन द्यात एकं विवेपणो वाणपत्नीगमाकंदराज्ञादनयति च्यतितस्नमुष्कफलं ना
लिनिदर्शयायायाहृक्षोत्पन्नकातासवति तत्रैव वृक्षाणां मिष्टानि फलानि श्रामाद्मानेनासुणादिनिः सस्वकीडाकुर्वाणानया
दिसप्तव प्रवाहस्कूलेविव नववाल स्वडुपत्नीष्यादिनत्रीयासु सखीस्वषति श्रेणिकः पर्वतशिखरवरतः प्रवाहावतरतः पृ

वर्षा॰

सहित॰

ध्यमस्थरान्नहत्यतस्य कुदर्थः श्रेणिकपल्यमध्ये वलन्नराज्य यत्र निवासादधिकं सुखमन्यात तस्मिन् मंध्यादको किनी पते अकस्मा
च्छिल्लपुत्री कुमारिकाद्दृष्टिमवतीर्णा नच्छिका श्रेणिकं देवकुमार तुल्यमागतं तमालोक्य त्वरितनिर्माश्रितदिनैतस्तोली मार पिडं
नम्माषितवरणालंकृतगात्रा दर्षाकर्षमगोश्वानीतावलेती कुंभमाणगाङ्गात्या यातोनः निल्लकाकुमारीमसुदं अतः समिलेकासिकाप
र्वल्लिस्वराङ्गतरंतं श्रेणिकसमीपमागता नच्छिकाः कुमार रति अवमम कुलमकृतार्थमकृति यत श्रुमवविधमत्रः एणोत्पवाङ्गदरो
लडः तवत्वरणमागतास्मि तिष्ठ स्वामिन्प्रसादे कुत्वामामा परिपत्न्याः अस्यामदीयपिताराजास्ति मायं दिवंपति एोष्यसित
दामत्यिताद्दादशाधिप कुवास्थापयष्यसि यदिमदीयेंकरि ष्यसि तदावमकोदसृतस्फगमिष्यसि यास्मि अपक्षा निमरणं
मेत्रतेत्र प्रतावास्थवर्तीतनानि निर्वाणिकानामेयदं एकोधा धमस्मिममेदज्ञो येनमत्रायाविपश्चत्वति पश्चरपिमनुष्य
स्यात् एकेन मनुष्या मर्कटाप्रयत्नावापादरलगनवलति एकेन म र्कटापिमनुष्यो भवति अर्दहर्दयन्न प्रतियादोमुंचती आत्पयो
कुनानां मदननीष्टानां दस्मणादानुलिन्नस्मि अहंव्याघ्रसिंहात्या नबिलभिवनमध्ये ह्रन स्वतपिशासस्यो अदमपि लोसमर्प्यादि
त्यान स्विलभिमोपानीय प्रतापानलयः कुकरकर्णेस्वावरक्षामि एकस्मास्थानराहूरनश्या मिध्यति माध्यतिमेवरामा परिसणत्र
मन्यस्यममपितुः दशसीमायाः कनया वस्थिता ततमममापतः कथं वंगमिष्यामि मामंगीकरणं विना इसंतीस्र्देतमिपिपाद्युणो
सवति यथा तथा मां परिणत्रदस्वधर स्वश्रेणिकादध्याविविद्योज्ञकिनीकमस्वरूपं परिणष्यामि एकं तावन्नमलिनानीचजात्या
कामुकाचवंदंतीवबलिष्यासदिकावत्र अदमापसारामयदादिति कुमनादि क्रियाकुर्वाणस्नानतनिः काञोतः स्वदेशात् यर्थस्य

॰काधितेनैव॰ १६

×यद्यायं परिणेष्यते मया तदा अस्याहं स्नेहदृष्टितया आसं रक्षणापितः मया न मस्कार करणीयः ×उं२

न्तीति तदा मम ज्ञानस्य महानुपकारः प्रतिष्यति आगमनगमनेन कुलं क्षिप्यते रक्षो ध्वनि यदि मामियं परिणेष्यति तदा क्षत्रियकुलं लेनि
मरदेमर२० क्षकुलसमानं मया गण्यते यदि मया पाणिग्राह्या स्यात् क्रियते तदा मम माता पिता द्रव्यालंकृति कथमपि नारी मिमान वरिष्या कि
११ मस्याः पार्श्वे तस्या मिश्रं घवामृति करिष्ये श्रेणिकेति दध्यौ अर्जयित्वा कुलवर्यं तमयं मन्त्रकारवत्तं अधमः मद कुर्वंति मि
त्रीन्मदाधमाः स्मृताः १ संसारस्य विदिशा महिलाभूषणमंदियं कुत्वं बुझंति ज्ञानमाणा अयामाणानब्रुवंति २ अहंत
साहसमाया मूर्खत्वमतिलोलिता निस्नेहं निर्दयत्वं स्त्रीणां दो षाश्च स्वभावजाः ३ दद्याद्गानं दहति वित्तं स्पृशानं दहति बलं सं
गामं दहति वीर्यं नारी प्रत्यक्षराक्षसी ४ कृत्वा मौनं कारणं तस्मात् स्नानका चत्वारि स्वबाल श्रेणिकाय्या वन्ना
वस्त्रष्टो वस्त्रालसा ५ अग्रातागबन्ना श्रेणिका दवंक लं तमालाक्य अग्निस्थं तनमणिफ्र दिस्मरत्न अग्नि
मध्ये प्रविवशा अग्निमध्ये कुर्हीन्नतः श्रेणिकसमं प्रतिपाद रत्नश्निक युदि मां परिणेष्यसि तदा अमम समीपसमाग
व आकर्णितज्झिल्लिका दक्षो घर्षयंती बल्गुषण अहंचारि नगतिका न ब यद्यहं स्फिरा न विष्यं तदा सोत्रानेरमा
अपर्यणेष्यनू आमनध्यात्रन संतुरबा हवलिता स्मि अकरिष्य महं बाढं विनयमस्य संतते अजल्पषंवबोली ति दायकं ना
मनागपि २ अनविष्य मददासी यद्यस्य स्वकुल त्यनात् अप्रतिष्यन्नदा पात्रा मयेमो मुनि निश्चितं २ मयाय कुलस्य ततन्मे
मस्नाकपतितस्खलुमे ३ तंत्रादिरिकादीनासमषुज्ञानाति निश्चितं २ रंकस्य चरितरत्न हासकिंतिशितिस्फुट मयामो घाष्ठमना
दि क्रारटं कुल्पितं खलुः ४ आननायनदावाग्निर्दृष्टिरतांमाक्ष्व यिद्वा दंडिं कबिष्य कोगडान मियमाणेनाके माणा मना

×गला मि कस्याये कवदा मि ऊर्द्ध स्थिता लिखिका कुमारं गवंतं दष्ट्वी मन सि खेदं दधती । हृदयं कहट यामास । दृणे वैके मतया चिंतितं ×३१

पिरक्षितुं नाशा क्यात अहमुखेव विरवादकारामि नायं विना पिंतामणि गृहमतिष्ठती तिध्यायंती सा तत्र तस्थौ कुमारामुचि
वक्षावबाल ततचलन कुमार श्रेणिका गागाप्रवाहप्राय कलत्र पिप्रपन्न कुमारम्मरस्थत सो दिशाउनः २ विलोकयामास तस्य १
उपकारवं चंदनतरुं शुष्क मालाकं स्पर्शितः श्रेणिक स्त्रयारुरादय काउ परिवटित सा वृक्ष कडउष्ट कुर्वन्न हाका गडे दुश्व पानी
यमाध्यप्रपातः कलतारकमनसि निधाय कुमारस्मरति शुष्क हक्कारुढ कुमारः विमानतरतमु स्थापयामास तावत्तु पुरमध्ये सर्वतस्य
ततः परिमुक्त सामार परिमलाकुमारेणा तत्र वदावामहस्या आगाता श्रमराश्च वक्रा निशुष्या पार्श्वमिदृश्यारूच्यः सो साधुं
वादश्च अस्यवदनस्य किल्पल्य कुमारेण केश अस्य मूल्यवक्तु नश्वयात मणिमाणिक्य तुलया विक्रीयते एवं विधं चंद
नेका स्या पिराडा लंडागारनास्ति सूखानिसमतालयि त्रार्पयिष्यामि चंदनं शुक्रमपि मूर्धमर्ध यिष्यत्र क्रिया
×भिलितं सु×६ णाकं वर्धसर्वमपिक्रमत अजानतरबकुशलाकमुमाद स्पेरूकू लालाका द्वरीनंदमु माकानी क्षपवएक क्रा
स्मि वयसा वितस्य साधर्मिका स्म यद्यस्य मूल्यमपि दत्तगाव ति तदस्मा कामवगते सतनरकनापि अस्य क्रियाणकेह
म्रक्षिप्यात्यस्य क्रियाणकंदस्मस्ना पयिष्यति तस्य चोरदंडान विष्यति राजा स्यायिनो निग्रहं करोति न्यायिनां रक्षां करो
तिच ततो दिशाश्च वसंका कुमारा कुद्दा लाया पुनः विषडी कर्तुं चारखा मूला दि सर्वस्वाणि ताल्य विक्रीयते कुमारएाकंपा
णकेव रयित्रा देमपूल्यन चंदन विक्रीत ततस्तन दस्मो कात्परत्ना निग्रहीतानि कराण मध्ये सर्व चंदनयशी चास्व गदाननमंदे
स्पष्ट ग्राह्य दस्याया हर्षिता रत्ना नियमा वक्षार्य स्वपरावृत्ति कृत्वा श्रेणिका बनात पुरमध्ये प्रविवशा कुमारः प्रविश्यन्न दहाय

णिमध्यप्रदेशे धनावहस्य हट्टे गतः । यावद्धट्टमुपविष्टः कुमारस्तत्र तावच्छ्रेष्ठिना देवकुलाल्लाभो जायमानोऽस्ति । श्रे
ष्ठी कुमारं प्रति प्राह । एकस्मिन्नागारे मदनफलादि संति । द्वितीयागारे गुडोऽस्ति । तृतीये यवाः संति । एतानि मया कल्ये आ
नीतानि संति । गुडी खीकर्पूरकचपत्रीसुंठिकात्रिगडुत्रिफलासिंधवगिरिमालकादिकमस्ति । यद्वस्तु विलोक्यते तत्कूद्दाण
। एतदाकर्ण्य कुमारो वदति । श्रेष्ठिन् तद्वस्तु कालो मिलत्किमर्थं किं च मम मायया एवं करोति । वात खंव विधः सुतारवाऽस्ति
। ततो हृष्टः श्रेष्ठी प्राह समग्रस्य आत्मलोभस्ये व बहुलाऽऽविद्यते ॥ हरणान्नतु कस्यापि परकार्यं वल्लभं । श्रेष्ठिकः प्राह । एक
त्मनः स्वार्थः । श्रेष्ठी प्राह अद्य रात्रावेकेन विप्रेण सुरूपेण ॥ प्रबलात्ममम उपविष्टा कामदेव । यः प्रस्तात विंशतिवर्षप्र
माणा धवलवस्त्रधारी पूर्वदिग्रूपाः यः कश्चित्त्वामेष्यति ॥ समस्तसुघटी भगनासुश्रूष्यया घट्यो नवनवहट्टे
सतवायदासत्त्वानिक्रांति एवं विधस्य प्रदद्वाकाऽपि देवोऽपि ॥ विद्धि देवनितरादाय ततः प्रातः कृत्वाद्यमया चिंतितं व
यं स्वप्नमिदं यतः स्वप्नशास्त्रे रद्दवतोऽश्च देवऋणावः पितरो लिं ॥ गिरनाः प्रपाः यद्वदति त्वराणां स्वप्नं तन्नावश्यं विष्यति ॥ १ ॥ कु
मारकुमारसमागतं सुकोणावाद्रिराजगजादयान् सकलं श्रेष्ठकवाक्ष्मा मुकाकप्पसिलवर्णानि ॥ २ ॥ गायानरादनं कृत्वा नत्त्वेन
बधबधनं दमालप्रावमत्रुयात्पकरानकलदतथा ॥ ३ ॥ ततोऽहमद्य समस्य यावदुपविष्टः तावत्त्वं तादृक्लक्षणस्त्वं हितोमया
दृष्टः कुमारोऽदद्वादयाः श्रेष्ठी मुग्धः किमपि पुष्ट्यनसुगायति यथा श्रेष्ठी स्वप्नरूपं वदयति । तथा २ कुमारः कोतुकं धत्ते अ
पवस्तकमध्यवस्तु दृष्ट्वा कुमारः प्राह । एतेषां हट्टमध्येयवस्तु सकलं तत्कृतं किं सर्वं लभ्यं श्रेष्ठी प्राह । परदीयमेवं क्षिवाहनसमस्तमध्येव

मार्कुदत्तधर

हमानं स्वीयेः गृही तं तैर्निर्मुक्तं मत्त्रा नीयमस्यरिरवण लरितं समर्पितं । तेनैश्रुसंने पूरात्कात नूनं तं भृत्यान् प्रस्तमंधनकरणात् कर्पदक
सनकृप्यादि सर्वमदायं दादगृहीतं । श्रेष्ठिपदव्यपि उद्वालिता । वाहनमध्यस्थं क्रियाणकमपि गृहीतं । तन्मध्ये याधूलिर्दृष्टा एताक्
। एषा धूलिरस्य गालबंधनीया । यतः अद्य श्रेष्ठिनेवंविधं स्वप्नं कारितिश्रेष्ठी । तातोहमवं विधाप्तापन कृता प्रखिलधनापहारात्
यदिहं स्पृश्यते तदाल्लोका हसंति । मातातामया चिंतितं वर्षकाल्लस्नीमाहादहराणो भवति । तेन कियती धूलिर्दृष्टा यत्स्थापि
ता । कियत्यदृश्यमध्यस्थापितामया यच्चदत्तं मया गृहीतं तदपि ॥ दिनपञ्चसप्तमध्ये गंगाज्ञ स्वर्णं हरिष्यति योगमिष्यति धनानामु
पवर्दिनिर्धनानां वा श्रेष्ठिकः प्राह महारूपवस्तुस्वरूपयोः का ॥ नाति सकच क्रयविक्रयकरोति । श्रेष्ठी कुरंगो अधुनाले २
का भांडसति । तदाकागतिर्ममाल्लाकाकानति । यथात्र ॥ किंवसनिवयं गृहे वर्यद्गृहमदीयल्लाउसार्द्धकनास्ति
तयतिम्प्र गृहंविक्रेष्यति नगरमिदत्यक्ष्यति यस्मिन्नपु ॥ रेमयामकनानाविधमधुराहारदिव्यवस्त्रपरिधानादि
कृतं । तस्मिन्नधुना यत्तदाहारवस्त्रादिनानिर्वाहोमयाक्रिय ॥ ते अहं जानामि किं त्वाप्यतिवामरणमाधयामि अथवा
विदेशोप्रविशामि लक्ष्मीविनानरानशोभते यतः वरं वनं व्याघ्र ॥ १ ॥ कृष्णसागरकुमारः श्रेष्ठिनदुःखितं दृष्ट्वा दुःखितो भूत् नि
। यतः खतः सार्द्धत्तरवत्समधुरहः प्रसत्त्वाकुलाः शक्तिः क्रांति चेतामतिः श्रितिनया श्रीदीनरदत्तापदः रूपशीलसुतेश्रु तगानेमदस्य
मित्रसमाकुलिताः निर्मुक्तप्रकटात्मपादानवस्रधाकेडान्य मूर्च्छनाम ॥ १ ॥ कुमारो वरश्रेष्ठिनस्त्याश्रियिकथयामियतश्रेष्ठी कुरंगो ममय
स्तन्न श्रियत् कुरुपात् एवं कथं कुल्यमि । कुमारः प्राह यद्विलोक्यते तदुद्दाणत्र वाहनं गगनटस्ये याननरद्विवा याधूलिः समागता ।

स्वचनेन ३

संरदिसरत्ल २१

सा सर्वापि त्वया रक्षणीया । स्त्रीधनं न विष्यति नवग्रहे यावत्तव गृहे धूर्त्यै वधनं न वनितावन्मदीये रात्रे वर्षे समायं कुरु । वत्सेनात दधुराधि
पमावर्ज्य । येयतव ससवकाम्नार आगी कुरुया वदद्दादशात रविल्लाकप पश्चान्नाग मिष्यामि । तावदतिरत्ने वर्षेसमायं कुरु । धनपुतिर्निणि
। त्वायदाम वक्षव कुल्पन आगननममकदायती । वृाद्धाता कुनि । यत्त्वया वल्लित्ववार्नहता । सामश्चित्रेबाल्पमिवाकुनि । यत्त्वया वत्वनया
नमम आपदा लोधूतिरिखदत्तं कर्षेमधुमिवाहाल्पात । तत्रमानास मवरूल्पित्वनझडयात । यद्वचनत्वया कुल्पितं तत्क्रियतां पश्चाद्घवारु वि
टग्रानतरविला कर्त्तुयदिमामवगणाया स्पति । तदादवातांक्कवव   नमपिनिःष्यल्ल नविष्यति । नवक्षुद्विशपरो विनाधूल्पाधूलिमवा
हेलसिष्ये । त्वमयक्कल्पतकु खिवागत्य किंगवसि । इमां धूलिं विक्रे   यणा हि । यद्वकणमूल्य उपात्त तदधनेनिर्गहीष्यते । आवाल्पाय
वालत्वक्रियातनवतातदागमायवादपक्षिप्य यथासनात्मोनत   वति । कुमार आह । यदिमपित्तनाम कुलवमन ग्रामादिन
घव्यात । तदाहं दिनानि कतिचित्स्थास्यामि । धातावलाग । अदंतव   पार्श्वे किमपि नामादि न एकामि । त्वमात्मारयननाम्नासहराज्ञा
कुरुष । ममसंबंधिवस्तु इदं त्वदीया तु क्षितवक्षुधा विक्रीयदे वस्तु   आवाल्यामथ्याद्विन विनाऽपगृहीष्यते धानेनवडिते । आणिक
। तातादतपावनाधनीरमानीतापकंदातकक्षिस्माहिकांकुत्वा कार्याधनाथणकार्या ॥ मुखवाग्रानतंकृतं कार्यापरस्परंप्रीतिकृत
। कुमारस्यस्त्रानिरहती तानिश्चिष्टिना दातनककालयया नीतस्माधनपुत्री बालकुमारी विद्यते । दानं नकरुवाकुमारायावद
हृउपविष्टः तावद्वत्त्रयाकन्यकयासुलक्षणवान् कुमार उपलक्षितः दृष्टश्च कुमारी   यद्ययं मम भर्ता भवति तदा सुतं
नमानं तस्यादायाकुनि । ममएवं ध्यात्वा कुमारी पितुः पुरःप्राह । यदि तात त्वं मां परिणापयितुमिच्छसि तदा असौ बाला मम भवतु नो चेदग्नि

कोष्ठिपुत्रिका ४   वहिरीगर   २१

ततः तु मम तातो धनश्रेष्ठी प्राह । लावण्येन वत्स ... तव नरपुत्र अपगत ... इत्युक्त्वा ... आगमामि तेन
धनपुत्र्या श्रेष्ठ्या जननीपार्श्वे प्राहेति एका गतास्ति मानिरत आत्मीयदहृत्तंदृष्टामदीयमानसखस्मितं ममपुत्र ...
या याश्चर्य विद्यते । तेनार्थेन प्राघूर्णकार्थं विद्यते समवती कुरुत्व मातरस्य प्राघूर्णकस्य पश्चात्त्वम् आलस्यं त्यक्त्वा माननंदा निवा
दिनानि प्राघूर्णकं समम ... परिणापय । माता प्राह । एनिल्लक्षिवक्रमकिमर्थं कथितं विनादेगता । यान्त्रस्वदक्षा मितास्मान् य
दि त्वं वरिष्यसि । तदा त्वम् अस्माकं स्नातं तरितास्मि । एवं विक्षानिस   चाकुल्पका नियद्वापि त्वा निलंवति तानिडुःपवीनि तवति । त्वमत्रा
कुलतत्पन्नासती । कथमिदं कुल्पमितवाधूनाल्लकापिकु   नोगारू । पुत्रीवचनाणि मातस्त्वं माकुल्प । ममशीलरमक्षममति
युलकानीहि । त्वया विकारः काऽपि नानयामनसि । अद्द   उत्तवपुत्री स्त्रियाम यापतिवां छितः स एवास्मिकुलमनिम
मलक्षीभवतु । लाभक्रमयमामवशाराणं । मा हठा अपारवंकुल्पु   त्योरसमवतीकुर्वत्यो सत्यो सएव प्राघूर्णकः प्रांगणे आगत
। अज्ञातरधनाश्रेष्ठी भार्या पुत्री कुल्पानादरं कृत्वा यदमथ्यात   त्य पन्त्याः पुरः प्राह । एषवासा वयो उगतास्मि । एषा पुत्री विवाहया
गणास्मि । यदि अनया विवादेन माया गलवति । तदा वद सा हिण्या रिवसूर्यरत्नान्दव्या रिवकंदर्परित्या रिव कुसुमा धया रिव श्रात्केश
गणारिवज्ञानं भवति । अन्नरायाः पक्षे निवसवति । तदा मध्यावयोगया पात्र विष्यति । जीवा नाल कृपा कर्मनिःपुण्यकुत्यकरणे विघ्नानि ह
रिजो कुर्यात । पुण्यवितन्वतां पुणां विघ्नानि स्पृशंत उत्पद्यते । ततः सद्भिः कर्त्तव्यसाहसं सदा । एतस्य पार्श्वे निवत्याया मनाम कुलगोत्रा
दिनं पृष्ठव्य एतदर्थं साप्रतम हं नियमकारितास्मि । ततः एषः आत्मीयगृहे आगतोस्मि । तदा सुनंदा कुणोक्षितात त्वया कुलस्थानादि न पृ

समाचार०   स्यां नि ४   ३१

नरदेसरवृत्ति
२२

इच्छा यदि एष कुमारो मामंगीकरोति तदा विवाहं कुर्वे । मया सदा स्थातव्यं मम दीक्षां दापय । इत्यादि निश्चयं मत्वा पिता कुदर्पः तातास्थाया
:स्नानदानादेव पुरुषमवतीय रिक्षणादि पर्यंतं धनपुत्रीमक्षिं वकार । ततश्चित्रशालायां सुखविष्टोक्तं । धनसाधाक्तं । यदि मत्कृता
मन्यातत प्रकारस्य यद्दीप्रसिद्धया । हा किमपि प्रान्यता श्रेणिकाः वदु । यन्मम राज्यमामस्मित कल्पनीयं त्वया । धन श्रेष्ठी वदे एषा
मम पुत्री त्वं परिणाय परिणाय पक्षिक अर्धीलाभ समनसि न कर्त्तव्यं । अहमपि निर्लोभि कन्याद्रव्यं न लाति । यतः । यः कन्यानां कुनाप
वं विक्रयं कुर्वति स्फुटं । नलनतद्दासुत्र सुखश्रेणिमवद्न · रं श्यापंनपुत्री परिणाम्नास्मि ताखवा रित्र गृहीष्यति । ततः कु
मारेण धर्मिष्ठोता विज्ञाय मनाग्रस्त रुद्वा प्राव । एषा नव पु · त्री प्रबिलास्मि ध्ययंवरंपणति तं न वरिष्यति । यदि तदा एषा
कृषीणां मध्ये रखालनिष्पातनामस्थानकलगा त्राद्य · रतां त्वषां वरं वरति तदा स्या यक्षिला निश्चितं कुमायदि
। यद्येषकन्याय तितकृपयत्र अहं अमुमेव वरिष्यामि । राजु · हंसानां कलंकः पुत्रति उत्तमानां कुलमोकारं कृत्या
सनन ज्ञायात । राज्ञः मामानसारावे रूवि कराति नान्यत्र । ग · र्तं कुमारपादं मयि त्वंगीकृते तवत्कालान अहं त्वावा
त्रिक । घटीमध्ये त्वां संस्था तापयामि । अत्र त्वं तावमम साम लुपकोसविष्यति तव । ततः सुनंदावयो सत्यं व वस्त्रं । अहस्याधारज
लधर ताराः स्फुःल्लाकाः स्फः । तथाहं तवाक्षारस्मि रूपं त्वामम पाणिग्रहणं कुरु । अहमिव तत्वान प्रायाणो दिनाविसारे
। कुमारोह विवाहानं तरं यावहिना नियंवद्याविष्यति मावद्दविदत्रिक्राविदस्त्राप्रति चलिष्यामि । इत्यंतरितामथवा अहं
सुतात्वायचलितः । तदा तवकामातिः । सुनंदा कुमारो । अहं तु तं गृहीत्वाम्यां कोसत्वं अधुनातु श्रीमनणवारिधे अस्तु । तवकरो ।

२२

हस्तेलगति । अथ संयमस्यियकरः यदि त्वं मां परिणीयाम्यभिधा भित तदाहं त्वीलहस्तपालयिष्यामि । अथ सुंघयमंत्री वादमंतरा णि विजोका
त्मीयराज्यं कुरु । अरक्षितकुमारायं विवक्षा प्राह । एषैवावलावयं वितीत । यद्भावतेन वतः तत्कुरु । श्रेष्ठीततः स्वपुत्रीं समस्तां संवत्स
णिकाय पर्यणायत । अन्यदा श्रेणिकादहे उपविष्टः । वांतर पुरपटाहावाद्यमानः कुमारेण श्रुतः । इष्ट्वातेन शेष्ठिन्न कि
मर्थं पटहो वाद्यते । श्रेष्ठ्याह । सपादलक्षवल्लीवर्द्दूतनानावसुमस्मुवायादवनं दिसार्थवाहानां ग्रामे तम्यास्मिपक दुकः । यथणमामा
तिकल्पति । इष्टेसति । इदवनादेनपकदासुपरद्धेन मस्त्रकः इष्ट · : रतकुमतरिका कत्रास्मि श्राकारुगादावनानतेंधुनास्मिसा ।
। रतकुमन्नरिका ततः ससार्थवाहे नरिकुयाणकस्वर्गसुपाद · लक्षप्रत्याहत्वातागतदिन आगात् राज्ञो मिलितः प्राभृतं
वयं कृतं राज्ञोक्तं किं विलाक्यतात रनाक्तं रतकुमन्नरिक · र राज्ञामत्रिणा कारिघष्टश्च कस्या स्मितिरतकुमन्नरिका मंत्रि
निरुक्तं न ज्ञायातकस्यास्मि । राज्ञा प्राह तत्नगरं वर्यं यत्र वरेस · वीणिवत्स्न निलस्यात । आयांति वयं त्वतिधनिनाव्यवहारिणा
वसंतयत्रारातेव सुनाप्पात । यत्र सर्वाणि क्रियाणि कानिन संति । तदपि पुरं सुरमध्यकंधं गण्यते । इत्यादि प्राक्ता राज्ञा नेरवंदं धा ।
नं हष्टा मंत्रिणा कुंयुंपटहा वाद्यते आत्मीयपुरं मह विद्यात । कस्यापि प्राहकदा विज्ञविष्यति । एतद्विचार्य राज्ञादिष्टा मंत्रिणाय टस्तं वा
दयति । श्रेष्ठीनावचनमाकर्ण्य श्रेणिको रुराणि श्रेष्ठिनं ब्रूते वंपटहस्पृशा । ततस्तस्य वचसापटहस्पृष्टस्तपरस्मवाकर्णायायानाः
स्पातत्पाक्तं धन श्रेष्ठिना पटहस्पृष्टः । तदा राज्ञा दाया विलाकुना कुदासु धन श्रेष्ठे भलिस्वागतास्मि अपरंन । तेनग्रपिरलाकु
ताः प्रवा वातसु प्राप्य नपटहः स्पृष्टा । अथवा धनन श्लियदादर्शयिष्यात । सार्थवाहस्य । तदात्मीयपुरस्यमाहात्म्य यास्पति । नाता

जगद्गुरु

धरदमर.त्रप
२३

श्रेणि×२

राज्ञा धनमाकारयितुं सेवकाः प्रेषिताः धनपार्श्वे धनस्तावत्प्रपानुगानाकारयितुमागतान् दृष्ट्वा कार्येऽर्पिणा किं करिष्यते राज्ञो
कृत्याः आगताः श्रेणिकोऽपि गोत्रवतां स्वादानां तेषां राजवशीकरणरत्नं येऽपि बद्धमनसि स्मृत्वा राज्ञो मिलितः मणिप्रभा
वणराज्ञायदातुं हृष्टानवात तदा च यामांडविकाह्वरि धनेन दृष्टीकृत्वा दृष्टीगतव्या तज्जनतरिकार्प्यते ततो धानारत्नस
क्षितानराज्ञोयात्र मिलितः नृपप्रणाममकृत ताव राज्ञा प्रसन्नीभूय रत्नं दृष्ट्वा प्रादमतिगणप्रति सेवतावमंडविकाअस्यार्प्यते
या अस्यास्त्वनवधिन टीप्पा पिल्लां किरत्य मंडिविकानग्रा द्या ततो मांडविकागृहीता ततो राज्ञोक्तं श्रेष्ठिन्नस्माः
र्हि तादृस्य राज्ञमानं वसुदापयतां त्वया श्रेष्ठिना कं डीर्णा तज्जनतरिका विलोक्याता एतद्दृष्ट्वा राज्ञा हृष्टः दिव्यव
स्तु दिनासु न्यान्य धनः श्रेष्ठी सार्थपतिपुरप्रेषितः श्रेष्ठि पुष्पवीरा प्रतारिणि ×तो×
यावत् आर्थिपाम्भरति तावत् श्रेष्ठीऽर्पिणा अस्या श्रेणिक मारस्याग्रतः अस्य सुवर्णानामि सर्व वस्त्राः प्राप्ता
सार्थपप्रादृ आदाधानाथन्यामि यस्पर्द्धवाद विलसमति एवं विक्षाविनयः यस्मिन्नेतद्दृष्ट्वा व्यवहारिणा नवं सादृश्या धन्यः ति×
श्रेणिकदृष्ट्वा तदा सार्थपः प्राह आद्य कुमारत्व राजत्व दृष्टोऽहमेया कुमारो वरः राजपुत्र व्यवहारिणामपि मलरत्न यद्येव विधमस्त
वचनं ज्ञात्वा तेन वता तदा अन्यपापग्रह गत्वा वस्तु ग्रहणं अस्मादीयवस्तु गृहीता तारा वन्हावाते विष्यति ततो सचार्श्रेणिक मध्यापा विना स्तु आणीन
र्थपितृन्नायतस्य पदयोः पतित्वा प्राह अदृष्टमेव वाउ लिप्त मया क्षन्तव्यं ततः कुमारो वरः एकोन न जन तरिकायामाज्ञा [illegible] २३
मध्ये क्षिप्त्वा तन्मध्ये सारभूमाणानां मुद्रिष्यति ततः दिनमन वति ततो नायकोहात [illegible] तज्जनतरिका

×यदवंचियं×२

: वर्णिकायादर्शिता तज्जनतरिका दृष्ट्वा सार्थपा दध्यावहो धन्योऽयं यस्य [illegible] विधायैव वेसरपि एवं निधौ दाक्षिण्यादिगुण धन्यामिदं
पुरं धन्यास्तेऽत्र नृपाः यस्य राज्ये एवं विधा व्यवहारिणः सन्ति ततः सार्थपः सपादलक्षद्रव्ये वाद्य कारू रत्नसुवर्णादिप्रपद्द्रव्य पवनमयद यदि
दृष्टकपूरकस्तूरिकादिव्याधिप्रकृतिवस्तु मूल्य क्रियाणक धन्यार्थं धन श्रेष्ठि यदा गणे आनिनाय धनश्रेणिको तान् दृष्ट्वा दकोसाद्युग्रसरित
न् वीक्ष्य समक्षरतो ततः परस्पर वस्तु विलोक्यमिथः प्रीयमाने धनसार्थपालब्ध मिथ्याप्रत्ययवद्धत्व ततसार्थवाद धन श्रेणिकाज्ञिन
प्रासादद्धिनस्य ज्ञात एवमस्य पत्रज्ञातिह्यतिकादिविनः प्रौरवधि व्रानत्ननादिना वस्त्राभ्यकारयामास व्यवहारिणा ज्ञाता मिथः
प्रीतिः वस्तु ताना गृहीत्वा राज्याऽर्थं गत्वा सार्थपः प्राह राजन् धन्यासि पुरयवान् सिद्धं तत्पुरप्रवेशे धोद्धारी वसति तत्पुरे ×विद्र×
मया निधानानि प्राप्तानि ततो धनाःस्मोव्यवहारी अन्यत्र वहारी [illegible] व्यवहारी अल्पामोगरिणा नायासवता एवं वि
क्षात्य्यवहारीकृत्वाविनद्याष्टामयाराजास्यसार्थपस्य सार्थप स्य वर्यद्भिक्लाद्यासगादातनसम्मानं चकार ततः सार्थपः
पुनः धनपार्श्वे स्वयं नानाप्रकार रत्नक्षिप्त्वा स्मरंश्रेणिकधरनोपाग मार्दं अद्य पुनः स्मरणीय श्रिन्नानितिस्मार्यइति कल्पनत्वात्
सार्थपः यतः सर्वा तिवद्धीकृदया तवासमं नि विवशीनावोज्ञवातायस्त्र आस्त्र सावधनीयासततपत्रविः एतादि सांवचणानीरवार
२ तवतन्मनिवर्ततां ज्ञावः पुनरस्तु चरित समागमः अद्य साधयर ईसाधितं स्मरणीयासमाय वयं वयं २ ततश्च तत्रत्यादिना
नवीना निपत्रानि धनस्य सातस्य गृहं नर्तितिमागत तिस्मयात धनयुवि जय अयश्रेष्ठी अरण्यवानस्वर्णद्रव्यादि ह्यायकृत्तस्तु रि
त्यासेतं अस्य धनसार्थवणिग्ज्ञात्वा तत्पदयाप्तालस्य भुक्तिमस्य श्रेणिकेनात्मानानाम्निगापालइतिस्थापितं श्रेष्ठी धनध्यान्य

सरदेसरह
२४

दिव्यगोष्ठीं करोति सुनंदा नाम श्रेष्ठिनंदना समस्तक्षेत्री धनधान्यकारा तस्य यद्यपि क्रियाणकं धान्यादि क्रीणाति तत्रापि न गलिता लाभान् भवति
। अनर्घ्याटकायस्थीना धनिनां वास । कैलासं सामादपि अङ्गतः घोटककुर्कराः पादचारिणां पिता । बदवः व्यवहारिणां पितृस्यापि किं करोमि यस्मै
वा कुर्वंति यस्य गृहे लक्ष्मीर्भवति तस्य सार्वदंडना सेवां कुर्वंति यतः प्रदीपगृहप्रतिष्ठ वदसो न समाचर गदमा ज्ञायते यस्मै क्रीडंति धनिनो
धिति । १ अन्यदा कस्य सुनंदाया सदृशी तिरस्कृतिं बाढं सुनंदा प्रेमनमावेति कुमारदर्शनया निक्रामसुनंदागालंदीधार यथा गालीवर्द्ध
त तथा तस्या बुद्धकामनलगति कदाचित् कौलहृदयं तयाक्रमतिन सामायतु कुक्षे तयान न्हिलीयदिवसं भमति क्रमादत्तीवदुर्बला
तत्सुनंदाया सुखस्वास्थ्यमानमाति समाकुलः पदायात्मिग्रस्य र: जीवंती नामृतायाः करणं न ज्ञायते पुनः बलाणिमा यानी
यमानीयते इष्टालग्नास्ति अणिक एव विधां प्रियमाला । क्या अन्येद्युः स्वश्रू प्रतिपाद तवपुत्री किं दुर्बलाद्दृश्यते
। कापि दाहाला स्याज्ञाताम्नि तावभिपृच्छ्यतां पुत्रीया दाह लो भवति अस्याः सम्प्रयीतलो वत्सृत वयं ज्ञातः सुनंदाय
रतमयामानां कुमारं पुत्रि किं तवांगं दुर्बलं दृश्यते तवकस्यापि ष्यदबावा विद्यते सुनंदे कारणो दाहलान्यतिस्वरूपं यदिक
थ्यते तदा मनसि नमाति कस्यापि इत्ताकाम्निदाहल: जनमममरणमानां पुत्रिमाजः कथ्यते ततः सुनंदावराज्ञा दाम
वे ज्ञानामि कुमारस्य राज्यपथे दानं ददानागच्छामि राजा तदा सपरिवारामात्यचलति सुदर्शनकुमारालयगवाक्षस्थ पुत्र:
दृष्ट्वा कामाभिसम्भवतेनं तावत् ज्ञाता ज्ञानंदराजौ वादिज्ञामि मम ग्रे वाद्यते ममायेव पार्श्वे गृह्णामि ज्ञानवद्य
परामर्शमं स्मरामि ज्ञानंदमस्ताकरत्नं धारयामि ज्ञानमानाः स्मि ने दानं ददामि ज्ञानं दर्शयामि कोशालात्वयिकाष्ठकल्पादि २४

/

तं परिक्षपयामि ज्ञानेंद्रदर्शामध्ये अमारि प्रवर्त्तयामि ज्ञानशीलं पालयामि चैत्यपरिपाटीं कृत्वा शत्रुंजये गच्छामि अत्र
यस्वाने विनामम जीवितं नास्ति कथं वेति जननी पुत्री प्राक् ज्ञामात्र रायकुमारं अणिकपत्रीभ्रातारं अर्हत्र कूपः यस्यागव
दाहलाज्ञायात तस्यागाढं कोऽपि भ्रात्यब्रह्मस्य गतह्रियाबा स्वविधो दाहला भवति सर्वतिन्न गिरि: नागपः धर्मकर्म न
लारक्षा: फलं तियत्सुनंदा तत्क्षणस्मि सारस १ प्रतिपन्नयदत्यक्ष जीवि:कर्मश्रुत्वा सुलं तेनैवास्या मध्योगेन तं देवा
स्यस्यागतपुन: २ ततः कुमारगणीक्रं राज्ञा: स्यापुत्रीज्ञात्यक्षा तव तु सार्द्धं ज्ञाता जीवत्यस्मि अष्टवासतास्मि धान्यावर्गराजपुत्र:
त्रीराज्ञवल्लभाः स्त्रीबाल्यं वडं भवमालावस्त्रनपद्मपतितत लाकसुलालावनास्थापिता परमाध्यं धारस्मि अणिकार
वग तवपुत्रा याइः ज्ञानवादादत्यस्ना स्मि तस्यपुत्र रणाअपायास्मि अभिलाक्षक:अपाय अणिकप्रादु
इदरत्न स्त्री वा राज्ञापार्श्वगवेदकरू आनत रत्नज्ञालनराज्ञ:पुत्रीमत्र बंदया तातादिव्यचक्षुषीतु विषय
ति यदि राज्ञः पुष्टो भवति तदा तव पुत्र्याः दाहमरणं मार्गय ताताधास्या रत्नमादाय यावद्भूप्यापुं नगतः तावद्राज्ञा न स्मि
त:षीति दृढं व कृतः अभिरक्षमि रूणो भवत्सु पुत्री ज्ञानय तंत न्यनीयता दृष्यणा रत्नावलं हृदया सुलावनां मणिपद्मलिते ततः रा
ज्ञ पुत्री दिव्यचक्षुरी अत्र मर्वपद्मानि तातराज्ञा रूणा इद राज्यमहामणमाल्यवग ममराज्येन किमपि कार्यं नास्ति पर स्वामि त्रा
ममपुत्र्याया दाहदा ज्ञातास्मि तत्प्रयततराजा स्वपुत्री ज्ञाता सुनंदा कुमारस्य दत्ता राज्ञा रत्नवाल चैत्यादि कारयत्न व
त्रवामरबादि पुरस्सर नरपतिमार्गं सर्वग्रामादपि विज्ञानात्म्नकारयामास सुवदा ततः सम्यगुदस्य तयतीना कारयित्वा पा पुकान्नपाने

नरदेवसरवृत्ति
२५

प्रतिलाभयामास ततः स्वित्वरदत्ताश्रमारिः कारिता ततोऽन्यधनदत्याः सुलोचनौनिदत्याः बादं मैत्री जाता गृहे स्थितैतत्तमना
कृते हृदयस्थिताभिमध्येतोरणानिबंधकारयामास आत्मदक्षःस्त्रीणिकाना कृपियांप्रति यद्यात्मनः पुत्रोनविष्यति तस्याकृतयक्
मारतिनामदास्य यातामारिप्रवर्तनादिदादलात्यान्न इतः समार्थप सुपीवसूमनस्वरिधाताप्रार्जित राज्यादकागाम अस्य
नङ्जितराज्ञनवनवतिपुत्रानुपरस्परविराधकर्त्तीतावीदृ स्त्रीणिककुमारतादृशो विनीतस्मरन् पुनः श्रियायुक्तः मात्यापमा
नितारराज्यपुत्रकास्त्रीणिकादृङ्गतः सकचवत्तविता ममातनपु त्राणविना रात्रिदिवानिद्रानायाति सनिश्चाम्मापुत्रवेषमाचरि
दातस्यस्रातामममविायागोप्नतत्स्वदृतिसुरवगतः मयाशविचूत्रप त्कार्यकृतं नज्ञायातसममकुमारराज्ञीप्राप्ताववा वाकरा
पिवाद्वदास्मात्तयस्थितास्मि ऊत्नादवर्षतिगूढश्रतिज्ञासा गमितासि बहुविताइपितोड़ःरवोऽज्ञाताजावी वर्षा
कालस्थानकात्नावात् पश्चादपिवमसत्काप्परिसम्वंनीरयतिष्प ति ज्ञीनकालश्चक्राताततामन्मामासाःनीवड़ःस्विसालावीड
स्थकालश्यातापादिकं सदिष्यंति एवंस्मारंश्यस्त्रीणिकंत्रणाड़ःस्वि लान्नूह क्वदाचिदवेध्यायतिराज्ञा कस्यपुत्रास्कषांपिता का
स्यमाता कस्यसुकृतकस्य प्रियाइत्यादि सर्वमिप्रजालउल्पद्यपतेमिथ्योःनानापुत्तावजीवाः मार्वसर्वमेवधिस्मान्न एवंस्थिरीकृत्यवि
त्तेयावज्जातिष्ठतिस्म तावआर्यपालतयजगा रदवायुष्माकंपुत्राणां ज्ञातंस्मतं अधुनानवनवतिकथंदृश्यपात राज्ञोक्तं स्त्रीणिकृत
ममश्रुत्वं ततावज्ञासार्थःनवस्त्रउल्यारत्ना तरपुरधनात्प्रोत्पत्तिमदाक्षिमाषृदृष्टः तत्रयदामयाकलवानूराजश्चदेदृष्ट तदानीत
नराजपुत्रेममाविगणामपिमातवत्र तस्यसुखवादित्या दिश्चक्रवा प्रसेनजितस्वपस्पर्शितः ग्रात्मप्रकटीजाते प्रसेनजितस्य जरायोमे
२५

तेनपुत्ररत्नेकत्रोपिज्ञात्मनंस्थितिनज्ञापना तत्रास्म्यस्थितिमंप्रतसंतेषांपुत्राणामात्रियः स्थातदृति मम्पमानसमयदंकृत्वा सार्थमानुरजाग
द मुखेवंकथंकल्याणत्वया सपुत्रोहृष्टचेहिंपुत्राधमस्मानालावी यावदस्तुत्वयागृहान्निसरतिमस्त्रियानि एवंकृइवप्रस्यसमतिचकमदउक्तदाहरकि
मपिनदर्शयतिकिंतु कामपितंबुद्धिदातंयथास्कइवरत्नतिलाकः यतःविरववसंतदंतिपाड़र्वयवणस्य किंतुनंदद्वतेबुद्धिः यत्यारी
लतिरंकवत् १ स्थापनिकामन्पस्पत्यालपति विश्वस्तनरवत्यावत्ययति तत्याःसूतीयसुयदिणवंकुवेजल्यसिततातानायकास्तृसिसम
त्यावत् स्थापनिकालाप विश्वस्तघातनकन्याविक्रय कूट क्रियविक्रयं स्त्रीहत्या गोहत्याबालहत्यार्थतिहत्यादिपापा
निममलगति यदिसस्त्रीणिकानत्स्वति नायकास्वतु मया त्वनातरपुरधनदृहेरायहंसमइवकुमारापविाष्टादृष्टः तस्य
श्रेष्ठीदवज्ञोषामिवाज्ञाकार्यपुमन्यात तस्यकुमारस्यप्रसा दवशानन्त्रश्चधनाप्रत्प्रिणहानुतजनहरिकाम्बटज्ञाततया
ममगृहदरिद्राःकंवराकाठाय्यावदन् एवामवेज्ञातधनस्यपु त्रीलवस्यपुत्रीनपरिणीतास्मि नायकवचस्तनराजाज्ञारप्प मंदन्मा
नुत्तुस्मरकोत्तन ततोराज्ञोक्तं यदितज्ञापितदातत्तात्मीयःकोर्प पविवत्कणपुरवःस्वनिर्मितंममसमाणवविधांगणालकुमारकम
प्रसेनजितावृषितः पुरुषेणदर्दा गणालसमसम समस्याएववांवयामास रयनकुमारणस्तुबुध्यापकानष्टतकरंडाकन्यासुरवदता
विक्रान्त्युघटम्पश्चासादरालाजिनाःमयनसारम्पयालूखवरंटितक्षीरलाजनात् रकपंस्त्रयंकजराजादियित्वयबद्धुरुः इत्यादियस्य
वदातः सकधबनानाटकीवन् धानत्यपुत्रीपरितातिष्ठति यःआत्मीयमातृपितारो साहादरान्पुत्रकाइसादशोगत्रान्यस्पगृहे गृहजामा
तृकीत्वयतिष्ठति सज्जनःकथसत्पुरुषः यस्यापितरोऽप्यधुनाङःस्वितावत्रवत्रःसकघराकइवहस्ततिष्ठति कुकरकदइतांकापवित्र घर

ततःआत्मीयाविज्ञपुरुषःप्रसेनजितराज्ञाप्रेषितमनुः रत्नातरपुरधनश्रेष्ठिगृहेगता ... उपा

DR. BHAU DAJI MEMORIAL
डाक्टर भाऊदाजीइस्मारकम्

MEMORIAL

नरदेसरह
२६

ऊम्माईघाइ हीयाहीयालीक्काकहड कवणनरणउविक्रमाहइं १एवंविधांममस्यांवाचयित्वा तस्यार्थंविज्ञाय पुनःश्वसुरःकरकाल
विङ्गरको णपाल:श्रमनसिद्ध्याविति मारणताडणाञ्ञ्कर‍इ ऊवीकवाल‌दति अयसरीपाखरका तेबालनरदति १ अमीरयणा
अगली मायतायगुरुस्यीप ऊेनविमानइबण्डा तेरलीआनिषिदाम २एवंचिंतयित्वासा वेलन्यांलिखसहीत:‌खित: प्रसेनजित
पयार्श्वीअणकिन गताराज्ञातालखंवाचयामास मनकपहारावालडालहइंगाऊकुआर कुंलेणिनवाणिनु नेहवयणफलसा
र १ ऊणाइअतूरिज्ञाईइ स्वामीतणुपमाउ तणांनीरऊतारण उ किमसेवीऊहराउ २ घरऊमाईघरखणहतेपरक्रमरक्षति प्र
णअपमान्याबोरकां मरइकिहरिफरति ३ एवंलेखंवाचय। वाःर्थंज्ञात्वा पुनरपिप्रसेनजितालखंश्रणिकपार्श्वे
प्रेषयामास वनाश्रणिकननातालखंवाचितंति ऊमइ सतामावालिउ तजपमानकिमान स्माऊइसनारि
विवासिकरि उआरणगवधान १ मारसणाइअपीवडा म इमदलीआवणेह ऊंअजिआगसनातहविण तेसि
ररायवालइ २ यदितावचनंनाहृतमिवपरिणामतिश्रेणिकनप निलखाराज्ञावाचयति ज्ञातइपकड्यीवहइ मारसदाहि
लउकाइ नेमवाणुंपीवमा अगइसतरलस्याइं १ प्रसेनजितेनचेतिखितलखं वाचावाचयामास खडीकरापाटीआ बाध्या
बहुअणेण पडूणाउ बाल्डइस्रा जनारिज्ञइकण १ कल्पनहनउपान फउ उमुवायवससा उतिज्ञासीयलीवहमी
नविअगसउतणि २ अवजीवनइयावदस्मिनावन्ननलवाधेखिनव्य:पुनर्लेखो मामापणंनसिरंतरं ३ ततःश्रेणिकननव
नवतिप्राहनिमित्तआनरणादीनिकारितानि मातुःनगिनीहितकनकरना दीसराय कारिनश्य पित्रबांधवाधे जात्य उरंगमइत्या

नो शृंगार:४

दिवर्या [illegible] णाद्यहतानिनामांकितनिरहधिश्रणिकेन पितृपार्श्वेप्रेषयामास पिताअहधितनवजामम
लरीहनावतस्मेप्रेषिताज्ञापितावद्विरिहं नद्यादि यालिह्नीसुदरीत्युक्ता वय।पुनवंतांनर नर्व्यांविदितंवृक्ष आगाद्यात्अस
र्वत: १ यापहीलखिताञ्चं गवनातवउ राजसुत: तस्यानेसतितिह्नामे रूपासंतितरवापरि २ इतितावद्योनिज्ञाम्य श्रेणिको
रहमि ज्ञाने:२ उरगमानइविणंसवकान्ह्लराहदि:कर्षयामास ततश्चवियोगेप्राह अहंपितु:पार्श्वेयास्यामि तत:सुन
दाऊगण: अहंत वसार्धमागमिष्यामि वांविनाक्षणंस्थात नशक्नोमि श्रेणिकोऽवदत् त्वयाधुनासार्धंआगंतुंनवक्तव्य
मनागपि पुन:सुनंदाप्राह वल्यानंदमानविष्यतितस्य किंनामदास्यतेश्रेणिकोऽवदत् यादृशास्वसदादृशाद्य्ना
दृशानामा:सत्यनिदातव्यं तदासुनंदावदत् यदापुत्राः नवर्षीयापुत्रवाचयतिमत्पिताकुत्रास्तितदा किंमयाव
स्यव्यापततत:कुमार:खटीत्वावाद्स्रनेवित्रशालाबारपदे ऽकराणएवंलिखं राजगृहद्विपालिगामगोवालि धवलाघ
रवारकहीआ तातास्यदारहद्वृत्त्याश्रेणिकावार्दलिगत्य पूर्वंप्रेषितसैन्यमध्येगाम ससैन्य [illegible] सलनू कु
मारशतिह्नराजधानीसमीपलंलोकादयामास तत्रायप्रातसवंस्कुवा सिह्नपति।समनिहासर्वबलनडखाव यावद्विह्नपतिना
मिगिकवादितातावहलरूवानिहाककलि [illegible] किलारावविकवर्णाणानिह्नीसहालयंत:क्रोधोष्यटितमकर
रयावयमरीनहंम्मेतिकल्पामासिलिता श्रेणिकेनवारीरक्षणरतस्मरणोनसुह्दकर्तुमारब्ध सिह्नासिरनारावकंनाद्यात्वाषानि
मसहु:परामंकस्य श्रेणिकस्यजासुनलगति ततानिह्नावाणदीन्याज्ञतिह्नपरनयाःसंत: श्रेणिकायनमस्कारंचकुनउप

न्निह्नपतिर्वदि श्रेणिकनराणांगणो गृहीतविषमंस्थान तदीयंवधनाश्चित २ यतः नश्रीः कुलक्रमायाता आसास्ति स्विताप्रिया।
भरहेसरवृ खङ्गेनाक्रम्य भुंजीत वीरभोग्या वसुंधरा १ नाभिषेको न संस्कारः सिंहस्य क्रियते मृगैः विक्रमार्जितसत्वस्य स्वयमेव मृगेंद्रता ३
२३ श्रेणिकोऽङ्गजो रत्निह्नपातःप्रेतवाराज्यं दण्डरत्नमदत्वाय यद्युष्मामिनिनदपुत्रारत्यामां नाद्यमस्मभनष्टतएव तस्मात्सिंहेनसेव
कीत्वयस्य राज्यहेवत्मदिशिनिं कुमाराःसर्वेऽपि घंटाञ्चलघ्रसपादलक्तसिंहप्रविशारङ्गरतात्वरितंगमा दिग्भ्रष्टाः श्रेणिकोतनया पित्रस्व
पादत्यारयतन्तु श्रेणिकःसमागमप्ररुच्चा सार्वदोध्वास्याप्य ज्येष्ठन्नातरं विनयेनास्तुः तत्रप्रसन्नकृतराज्ञासर्वपुत्रयुतेश्रेणि
तिलो॰ कायराज्यदत्तं सूर्यसंयमेन मतिरत्नालङ्कृतःनापयाहत्वाको ध्यायविज्ञपोन्नमार्धश्रेणिविकारः ततस्सप्तपुत्रमाकार्यसमेनक
कृत्वाधनस्येवतद्देशाससमर्प्य यामास श्रेणिकःसर्वान्सोदरा नाकार्यव्याखेरिनिःपितुराज्ञानांगीकृता नानारीत्नृषुपदे
लल्लाधयामासः श्रेणिक अन्येद्युःश्रेणिकनपरीक्षापरी स्नाबद्ध मंत्रिणश्चापिता एकमतीवदर्यमंत्रिणंकर्तुकामो
दध्यौश्रेणिकः वर्यमंत्रिणविनास्वत्वंनतिष्ठति येरप्यमंत्रिणाहृत रस्मान्निःस्तानसर्वगार्धिकता ईर्ष्यालवः यावन्निरहंकारीविनयी
।धर्मिष्टोविशुद्धमतिमान्मंत्रीममनभवति तावदहोप्रधानामवनराजा यतोविशिष्टंमंत्रिणंविनाराज्यनस्थिरतामति यतः कुलसी
लगुणोपेतं सत्यधर्मपरायणंरूपिणंसुप्रसन्नंच राजाध्यक्षंतुकारायत् २शीलवंदक्षकाराधीरं सर्वरत्नपरीक्षकः स्वामिभक्तोनिर्लोभीसं
डाधिकारनिधीयते २ इंगिताकारतत्वज्ञः प्रियवाक्प्रियदर्शनः सकृदुक्तगृहीतदक्षो मंत्रिनाथप्रशस्यते ३ एवंमनसिविचार्य श्रे
णिकनृपःशुष्ककूपेआत्मीयांमुद्रांक्षिप्त्वाप्राह यकश्चिन्नरःअस्याःकूपकादन्यत्रनिर्गच्छन्नपिस्तुकूपमादवर्षमस्मिदधातितस्मैवरंयच्छ
३१

ईदानञ्जर्वकेसुंमंत्रिमुख्यमुद्रांदास्यामिएवंविश्रावितेकूपसमीपेमिलितालोकास्तेसर्वेप्राह श्रेणिकः यःकूपकंठस्थःमुद्रांपरिदधा
तिसकथनीयाममसर्वेपिकुमारादत्तमुद्राकूपकंठस्थाःखिन्ना केपिकुलस्थःकोदंडाकाशगाःराजाज्ञानामपत्यापानयितुं न
ताःन्येपिपौरालोकाआगतस्यमुद्राकर्षयितुमुपक्रमुःतेपिखिन्ना इतःसुनंदापुत्रमस्तुतस्यानिशानमनयकुमारःराहुत्तः वर्द्धितः
मातुलरवशालायांमिनायांतपरतुशशासाप्यानदकरपरैलरवशालवैक्रलसंकुर्वद्धि कुक्कुनिः पिठाकार्यं २ ततोनयखिन्नोयु
दानाप्यपिहृस्वरूपं पप्रच्छमातरं मात्राप्रोक्तंनज्ञायते अत्र पूर्वंपरारियमकार्सिद्धासुत्याद्याकस्मादिदेशागतः खिन्नोनये
ऽस्यासमपित्रागता किमपिकल्पितं किमपिदर्शितं अक्षराणि वाचयित्वाकुमारपित्रस्वरूपंयकृत कुमारःद्रष्टामाहममीपास्थित्य
वरा वज्ञातमयापित्रस्वरूपं यत्रममपितास्ति तत्रागमिष्यामि ।माताप्रोक्तं अहंमार्येमरिष्यामि तातादृत्वपितरमात्मसु।
कृत्वाप्यराज्यदंपितुप्रतिबद्धात कुमारःकियंतीक्षमिमतिक्रम्य राजग्रहस्थाराद्यान्नेत्यमातरंतनयमुक्ताकूपकांवसमागात् एला
किमकंत्यामुद्रामिमांकूपोपकंठस्थःपरिदधाति तस्यसर्वेमंत्रिमुख्य पदवीदत्तामिराज्ञा कुमारेणोक्तं यस्यआकिस्याश्चममंत्रिमुद्रांपरि
दधातिपश्चादेवनवक्तव्य महामवरपर्यदधांसर्वेरप्युक्तं वामवपरिधेहि ततःकुमारेणार्दाआर्द्रगोमयमानीयमुद्रिकायाउपरिक्षिप्तं अत
सुस्यापरिशुष्कंक्षिप्तः घटीचतुष्टयानंतरदवगोमयशुष्क ततस्तुासन्नकूपातप्रयाणातयानीयकर्षयित्वातमेवकूपमाकंठपानीय
पूर्णविकारःकुमारातदाकण्णआकाशतोमुद्रारितमुद्रापृष्ठसिमायाता ततःकूपमध्यात्मुद्रिकाग्रहीत्वांगुल्यापर्यदधात् कुमारःइ
यंबान्नर्णिराज्ञाकृता तच्छ्रूणंकृष्टाराजातत्रागत्यतकुमारंताहशाकारवीक्ष्यमुमुदराजाष्टंच कुलस्थानागतातातोकोविनातदनगरान्नरा
मधरा

भरहेसरवृ०
२८

श्रेणिकं वंकस्य पुत्र । ततो ऽकस्मद्रथनाम नगरात् राज्ञो ऽकं वंकस्य पुत्र तेना कमदेव जापालस्य पुत्र तत्र धनाढ्य श्रेष्ठि सुता सुनंदायाः स्वरूपं ज्ञा
त । ततोऽकं तयापि ज्ञात्वा निर्ताता तत्र कुमारीति मामदृष्ट्वा मात्रा सक्रियतुर्थ प्रमाणो ऽस्मि सप्राह यदि निवर्तिणी मम मातवत् ततस्तस्या पिरूपेण सम
तुल्यो ऽस्मि राज्ञा ऽकं भवतः एवंविधः परिचय कथं जीवतः कुमारा ऽवग् मम तेन कुमादृतीव मैत्री जाता कुणाम पितेन विना सुखं नैव शक्नो
मि तत्र तस्य ऽकाऽरवंक्षमयात् कुमाराऽवग् अहं तेन सममागतो ऽस्मि कुत्राऽसि सहस्तपाकं क्षपण कुमाराऽवग् भवतन्मातावधून
गावा ऽद्यानमागतोऽस्मि ततमये ऽकश्वाराऽजउद्यानमपतिपाल यदा । तदा गलो का ऽजय राज्ञा मनल ऽग्रत्मपिवा दितः तत्र वानराऽग
तः प्रियायामिलितः प्राक्रवराज्ञा ऽयागलीत्ततदम्भकाऽस्मि । तया कुमय्यामवकुत्र राज्ञा ऽकं पुत्र एवं कूटं किं कल्पितं अ
तय कुमारः प्राह अहं कुमार ऽरूदायवसामि ततो ऽनेव प्रोक्तं । ततो राज्ञा कुमारो ऽग्रगाधृतः आनापितः पट्टहस्ती ना
यक्विात्रा तस्याऽपरि कृत्वा मदो अवृषु स्मर स्वावासे आनिनाय । ततः पुत्रस्य तस्य सर्वद्धि निक्षिप्य मंत्रिपुरव्याप्य दद्वीदक्षा
। ततो ऽस्तय कुमार वृद्धि निधान मरो ऽक्षा ज्ञारिवा देवा ऽत्तसाधया मास अथ कदाश्री वीर जिन संसदि ननिराद वादेवी मासु साधुवी कु
लो यां मदर्शि ऋ मकशान्तं दातं रूज्ञा गाउवी द्रुपादेत्यलयस्त गवन्नस्का ऽयंय निरस साक्षात्तृ दृश्यते वीरप्राह पुनी व्यादि इवीनतयासत्याः
पत्तन मस्मिस्त्व गपिरसोदरं तस्मिन्नुउदायिनो राज्ञा पञ्जा प्रजास न्यायाधुना अन्यदाऽर्हत उसमवसृता सदैव समवसरणाकृत तत्रादायने
राज्ञा धर्म ऽथा उसमागमत् धर्मसना ताया नो ऽयुवां दर्शन प्रतिहरिहत् पतित्यकुतिावदैत तेषामंदिरमदिरा १ धर्मसिद्धिसिद्धिअप्यभैके प्र
साहनः धर्मान्नवाप दवरव पुत्र राजानं अदो ऽकतनमसज्ञमाद् समाहितो धर्मस्य श्रेनवदा पित्कार्य धर्मः स्तुतेता ऽप्त्यथा इतो दसौ २८

तो पित्रा उन्नो दितो वा राजेन्द्रः पुत्रा त्या सप्रमं कुलं च वुद्धिर्विधीयता ऽको धर्मस्ति परमबांधवः इदिभिर्मिदाव त्वा त्यनया । विनसिद्धयः ६
रकं श्री कुकुमध्ये प्रथममस्ति वेत गर्भवासेन राणां वालत्वे वापिदुरवंमलिमलि नवकः पुत्रिपद्ययानमिश्र तारुण्ये चापि दुःखं न वतिविरहक अरी
वृद्धत्वावाप्यसारः संसारे रम नुष्या वदनयदि सुखं सल्पमप्यस्ति किंचित् १ संसारागजलवत्सुरवानि जीवितं जलविंदुचंचलं कवरणायनव् मन
गमस्त्रिति पावजीव किमयं न बुध्यसे २ श्रुत्वेत्यादि धर्मस्य नयमस्यमनुसवाचरा वैराग्यवासितो ऽपातो तव दुदायना ऽयः ३ पतावृ
ती प्रस्ता ऽकसि तवांकसा स्वनंदन राज्ये निवशायामासो दायि । नो धर्मेति त्यरधनातो ऽसकारणाय सुदायिनो राज्ञा दीक्षा ऽजयाह
अस्मि रत्नवत्तावकर्मक्षयं कृत्वा मोक्षं गमिष्यत्ययः ततः प्राञ्जलि रत्नयः प्राह भगवन्न को ऽन्यो राजर्षि पुक्तिं गतोऽलविष्यति प्रभुरा
ह प्राय मेवांत्यो राजर्षि केवली उदायिन ततो ऽनयः पुत्रतवा गृहे गते वास्ति कपार्श्वे प्राह मम दीक्षा ग्रहणं कृते पस
त्रीनव यथा ऽहं सर्वज्ञयान्यक्तिं गमिष्यामि ततः ऽभ्रोणिको वृत्त दी क्षाग्रहण विषये मम अवसरोऽस्मि तव तो राज्य करणा वसरः
एवं कथं रजत्यतव या वामवमम राज्यवर्द्धतस्य समर्थोऽसि अत्र यमं । त्रिप्राह वत्स यदाऽहं त्वाय दिनत मार्गसीध यिष्यामि तदाऽहं कुत्र
रूपाद्धव चकुणा कुरुदीक्षादापय अभयपतिप्राह यदा राज्ञा वेनवापुत्र इत्येव कुल्यामिश्रर सुरवमादजय तदा त्वम वृतं मादृदी
ष्याः अत्रायावृहा तातवदीयवचः प्रमाणममेव ततो ऽनकं तत्वाख्यानकेस्यत्यसमं तयो दधौ वक्तृणा कुञ्जय पर्वोऽस्मि दधामि पुष्पाक्षप तथा×
। अस्मिताय हारा । ततो कदीय वचः प्रमाणमेव ततो ऽनकं तत्वास्वानके ऽस्य वचनस्य वधौ वत्रेण वकुलयपर्णस्मि देधामि पुष्पाप
वृक्षिर ऽया ध्याचेति ध्यामान तत्यानं विपर्यनिपयचितं पत्यदृसुद्य लक्ष्मा १ अथ कदाचित्वा ऽतस्फीतो पतिनाला कास्तीव ऽजाद्यापीडितान
पुत्रः यतः निग्रासुसं ध्यासुदिनेष्वपि स्मि उरःपुरः प्रतिविम्बं ग्रीते ... न भरोरें जविरुगाउत्ता । आयण

×तरे×

श्रद्देशरत्न
३४

शीतं कुर्माना विनीतं ॥ रोगादेवखनतामवापदहनजाम्बूकेनकल्प्यं मान्यञ्चैवतबालकस्यहिंसादोषाः प्रहतिगताः ॥ इत्थं पते पितृपर्वणास्तु मा
नासावत्सपांसद्यामादितः ॥ इत्थं संप्रतिश्रीनकालनुत्तनामालेखते ... मोकलिः ॥ उत्कृतिश्रीवीरजिनस्ताराजगृहपुरासन्नवनेसमवासा
र्षीत् ॥ श्रेणिकस्तत्रगत्वापरामभवं नत्वा धर्मं श्रुत्वा चेल्लणादेवी ॥ ततः पश्चात्कुलानवत्तीनितिद्योपकण्ठे साधुमेकं कायोत्सर्गस्थितं शीतं तदा
तनत्वापराश्वगृहमाजगाम ॥ राज्ञा जिनपूजां कृत्वा लाजनवकार ॥ राज्ञा श्रेणिकः सुप्तः ॥ चेल्लणाराज्ञी जागरिता नयनी सुरं स्मृ
त्वा प्राह ॥ अहो तपस्वी विधत्ते किं सः कृतो लवष्यति ॥ एवं राज्ञा श्रुत्वा ॥ मनदुःशीलापथागवेध्याचा प्रतानेसायं प्रतिष्ठ्वी चाजगाम ॥
इदं मदीयमनः परः पुरान्तर विद्यते ॥ तनप्रस्थात्पत्तानाध्रुवमिदं कृत ॥ पुरस्कृत्य विलम्बान कार्यः ॥ ततानायादध्यौ राज्ञः श्लिष्टाया
न ज्ञायते सम्यग् किमर्थं राज्ञैवं जल्पतीति विमृशन्नभयः प्राह ॥ प्रमाणं तातानां वचः ॥ ततः श्रेणिकः प्रातः जिनपार्श्वे जगाम अथ
मंत्रित्वा वीरं पृष्टः स्वामिन् चेल्लणा सती वा असती ॥ वीरः प्राह सम्यग् मित्र ॥ गिन्यामहासन्सती रजन्यां साधुध्यानेयुक्तं ॥ इयापाणिविति तदक्र
त्वा सीत्या ज्ञात्वा पश्चादागतः राज्ञः ॥ पश्चादभयदध्यौ ममतातनय ॥ दादिष्ट अविमृश्यपकार्यं तत्कृत्वं चैवं जिनाज्ञाने वा लापनीयः ॥
इति विमृश्य पक्रियतपृष्टाणि तृणस्तानि कृत्वा ज्वालितानि अभयकुमारेण ॥ ततः समवसरणात् संमुखं सन्निम्रमाणालयाजान् वर्मनिश्रेणि
कोऽभयस्य मिलितो जगाद किं कृतं त्वया वद ॥ वदत्कृतं मया श्रेणिकाज्ञया सकलमन्तःपुरं दग्धं ॥ सुखं मा दर्शय यदंकाविरुद्धं
विनाकार्यं करोति ॥ मातवचः प्रमाणमिति ... प्रतोगत्वा वीरपार्श्वे दीक्षां जग्राह ॥ इतः श्रेणिकाग्रहोत्पन्नपुरस्य जनकामिह
लितानि दृष्ट्वा दध्यौ ॥ अहं वाहितास्मिन ॥ दीक्षा गृहीता माविस्त ॥ अभयन ताताराज्ञायवनभवप्रणयाति ॥ श्रेणिकः साधु ३४

दनयं गृहीत्वान्तदुःखा प्राप्ताः श्रेणिक अहंवादिन्मसुया ॥ इति श्रावकाः ... धन्य ... वृद्धिदिनं प्रकृ ... श्रेणिकः ... कुमा
म ॥ ततः श्रीवीरस्वामीनाभयं वदुःतपस्ताः कर्माणि विद्या प्रापानुत्तरगतिं ॥ अभयकुमारकथा ॥ ३ ॥ कर्मान्तरायस्मात् कुर्यात् ... सूक्ष्माणि
ल्लाध्यायतो हि नित्यं ग्रासमात्रमपि द्वैः ॥ यथा न प्राप ढंढणः ॥ ४ ॥ द्वारिकायां कृष्णस्य ढंढणाभिधानो नवः ढंढणाख्यः कुमारो ... लसद्गु देदीप्यमान॰
णरूपवान् ॥ १ ॥ अन्यदा ढंढणो नेमिनाथपार्श्वसमागमः ॥ धर्मं श्रीजिननाथोक्तं सुश्राविति सुखदं ॥ २ ॥ कालजन्मायौवनगतं ॥ सोनागपरा
त्वमद्भुतं लक्ष्मीराज्यं यशो विद्या रम्या रामा उरगमाः ॥ धमातं ... गाजनलक्ष्मीसु पश्चिमयाः सुजातान् भावक्रियाकुष्टरवेव धर्माद्व
हितदहिनां ॥ ५ ॥ तत्रापणाविशुद्धात्मा संयमं सुदमात्मनो पाल ॥ यति स्फुटं स्पष्टा ज्वरः कल्याणवार्मलाग ॥ ६ ॥ तदा खल्व जिनवरे
×ग्रहमण×
हिं जाइजरामरणविप्पमुक्को हिरलागमि- पदानणियाओ ॥ ७ ॥ सावज्जवाविछ ॥ ८ ॥ सालाः पार्श्वे तदा प्राप्तः ॥ वैराग्यो ढंढणः स्फुटं कृ
ग्राह संयमनाथा ॥ कुमारो बुधितारकं ॥ ८ ॥ लब्धिमाप्य यदा भिक्षा ॥ मात्मलाभं वर्कद्धिवित्तु करिष्यामत दानाथ ॥ पारणं ढंढणो ॥ ९ ॥ जगो×
इति कृत्वा भिग्रहोढंढणस्समस्यां पुर्यं भिक्षार्थं भ्रमन्नपि यामं मात्राम ॥ पितृबाप नतोऽन्यदा प्रभुपार्श्वे ढंढणो नाम्ना ... भगवन् कृपनमस्खदा
भिक्षां प्राप्नोति ॥ नेमिनाथो वदत् ॥ पुरा सुग्रामधन्ये धान्यपरकः ग्रामपागमराजः कुलपुत्रकोऽसन् राजऋद्धिविशेषधेनुस्वरवटनकारय
नृपरामरोस्कन्धसमागनेऽन्तिवध्रानन्दलसक्रूर ॥ अनू हालिकांश्च हयघनबोटनावलाया जान्तायामपिनास्तुवन्न ॥ हृषनहालिकांस्तुवा
नाक्तिति निकाचितं तेन अन्तरायकर्म ॥ हिन्नाप संसारानवभ्रान्त्वा कृष्णस्थितः सुतो ढंढणनामा भवत् ॥ इति प्रभुवचसा निश्राम्य तद्देवकर्म
निर्मूलयं व्रजयति ढंढणकुमार ... भिक्षायां लब्धमादकदालः पार्श्वप्रभव ॥ ममप्राप्तवकर्मक्षीणानवतिलब्धान्नमिदं ध ... कन्तस्मत

×लोगकरीयशः सुखकरी विद्या गुरूणां गुरुः। विद्या बंधुजनो विदेशगमने विद्या परं दैवतं। विद्या ×उप६

नरदेसरद। धीनकृदंदगास्य ततः स्थूलभद्रो मोदकान्परिहाप्य यत्र इष्टिका पाकगृहात्मोदकां स्थापयित्वा क्षुधा नाकृत्वाज्ञानमासमादा।
३७ इति इदं गाकथा ध बालनकार्यमारेणापि तपःकर्मभिमानस्फटं तनातस्वर्गसौख्यानि कृतं श्रीश्रीयकः स्फुटं १ पाटलीपुरनगरे
जिनेंद्रमंदिरसुंदरनवमनंदनृपते राज्यं करोति। कल्पकवंशावतंस शकटालनामा महामात्यः तत्पत्नी लक्ष्मीवती पत्नी तो जिनधर्मकर्
मणिकर्माद्यभवतस्य क्रमात्तयोः पुत्रद्वयं स्थूलिभद्रश्रीयकाभिधौ सुता बभूवुः यक्षा १ यक्षदत्ता २ भूता ३ भूतदत्ता ४ सेना ५ वेणा ६ रेणा ७ ×नस्प×
लिखाससुताः महाप्रज्ञावत्यः बभूवुः प्रथमया एकवारं श्रुतं सप्तमितिद्वितीयाद्विवारं एवं सप्तम्याः सप्तवारं श्रुतं शास्त्रं समति ×कृता२×
तः विद्यानामनरस्यद्वयमधिकं पदं नवपुण्यधनं विद्यां राज्यसभायां उपरतनधिनं विद्याविहीनं पशु १ तस्याः स्थूलभद्रः वारांगनाको
शानाम्नी अतीवरूपश्रिया सुरांगनानुकारिणी तस्य रंजाकः खलुनद तद्देवाद्वादशवर्षाणि स्थितः तत्र बहुधनं
कृतेन यतः कृतार्णा हयवाश्च बंधिषु नवद्रव्याः आयासा सभामध्ये कृपणात्मानोव्यसनिनांश्री द्युतावाधिमी श्यामारेणाया वि नंदश्रा
नावरणि जापारूबौधुविला पापानां मधुमांसयाः सुकृतिनां धर्मोपकारो भवे १ तन्मविशेषिता तदा तः श्रीयकाविद्यामना
जनमजनि। श्रृंगररक्षाकारी श्रीनारत्यालध्ववररुचि प्रतिदिनवरुचिविप्रा अष्टोत्तरशतकाव्यानि नंदाय प्रतिकुरुते ८
। मिथ्यात्वमयानि काव्यानि मंत्री शकटालो न प्रशंसत्यनदाय नतो नृपो किमपि न दत्ते विप्रस्तत पारितोषिक मत्तस्मान्मंत्रि सत्येभिकाहार
पत्नी विषादेष्वपदे मंत्रिणा मदीपतेर्मिथ्यादृष्टिसंसर्गप्रदारायेक दाप्राक्के यानि काव्या निविप्रो ज्ञल्यति तव समस्ते तानि मत्पुत्री प्रस ३७
मायांति श्रीणनिश्चानयति नवीनानि कथयति द्विजः राज्ञा कंधकृत्वा श्रुतं ततः शकटालपुत्र्यासभायांमयुः द्विजा पिच

पा

शतकाव्यानि कथागमि एकवारं तेन जल्पितानि यदा ततः एकसंस्थिकया पुत्र्यानानि सर्वाणि प्रोक्तानि तानि द्विती तत्र क्रमेणोयेयासमस्तमाता
तेरो राज्ञा चमत्कृता कृता मंत्रि न तपुत्र्यः सा कांडारन्योऽवतीर्णा नानाराज्ञा वरकुब्धरिपुवे गनिरारधमकाराने स्थूलभद्रिजा अथो
गाकाव्यशातेन अत्यहं प्रातर्गंगा स्तवन्दीनां राणं अष्टोत्तरशतं तनतेइति प्रसिद्धिः सर्वत्रालोक प्रससारः तं द्विजो स्तुवंति श्र
मो द्विजो नारायणवान् सर्वमानन भारारधितं यतो ज्ञानदानं न निर्यत्यासयदानतः अन्नदानात्सुखी नित्यं निर्व्याधिर्ज्ञानवान् १ इ ×लो नवा नय×
तिनदीयाप्रसिद्धिं कृटाम वधार्यवत्सरवरुचिर्निमद पुरुषेषु मुक्ता दीनारशयष्टिं गंगामध्ये गुप्ती कृतां मंत्री आनिनाय प्रातर्यापि तोधिनं
दीगंगाद्वायावद्धिजो गंगा सोऽभिस्मा तावद्राजा मंत्रियुक्तस्तत्राग त पुनःश्वद्विजागंगास्तवनं यावन्न प्राप्ति संधि तावत्विकडाल
प्राह अस्मात्किंगंगानार्प्यते नवदी प्रति तानां द्विजा स्वयं नक्षायते अद्य किं जात अथ मम मार्गे नियद्वाननगंगा ममास्य २
गणमधुना कि क्रियते यतः असारणेस्फटित पुंमा दारिज्ञामनिली लया नारायणदयश्री वर्णा नवतिविशागास्पुटं १ ततो मंत्रिणा
रद्वैर्धिरानाय्यदर्शितानि राज्ञः द्विजस्यकवितमियं संधिः कृष्णसक्ता तत् द्विजा दद्यौ ममानयं यद्यद्धं कल्यामिनदायद्विया ति प्रथमा
मवनीवायाति मममयमिति कल्यामि तदा हं श्रुतमिति प्राक्कवान् द्विजः तामाराज्ञा लालाकनधिक्तो मंत्रिणं विरंवदति बलंगावा
प्रयाति अन्यदोत्पन्न कूटबुद्धिः श्रीयकस्य विवाहसामग्रीं ज्ञात्वा यमानायां द्विजः बालकजालको मगाधभवपाठयामास यतः एत्र को×
लाउनविजाणइराव कंआकटाके रेड नंदरायमारविकरि सिरिउराकुवरवइ १ एवंबाला च कुतूहलत: कृत्वा राजादध्यौ बालेवा
ल्या नान्यथा नवति यतः आमाधावारेविघटन् आमाधैनिविगास्ति नारीबालवावामाघोटवददनि २ इति बालवचसत्यं ज्ञात्वा त्यम
×श्रेमोधु८१

*कुटुंबस्यापि कष्टो स्ति तेन बंधनात्यमोचत: सर्वं×२

भरतेश्वरवृ ३१ | ऽस्थात् सिंहासनं वज्रवामरादिकं निष्पाद्यमानं निशाम्य स विवाय तु कोप मंत्रिणं तं तु समकरवं तेन ज्ञातं निशाम्य मंत्रीणैकदिनमारभ्यवि
पलक्षितं कृताराधना मंत्री श्रीयकमाकार्य प्राह मया तु विघ्नं किंचे संध्यायां मंत्र राजानं विष्यति राजा ज्ञास्यति कूटं केनचालनं विष्य
ति तातायावत्कडालाराजानं नं तु गत स्मावज्ञा राज्ञापराङ्मुखो बभूव: इत: श्रीयकोऽल्पत्वावत् राज्ञो डाहीन विष्यति तस्मादनेनासिना
शिरश्छेदिष्यात मत्युत्कृष्ठा पितु: शिरः कमलं नालवत्स्वदः तातारा ज्ञास्वरदीक्षयावत् ला श्रीयक कथमुद्धाच्छया पितात्वत: श्रीय
कोऽवक् त्याममस्वामिन् द्वेषी तस्यैवं विधा शिक्षा दास्यते ततो राजाऽप्रसन्नी दयाक्षः किंज्ञातं तत: श्रीयकेन विप्रस्वरूपाप्रा
के तातारा जा विप्रस्याद्रात्यागं प्रापकृवान् तत: शकटालस्या ग्निसंस्कारे कृते श्रीयकं प्रतिराजावदत् त्वमवधन्यस्य वकमि
त्रामणि रश्मि याहस्व रिति तो स्म वक स्मा हृशा वमेव हृज्यरस युत: स्थूलकास्त्यग्राः यस्या द्वादश वर्षाणि स्थित: श्रेष्ठ आता:
घारा श्रिता हम्र्ये सन्तरव डाकुव ह्लन १ श्री ख नि प्रबुव लप्राक्तः त्या कृत्य विवङ्गणं करो ति निर्विकल्पं य: स न वेडा कुव ह्ल
म: श द्वेस्मिन्विरहिते राज्ञा लोकोऽपि हृक्कारिणि: महाप्रविदीक्षा श्रा से कृष्मपिनद्योतात च लाश्रीयकमं त्रिमुद्रां बभूमी कृत श्री
यकोऽकरोत् ममज्येष्ठभ्राता हादश वर्षाणि वेश्यागृहे वसतिस्थ तातो राजा दध्यौ वह्नोऽई हृष्ट्वा निर्लीनिक्का पिन दृष्ट: यत:
ऽवर्षलालि ना लोका: प्रायाः क्रुताराच्चु वि: लाल्हामा विप्राश्राद्धा गडतिम्लुकुलाघना: १ दं तै कृष्णलिं तं धिच्यान्तरलितं पाणि श्रि
णा कंपितं हृषा कुद्यलितं बालतगलितं ... कृपयश्रिया प्रतिश्रितं प्राप्तायांयम हृदयानरि हम हाधव ह्यानरया:
मियं तृष्णाकेवलमेककी वसुमटीकृत्यन्ते तु व्यपति २ तातारा जा स्थूलभद्रमाकारितं तत्समेव काप्रष्ययामास वेश्यागृहे तोऽप्य ३१

तु गश्च स्थूलभद्र कालयामा देवांगनायांपराय त्रियासह सारखासे क्रीडा कृतं स्थूलभद्र प्राणानुविज्ञापयामास त्वकाहालमंत्रि मरणस्वरूपं पेष्ट
कातननतत्कृत्या राज्ञा मंत्रिमुद्रां गीकार कारितस्य तातात्वर्ग्राह्नीश्वात्क्रणं स्त्वा कृया नपान पूर्वंन्युक्तं तां च्छाला नुपमं दिरंगमनाया काश ३१
रपनिष्ठाः तत: कोशायाः ज्ञापितया: उमिलीयातरागडकालि नीधुत्रियाघडीइनदी पमरंजवीयालि डतीवांस्कुपडिरियि
ड २ अनाईकाइं मिङ्कणाइं काईअरवंडसुखविदवाऽ पिठंतिनविरहुं ... मरणा तु वि कूडइअणांतर
युगं २ इत्यादिविज्ञाय गणिकावत् यावद्भवानत्र स्फपेति ता देहकाप्यत्रमुच्यतां तत: स्थूलमेवकं तत्र मुक्त्वा स्थूलभद्राप्रयो
तिगच्छ प्रणणाम तातारा ज्ञोक्तं मंत्रिमुद्रां परिगृहाण स्थू लभद्राऽवदत् किंचिद्विमृश्य विज्ञपयिष्यामीति प्रोक्ते धव
न शृङ्खासमन्वाचाकंती प्रविश्य स्थितिदध्यौ ज्ञानाम्यमात्यमु द्रापि त्रमरिणावेशिणीत ज्यागादधुनान्नाद पस्यामथस्यावि
डंबनं २ इत्यादी ज्ञेयमा सारं विदं तेगवन्त्र वैराग्यमाईवं चंमा त: कृतलोच मनगगच्छतिडी ईमरिरविस्तूयंता त्रूयतावदत्र क
मागततया सर्वापि व्यक्षम्यपि त्यक्तोमामिदायोवानतिगदने कप्रेषितानि धुक्तं च इहानुत्तयतेदक्वे स्वंकं विनिरीक्ष्यते राज्ञा
नमित्रतीयानि याति प्रस्खल यन्नदा ३ नादास्फ्रहृश्यते मुक्तासातिपविनवप्रदो ... नेडसरदीप्यामि मरहादयनिबंधनं ध
स्थाने विवधहुद्दीनां स्कंदेगमौलिमलीमसे पतितेः काखेरत: सवहि उत्तरवानसमतान कुश्रा य ममाधिकपुरावन्तु राणतु रूपाणियो
दध्यौ विराम्याम्नि संभूयदेविरागतागा ध रक्षांसफरापनयं नितोय धर्यं यद्भस्मनाद्राय प्रतीकारस्कृतो तथा रक्षोवनमानवा
नृ ग कृत्वमालमाख्यापातत: स्थूलभद्रोयातिगवाधमलाना शिरवक्षाद्य राज्ञा कृतो किमिदं कृतं तेनोक्तं आलोचित

मरदेसरहय ३२

…आसमंताद्धा विनांत्नावः कृताः कर्णात्यादन्नात् यतोमं त्रिसुजाडुः खदायिन्नवति ततो मयैवं कृतं यतः स्वसेषु दोसु ×क्षेषु…

प्तस्यान्यादयाह्स्याः ततः पश्चाद्धर्ष्रेखडा व्याप्यारः पद्वामो ङिक्कः १ ततो राज्ञात माहदृष्टस्य कृसर्वगणिकादिसुखवसंसेति ध

न्यस्तुसदसात्यक्का गणिकादिसुखं धृते आलासंयुसाधाड्य अनंतसुदा थिकं १ यतः धन्यासेहतदानतस्यरधिायानित्यव

सुगार्च्चकाः धर्मध्यान निरस्तकलुस्वविपाक्षेता तरयाक्षारकाः संछिवान्यपिकारयंति निपुणास्ते सोऽनिष्टाभनः सवासुध

वणेक कर्मकिशलान्य श्रावकासुः कृता… १ ततो धर्मिशिषाद्व पायस्थूलतांडावान्नगतः तत्र श्रीसंघ निविज

यगुरुपादान्तिविधवनुपरिश्रुत्याज… याद श्र घराज्ञा श्रीयकस्य महामात्यमुद्राप्रमादीवकारः श्री

यरकाशाउपव्यापारेकर्वन्नुतत्कोलखतिक्रांतादिधर्मकृ त्यकरोति सप्तक्षेत्र्यां धनं व्ययति स्म व ङिनंद्रप्रस

दंशातं धर्मशालाशात त्रयकारयामास यतः जिणलवण बिंबडाव्य संघस्स वाइंसत्तखित्ताइं वुवियधणं पि

जायइ सिवफलं आहो अणतगुणं १ कुमाश्रीयकक्षितिपः पार्श्वन्निश्वयुजस्यसुदांदापयित्वा श्रीगुरुपार्श्वेदीक्षा जया

ह यकदा यक्षायामहासत्त्वास्वतांगिन्या श्रीपर्युषणापर्वणि समायाति श्रीयकस्याग्रहणार्थं आद्य वार्षिकपर्वविद्यते अद्य

यःपुण्यं क्रियते तस्य फलमनंतं नवति यतः पागगाविज्ञाङिणसासणमि पत्नावणाद्यपरायणाङतिसन्नवारानिसुण

तिकप्पं लावा एविणगायमने नरगि १ संवत्सरचाउमासिएस अठ्ठाहीयासु तिहीसु … सदायरेणुलगाइ जिणवरयू

यातवगणेस य इत्यादिकं प्रथमं श्रीयकोन… सहितं प्रत्याख्यानं कारितस्त्या ततः सार्द्धपोरुषी ततः पश्चिमार्द्धं तत ए का

श्रानादितावद्यावत्सध्यायां सुपवासा यक्ष्या कारितः श्रीयकस्य परात्रो अकस्मात् इतः श्रीयकः नातीव दुःखिता श्री यक

गति ज्ञापनार्थं श्रीसंघसहिता कायोत्सर्गविकारः ततः आसनादेव्या या उत्यायाद्य यक्षामहाविदेहे श्रीमंधरपार्श्वे मुक्ता श्रीसीमंधरस्वामिदृ

ष्टं ततः श्रीजिनाज्ञाग्रो श्रीयकोमृतः साध्वीषः कृत्याहरावाक्षतः नावन्नप्पसा… कोनकर्त्तव्यः नरकं नापिजीवतव्यं बकुलक्रियुते य

तः स्नाविद्यानवानहंकृतवचपिता ना वाधवान्नासुता नानीष्टा कुलादेवातानदृन्नतनीतिसदा वधावित्ता नावीनासुजनानवापरिकृतः श्री

रीरकांता बलं स्ताश्राक्षासुटितस्सुरासुरवराः संधाउमासुर्कवंर तत्सत्यायुक्ष्याया कोत्यात्राममप्राभा श्रीसीमंधरस्वामी जगौ

×णानुष्ट× प्रथामत्तोधर्ममिरूढतितायासुतात्रत कुमानुमुक्तिगामि। ष्यति श्रीयकः ततामुदितमानत्सार्यवद्वलितयक्षातावत्पर।

मसुसणाचूलिकावउष्टयं व्याख्यात तयातज्ञतं समाय रतेव तस्यां सासनदेव्या उत्याद्य श्रीसंघमध्ये मुक्तायक्षा

ततः श्रीगुरूणां श्रीसंघस्याग्रे श्रीयक्षरूपंधकं तयाचूलि कावउः इयं श्रीगुरूणामर्पितं श्रीगुरुभिः चूलिकाद्वयं दशावे।

कालिकपूर्वात्कि द्वे चूलिकाद्वयं आचारांगात् क्षिप्तं ततायास्ता कासाधीस्तुयविशेषतः तपः कर्तुंलग्ना तदा श्रीगुरुभिरुक्ताय

× स्तवरक्षति का किंनकर्म छेदकसुच्यते ऐमतः ×४ जनाःप्रमादिषु पर्वसु तपः कुर्वंति तत्कर्माद्भुतक्षीणकर्मत्ता मुक्तिं गच्छंति यतः पोरसिसमुञ्जव्वे कानुकम्मं खवति जसुणिगो न

नाना रयनीजीवा वासससयमहस्सतं खवति १ जनारयाणकम्मं खवंतिएगहि वरससहासतहिं तरवसुदत्तनासाइं जीवाति

जाहस्मुहसावरः यद्दूरंयद्दुराराध्यं यच्च दूरेव्यवस्थितं तत्सर्वतपसासाध्यं तापोहिडुरतिक्रमः १ यक्षानपमसुरास्त्रीगताः इ

ति श्रीयक्ककथा … व श्रुतिविशेषोमानाः कुमाः कुर्यात्सुलावतः अतिकासुत्रः स्तुरीस इवाप्नातिजीवाश्रिया १ नथाहि वर्व

३२

नरदेसरदृए
३३

राजगृहे नगरे श्रीश्रेणिको राजा राज्यं करोति। श्रीवीरजिनपादाब्जसेवया बद्धतीर्थकरनामगोत्रो न्यायमार्गानुप्रजाः पालयन्नास यतः रा
जा धर्मिणि धर्मिष्ठाः पापे पापाः समे समाः। राजानमनुवर्तन्ते यथा राजा तथा प्रजाः॥१ तस्य चिल्लणाद्या बह्व्यो राज्ञोऽभवन् कोणिकाद्याः ब
हवः पुत्रा आसीरन्। कोणिकः श्रेणिकं काष्ठपंजरे क्षिप्त्वा राज्ये उपविष्टः प्रातस्ताडिकाः दापयति। मृते श्रेणिके कूणिकश्चक्रिरत्नानि रू
त्वा षंडत्रयं साधयित्वा वैताढ्ये तत्र षंडत्रयं साधयितुं गुहायां गतः। तन्निर्गतिद्वारात् दग्धः षष्ठनरकं गतः। तस्य पुत्र उदायी नामाभवत्। स्वा
पितुः पित्रा कारितानि सभाक्रीडास्थानादीनि दृष्ट्वाऽभिदर्शमतीव खिन्नः। शोकं मा गरेयणात अन्यत्र तस्य राज्ञः सर्वराजकार्यक्षि
सस्मात्स्थानादस्मान्यत्र यत्राक्के स्वामिन्नवीनं पुरं स्थाप्यते। ततो न वं पुरं निवेशयितुं नैमित्तिकवरा नवस्थानगवेषणाकृते
आदिष्टाः। राज्ञा ते अमात्यादयो भ्रमन्तः पुण्यगंगातटे पाट ततः कुसुमपाटलपाटलिपादपं सत्काये वीक्ष्य चमत्कृताः प
टलितरुशाखायाः चाषमुखे स्वयं निपततैः कीटकैः पश्चकैस्सम क्ष्य ततस्तेऽवधिंतयं स्ते अहो यथाऽस्य चाषविहंगस्य मुखे स्व
यमेव कीटाः पतंति तथा विस्तारं यांते तथाऽत्र स्थाने नगरे स्थापितेऽस्य ति अस्य राज्ञः स्वयं संपदो बह्व्यः समेष्यंति। एतदालोक्याम
त्याः राज्ञः पार्श्वे एत्य ऊचुः स्थानमत्र रम्यं। स्वामिन्। राज्ञाऽतीव हृष्टः कमपि वृद्धं नैमित्तिकं विशेषकारणं पप्रच्छ। अयं पाटलतरुः कीदृ
ग्माहात्म्योऽस्ति। ततो नैमित्तिकः प्राह। अयं पाटलानामा महान्नस्ति इति ज्ञानिनां मयैव प्राक्कं पाटलायं पवित्रः महामुनिकि
रोटिजन्मा एकावतारी अस्य मूलजीवस्थेति विशेषमसनेः। राज्ञोक्तं स कः महामुनिस्तं जगादानैमित्तिकः। तथा हि। उत्तरमथु ३३
रायां देवदत्ताख्यो वणिक्पुत्रो वसति स्म। सोऽन्यदा व्यापाराय दक्षिणमथुरायामगमत्। तत्र तस्य जयसिंहनाम्ना वणिजा स

कोणिके

णा सह मैत्री जाता। तत्रान्यदा जयसिंहवणिग्गृहे भोक्तुं निमंत्रितो देवदत्तो गमत्। तदा देवदत्तेनांगजा अन्निकानाम्नी कन्या परिवे
षयंती दृष्टा। तस्याः सद्रूपालोकनाद्देवदत्तो रक्तोऽभूत्। यतः। अस्वाणखणीकस्माणमेरणी तरयवामावंतवयेयगीणव माणा
त्री [illegible] वरराडरखाणखिप्पति॥१ द्वितीयदिने मित्रपार्श्वे प्रेषितेन मया दृष्टा देवदत्तो जयसिंहाय प्रोक्त जयसिंहः
वरा। तस्मै स्वामिने दास्ये यो मद्धामात् दूरेन नवति तस्य सातीव प्राणेभ्योऽपि वल्लभाऽस्ति। ततो देवदत्तेनोक्तं एवं भवतु। प्रीत्या एव त
तावर्ये इहनिष्ठन्निकां देवदत्तस्य पर्यणैषीत्। तयासहानाग तुं जानस्य देवदत्तस्यान्यदा पितृस्थानात् लेखः प्रेषितः। तथा हि।
वृद्धत्वं मे पुत्र द्रावाभावद्वव चस्मकालदिद्वायासि त दागां जीवितं तावत्। तालेखं वाचयित्वा तस्य नेत्रे
णि लग्ने। ततस्तया प्रियया सास्त्रनाव दृष्टो प्रियावक्त्रकवीति देवदत्तस्तावत्तया स्वयं लेखमादाय वाचयति। अवाचिमा न
न्निरवदल्लखितमासीत् गाहृत्यायद्भावावाहक्षोभिकटनिध तोऽस्त्रः यदि जीवितं वीक्ष्यसे तदा शीघ्रमत्रागंतव्यं वयावि
सालानकार्यः। ततस्तया प्रियया प्रोक्तं स्वामिन्नवत्ता मातापि तसोऽस्त्रसोक्त तेन तत्र गंतुं विलोक्य तेन देवदत्तो जगौ मया
पूर्वमेव क्रमत्राऽहं स्वास्यामि भवत्या प्रतिज्ञयान्यगान न तिष्ठ प्रतिज्ञाभंगः केनापि न क्रियते यतः अर्थी
दिनत्रयं तु विरजस्तु बंधवर्गा राज्यकयबरूत्वंधनमस्तुवाद प्राणांप्रयांतु निधनं न न सा प्रियासंतो धीरा निजान्निनवास विलापय
ति॥१ तन्नियमितात्रयद्य [illegible] सिंही मिन्त्रत्राडा निद्रादा वायाम्ब आणनामसद डीवतामात्र आरद्योति॥२ तदनु
प्रियाप्राह। स्वामिन्मातापित्रोः सम्मतीर्थनास्ति तेन तदर्थं कदाचित्प्रतिज्ञाभंगः क्रियते तदा न दोषः यतः माता गंगा समतीर्थं पिता

पुष्फकरमवक्ष गुरुके दारसमं तीर्वी मातातीर्थेषु नः ॥ १ ॥ एवं पतिश्च माश्वास्य स्वस्थानं समकुमालववालनपर्यवसाप्यान्निप्रारद स्वामिन्नव (का)
त्पतां मया त्राता पर्यवसापिताश्चि नात्तारदेवदात्तादथ्याववंविधा पत्नी सुहल्लापतिरिह न कारिणी क्वापि न दृष्टा यतः सस्नुष्ठमरनानंद
पतिदवरननक्तिका धर्मकर्मरता पत्नी सुत्तागपादवलभ्यते ॥ २ ॥ तातादेवदत्तः स श्रियं ततरम सुपा प्रतिपतस्ते कुमाराश्चाक्षनान्निकाम
गस्थितमस्तः उत्पन्ना साव कुमारा अन्निकास्वशे अस्य साथमानमिश्च सरोदास्यतः तदावल्मीनि सर्वः परिवाराः अन्निकापुत्रेति तत्कल्ला
पः कुमारदेवदत्तः स्वपरकुगारम मातापितृभ्यां मिलितो विनय पूर्वकं अन्निकाप्यभ्रष्टसुरव्याः कुमाराया पपात मातापितृसमा
धारणे नाम्निदत्तेपि अन्निकापुत्र इति नाम प्रवृद्धे ततः सर्वेषा मपि हर्षोत्कर्षविकारः वर्द्धमानः कुमारः कुमारस्वाम्नातारुण्य
मन्निकापुत्रस्तारुण्येणा समीपे धर्मश्रु एवास्ताधर्मपरोव जावति यतः कुत्सनामवनडिरनशानमंतनक्यागमाक
णिं साधुनानमनं मदापनयनं सम्यग्गुरामाननं माया यादननं कुधस्यत्रामनं लालानक्रमानूलनं स्वतः साधन
मिंडियाद्यदमनं यत्नबिलापायनं ॥ १ ॥ इत्यादिधर्मोपदेशात्क एपनिालत्तागंसूणवनमन्यमारनाक्रय सिहाचार्य पार्श्वे दीक्षा
मग्रहीत् अन्निकापुत्राविनयपूर्वकं शास्त्राणि पठन् गुरुपार्श्वे आचार्यपदं प्राप बहुपरिवारसहितो गच्छीवान् प्रतिबोधयन्
वाहिकि पुष्फभद्रपुरं गात स्म प्राप तत्र पुष्फकेतुर्नामा राज्यं करोति स्म ततः कमात्तस्या सीत्पुष्फवती पत्नी तस्याः युग्मपु
ष्फचूलपुष्फचूलाख्यं पुत्रपुत्री जातो तौ सहवर्द्धमानौ क्रीडतौ परस्परं प्रीतिमंतौ राज्ञा दध्यौ यद्येतौ दारकौ पृथक् विवाह क
रोमि तदा वियोगं न ... अहमप्यनयो विरहं मा ... [illegible]
ध्यात्वा मंत्रिपौरान् कार्यमाह यदुत्पन्नं रत्नं यस्य स्यात् तस्य कः स्वामीति विज्ञप्ते मंत्रिणो पौराश्च स्वामिन् स्वं वातः पुरान्तर्वत्तु नदी याति
प्राया क्रीड्यते तावत् तातारा ज्ञोक्तं मम पुत्रपुत्र्यावथ विवाहो भविष्यति तदा मरणं भविता विरुद्धादि विमृश्य पुत्रं पुत्र्या विवाह
कारिता दंपत्यावासयुत्सामपि मदिनी पुत्रजातौ दंपती लाभगानुसुक्तः सराज्यपुत्राह स्वामिन् पुत्र्या किमेवंविधमकर्त्तव्यं कृतं पुत्रपु
त्रीमिथः विवाहतो तातारा ज्ञा दक्षिता राज्ञी च क्लिश्यते पुनः प्रव्रज्यामतदातव्यानिष्यामीति धिक् तारा ज्ञी सपुत्यन्ना विरागवी श्री
गुरुपार्श्वे व्रतं जग्राह तीव्रं तपस्तप्त्वा सा पुष्पवती स्वर्गदेवो ऽभवत् अन्ये ह्यः पुष्फकेतो कथावशेष पुष्फचूलो राजाऽभवत् पुष्पवती
जीवो देवोऽवधिज्ञानात् पुत्रपुत्र्यो रकृत्यं ज्ञात्वा तत्प्रबोधनाय गत्य पुष्फचूलाया नरकान् दर्शयित् दुःस्वानि दृष्ट्वा सा प्रबुद्धा
नीतावत् पतः पुरः सर्वं निवेदयामास राज्ञी तिसीनः शांतिकपौष्टिकादिकर्मकारयामासः सदाद्य देवः प्रतिदिनं तस्यानर
कावासान् दर्शयन् राज्ञा सर्वतीर्थिकान् बौद्धादीनाकार्य पृष्ठाः कीदृशा नरका कथ्यतां कश्चिदाह गर्भवासः क
श्चित् भ्रवासः केचिद्दारिद्र्यं केचित् पारतंत्र्यं प्राहुः राज्ञी तु दुःखादि प्रोक्तं श्रुत्वा मुखं मोटयंती प्राह एवंविधा नरका न विद्य
ते अन्निकापुत्राचार्या पि तत्र गतास्तत्र कीदृशा नरकास्तत्तवं ततो गुरुणा तदुक्तं यथा तिन्नि सत्त दस सत्तरस बावीस तित्तीसा सा
गरं पुढवीसु ठिई जिट्ठा वरिसाइ दहिवपुढवीए ॥ १ ॥ दहाइककामगाकणिट्ठा दससवासमसहस्स पढमाइ पाबु सत्तसु खित्तवेयणाउ
त्तसु पुढवीसु ठिई जिट्ठा वरिमाइ दहिवपुढवीए ॥ १ ॥ पहरणकया वि पंचसु तिसपरमादम्मियकया वि ... राज्ञापि गुरुक्तं श्रुत्वा प्राह स्वगुरो नवद्धि
तु नकया विपदरणो हि विगा ...
रपि स्वप्नो दृष्टा स्वरिराह जिनागमतः सर्वं नरकादिकं स्वरूपं ज्ञायते पुष्फचूला चहा नव नरक नकर्मणा नरका प्राप्यंते गुरु

नरदेसरद्य
३५

राज्ञः महारंभपरिग्रहैर्गुरुप्रत्यनीकतया पंचेंद्रियवधान्मांसाहाराद्वा तत्र जीवा नरकेषूत्पद्यंते पुष्पचूली देवी स्वप्नेष्वग्नीः तद्दर्शयन्नस्य
स्व राज्ञा तथ्यवस्वर्गस्थितरूपं पृष्टं पाखंडिनः प्रोचुः यद्यपि काम्यादिसुखं जात यन्मृदुशय्यादिपरिधीयते यद्यपि मनसा दिव्यं विधीयते तदे
व स्वर्गः कथ्यते तदा गुरुभिः सूपपत्नी एवमेक सम्यक्‌आराधनया धर्मस्य वासनया लक्षणादि उपदेशलोकसुखं निरूप्यते बत्तीसलावीस
विमानलक्षणादि वस्मर्तुं कौरीहिपरा रत्नकुंडलादिरम्यो सकोदिव्यउवपसा पणवाद्यणोकृति २ ततः सा राज्ञी प्रतिबुद्धा
ह नौकां तत्र उद्धारयेमामनुज्ञानाद्य राज्ञावदद्‌भिः दीक्षां गृहाण मा । यदि पत्रवर्ज्यं गृहीष्यामि तदा मद्गृहे आहारं गृहीतव्यं तावत्
सुक्ष्माहारग्रहणं तया अंगीकृते व्ययवधसिराज्ञा तस्याः प्रव्रज्या दापयामास प्रतिगृहे स्थिता राज्ञी पुष्पचूला स्थविरा गिनाह
षविस्रुक्रमाहारस्य क्रातिमा अन्यदा मातृविड्लिंकुष्टतोपयोग ग्रहकालो वार्णिकाउत्तगिरागम्बरद्धागतरेखेषीन् पञ्च
गांकुश्रावला स्वस्थपत्रस्तु रत्निकाउत्राक्ता तत्क्रयानंतस्त्वर्थ आ गुरुस्य पुष्पचूलातः पुरादानीय ददाम क्रमा ... कुमा
स्तषापकर्षात्‌रूपकश्रेणयारादाक्केवलज्ञानमुत्पाद महासत्व रत्नत्रयानक्केवलज्ञानस्तपिगुरुपदेवद्याहस्त्यान्नविरामर तावन्नरु
तं उस्मेन्नाकेवलज्ञानोत्पत्तिस्वरूपतां गुरुः वाल्यपितुआहारदानादि विनयं करोतीति केवलयुता सा साध्वी गुरुमाहा
रमानीययुक्तस्यदादी अन्यदा वर्षति काले पुष्पचूला साध्वी केवलज्ञानवती पिण्डाय गुरुमानयति तदर्थं सा तद्गुरुर्निहितं वस्त्र
उणदतिश्रुतङ्गापि किमेवं विधेवर्षति काले त्वया हारमानीत तया उक्तं यथाप्रदेशेण अकायजीवास्तेषां तेन भगवान्‌आहार कथ्यते
सु गुरुराह कथंत्वया विज्ञप्रदेशो ज्ञायते तयोक्तं ज्ञानमाहात्म्यादवगच्छति गुरुभिः प्रोक्तं प्रतिपातिज्ञानं वा उच्यते प्रति

३५

पाद्याक्रम प्रतिपाती ज्ञानमस्ति तदा गुरुरुवाच मिथ्यादुःकृतं सदत्त मयाहात्परवादि केवल्याशातना कृता इति पुनः सूरिर्नि
तः पृष्टवान् साध्वी प्रति अहं किं सेत्स्यामि न वेति केवली प्राह मा कृत्वमधृतिं गंगानदीमुत्तरतो युष्माकं केवलज्ञानं भविष्यति तत
तो गंगामुत्तरीतुं सूरिर्लोकैः सह नावमारुरोह सूरिर्यत्र यत्र निषीदति तत्र तत्र नौर्निमज्जति तदनु मध्यासीनः सूरिः लोकैः क्रुद्धैः
कृत्वा दुर्लगीकरणा विराधयामास तत्र प्राग्भवपत्न्या व्यंतरी तया जले शूलेनिहतः सूरिः शूलप्रोतो विहायमदीयमधिकरणं कायविराधना
लवत्पर्यस्ता निक्षिपकश्रेण्यारूढः सर्वकर्मक्षयोत्पन्नकेवलज्ञानसद्यः समाप्तायुः अंतकृत् केवली सिद्धः तत्र देवैः महिमा
अंशिरोमणि तदा तत्र समेत्य स्तस्यां तत्कृत्वा केवलिनः केवली महस्सुखं कृतं तत्र तीर्थं जातं प्रयाग इति विख्यातं प्र
याग इति लोके शूलप्रोतत्वात् गताः शातिकृतया द्यापि परसमये महेश्वराः स्वांगेक्रकचं दापयंति सूरेः करो
टि यादौतिप्रोद्यमाना पिंडलो मिलीः नदीतीरं प्राप्ता सा तत्र तो गच्छति शुक्ति च नदीतटे क्वापि गुप्तविषमे पाद उवि
लग्न तस्यां तस्य करोटिकर्पर मध्ये तः कदाचित्पाटल्याः बीजं पपात क्रमात्‌करोटिका कर्परं भित्वा दक्षिणहस्ता नाम पाट
लातरुः जाता विशालश्च क्रमाद्‌अभूत् तदपूर्वपाटलिद्रोः प्रस्तावात्‌ तन्नाम्ना पाटलिपुत्रं प्रद्युम्नवीनपुरस्थापना
त्‌ उदायिराज्ञा स्वसेवकानादिष्टा विचक्षणास्ते पाटलायास्तदा स्थाने सभूदिक्षु पूर्वादिषु शिवा यावत्‌ शब्दज्ञायमानश्च तावन्त
म वधिकृत्य पुरस्य चतुरस्रसंनिवेश च क्रुः पाटल्या यास्तत्र स्थापनात्‌ पाटलाः तारा समीप पूरनिविष्ठातपाट
लिपुत्रपत्तनेनैषवराज्ञा तत्रागत्य तेन गारस्थापयामास महादानं ददौ तस्य पाटल जाता राज्ञस्ताम कुसुमपुरनाम तथापि कुसुम

DR. BHAU DAJI
डाक्टर भाऊदाजी इत्यस्य पुस्तकम्
DR. BHAU DAJI
डाक्टर भाऊदाजी इत्यस्य पुस्तकम्

सारेसरटे
३६

पूरमित्यपिरूढं पुरं तस्य पुरस्य मध्ये किल्लाम शैलप्रासादं स्फटिकरत्नमयं श्रीजिनप्रासादं राज्ञा कारयामास तन्मध्ये शिव
रत्नमयीं श्रीनेमिप्रतिमां सूरिउपाध्यायात् महोत्सवपूर्वं राज्ञा स्थापयामास उदायीराजा तत्र प्राकारानेकजिनप्रासादो महेभ्या
लय वापीकूप तडाग सत्रागारादि रम्यं पुरं स्वश्रिया स्वर्गपुरीं जिगाय तत्रोदायी राज्ञा जितधर्मवासित सप्तधातुस्थिरं
राज्यं चकार अन्येद्युरुदायी नृपः श्रीगुरुपार्श्वे धर्मश्रोत्रागतः श्रीगुरुभिः धर्मोक्तिः प्राज्यराज्याभिषुसोऽजनानि सौ
भाग्यनिरोगसुयोग्यवर्णाः रामारमारम्ययशोविलास ७: स्वर्गापवर्गौ प्रभवंति धर्मात् १ दारिद्र्यमुग्रामरिकर्म
कृत्वा दुःखस्वतावो सुख संगतानि एकत्वरंकत्वकदत्र सो जुगुरूपमुख्यानि सवत्यधमात रतीर्थं शत्रुञ्जयोत्तम
यत्तः शत्रुञ्जयजिनद्दृष्टः दुर्गतिच्छित्तीसंक्षिपेत्सागरा णां सहस्रत्रध्यानात् लक्षकर्म निग्रहात् १ नमस्कारसामा
मेत्र शत्रुञ्जयसमो गिरिः गर्जेंद्रपदकुंडनीरं तस्तोत्र वन त्राय २ स्पृष्ट्वा शत्रुञ्जयं तीर्थं नत्वा रैवतकाचलं स्नात्वा
गजपदकुंडे पुनर्जन्मो न विद्यते आख्यातिराज्ञा सूरिदे मेस्यः श्रीसंघमाकार्यं उत्सेमुकर्तुं शत्रुञ्जये श्रीगिरिनारि
गिरावपि गत्वा युगादि नेमि प्रमुखस्वजन्मकृतार्थं चकार शत्रुञ्जयादिरूप्यमादि युगादि रियानासीदसी अमुकृतोदयारा
सिरिव आदायमानसुकृतः किललत्वालोकै कालेकलीसजनिसंप्रति उर्वलवं १ ततोऽन्यदा पितीर्थयात्रा कृत्वा श्रीउदायीम
हीपतिः स्वपुरमागणामस्वपुरे जिनपूजां सवाद वगुरुभक्तिं करोतिस्म उभयकालप्रतिक्रमणं करोति अष्टम्यापाक्षिका
यां पौषधं करोति एवं करोति श्रीनमनं कृत्वा स्वर्गगामीदायी राज्ञा तत्पश्चात् मुक्तिमपि यास्यति इति श्री एकादशी पूजा ३६

न्नस्मात[illegible]र्सिष्टप्रजाः ६ ॥७ [illegible] ईर्यापथिक्यां विते तिमक्त इव मुख्यस्तात[illegible]
[illegible] सीलमती सतीलशाली नीलावपि जिनधर्मज्ञ आलोचन सील तपो भावना पूजा
प्रभावना घोषणा सम्यक्त्व [illegible] वपनादि गुणप्रकर तस्य यतः सुलस्याश्री संघताप्य दानं अवंतिमकत्वा स्वराज्ञी प्रकटीकृत्य ते
धर्मादा भिमानतो राग[illegible] सर्वद्वारवपरीपद: श्री कृतं यत्र संबंति उतस्य कस्मैविधे सुताः ७ कुमारत्याधर्मक्रियोण
यो[illegible] तस्य पुत्रस्य जन्मा श्वास[illegible] तिमुक्त कृति नामदादो सवकुमारात् अष्टवार्षिको बाल्यावस्थासौ गणावरषू
यमागत श्री गोतमस्वामिनं दृष्ट्वा पृष्टः सत प्रणम्य प्राह भगवन् वंदनार्थे ज्ञानविष्यामि गोतमेनोक्तं वत्सलासि दीक्षाङ्कुरा
म्नि उत्पन्नादुःखविवेकमिति नपः क्रियामानो गुप्तिविनयादि प्रभु कर्म्मणिः वारिंडः करदुःसा ज्ञायते नात्र शोत्राय: १ तेना
कंति अतीनाथ वंदनवादे ज्ञानविष्यामि श्री गोतमविश्वकाज्ञादि विज्ञप्याति बाला कामातापित्रो: अनुलनावस्था मम व्रतेच्छादि
। श्रीगोतममहृज्ञानविष्यामि पितृमातृस्त्याद्याकृष्णं क धर्मयुत्याते त्वामवेकपुत्रश्राव्यारेसि राज्यकस्याधारेस विषय ति वसम्मा
कंठस्व ज्ञानरासविष्यसि दीक्षाग्रहणानस्य ताः धुना अस्माकं यात्रा विद्यात पुत्रप्राह मातः किं ज्ञायते काष्ठदः कालधुर्वकेन्मार
कुर्मुनावाचा कः कस्य पुत्राभ्रि संसारभ्रमतो जीवाः नानत्व कर्मबंधज्ञानानामति यतः मायापियता नाया नपावृत्ताय मित्रधणानि
तादा नययसरणांसंसारे जीवानामसुमिस्वयरण १ यः पिता सापि पुत्रस्यात् पुत्रस्माविपिताभवेत यानारी सामवेन्माता या माता
सानारीसवधु: शरावल्ला वरस्त्रेत्नैकस्य बधा कर्मीयोगत: ज्ञायते दद्विनोतेन कः पुत्रः का पिता यते व एवं मातापितरा व[illegible]

नरदसरह
३४
॰क्षुल्लककिम्
कं भवता॰४

मुक्तककुमारो महासमेतोऽस्ववत्सर्वकं श्रीगौतमस्वामिदसप्रवर्ज्यां ऊयदे गोतमस्वाम्यादि। श्चांक्रियां कुर्वन्नरूपवित्नः स्वदं संयममनिस्वकं
षिपाल एकदा स्तुधाङ्क्षः प्रत्यपकालेकस्यापि पश्चिमेलागृहे निक्षार्थं गतो धर्मलाभमतिमुक्तक क्षुल्लयावङ्गगो तावच्छेष्ठिपुत्रवध्वा
दसात्याकं क्षुल्लकस्वामिकिसकालागवत्सरः तस्याः स्वर्ववाण्यातीववमङ्कृतः क्षुल्लकप्राह यज्जानामितन्नजानामि ततः तया क्ष
क्षुल्लाकनिजोक्तस्यार्थं स्वरणो स कालकिंचुतं त्वहिवत्सवतित्वयाथोक्तमस्याकं यज्जानामिश्चवश्यमरणं नकोकापि वयसि न वि
प्यतीति तन्नजानामिसकालात्स्वरतदाज्ञायते यदाज्ञानं भवति। तदत्रमिनाम्नि इतिताप्यर्थिः इतिसानिशाय सुक्तारं दादो
मुनिना ततस्तया चिंतितं अहो क्षुल्लकेन सत्यमुक्तं ततस्तया श्राविकाया सुवं धर्मसम्यक्त्वमलंकृतस्वावतं यहीतं
। क्षुल्लकस्य शुद्धान्नपानं लाचा धर्मलाभमाना यांगतः अथस क्षुल्लकक दाचित्नवर्षाकालकल्पितततडागिकायां
सवायाति शिशु भिसमं मासेव त्रिकं जलपात्रं ना वयन् श्री गौतमस्वामिनं प्रे स्थलज्जितः ततः सोऽत्रयाक्षुल्लकः
श्री वीरसमवसरणे जगक्रूरु पुरा वासनया पापश्चितरूपां ई र्यापथिकीं प्रतिक्रमन् दगमट्टीप इतिव्याख्यानं बुद्धिकात्र
जलजीवान् क्षामयन्सर्वकर्मक्षयात्केवलज्ञानंप्राप ततस्त्वासन्नदेवा केवलमहिमानं चक्रुः यतः पुण दंतिकृणार्दन्
। साम्पमात्मनाव्यकर्मसु यन्नदयान्नरस्तीवं तपसा जन्मकोटिभिः १ मनएवमनुष्याणां कारणं बंधमोक्षयोः तथैवालिंगत
पत्न्या तथैवालिंगितेस्वना १ इति कथयित्वा नाना तिमुक्तककेवली वलजीवान्मुनि बोधयन्नत्रयति सप्तराजगृहे समेत्य भगवंत
वदिक्तवान्सम्यग्नाम्याप्तिं तत्र स्थितश्च पुण्यनिरानकजनं गौतमस्वामिदर्शनयायो त्रिपुरस्कृतो दत्वा धर्मं श्रावकं अगतानापविश्य श्री
३४

तिमुक्तककेवली धर्मोपदेशं ददौ तथाहि आयुर्वालेबलं संरक्षणं चोल्लासतबलं यौवनं विद्युद्दंडवल्लोलं धनं गिरिनदीकल्लोल चचं
चलं। स्नेहकंठकरपस्पर्शं तिष्ठति लोलं दृष्टवारागा कुलं ज्ञात्वा लब्ध जनाः सदा कुरुत तस्याधर्मसदा निश्चलं १ यावन्नाभिमिदं कलेवर
गृहे यावच्च दूरे जरा यावच्चेंद्रियशक्तिरप्रतिहता यावत्क्षयो नायुषः आत्मश्रेयसि तावदेव विदुषा कार्यः प्रयत्नो महान् संदीप्तेभव
नतु कूपखननं प्रत्युद्यमः कीदृशः २ ततस्तत्रैकन पतिरात्मकस्युत्रातत्सम्यक्त्वमलं कृतदशाहं ग्रान्निकं यात्रां व कारातो भूतलजीवान्प्रति
बोधयात्रहसयादतिमुक्तककेवलीमुक्तिं गाम न इति मुक्तक केवली कथा अपरविदपरवत सर्वज्ञपुराणमपनरादर्षि विज्ञानज्ञा
गुनमत शिकुंडायससमागात् इतामबुराप्रवर्यालाडवंत्रोत्रय मनप्रपप्रीधारणीक्वचिकस्वाहवानतिमुक्तकनाम्ना कुमारं विहि
तायां कुमाकरागपनदीक्षा कर्मक्षयात्केवलज्ञानं जाउ अय तत्रादेवो महिमा कर्तुं नारदः पि तत्र व दिवु आगात् ना
रदाप्रतीश्रीन्निनिरुद्धा अत्रगिरिं आदित्यवाण पुंडरीक पर्व स्कांदिमुत केवलज्ञानं मुक्तिंगतः तस्मात् पुंडरीकेति नाम दवे
दाद्ये इत्यादिवदवाकुलिः श्रमण परंपरागिरो प्राप्तः अस्या विचरित्वं श्री शत्रुंजयमादि तो जयं मोपि अतिमुक्तकः कुमार
नाम्नास्त्रगतः इति श्रीप्रसुत्रा कथा ३ ॥ अदत्तयान गृह्णाति परस्व हस्विता पिसन् नागदत्त इवाप्नोति सद्य क्रिकमलो क्रमात् १
वाणारस्यां जितशत्रुनृपो राज्यं कारोति स्म तत्र वदत्त श्रेष्ठी तस्य प्रियाधनश्री तस्याः जिनोक्त धर्म क्व वणि रयाः क्रमात्पुत्रो भूत् ज
न्मा अवक्रद्धात्तस्य स्नानानाग दत्त इति नाम दत्तः मात्रपिरस्यात्स वृत्ता लाया धर्मं त्राया चकर्म प्रवः पापान्नागदत्तः विनिस्मृत उप
व्यावसायकस्य वित्तधनदत्तस्य या नमार्गे स्वात्मस्मीकृते परस्त्रीपाम्तानागदत्तः नागदत्तो ब्रह्मधनमर्ज्जयित्वा पश्चात्पाताग्यिटो मदेत्येन

नरदेसरह
३८

समकल्लविमार्गेण अकस्माद्यानपात्रं नीचैर्नाम्ना स्थितः कूलेपतितं नंतिर्गच्छति तदा सर्वेपि लोकाः व्याकुला बभूवुः । ज्ञातिकपोष्टिका
निकूर्वीतिलाकाः इतश्च नागदत्तो ऽश्वेन । उद्याने स्वामिनः पातितः आसन्नतोलातारं उपक्रिणो बद्धः उपविष्टाः इव्यंते । यदि वः कोपि मा
नुषः आगच्छतात् उद्धापयति तदा तेषां पक्षिणो बकः वञ्चितः कृत्यस्य पतने । तेन याने निष्कासयिष्यति ततः प्राक्काय्यानस्य स्वामिना कस्यो स्थि
तश्चागतश्चाक्षिः । कोपि नरः सहात तत्र यातु । तदानीं यानसंज्ञा नाव्या गच्छति तत्र तस्य दीनारसहस्रं । ततो नागदत्तश्च स्नग्वासा हसी
कृत्वा नमस्कारो ऽस्वारत्तवं यानपात्रपात्रकर्षणाय समारंडाउद्धाप यामास । तत्पश्चात् अन्यत्र वातेन हि कूले स्थितं ततो ब्रोमिलि
कृत्वाद्य यानं बहिः कर्षितं । यानं तु सामदिगगतं नागदत्तं स्वरक्षितः । क्षुधया पीडिता निर्गमिनानुपाथेवितयति । त
त्र स्थितिर्तिं क्षुधया पीडितो ऽयं विदिमरिष्यामि नदाऽर्ग तिन विष्यतिमि । ततोधुनेव कूलेपतितो ऽमरिष्या । पुर्नवि
चिंत्यकं पादं नापतिता नागदत्तो मस्य पुरुषमुक्तोग भूनस्तं प्राप्त । यावन्मस्नेन सुखं विकासितं तावन्नागदत्तो ऽवदिनि ॥
समसार कस्मिंश्चित् ज्ञात्वा त्वायमग्रवरकूलेपीवास्तव्यस्य फ लामृतादं स्वकार भ्रमश्चकुमारच्छत्तरं प्राप्य धनदत्तश्रेष्ठिणा सुंदरी
नारत्नातं यावेतस्मा ततो धनदत्तो नापर्ययति वल्लोनात् । वकं केन हृष्टः कथमाकल्प नागदत्तो वदत् । यदि मम दीनारशतं नार्पय
यसि तदा राज्ञः पार्श्वे वादं नापयिष्यामि । धनदत्तो वदत् यदि तव शक्तिस्तवि तितदा स्वविर्तिं कुरु । नागदत्तपरधनपराङ्मुखेनैक
स्यापि पतितं रञ्जाति । इतश्च अप्रियमित्र पार्श्वपतितस्तेन नागवसुरत्नं अत्यंतरूपवती वर्द्धमाना कुमारी जा प्रायो दत्ता । नाग
दत्तं वरी तं कामाह्वत । इतः आरब्धकवसुलावन्या पिता नागवसुश्रियमित्रेण तां तस्मिन्नदात् । ततो नागदत्तेन नागवसुः परि

×कथयति×४

सि×

३८

णीता । ततो वसुदेवाकूतमस्मात् नागदत्तमनर्थपातयित्वा बलात्कारेण कन्यामात्र एकदा ऽकवालि निकायामावर्तमानस्य नृपस्य ना
लागात् कुंडलं भूमौ पतितं । ततः तत्रागतो नागदत्तो दृष्ट्वा परिहरत् बभौ । कुंडलं वीक्ष्यमार्गे तिररागच्छ पृष्ठी ऽदिम कायायाः सर्वाना स
ता । तदा तस्मिन् तल्लोके नस्तं कुंडलं दृष्टा स्वहीत्वा प्रतिमास्थितस्य नागदत्तस्य पार्श्वे विमुक्ता बाह्य सुमाव । विष्णुतिं तेराज्ञा तद्वन्मयं कुंडल
विलोकयति । यावन्नाचक्षुदेवाऽस्य राज्ञो ऽग्रे स्वामिन् राजकुमारेण दृष्टस्य विष्टाभवं यदा तदा नागदत्तेन नीतमिति नाकिं प्रदीतनं ज्ञायते । ततो
राज्ञा स्वदृष्ट्या नागदत्तं विलोकितं समरकागताः । भ्रमंतश्च प्रतिमास्थं नागदृष्टा । तत्याश्रिताः । वसुणा स्थादि तं कुंडलं नागदत्त पार्श्वे दृष्ट
ते । राज्ञं कथितं नागदत्तेन सुहृत्यं राज्ञा रुष्टो । एवविधं यादृशं कु वनीह त्राकर्मकिकारोति तस्य सबलं रूपेण एव क्रियते
एते नगतास्वनीयतः आदेशार्थं डिंडिमान स्वरादृष्टविधाय नागदत्तं राजसेवकाः शूलारोपकते वध्यं भूमिं नीतो ऽपि
वाद्यादि तवाद्यमानस्तु नादत्तः शूलिकायां पक्षिप्तो यावन्नाव भू लिकामाश्रितस्य ततु समूहं प्रहारा ज्ञानरता निकृंतानि । एवं
क्षितिला वारे कृते राज्ञा तत्रागात् नावत्त त्रासी दिव्या तस्युषाकृष्टा गता व्योमस्थितया प्रोक्तं । भस्मपवादि ध्यातनागदत्त राघनरो
त्तमः यत्नेसमो परकीय प्राणेरतयितत्नाति । अस्य प्रुराधनदत्तेन दीनारशतं रक्तं । अधुना च वसुदेवेन इदं बलं कृतं । अस्मात्परं द्रव्यं
राज्ञः स्वाविद्यते । एवमु क्तागता शासनदेव्या । राज्ञा तं सन्मान्य प्रह के कुशराज्ञ दक्षय मुद्रा संवपुस्स्मरं स्वयं दक्षानीय बहुद्रव्यदानेन
सन्मानयामास । यतः धर्मो मंगलमुत्कृष्टं अधधर्मलं च सर्वडुस्कानां धर्मो बलं च विपुलं धर्मः त्राणं च शरणं च १ ततो राजा धनदत्त
पार्श्वे हीनारशतं दापित । तस्मिन् वसुदेवा ऽरदत्यागकारिनो ऽडुत्तिवानत् । यतः अधर्माद्विसनतेकुत्र दुःखरोगादिसंततिं अल्पापद्युत्र

×देशे×

रो×
तैः×

स्मात। दोनमिंछायतेछन: ॥ ततश्चिरंधर्मीछेनमाराध्यप्रांतेपढ्रंपापदीक्षासर्वकर्मक्षयात् केवलज्ञानंनागदत्त:प्राप। नतोमहीमंडले
सादेसरवृत्तिा विहृत्य ऊनकमदत्तवचनगात्:प्राक्षाध्यनागदत्तप्रांतोकेवलीचंदमासुक्तिंऊगाम इतिश्रुदत्तायणकथा ॥ ४ ॥ क्रोधमानादिसर्प्पा
३।८ णा व्याप्तिव्याप्तिवज्ञंमनोनरा। सर्पवल्लनतेमुक्तिं नागदत्तकुमारवत् ॥ तथाहि प्रबोधितोसाधु तप:कुर्वाणोमुनिगिनो ततच्छास्यांनास्यांभि
ध:एवं ख्याक्रोय:प्रथमंदेवलोका न्मर्त्यलोका मत्यलोकं प्राप्नोति यत्राद्वनभ्रगाढीगनपुतिबाधाते इत:लक्ष्मीपुरधनदत्तश्रेष्ठीव
सतिस्म देवदत्तापत्नी। अन्येद्युःपुत्रार्थंनागादेवमाराध्यलाभोऽप्र भ्रमीत्ययदेवोवरा तव पुत्रान्भविष्यति इत:क्रमात्स्वर्गादिक्ष्मा
धुऊर्द्वापदेवादत्तपुत्रोभूत् जन्मोत्सवंकृत्वानागदत्तेतिनामक्र मात्रसमस्तकलाकुशलो:ऊनि गंधर्वनागदत्त:सोरव्या
तोगंधर्वकौशलात् ब्रजुंगमाकल्पिव्यसनी ज्ञातो इतो स्वधिज्ञानतस्तमित्रनामदत्तंव्यसनितंमत्वादेव:प्रबोध
यति नागदत्तोममन्ननागोपिव्यसनंनमुच्यते सर्पान्खेलति अ न्यद्यु:सार्पः करंडकंदत्वामित्र:सहोद्यानेगंधर्वनागदत्तःक्री
डांकर्तुंयातो। तत्रयावत्सर्पांन्खेलयति तावद्देवमत्रज्ञावभ्रूः। गारुडिकोगारुडकरूपधर:सर्पपूरितकरंडकंग्रहीत्वा तत्रागत्
तानामित्रीकृत्य स्ववायंसर्पखेलाकानराविद्यात् तत्रगंधर्वनागदत्तो ऊगो किमत्रकरंडके सर्पोगारुडिकप्राह सर्पाः संत
३ तताना नागदत्तोऊगो रमश्च सार्पाः ॥ ततसर्पैरिस्तमपितमे तानागारुडिकदेवो नागदत्तसर्पै:क्रीडितुंविक्रीड तदाति:सार्पेदि
ष्टापिगारुडिकान्म्रियतेस्म गंधर्वनागदत्तःप्रदाप्यसार्पोऊगो अहंतवसर्पैर्यत्करंडकात् रेम देवोवदा लामक्षमसायतुनागमम सर्पैर्द्दि ३।८।
ष्टं मरिष्यसि नागदत्तोऊगो मंत्रश्चेसर्पाणि ततश्चत्वरंडमोलिप्यसर्पान् करंडकात् उक्तावउर्दिशागारुडिकमुखःआप्राय

ते

ऊगो गंधर्वनागदत्तो इछड्सार्प्पैर्दिशितिस्विडयंडस्य साऊइक्सविरक्तिवड्ड सपानिहोसा तदायाह्वा रमरुयमदिरीडवोत्ति तरगा
दवायनयोगा विकृत्लयाचवलगजीहाला घोरसुखदिसदाढा उक्काऽवयछलीराग्गो ॥ पुनरेवविधो कंरडकाउ केणाममुण्सा
ग कयक्लयवानया एणइबिक्कवि आदिस्सा सममह कदरविक्त्रमितंमहानागं ॥ आयक्तीय सरू गिरिसिंगसिहिरा ब्रुफणाऊमलं उयपय×
ऊहाला दाहिणयासमिढित माणणिवियदर्ह्नागा ॥ ढकोकेणमणुस्सा धरोनोकुणइत्वरायमवि तामरूपवयनिसं कह
घिवसितंमहानागं पञ्चम्मिकरंडकमायानागीसाकीह्शी सल लियविदलमाइ सन्निचयलंतांणकयपडागा मायामईयानागी
नियडिवडवंचणाकुचाला ॥ तंवसिवालगासहीयाणसहि बालाउगासपरिहरन्ता आसियुचिरंसंवियविसा गहणंमि
वणवसइनागी ॥ कुऊकुतेविणवाउतीसेदादंतरउवाय स्स अप्पोसहिमंतवलो नकु आयाणविणिविहिसि ॥
इत्उत्तरस्सामीहग्गगास्ति उवरमाणोसवं महालत्तपुन्नामह निग्घोसा उत्तरपासंमिढिउ लोहणविय दर्ह्नागा ॥ ढा
कोकेणमणुस्सा रहाइमहासागरउट्ठगप्पारा तंसवलिसमुद यं कहघिवसितंमहानागं उत्तरारविकाहमाणमयालाद्दा ऊ ×पावेहि×
ढिमयासंतन्न ऊरियमिविरुगांकलकलड धणदिन्हाअरकप्पड चउदिसिक्कासीविसदिं अवसमनरयपडणं नविसियालवण
किंचि ॥ एवंप्रोक्तात्ततस्तेण गारुडिकेनतेसर्पाक्षिप्ता गांधर्वनागदत्तस्य सर्पै:दष्टोपित! तदानीगंधर्वदत्तस्वकाऊगु:किंक्रूत
नवचि: सुगाऊगो मयासौवारितोपिनस्थित:तदा किक्रियते तस्यसुहद्भि:लिखडाटिक्कवंतेरू परंगुणोनो ततस्तद्युत्यापादय ×नतस प×२
:पतितोऊगु: अमुंजीवयमह्य देवोवावत् दष्टोदमन्तवपुरा: पुनर्इहक्रिया क्रियया जीवित: मइक्का क्रिया कूत्वेपयति तदास्मा

रो×

ज्ञा स्थ(४१

ग्रीवतियदितोक्रियां मंगीकृत्य अथ सोनपालयिष्यति तदाधुनष्टतएव एतद्वरिजंत्वा मूर्छ ऊर्ध्वाविराद गाढं अदरवर्ज्ज वतुर्दिक्षु आसी
महेसर३० विसहिद्दियावेदि विसनिग्घायणहुं वरामिविविदं तवोकम्मं १ सव्वामिसलद्धकाणाण मसारागाबुन्नघरकरुवम्मलाडं पावाइवीणं
४० तसिं रवमणमविनउवमिवीसमं २ अवाहारोनसहइ अईनिकेणविमयानुक्कंतिङायामीहारा तंपियणमंनच्चुङामि ३ उमन्नक
याहारा अववाविगईविविक्कियाहारा ऊंकिंविकयाहारा अवउक्कियघोवअीहारा ४ अहऊघोवाहारा घोवयनणिउअ
ण्यावनिद्दाय घोवावदिनवणरएं तस्मक्कुरदवाविपणमंति ५ सिद्धेनमंसीकऊण संसारस्वायऊमहाविद्या बुवामिदंडकिरि
यं सव्वविसनिवारणविक्का ६ सा खयंविद्या सव्वणाणाइवायं पञ्चक्काएन्ति मवंअलियवयणां सूवं अदन्नादाणं सवंअ
वंनंपरियहं स्वाहा। ७ एतद्धुत्तोतस्मैसमानापिदत्तिरुक्कं ।अयमस्मत्पुत्रस्य यस्युचितः तनस्नाप्यद्वयनितः। पितराबुक्तं
।अमुंजीवापय यक्करा इतक्करोतः ततःपुनरपि व्रापितः तातादवप्राग्रवस्तुरूपंतस्यावख्या तत्ताभ्ज्ञातिस्मृ
तिप्राप्यदीक्षांललौ ऊक्तः लाकाग्रवत्तः सर्पतुल्याः क्रोध म त्न माया लोभा एतेअद्विनायानदष्टः सपरमपदंया तिअ
।दंतुष्ठवीमतेः क्रोधसद्दस्रितिदिष्टा अधुनावानांद वेनप्राग्रवमित्रणोतस्यः क्रोधादित्याभाविताद तंतःएतत्पांक्रोधाद्यहीनो
वरजानगतव्यं तातादवः स्वस्वास्मगतौ नागदत्तस्य क्रोधाद्यद्दीनवुद्धरानिर्ज्ञितः सर्वकर्मक्षयायोङतिदितिनागदत्तकथा
।यः वाग्मनोसेः ऊगत्वारूमाः रांक्षा कुर्वन्तिविबुवि समतार्थविरिवाप्नोति कल्याणकमलाधृतं तथाहि निऊर्दिपात्तंतवरउत्तनग्र ४०
साकेतपुरं तत्रचंद्रावतंसः भूपराज्यंकरोति तस्यप्रियास्त्यवनि सागरचंद्रमुनिचंद्रमुतो सागरचंद्रस्य.....................

*माता पितरौ वपि मत्वां गतौ ४३ यां मुत्तौ ४३

।मुनिचंद्रस्याग्राक्रियिनीराज्यंदत्तं क्रमात्स्यचंद्रावतंसकस्यात् प्रियदर्शनानाया। गुणचंद्र बालचंद्रौ सुतौस्त चंद्रावतंस इहलोकपरलो
कितंधर्मकरोति अन्येद्यः राज्यकार्यसर्वंसमाप्य संध्यायांप्रतिक्रमणादिकार्यकृत्वा कायोत्सर्गलालै तत्रदास्यानीतादीपं द्वाराग्र १
स्थिति यावद्दीपकोतावन्मयाकायोत्सर्गःकर्तव्यः तदा दास्याध्यानं मयंदीपको यदिविध्यास्यति तदास्वामिनोड शाक्यकायोत्सर्गो
नविष्यति तस्मात्तैलंपुनःरपक्षिप्तयावत्प्रातरन्तत् प्रातर्दीपस्थयंन तेराज्ञा कायोत्सर्गपरिवितः तातापतितोध्यायुक्षयेकृतोराज्ञाक्रि ४४
यास्याद्वृत् तस्यदेसागरचंद्रोन्यायंडा राज्यचकार सराज्ञात्तत्राग्य दामाऊ सपत्नीप्रियदर्शनाप्रतिप्राह राज्यश्रीसियलाकंम
*सारसे४ मनप्रीणाति तद्धातागुणचंद्रमुं ऊत्मानराज्य श्रियविती यदीक्षा जिवद्द्धामि यदितवानुमतिर्भविति नायाम वद्मधन्य
स्तु यस्याःसारेमानानरज्यते राज्यसारामदात्न एषवदत्त ऊस्यलाघार्डः शाकयः तनाध्रुनावाप्याराज्यतप्याऊने
नवक्त्वं तयाप्रियदर्शनयाप्रतिबाधिता निर्विकल्पमनाराज्यं प्रऊापालयामास क्रमात्स्ववर्धमानमदर्शिराज्ञानमव
लोक्यदुष्टबुद्धिःसाबालइस्थितिदवादप्रियदर्शनायतः अन्यस्यापिकले शलाकपोषिकाएवायाषिकाः सापत्न्यकस्यकिंवाच्यं य
स्ताज्जन्मजन्मयः १ एयाधव्रवाविष्ट्य कन्ना सिक्तिथ्यतेअने स्ताधिजानातिनदृश्णं विज्ञानिवस्तानिव रप्राप्य उसांसः सरल
स्वभावा रंडास्तुकौटिल्यखलातरंडा तातासयाष्यकथमन्यथास्मो कलेवरंकिकसमसतवेयः ३ तस्मिन्निर्दोषित्वपते साद्वेषदधाति
।बाद्यालीलालयास्कद्दः वानराङागतः तत्रसस्यराज्ञोमादकानदास्यादस्येनप्रातराजावर्षमुद्दर्शनयाश्रेषीत् वत्सनिप्रीयदर्श
नासपत्नीज्ञातत्वात्सपदेहकामा तान्मोदकान्हस्तेयदात्वा विषमिश्रितमक्षाप्रीतिपुरस्सरंदास्येदातो वनेक्रीडांकुर्वाराज्ञायाः

सरदेसरद
४१

वहंधुक्षयउतासिंहासनेस्थात्तद्दासीस्मोदकानानीयददौ राज्ञान्वकरुणयरायाः क्षुधात्तीयाविधाक्ष्वाद्ददौ ततो बांधवो ल
घुत्रस्तद्दृष्ट्वा दृष्टस्य यथा तथा खादनेन मत्तवरंतोता यावन्नौमोदकं खादतस्म तावदावतनी क्षतो तो बांधवो दृष्ट्वा दध्यौ राज्ञा तु
वषददाति पुत्राय तन्नना त्रकेनकारणेननान्यं ततस्तद्दक्षणात्कुमारं स्वर्णमानीयै पाथितारा राज्ञा ततस्ते प्रगुणीकृतो दासी प्रष्टा ×ततपानाय×
विषदृष्टा विषप्रक्षेपनस्वरूपं ज्ञात्वा राज्ञा तेः वरमध्ये स्वत्वं विमातरवतिकृतात् धिक्स्त्रियाः सर्वं विधं कष्टं मम पुत्रस्यादत्तत्वमपीमयि कृ
तंरवितं तथा पुत्रायादप रितिं पनितमस्वत् मयापि प्रगुणीकृतो मम द्वरापि राज्ये बाना स्मिवडु पारा धान्नराज्यं कृतं राज्येन किं कि
यते रयना त्वेवं विधायापि निर्बंधिना स्त्रपदायिनी बुद्धिर्जायते ततो वा स्वल्पात् प्रियदर्शनापुत्राय पुण्यस्त्राय दत्वा यात्रा
वंती राज्यं दत्वा स्वयं संयमं सागरचंद्रो जग्राह कुमारदेकोः त्रात गयारीण सागरचंद्रर्षिरन्यदा स्त्र्यदा साधुसंघाटा
कोवंतीसमागत सागरचंद्रर्षिणा रवंतीस्वरूपं पृष्टो ऊपुतत्र निर्वं राजपुत्र स्नोव सिद्धसुत पुरोहितपुत्रश्च पारव
डिनः साधुन् बाधते तं निशम्य गुरुमापृच्छ सागरचंद्रर्षिरुज्जयिन्यां मगात् साधुनाप्युपाश्रयविश्रांतापुनिः पातस्वागमने
स्वरूपं ज्ञात्वा स्वतप्रबोधनादि पुत्र प्रकाश्य मध्याह्ने निर्यियोयति सागरचंद्रर्षिराजगृहमध्ये गत्वा तं दृष्ट्वा लोका ऊचुः महानुभाग मा स्मि
न्राजगृहे गच्छ राज्यपुत्र पुरोहितसुत साधुनुपद्रवति तेनान्यत्र गच्छ ततो यत्र दृष्ट्वा तौ प्रविश्यमानं साधुं दृष्ट्वा
नृपपुत्रो हित्तोगडौ जल्पतः स्मृति नो मुने आवाभ्यां समं त्वं यारंस्याम मुनिर्जगौ रम्य नेमया त्वतारहस्तिगवानुः शालायां कुमारौ स्तं ४१
नना सममक्रीडाकर्तं प्रवृत्ते यथा तथा कृत्वा तौ धर्मं दोहलन्नकवाणौ बुद्ध्वा प्रपंच नमया निघाते नमुरवबातलक्ष्य फेन त्रानतरहसमे

धीकृतार्यताता निःसृत्य शानैः खदिरकृत्या द्यानप्रतिमानस्थो मुनिः जनो राज्ञा ततो नचाकंदं तौ ज्ञात्वा मुनिः कृतं पराभवं चकृष्टा जगौ रे
मदायनमुनि नापतौ कुमारावीदृशां दशां प्रापितौ ततः खिलोक्य ततो राज्ञा पुरोधः मुनिः प्रतिमास्थं वीक्ष्य राज्ञाग्रे निवेदितं आगत्य
तनराज्ञा मुनिं वीक्ष्य प्राह त्वाय तेऽव्या किमीदृशपापं गज्ञ पुत्रदृष्टौ त्वा रणादिकं कृतं साधुर्वत्यष्टनंदतिकुलो आवार्याः कृत्स्नमहत्त प
वं यदि यतिकृहनादिपाप्रक्रियातन्दा कान्योन्याया धय धनावलति एवं कुत्वान्नपालन्कृयानन्नाक्षासुखलोस्तन्न धर्मलाभाशीर्वाद
द्वारा ऊर्बिरावष्टः त्वावंडावतं स्तपुत्रतवकीयत्पवगणनाव ही ल नादिनयुज्यते हीलितास्माधवोत्यंत दंतनराकगाति आ
राधिता जीवं पुंसां विश्वाराणयं तिचसंततं १ तवपुत्रावावांचे यमादीनामवहीलनं कारा तिर्वं ततं सद्दासंपत्यां दियतिआकं
फलं सद्यातं स्य तिज्ञा त्वावराज्ञा जगौ एतौ कुमारो पुत्रे षो अतः परं कथं साधुनामवहीलनां न करिष्यतः मुनिरु
गो यद्येतौ संयमममंगीकुरुतः तदाहं सुवामि नान्यथा तथाप्यफलमनुभवतः ततो राज्ञा तथा तंत्र कृत्या प्रणाम्यमुनेः त्र
पार्श्वे आनिनाय राज्ञोक्तं त्वापुत्रं अयं स्ववपितृव्यं तपतीनाम पराधं कुरुतः यदि मुनेर्वादीक्षां गृहीष्यथ तदा सुखंतति युतिं तदा
वास्मो शरीरं ततो वायं सुस्थंकाराति त्याव्दनया यीडिया स्वयमेवमरिष्यसि ततो तीव्र पीडादवमानो ज़गमागदुतः कृविप्रोक्तं अर
दीकरिष्याव: ततो मुनिना बंधनात्तमुक्तौ दीक्षां ललतु राज्ञापि सागरचंद्रर्षि कृस्वातन्धर्ममाकर्ण्य सविशेषगुणं कुर्वन् सम्य
क्त्वं सम्यग् आश्रियात्र पति द्वावपिराजपुत्रपुरोहि तौ सुखचारित्रं पालयामास क्लिष्टजातित्वात्पुरोहितपुत्रो पि किम पि मलादि
क्षा दर्गा साधुधर्मेनस्वाभाति पुत्र सुप्रमाकाराति द्वावपि पालितसंयमा कृमात्त्वं वासुरावस्तता पास्मि सवमनुनवांतो स्तावपिस्वर्गस्मरदा

यति×

नरदेमरच। न्निधः प्राप्तउः यः पूर्वं स्वर्गाच्च्युत्वा नारो भवेत्स नरस्य स्वर्ग[illegible]स्थेन देवेन समेत्य धर्मे बोधनीयः पूर्वं विप्रजीवः स्वर्गाच्च्युतो राजगृहेऽभवं
४२ डालस्य प्रियाकुक्षौ अवततार। मातंगडालप्रियायाः कस्यापि [illegible] ष्टिभार्यागृहे गृहे कर्म कुर्वती। श्रेष्ठिपत्न्याम्
मलकरणाद्वारहदरणार्थं मांसादिदानतः श्रेष्ठिप्रियया सह प्रीतिर्जाता। अन्यदा कुसमास्या श्रेष्ठिप्रियाया मासिकलाय
याचे त्यक्तेति। सखि स्वामिनी त्वमानाहूयते किं त्वत्तत्रापराधस्य केऽस्ति वान्येन कुन वित्। श्रेष्ठिपत्नी जगौ। किं कस्यापि
अग्रे आत्मनो दुःखं प्रोच्यते। यतो यदपत्यं मम न भवति तन्नृडी वति कर्मवशात्। किं करोमि। कदापि न पुत्री भवति। कोऽपि
काः वस्तु। मम तव वगात्तक्षुनाः स्त्रि मम दुःखमेव जायते। ततः प्रच्छन्नवृत्त्या आत्मनोर्गर्भयोर्व्यत्ययः क्रियते। तत्र न
वापि पुत्रो भवति। मम तु पुत्री भवति। क्रमात् ज्ञानं घटोत्प योः रहसि व्यत्ययः कृतः पुत्रकमृद्धीता। तस्याभिधानं मेतार्य
नंदनः पाठ्यमानः शास्त्राणि [illegible] श्रेष्ठिन्याद श्चमेहोऽयं च पूर्ववत्कः। श्रेष्ठिन्यादत्त लाल्यमानः क्रमात् मेतार्य
नंदनः पाठ्यमानः शास्त्राणि। षोडशवर्षाणि यौवनस्थः स्वर्गस्थेन देव वत्स वमित्रेण सुरेण आलप्य मेतार्यः प्रबोधितः स्वस्वरूपं आवास्या
स्वर्गस्थस्य प्रतिज्ञा कृता त्वया। सा स्मरति न वसंसारायं मसारादीक्षां गृहाण। आपदेशा पुरंदरस्य हस्ताणि। वक्रहति शाता
निव केलीकृता कालेन स्वदीपाज्ञवशाना ॥१॥ कोऽयं संतोनोपायाः संपदः परमापदां। समागमः स्वप्नसमा[illegible] सर्वसत्त्वा
दितं गुरुं ॥२॥ तेन देवेन सदा मेतार्यो बोध्यमानोऽपि प्रतिबोधं न गतः। इतो मृदस्या नाम पत्नि पुत्री ति समं मेतार्यस्य पित्रा विवाहो ४२
मेलितः। ततस्तस्य अष्टनिपिता महेभ्या नामा श्रेष्ठि शिवका मेतार्यः पर्यणयत्। ततः श्रुतयोर्यं प्रति शिबिकारूढ दानस्वादछिन्नसदिनो

मेतार्यस्य इत्यं एवं पुरस्य राजमार्गे चाल। इतः मेतार्यस्य आज[illegible] मित्रसुराधिष्ठिना देहो मेतोधियां प्रतिजगौ। यद्यात्मनः साउत्री
मृतानासविपन्न। तदा तस्याः शुनावि[illegible]वाहमहोत्सवं पूर्ववत्स्वद्धमपि व्यधास्यं तस्याः पुत्र्याः विवाहकृतं ममापि [illegible] स्या पुत्र्या
मादाभवति। ततो मेतार्यं प्रवहस्वरूपं जगौ। ततः समेत्या सृष्टः सराजपथस्समेत्य तं मेतार्यं शिबिकोत्तार्य त्वलकाया खंडे कंड
गौ। रेसु ...कृवं विवाह्य कुलात्यन्ता कन्याः परणीष्ठी। आत्मन[illegible]कृतं हत्या कन्याः परिणीयंते। ततः गेतां कन्या विवाह्य आत्मनाऽष्ट
हमलं क्रम आत्मनः कन्यां गीक्रम। पश्यता सर्वलोकानां समे ततो मेतार्यो श्रेष्ठिहं नीतवान्। ताः सर्वाः कन्याः मातृपितृभिः स्वस्वगृहे
नीता। पश्चात् श्रीस्य देवोरक्षमिजगौ। त्वया पूर्वस्वर्गमयास्मद रक्षमर्मत्र। यः पूर्वं नरो भवति स सुरेण प्रतिबोध्यः इति प्रथमं त्वम
तःमतु रूत्सु प्रा भवत्वया। मया बोधितोऽपि प्रबुद्धः। तीमद कृतं मनुष्यजन्म दीक्षया सफलीकुरु। सोऽपि मेतार्यः प्राह।
त्वया दिविधया श्राक्कयत्प्रबोधितस्य रक्षतं। दुःखं विनाऽपीवा न विराज्यात संसारात संसारविरसास्मि। यतः प्राणेभ्योऽपीहोयसी
ष्ट्वा य विनि न करणं रति। विद्यागाः सत्यत तेषां प्रेहो कष्टासवस्थिति ॥२॥ नां तकस्यापि प्रियः कश्चिन्नलक्ष्म्या कापि वल्लभः। नाम्नो जराया का
प्यस्ति श्रूयं तदपि वाञ्छितः ॥३॥ मेतार्यः प्राह। स कथितं करिष्ये। यत्तु या हं विद्यागया पिता लोकमध्ये। तन्माऽनीवदस्यात। यदि कलंकं उत्तरतिम
म तदा क्षादशाष्टी लामा दत्त्वा नवकंनिश्चियाक्तरिष्ये ततु रूपापारास्मि। ततः प्राग्वत्देवःप्रीतः सत्तरत्नोत्याश्चर्गिणं वाममदत्वा काश्चिदिष्वा
वाज्ञा स्वस्वर्गगमत्। ततो यानि रत्नानि स ठागसर्वानि रात्रिः स्थाल[illegible]मेतापुत्रवत्स माहूय पार्श्वनिषादतिकृत्यस्य सुतार्थं कन्या यावते। तातम
विलि दक्षिता। मतः प्रतिदिनं तथा करोति। तान्नि रत्नानि सर्वदिग्प्रसरमरातरजांमि वीक्ष्य राजा कस्यापि निजाग जानदात्। अन्यदा नायनान

रत्न

भरहेसरवृत्ति

४३

येनायंदर्शं प्राप्तिहर्त्तां तुष्टो मेतार्यं बोधयितुं रूपेणाह । ततोऽनयनं तं बागं राज्ञो घोषयित्वा दृष्ट्वा राज्ञोऽग्रे प्रोक्तं ततः स्वयं देवेनानीतो नायक
बागाद्यर्थं क्षमार्गापयित्वा मेतार्यः प्रार्थितः । अस्य नय स्वामिन्नाम तस्य गृहे छागागारे नो घं ददीप्यमानं यच्छन्मतिकस्यापि देवस्याच्छितं । तेनायं नामतश्चा
ण्डालः किंतु कापि मन्नमः उमानतेन परीक्षा क्रियते । ततोऽनयकुमारसंमतमकार्यं । ततो वर्षसमये श्रीमहावीरा वैभारगिरौ समायाताः स्मि
तत्रोऽनरा त्याविषमामार्गेऽस्ति । मत्वया विशिष्टपाद्यानिष्पादनासुगमः कर्त्तव्यः । ततस्तेन मेतेनादेवतां सांनिध्यतः क्षणादनया कृतं
। ततः पिराज्ञा दद्रपते रूपतिर्दिशात् । प्राकारस्त्रिरागमयस्तत्र मगधे गोऽनयकुमारेणामेतपार्श्वकारितः अनया वशालामेतय
दितः स तं समुद्रवारसायति । तदा तनयरूपेऽस्य रमि । ततोऽमात्तनदेवपार्श्वस्मिन् समुद्रवाहमानायसर्वलोकस्मा।
क्षिकं मेतार्यस्थापितः तथापि राज्ञा न दिशति । तदानया स्व सर्वं किं सुवर्णमध्यमस्ति विवाहानाहं । यतः एकवणिमिदं
मर्व । सर्वं ज्ञात्वा राजा स्वकं कन्यां ततो राजा शीलीयो ऊढा तस्मै ददौ । ततः सर्वाहा अष्टाविप्रकन्या मेतार्यं संगीत कृतः राज्ञा महाधव
लगृहं मार्पितं । न वर्तिः प्रियानिः सुखमनुभवन्मेतार्यस्थितिदशा अष्टमि तिवकाम । ततोऽदेवपार्श्वे स्थितदशा द्वीरूदवामे स्थितो मेतार्यः । तत
: प्रावविरागो मेतार्यः स्वप्नेत्याः स्वाश्रियं वितीर्यमहारागे रूपापार्श्वे दीक्षां ग्रहीत्वा क्रमेण मेतार्योऽजिनकल्पविहारं प्रपेदे अन्यदा गुरु मध्योग र
चर्यायां भ्रमन् मेतार्यः जिनकल्पविहारं स्वर्णकारगृहे जगाम । तदासौ अञ्जलिको जिनश्रद्धाकृद्वर्द्धनार्थं स्वर्णयवर्धमानगृहे स्वर्णयवपदस्वस्ति नेम
को करोति । देवार्चनाय तदानीं स्वर्णयवास्तत्र मुक्त्वा कार्यवशात् गृहमध्ये स्वर्णकृद्गतः । ततोऽकस्मात्तत्रागतः क्रौंचपक्षी यवान् संचित्वा तान् मुने ४३
पश्यतां भक्षता । ततो बहिरागतोऽस्मै कारयवान् पश्यन् मुनिं दृष्ट्वा संकुचितः । मयायवाः केन गृहीताः । वाग्मनोनकेन विदृहीता

: सम मेतार्य पापपरीक्षार्थं यदि यवगमनस्वरूपं कथ्यते तदा सोऽक्रौंचो हन्यते स्म । ततो मौनमाश्रितो मुनिः कृतमौनं मुनिं दृष्ट्वा चौर इति ज्ञात्वा
स्वर्णकृदार्द्रवर्ध्रेण तस्य मस्तकं वेष्टयामास । इत्थं तस्य शूर्यवदनया ध्यायतो निर्गते चक्षुषी । तदोत्पन्नकेवलज्ञानस्य मुनेरायुः समाप्तः क्षणमेव
मुक्तिमगमत् ॥ स क्रौंच कुपितः प्रीतोऽमरद्वारे गायवान्स मोचिताः । तत्र दृष्ट्वा यतिस्थितियवान्कौंचगलितमुक्तान्वीक्ष्य लोकाः प्रोचुः । अयं यति
न पतिर्ज्ञामातः स्येन स्वर्णकारेण सुधा हतः ततो नरराज्ञा एतेन राज्ञा पनं सकुटुंबं हनिष्यति । ततो राज्ञा यतिं ज्ञात्वा तं सकुटुंबं हन्तुं स्वमवकाशेऽपया
मास । ते आगता यावत्स्वर्णकृत्प्रत्युत्थानवृद्धिः । नीतः स कुटुंब कायतीरुपायं गृहीतवानाह । यतः तज्ज्ञात्वा राजा विनष्टं विधितो
मासर्यतः स्वजनाः । तैः लानादेव दक्षाभिमानविनय श्रृंगारकीर्त्या दितं ज्ञः खाकौंत्र कविस्मय व्यवकृतभावाकुलापारगातव
रागप्रावल्यतिधर्मं निन्ना । तेषामामफलं १ ततः सः सुन्दरः राज्ञः पार्श्वं गतोऽक्त स्वामिन् सुवर्णकृत् सकुटुंबश्च स्वतं गृहीत्वा नी
तोऽस्मि । राजा राज्ञा तस्मै तत्त्वाव । त्वाय स्वर्णकृत्त्रयाय यतिर्दीनाम हत्यापंलयं चारित्रग्रहणेन मया मुक्तोऽसि । संप्रति यदि त्वया
:न्येन कोऽपि कुटुंबमध्ये मम मा कृत । तदा सकुटुंबं स्वस्थं निष्पादयामि । ततः सपापावर्णकः श्रीवीरपादान्ते गत्वा दीक्षां लात्वा क्रमात्स्वर्गं ययौ।
स्वयंसाग्रः ॥ इति मेतार्यकथा २९ मेतार्य चरित्रोपनिषदं स्वराज्येऽस्मरन्मति । स्थूलभद्रस्य मंत्रीशाः । मुख्यायामित्रकविवृत्त १ त्यक्त्वा मंत्रिपदं स्थूल
। भद्रोऽत्तर्वृत्तं यथावृत्तं ॥ तत्कथा अवयं पाटलीपुत्रे नवमनंदराजः । कल्पकवंशावतंसः शकडालमंत्री बभूव । तस्य लक्ष्मीवती पत्नी नरोऽस्य च स्थूल
भद्रश्रीयको निष्णोऽसमो भगिनी । इत्यादि संबंधः श्रीयककथायां ज्ञातव्यः । शकटालमंत्रिणि दिवंगते नंदराजस्त्र श्रीयकं जगाद । मंत्रिपदं गृ
हाण । श्रीयकेनहत्व । ताते कृते आगृह्णन् अकारितः । क्षितिपसमीपं गत्वा राजानं नत्वा स्थूलभद्रस्तद्वर्षं स्थितः । तावद्राजा स्वकमानं प्रोक्तं

×पारेष्टल्लेत×

।तत्पितादिवृत्तांतः। तच्च श्रुत्वागतमपि पदं श्रीयकेण स्थूलभद्रोऽवक् स्वामिन्नविमृश्य पदं दास्यते मंत्रिपदं राज्ञोक्तं विचारय। ततोऽशोक
भरहेसरह वनमध्ये गत्वा स्थूलभद्रो विमृशति स्म इदं व्यापारं व्यसनं भवति यदि राज्ञः चित्तानुवर्त्तनं न क्रियते तदा क्षणमध्ये राजा रुष्टः प्राणान् हरति। य
४४ तः जीवंतोपि मृताः पंच श्रूयंते किल भारत। दरिद्रो व्याधितो मूर्खः प्रवासी नित्यसेवकः॥१॥ ते धन्याः सुधियस्ते च ये न सेवासुखं तदा।२।
विमुच्य संयमं मुक्तिसुखं वांछंति हेलया॥२॥ एवं विमृश्य पंचमुष्टिलोचं कृत्वा रत्नकंबलस्य रजोहरणं मुखवस्त्रिकां गृहीत्वा राजपार्श्वे गत्वा धर्मलाभं ददौ राज्ञोक्तं
।किमालोचितं स्थूलभद्रेण। आलोचितं। इति तेनोक्ते धर्मला भं दत्वा श्रीसंभूतिविजयाचार्यपार्श्वे गत्वा सर्वसामायिकं गृहीत्वा
दुश्चरं व्रतमादितं श्रीस्थूलभद्रेण। इतो राज्ञा नंदेन श्रीयकस्य मं त्रिपदं दत्तं स्थूलभद्रवियोगार्त्तायाः कोशायाः श्रीयकेन धीरत्वं दत्तं। श्री
×स्य×(?) स्थूलभद्रमुनिः संभूतिविजयाचार्यैः समं विहरमानः क्रमेण पाटलीपुरे चतुर्मास्यां समाययौ। अन्यदा गुरुपार्श्वे एकेनोक्तं सिंहगुहायां कायो
त्सर्गेण मया चतुर्मासी स्थातव्या॥१॥ द्वितीयेनोक्तं मया दृष्टिविषाहिबिलद्वारे चतुर्मासी कायोत्सर्गेण स्थातव्या॥२॥ तृतीयेना
क्तं मया कूपारघट्टे चतुर्मासी स्थातव्या॥३॥ स्थूलभद्रेणोक्तं श्री भगवन् कोशागणिकागृहे चित्रशालायां षड्रसाहारेण पारणा स्था
तव्या चतुर्मासी। गुरुणोक्तं गच्छत। प्रथमं त्रयः मुनयः धर्मपराः पूर्वक्रमेण यत्र गुरुणोक्तं तत्र सिंहगुहादिबिलकूपारघट्टे
×श्रीदृष्टिरूपा×(?) मुनयः। स्थूलभद्रमुनिना कोशागृहे गत्वा धर्मलाभो दत्तः। कोशया दृष्ट्वा कृतांजलिना प्रोक्तं ऋषिं प्रति स्वागतं प्रोक्तं आगच्छ
प्रतिष्ठस्व स्वामिन्नादेशो दीयतां यत्तवाराधनेन तदहं करोमि। स्थूलभद्रोऽवक् स्थास्यामि चित्रशालायां चतुर्मासं स्थास्यामि मम। ४४
प्यदि। तयाऽपि चित्रशालायां तया सज्जीकृता अतिस्थिताः स्थूलभद्रमुनिः। ताता स्वपाठध्यानं सुकुमालादेहो

ऽपि च नानाविधमधुराहारान् कारयामास ततः कोशा विविधक्रियाः कुर्वंती क्रमात् कायपुष्टिं ममकला श्रृंगारसः सा गोरसमुक्तायिष्टीभ्यदं कृणा
त्। तमः षड्रसाहारात् पत्त्यतां वपुषादतिष्ठतः समंत्रिसूनोर्दत्तां बाह्यफलितं घटा। दुग्धदधिघृतआरनालतक्रमद्यइतिषड्रसाः। प ×स्थूलभद्रस्य जेताः×
त्रपुष्पफलइतिवंजनामानि एवं स्यानध्यानिमुनयोऽवपुः अथवा घृतगुडतैलदधिदुग्धपक्वान्नानि महाहारसुनामवसपान्नवर्जिरागात्
त्तस्मै ददौ। रंजनाय नवमानारंबाह्यांस्तूवाप्यडुःस्नापवलदरः गच्छगतिसार्धकामकामयन्नपिव वन्हिदग्धबल्लिश्च नां वीक्ष्य नसरक्तवान् अं
तर्दर्शनर्मलिनां दृष्ट्वा न च विरक्तवान् ॥ स्वरूपादयः कुपक्वमंकारा त्रिफलमन्त्रस्मिन् ततः व्यामीवचित्रवन् पयसा वा स्निग्ध
धनं तस्या विलसितं सर्वं तस्मिन् सुधासवत्। नित्यं नित्याद याबाला तयोस्ता यदि लज्जितवक्त्रा स्वाध्यायं रसोत्तवव्रता
लसः २ तस्मिन् सुपक्वमाद्याः ध्यानप्रत्यक्षदिक्करत सर्वं वी रवाराविर प्रहारनिवाहेरिवाहेरिव ३ अथ प्रार्थितमाह्वन
।हावभावादिदर्शनात् स्वरूपात् तस्याः प्रदाय्याः यथा तमानयितुं सुदितलोगसुखवांछया तदा स्थूलभद्रो रागो स्नेमहारागा ×एतेस्नेगा×
रज्जीवनवक्रात्वाराक्रा: परं न च मनः यतः महत्कामाविसंकामा॥ कामा आसीविसोपमा। कामे पत्थेमाणा अकामा जंति
दुग्गइं॥ नारागायोदात्तपापाय स्वतनार्तरक्षितमपि मंडितष्टाकृदनस्तानं त्वचां तापसदानित्रों ४ सुखपुरीषप्रक्षेपं तथापापारागा
प्रवृत्तं एकेंद्रियाणि मदते मितिकारागात्त्वापतः ३ विषयका विरूप करोतिवशावर्त्तिनं नसत्पुरुषवभाति रोदितांमत्तमपुगाव ×तेवपवास्तरंगो प्रगंतर×
: मेघागमनात्परादा नवलरक्त हृगाभ्युदयमजीवाणंमिव यदमा पत्यादि धर्मोपदेशेन वश्या श्राद्धकुलक्रमागतधर्मं प्रपन्ना
स्वकंधर्मं कृयाद तलागंविनाक्रमार्गं त्यजति यतः येनवतिनरानाय सन्मार्गगामिनस्फुटं तत्वायाग्यापरुपायतेसुक्तिश्रीय

× प्रत्यागमनयणा ३। हिंसाजीवाण×२

नरदेसरहप
४५

तया: क्रमात् १ तस्य स्थूलभद्रस्य श्रिरिंडिय ऋया दिऋया ऋषदिर्ज्ञिनादवं श्रुतिग्रहंवत्रपालत्तो राज्ञा प्रसन्नमनयं सोगायमत्या
स्थापयंति तं विना ममान्य श्रुतुषामावादगास वत्यद्य यद्वतयः ततस्तु उमसितं ग्रदालिग्रहा स्तुत्याय तया गुरुपार्श्वे यितिरिवलु श्री
तु कर्षीतु आगत्य सगुरुपादावनमं तस्य ततः श्री सद्भत विक्रय सुरस्याक्रदुश्रयआदाडुक्करकारकाः ततः स्थूलभद्र मार्गे विवी
स्य सद्भय शुद्धाव दुःक्करकारकरुदुरइति श्री गुरुकृणो ततः अयापियनयः पूर्वयो तातद्रुतिदध्यो अहमपि सामान्य कुलोद्भवा स्थू
लभद्रा मुसकराल्लमं त्रिपुत्रघट्टरसात्कारकूत्रिवार दुक्करकार केतिकृणाद गुरुणामपि राकम्धिकाय के सत्या अयोगृत
नवत्रमस्यां वयं दुःक्करकारकं त्रिविष्याम: इति श्रित्व कष्टेना रष्टोमास्यात् नीत्वा सिंहगुहा मुनि श्री तद्भूदमति यहंव
याख्य गुरु सिरुक्कं श्री स्थूलभद्रस्य स्पर्धिकातरवयं सहानु मागस्थूलभद्रणा यष्कृतं तदन्योन को पिकर्तुं ज्ञायति
अर्कादान्यादितंकः कारोति वंडादन्यकः सुधांकुरति ऊ लाद्रन्य किंकुरति ज्ञास्म निस्फाद यत्विकृवर्तिताद्य: कोयुह
घंडसाधयति अयमविगृह्दोगृहीतस्तुया तवप्राग्कृततपस्यामा ज्ञायतविष्यति नास्सदद्भमात्रस्य गुडस्पनाज्ञाय त्रेविकाकति
कांडवाय श्रीगुरुभि: निषिध्योपि गृहीत स्थूलभद्र स्पर्धानिग्रह: सिंहगुहामुनि: कोशाग्रहं प्राप स्थूलभद्र वित्रशालायां स्थितस्य
। स्थूलभद्र स्पर्धया तपस्याप्रसादोरिःलाङ्किस: ततः कृता दुत श्रृंगारा स्फुरत स्तुना द्रावताविदिविलौ राकोशापा सुनिपाश्चि
त्वान्य स्थात् तोतादृशीदीक्षमसुनिविस्कृला ।। यत: वार्द्धिपारे कृतयात्पेतकीलताको नदद्दोत प्रकोपुरद्यतलद्दमीतिः प्रकानय
रतिविस्फर्जि: १ समरागराला गयावमान तम्रनिर्वीक्ष्य वेश्यावहु अर्ध्वेखिला क्यात अर्षविनाकोपि द्वितीयलागालाकं न त्राकोति स्म

४५

राउर: साधुप्राह अधुनामम पार्श्वेनास्तिसुंदरिधनं मयाउन्यं प्रस्यात ताता वेश्यातं प्रतिबोधयितुं प्राह यदिलाभिक्षातदाभ्य नेपा
लादेशाधिकृत राजापूर्वरत्नकंबलं लक्ष्यमूल्यं राज्ञादत्ते तवगत्वात्म मन्नानय ततःस्तुहितं कुरु ततः कामात्तुरसा सुनिस्तु उमसिमध्ये नेपा
लदेशेगतः रुपाद्वत्नकंबलं लब्धा सत्त्निवर्तमानितस्यगवतः पथ्या कीराख्वर लक्ष्यति सोरसत्रागत्य रत्नकंबलं गृहीत ततः पश्चा
त् कृता पूपयरत्वतकृवारत्नकंबलं यतात्प्राप मुनिः वंज्ञायष्ठिमध्यक्षिप्रा मुनः चलितो मुनिस्तु स्पिनः स्थाने प्रवविवत्तो रः विरला कितोक्षित्रि
वस्कीरिववनातू नलक्षरत्नकंबलं कष्टमानीयकोशावेश्यायै द दोमुनिना वेश्यापरत्र कंबलं गृहीत्वा प्रणा लिं पंकेनि: शंकं
न्यक्षात् मुरादा त्तावापमहामूल्यमिदं रत्नकंबल कष्टेन प्राप्त अध्ववयाकथंरवास्त्र क्षिप्तं [illegible] वेश्या
या प्राक्त किमहं दाज्ञा च मिंदावागसि प्रदावक्तुकाध्याप ढिंतमात्रेष ऊन्मत्रयुक्षयारित्रतत्प्रमहद्दास्तु विमलपंरक
क्षिपत किंनाव्यायसि तत स्त्रस्य स्मराउरस्य कामरागो वि योपमो मूनाधेश्या समुत्पादित संवेग: समुनिः रूगिो यतिनीह
सद्दाम्मोदकृालनतासुरवष्रंदे उद्दरितस्त्वयावेश्ये सद्गुपंद विक्षनत: १ अथ यामितिरशंग मतीचारस्तत्वान्यद गुरुपा
श्वेगुरुर्यामि धर्मलाभस्तु तत्वद्द रकोशापाद्युपाद युष्माकमयावत्सवतः स्तु यावद्श्रातनाकृता स्वार्थ कृते सा कम्पतापस्ता
ग्रितोपगृहायां विकृनवनात आवासंच्छयां ताव्तिव: सद्गमहादमस्येति राम्यद्रवतीकृता तिके वसीसएकः ज्ञाकदाल नंदन: ४ रया
द्वौ प्रविष्टापि दितिवदग्ध: भिन्नो रवज्ञात् ८ गता: प्रवीर: कृष्णाहिरेवाश्रयपकृपितानदष्टा स्ताक्कोकुमागारनिवासपादाय: ५ त्वचपा
रागवती सदातदनुगाधिक [illegible] कृत सुत्रंधाममानादरं सरोरतीयं नवो वयः संगमः कालोयं जलदाविलसह्र दपिय: कामकृगा।

MEMORIAL
MEMORIAL

स॰टी॰स॰स्तु
४८

याद्राज्ञ तावदस्तवतिष्ठबाधकज्ज्वालः श्रीस्थूलभद्रमुनिं दृष्ट्वा एवमवदत् मेऽमोघधर्मशिक्षा प्रमादात् सिंहगुहामुनिगुरुपा
र्श्वेऽज्ञात् म गुरुभिरुक्तं महानुभावगामया अनिषिद्धोऽसि गच्छ श्रीस्थूलभद्रेण यदुक्तं तत्कोऽपि कर्तुं न शक्नोति स्थूलभद्रसमः कोऽपि
नास्ति कश्चन यस्त्ववति एकाम्रवामनयना तव सुरव्यमस्य वीरावतंसकः अपि कपंवमवंदस्तुरव्या चसेवकाद्गरिविरविमदसुराद्या हा
हाहा तान्मुनिनापि कथं हातासि १ श्रीनंदषेणरथनेमिमुनीश्वराद्याः बुध्वा यामदनरथामुनिरथरथः ज्ञातेनाने मिजि
नं कं मुम्रवद्धनिनां अर्यानिविष्यति निश्चत्य रागं गता मां २ श्रीनेमिनाथपिताके दाल सुतं विचार्य मन्यामहे वयममुना
टमेकामेव रथवा द्विगुणमिधिरुध्य कथायामाह यन्मो हनात्यमयं अवशीपविज्ञप च स्त्रीविभ्रमैः स्खलितालो
लमनानधीरः श्रीस्थूलभद्रभगवानिह योगकोटिपि ब्रूणी यतेऽधदायापि कृलायतेव खेदस्य मतिविंकृतिः स्थ
लेनास्तुनर्नः ४ अन्यदा राजा रथकारकाय रथकाराय श्रीकोशां दत्ता ततो रथकारो निजकलाकौशल्यं दर्शयितुं कोशायाः पुरतः तातोरथ्य
रूढः शय्यास्थितः सन् आम्रलुम्बिं बाणैः छित्त्वा रथस्थितस्यैव हस्ते समानीय कोशायै ददौ स्थूलभद्रगुणनिष्टि
यमाणा रथकारं ज्ञाता सा मनसि सर्वपनालीकृतान् दर्शयितुं शयनगृहे सर्षपराशिमध्ये सूच्यग्रारोपितपुष्पोपरि नृत्यं विधाय वंशाग्रे नर्तनवि
वाम्रलुम्बीकरैरप्यदीक्षावक्ष्यामि एवं कृत्वा त्वं पश्य मम अपूर्वकलां कुर्वती मकारिणी ततो रथकारः सर्षपराशो
परि सूचिकाग्रस्य उपरि पुष्पं स्थापयित्वा तदुपरि नृत्यं कृतं तदा मनागपि सर्षपकणं सूचिका पुष्पं न चलितानि रथकारः ४८
कलां दृष्ट्वा रथकारः सादरं जगाद किमिति वदन्तीत् वदासामस्य रथकारत्याः मयाकापि कलां न दर्शिता ज्ञातमिदमिदं श्रीवानां क्ष

वृत्तवान्यसाता यः ततः नर्तिति तिमयो लाधि व्यो मिवलो तिपक्षा॰ एवांकुगरखुयातीति ज्ञातिसिक्लनविवक्तन १ अन्यो संसिक्षात
बुविकवर्त्ति मननवर्त्ति किंचिद्दुष्करं नैनन्तहि कृतंबुद्ध्या तवा वाक्यावालागा कलवत्रः स्थूलभद्रात्मागेकलालितः अत्रात्कश्चमनस्य
स्य युधकडुष्करं हितन्ध लागामयासमायन हादशाब्दकाः ययनचममविज्ञालायांतिष्ठिताः षड्रसाहारासाज्जना स्थूलभद्
णायन्मनागवतरखंडितं तद्विनकृत् उक्तवतया नदुष्करं अवयबुविवितामरन नदुष्करस्तुविश्वनविश्वाण नदुष्करतवमहाणुभावा ज
सामुणीवयवरामिश्राव रथीजगो नदुष्कर स्थूलभद्रः यस्तुये ववार्णित नायुरवि ज्ञाकटालमंत्रीश्वरस्यवरः स्थूलभद्रः स्तु नर
थीजगो यःएवविधप्रस्थितस्य दासातुदासा समद एवस्क ज्ञातस्याः पार्श्वधर्ममाकार्य श्रावसंवेराग्यारथीण ज्ञानमुक्त्वा
प्यस्थूलभद्रस्वीकृत युगोपार्श्वदीक्षां लभुः क्रमात् कालः पतितद्वादशाब्दमितसाधुसंघव्यग्रासावत स्मिन्विषम २
समये जायमाने क्रमाच्छिथाति विकृविस्मृतः साधूनां ततः पा टलीपुरपत्तने श्रीसंघो मिलितः एकायस्याध्ययस्योद्दृशः अ
यातान्वत् मएकत्र कृत्वा एकादशांगीश्रुतं कृता श्रीसंघेन ततो दृष्टिवादसंग्रहाकृतार्थश्रीसंघो मुनिद्वयश्री नदबाहुगुरुपा
र्श्वेप्रेषीत् तन्मुनिद्वयं श्रीभद्रबाहुगुरुं प्रणम्य आह पाटलीपुरपत्तने श्रीसंघस्त्वामाकारयति दृष्टिवादकृते तदा भद्रबाहुगु
रुराह मया प्राणायामध्यानप्रारब्धमस्ति तेनाधुनाममतत्रागमनंनसंभाव्यति तन्मुनिद्वयं पश्चादेत्य श्रीभद्रबाहुना प्रोक्तं
संघस्य कथितं ततः संघेन कोऽपि शिष्यः प्रेषितः तत्र गत्वोक्तं भद्रबाहुकृपायाः श्रीसंघादेशं यः न करोति तस्य किं दण्डं [illegible]
कीदृशः दंडः स कथितमाचार्येण आचार्यो जगाद संघबाह्यः क्रियते तस्य तोयतीर्थ्याः भवतः भगवन् तन्न वचनं तत्वतः एव

वरदेसरव्रा।
४५

संघबाह्यः। ततः श्रीभद्रबाहुगुरोः संघादेशः प्रमाणं। मम साधुनां महाप्राणध्यानकारणात् वाचनानास्ति। तथापि मेधाविसाधवः प्रेषणीयाः तेषामहं स
प्तवाचना मया दास्यते। यतः एका भिक्षातः आयाते तत्रदातास्मि वाचनां। द्वितीया कालवेलायां। तृतीया च बहिर्भूमेः ३ तथा वि
कालवेलायां तिस्रः आवश्यककरणे। एवं संघस्य कार्यं मम कार्यं न विष्यति ७ इत्याकर्ण्य श्रीगुरुवचनानि ततः पश्चादत्य संघाये
ऊगदत्तः। ततः संघोऽहृष्टो। दृष्टिवादपठनाय स्थूलभद्रादिभिः पंचशतमुनिभिः प्रेषितास्तत्र च दृष्टिवादपठनात् अल्पवाचनत्वाद् द्विधा
स्थूलभद्रं विना निर्विण्णाः सर्वे गच्छंति। उद्धरमानः स्थूलभद्रः गुरुणा। किं वत्स दुःखमसि। स्थूलभद्रः प्राह किंतु वाचनाऽल्पं मम उक्ता
भवति। ततो गुरुणोक्तं भद्र स्वस्थो भव कार्यः ध्यानं समाप्यते मिया। ततो ध्यानसमाप्तेस्तु मया त्वमिप यतितव्यं वाचना
दास्यते। ततो ध्यानसमाप्तौ स्थूलभद्रेणाधीतः प्रतिपन्नाः। यथा स्थूलभद्रेण दशपूर्वाणि ज्ञातानि। इतः श्रीयक्षाः सप्त
तवि...यक्षा यक्षदिन्ना भूता भूतदिन्ना सेणा वेणा रेणा इति भगिन्यः महदीक्षां लालिता। पश्चाद्भवंति श्रीयक्षकथा। नकाङ्क्षात
वा आर्यपक्ष यक्षाद्याः सप्तापि भ्रातरं वंदितुं ययुः। वनमध्ये श्रीगु
रुणाहं भगवतः स्वयं आयान्तः यक्षाद्याः स्थितं। स्थूलभद्रः एकांते ध्यायंतं कुर्वन्नस्ति। ततस्ताः स्थूलभद्रं द्रष्टुं यावद्यान्ति गच्छंति
तावत्तत्र सिंहरूपं स्थूलभद्रं सिंहवीक्षणाः पश्चाद्गुरुपार्श्वे स्थितास्तास्तु भीताः। स्थूलभद्रः सिंहेन भक्षितः सिंहरूपं स्थानं दृष्ट्वा तासां
गुरुभिः प्रोक्तं। स्वदंमा कुरुत। तत्र युष्माकं भ्राता आत्मानं क्षमालापि। गच्छत युयं पुनर्वंदिष्यते। ततः पुनस्तत्रागतासु यक्षाद्यासु अन्यः स्थू
लभद्रः स्थूलभद्रस्माति स्वमभूता भगिन्यः स्थूलभद्रस्य हृष्टे सिंहविकुर्वणा स्वरूपं प्रोक्तं स्थूलभद्रेण। ततः ता गुरुपार्श्वे सि

४५

वृत्तांतं प्रोक्ता गुरुं नत्वा स्वस्थानं गता। स्थूलभद्रगुरुपार्श्वे स्थितः वाचनार्थं याव गुरुराह अतः परं वाचना न दास्यते। अयोग्योऽसि
त्वं। त्वया यदि सिंहरूपं कृतं तर्हि अन्येषां का कथा। कालस्वभावादग्रतो विद्यां न रक्षति। विद्या मयापि दातव्या न कथं। यतः
आमपात्रे निक्षिप्तं जलं तद्घटं विनाशयेत्। इयं सिद्धांतरहस्यम् अपात्रे विनाशयेत्। ततः स्थूलभद्रो गुरुचरणयोः पतित्वा
क्षमापयामास अपराधं क्षमयतु अतःपरं ईदृगपराधं न करिष्यामि। ततो गुरुः वाचनां न ददौ। तदा श्रीसंघेनोक्तं वाचनामग्रतः सर्वाणि वि
विद्यास्यंति। गुरुभिः प्रोक्तं यदस्य विकारस्य एवं विधीज्ञाताऽन्येषां कथं ज्ञास्यति। कालोऽयं स्वमायाप्रमादतः। श्रीसंघेनोक्तं
वाचनामग्रतः सर्वाणि ... सर्वविदपाप तदा लगिष्यति। कालमहात्म्यं धीमान् साधुनां तदा स्वयमेव पू
र्वाणि कथं भवति। ततो गुरुभिः प्रोक्तं यदि स्थूलभद्र ...ततः परमन्येषां साधूनामग्रतः वाचनां सर्वां न ददाति त
स्मान्निरस्य वाचना दीयात्। श्रीसंघपादः श्रीभद्रबाहुपादैः कृतं सर्वेषु। ततः स्थूलभद्राय अग्रतः वाचनाः सर्वाः संजाता दत्ता न
पाठिता गुरुभिः। एवं स्थूलभद्रो विमल सर्वधारा विकुर्वणा धरिष्यां न तदि ... तपस्याः सुखाय कष्टं जीवानां प्रतिबोध्य स्थूलभद्रः प्रथम
स्वर्गं जगाम॥ इति स्थूलभद्रकथा ११ ॥ ब ॥ बालत्वेऽपि विधानतो धर्मात् तुर्निर्विण्णः सद्ब्रह्मचारीवत् श्रीवज्र कुमारोऽवसंततः
एकादशलाखानां कार्यत्यर्थं समयेप गुरोः वज्रस्वामी त्वध्यादतः लब्धिमान् मितायुषा २ सुहस्तिनो वयो वज्रस्वामी वक्रमूयो
गतः। अत्रत्यवचनाद्यन्तां तत्कथा व्याख्यातमया ३ जंबूद्वीपे दक्षिणार्धे तिर्दशोऽस्ति। तत्र तुंबवनाभिधं सन्निवेशोऽस्ति तत्र
धनगिरिः स्थविराव्यवहारी धनेन धनदोपमाः वसंति स्म। तस्य पत्नी धनगिरिश्रामरास्वदत्तवृषवत्। तस्य पितरो विवाहं कर्तुं का

२१४

त्मो। कन्यां विलोकयामास। यदा धनगिरिः दातुं सुतामहेभ्यो आयाति तदा धनगिरिर्जगौ। मह्यं कन्या दातुं नोचितेति यदहं प
नस्हेसरहप रमदीक्षां ग्रहीष्यामि। पश्चात्त्वमम रूपेण न रक्षय। तदा धनपालश्रेष्ठिपुत्री सुनंदा जगौ। अस्मिन् भवे धनगिरिं मुक्त्वा नान्यं नर
४८ परिणेष्यामि। धनगिरिस्तां कन्यामनिच्छतापि दीक्षाभिप्रायतः कृता बलात्तु सा कन्या सुनंदा धनगिरिमार्गिका। विवाहमहोत्सवपुरः
स्सरं। अन्यदा विरागवानपि कर्म्मयोगात् ऋतुस्नातां कन्यां धनगिरिर्बुभुजे। इतः पूर्वं श्रीअष्टापदतीर्थयात्रादावाहूतकः श्रीगौत
मपार्श्वे पुंडरीकाध्ययनमश्रावश्रद्धे सारदत्तसम्यक्त्वस्फवासु नंदाकुक्षौ मातायोगर्भत्वेनावततार। तदा धीमान् धनगिरिरापन्नस
त्त्वां प्रियां मत्वा जगौ। नाद्भुतवायं गर्भो निद्रायतवद्ध यत्तव ज्ञातार्थसमिता निधिः संयमं लास्ये। तत्राहं सिंहगिरेः गुरोः पा
र्श्वे प्रव्रजिष्यामि। ततः पत्नीं तां हृष्टां मुक्त्वा संयमं गृहीत्वा धन गिरिस्तपा मितप्रमाणेनोग्रसार्थस्वात्मसिद्धानामृतरसपी
तवान्। इतः उल्लसन्निताभूदेवसुनंदा पुत्रमसूत। वज्रा करान्वीव सबालो लाल्यमानः स्वत्पदशति मातः। अपिता तन
त्त तात प्राव्रजत्पत्युरा यदि अस्य विष्यत उद्दामा जातकर्मो त्सवमभव १ विना प्रमां सन्ध्यालिः स्याक्षिप्तानंदरुत्महः। अस्य
तिरुक्रमणोदीप दीपिकाभिरितः २ इत्याद्यालापात् सखीप्रोक्तात् सखीभिः प्रोक्तात् दत्वा विधानः कुमारः ईहापोहपराः जाति
स्मृतिं प्राप्य सर्वेऽपि स्मृत्वा प्रव्रज्याभिप्रायं रोदनमेव करोति। यतो रोदनं विना मां माता न त्यक्ष्यति। ततो मात्रा सखीजनश्च ४८
श्रान्तमधुरैः वाक्यैः नित्यं हालिकैः नित्यं बलात्कारेण स्नानादालनादिमिश्र क्रियमाणोऽपि रोदनान्निवृत्तः। कुमारं एवं तस्य त्रातारो रुदतो
वर्षत्रयं जातं। ततः सुनंदापि रुदती इत्थं जगौ। किमस्मात् त्राणः नह्यति। प्रियोऽपि अत्र पालयितुं शक्यते। यदा अस्य पिता आयाति तदा त

स्मै दत्वाहं सुखी भवामि। तेन पुत्रेण किं येन कामं विसुखं न भवति। अधुना एवं करोति। इतः धनगिर्यार्यसमितादिसाधुयुतः श्रीसिंहगिरि
स्तत्रागात्। आर्याः पुरप्रवेशमकार्षुः। ततः गुरुभिः पादावादत्तः। मध्याह्ने आर्यसमिता ह्याधनगिरिर्गुरुप्रतिप्राह। संवेग्नादत्रादे
हि आवां विहर्त्तुं गृहमध्ये गताववः। गुरुभिः निमित्तज्ञानेन प्रोक्तं भवतोरद्य महान् लाभो भविष्यति। तत्सचित्तादि विमृश्य न कार्यः गुरुणोक्त
। श्रुत्वा धनगिरिरार्यसमितिः सुनंदायाः गृहे अगमत। मुनी दृष्ट्वा सुनंदा जगौ। अहमनेन पुत्रेण विलक्षीकृता नीयतां खिन्नीकृता बदी
त्यायं सूनुः त्वामवंध्यताया आत्मकार्यमथ कालसामाविद्य। तेय तेनानुग्रहं कृत्वा लालादिव श्रुत्वार्यादिनिस्पृहाणां च्युतस्थाराणा
गजमात्मना। मामोपरिकृयामत्र कृपाकारुण्यसागर। १ स्व वान्यस्ते धनगिरिः प्राह यथा नव वितेनापाकृत उक्तं वय
तिना पश्चात्तापवती पश्चात्पुनः न लप्स्यति अस्य वित्र रगात्पुत्रं लभ्यते न कथंचन १ ततः सुनंदया उक्तं एताः स
ख्यः तत्र साक्षिणः अहं पश्चान्न मार्गयिष्यामि इत्युक्त्वा तं बालं पात्रबंधविस्तारित सा साधुना सुनंदा मौ तं बालं गृहीत्वा
धर्मलाभं दत्वा धनगिरिः गुरुपार्श्वे आगाम बालभारेण नम्रभुजं धनगिरिमागच्छंतमालोक्य आर्यगुरुराह। इतीवायं बालो वज्र
वत् भारवान् इति वज्रकुमार नाम स्थापितवन्त। ततो गुरुभिः सविस्मयपितृं बालं सूत्रेण लाभायाः वक्षुः सुखं विलोकयता तावद्बालेन
दृष्टि। ततः सूरिः पालनार्थं साध्वीनामर्पित। साध्वीभिः शय्यातरीभ्यः पालनाय विश्राणितः। तावता रोदनात् निवृत्तो बालः। आ
लामध्ये पालनादिभिः पाल्यमानः शिशुः साध्वीभिः गीयमानानामेकादशांगीपपाठ त्रिवर्षतया वज्रकुमारः समानवयोभिः शिशुभि
ःसमं धाम्नि क्रीडाकरणाः तमे उक्तं च ज्ञियातरभुंक्ष्यीणां सामीसाग निधानं च श्रोकादरुणमेव पश्चात्पद्मरागवत् १ उक्ता

नरदेसरहा
धए

पर्यंतिस्मिन्बालं मन्मनाल्लापपूर्वकं स्त्रियोगीतानि गायंति कथामृतकिरा गिरा प्रबंधगातासांयदृच्छया पमानिगदया
त्रपि गुणोर्विद्यानि तद्धर्मकं वद्धं वाद्गुणाविध्यात अस्ति सुनंदा वंदनाबलान्निष्टत्यसुनंदास्तन्यपानदानात्तु पापाय! स्तस्य कां
न्यामणीरिव विख्याततरुनीयं अवपाटाव्रतमदामंडनं विद्यते एतायानद्यास्तंतरे सुरक्षिधवलासापसा अहारलीलो
लस्तु! ते च तापसास्तेष्वेकस्तापसः पादुकाः परिधाय जलपवित्र सलिलप्यतलस्यार्थाम्भनल्यसमानदीसुन्नतारस्कोत्तर्कय
त्युत्र लोकस्तस्य तापसस्यालेषां तापसानां चकीर्तनं कुर्वति वदंति चैवं जैनादिमतेष्वीदृशाः कोपि नास्ति तापसस्तस्मा
ज्जैना प्रतिहसंति अस्मिन्नवसरे आर्यसमितानाचार्यविहृ मातुलाल्याग सिद्धतापानिधिस्तत्राजगाम ततस्तत्सु
रंतवायद्वाश्राद्धाजग्मुः भगवन्नतीय साज्जिनधर्ममवह रत्नयंति आत्मीयं चमत्कारं दर्शयंतिच ततोऽवधि
ज्ञानेन श्री आर्यसमितासार्यविद्याख्यान्प्रतिता पसस्य तपश्चक्रिर्न लेपेन परताऽगावतिस्म ततः पंकस्य
आद्रस्य पादे दत्तं भाक्तं ज्ञामेवं कुरु तापसस्य कोलवक्रघटमे। व तच्चतातेन आक्षेन तापसानां कं च विघटप्यसि श्राद्धी
ज्ञणोज्जैना निःप्रभावा! मदीयाक्कां मम्हवतूनि स्थित एकदा मदीयगृहे कल्यपारणकं तेन लोकेनायागतव्यं तापसो
वरः यतावद्वास्तव तितं जिज्ञागमिष्यति मया द्वितीयदिने तापसप्रवरणाक्षालयित्वा तापसलोकं चित्वा तापसं सोपधिविधि
भमनुष्यसदक्षयतःश्राद्धीवबाल नदीसमीपे समागात्तापसः यावन्नवदार्यसमिताचार्याः पितृत्रागात् तापसो यावन्नदीम
ध्ये प्रविष्टः तावत् मज्जनस्तत् लोकादं सेत्यादा तापसस्य कृगततापारध्वा ततः आचार्याणाकं लोला त्राणमाला लो

धए

काविलोक्य तावत्स मावृधानीब्रय जिनमतप्रभावं गुणगोकं लोलानदियदिमेनमप! निसृष्टतवति तदावुद्धिमानयमागदिति तातान
द्यादनेमार्य श्री आर्यसमितासार्थ सपरिवारास्तदा प्रपरतटगताः तं चमत्कारं आर्यसमिताचार्यकृतं वीक्ष्य सार्त तापसास्तु कांगवाः दी
क्षोजगृहुः यतः यस्मात् विघ्नपरंपरा विघ्नतदास्य सुराकुर्वंति कामः शाम्यतिदास्य तां द्रियगणः कल्याणानि समर्पति उन्मीलति
मद्धर्यः कलयतिध्वंसवयः कर्मणां स्वाधीनं त्रिदिवं भवति च हरणा शास्यां तपस्त्रपत्र किं ? आस्यवदवन्नापसनकजनाश्रावकानाः ते
तःपसा ब्रह्मद्वीपिकनाम्ना जातवद्धा ब्रह्मद्वीपाधिवासित इत्यसु ब्रह्मीवकुस्त्रिदायनोत्तरत साधवोधनगिर्यद्यां विहारकर्मणा
अमाजग्मुः तत्रायातं धनगिरिं भव्याम पुत्रं तस्मात्पश्चात्गृही ष्यामिति स्पष्टाजनिसुनंदामदर्षिस्यः नंदनं श्रयावतः तेपि
यतयस्तत्सुनंदायाप्पवजगुः अद्यासर्वस्मात्किंक प्रत्राति आगाताधनगिरिः अधुनाकश्वयाचसत्लपिनविकी
तस्यकापिपश्चात्मार्गिणीनभवति सुनंदावदा मयाविसृष्टं विनापितिखप्रमदमाकृतकार्यं संपत्रिघटीमाटीकात श्री
संघोजगादः सुनासुयादृष्टीकृत्य पुत्रपुत्रागुणस्यापितिः अधु नाकथ्यगुणस्यापितिः अधुनाकथ्यगुणवागीकृत्य पुत्रमर्थ
यति साधुनियच्छिदपितत मर्पवेविच्छास्त्रार्पयति ततः श्रीसंघसुनंदाविवादमानमानृपथार्थीयायां साधावापि नक्रमतात्मरात्रो यस्य
पार्श्वोस्लोबालोगावतितस्यायाक्रयुः सुनंदायाकं प्रथमं सुखनक्रिकादाननादमाकारयिष्यामि राजाप्रवरागच तनस्ययामि
दाकमरसमादक मत्रेडी डाक्राविरमालकादिसुखनक्रिकादासनादमाकारयिष्यामित्यागांडकमरकंदारवकर्हलक देस
र्ददारक दारस्ईकारदारमरणात्तरणानिममानीय एकतः सुनंदयापाकंलावस्मगतानिवसुन्स्गीकृत्य श्रेमत्रागकृतः दवाग्र

सरदसरवृ०
५०

● स्वं मातुर्दायकं आधारामिष्फटं वज्रमदुःसंगं समाश्रय तदीयाकूनाकादीक्षान्नूलो विमुक्तमाकृतं ततत्वमेवं मश
णाधारा सिनंदनात्सुना शलाकस्यास्यपुत्रस्तोज्ञा दीनाया पुत्रपुष्फलम गह्यालिमानदानेन गर्भवासाह्वणो नवा: श्रूया
क्रियासुनंदापि बालक्रीडनकानि विधा निवसक्काणि दर्शयित्वं वमस्यधात् १ दक्षिनो मीश्रुमी कृष्णापत्रवा मी भ्रूचीरस्या
। नवक्रीडार्धमानीता नन्नुहाणे हबालक: ५ मोदकाडाक्का ब्रार्करामसुहूलिना यदिवसितदशाह गृह्यतामनिनंदन: ६
ऊनन्या ववासि एव विध्यत्या कार्णदधो वज्र मातातीर्थनिग द्यतेलोके सदपि सत्यपरं माताइहलोके: सत्याम वसंपदि
सुखदा भवति स्वाधीमवज्रात्सुत्यादयंति नवत्रस्यार्थश्रीसि घस्य श्रीगुरुवः य इहलोकपरलोके वसुखदा भवंति
। श्रीसंघश्रतीर्थकरस्यास्यमान्य: श्रीसंघश्चाराधितमाता राधितेव माताऽनातश्चलावज्रऊनाति पीयंत्रणाय
वीरं सागरसलिलावकृकृवक्रयारं संसारमिस्रणते मा ऊणं श्रुन्नमनेण १ इतिवचनात् श्रीसंघवर्त्तिर्विधास्य
खदाताम्नाकश्चनावसुलस्यातमुक्ति यदि श्रसुनामाउर्वलाम न्यात तदावरुपमेमस्वाखपातो भवति इतो धनगिरिसाधुः
: राजादरणंदर्शयित्रितिधाह ऊश्सिकयश्रवमात्रधम्मश्रयन्नमियंइमंवयरं गिह्लकुरयदरणं कम्मरियपमक्रायणं वीर
॥१ ऊीवानांकर्मबधाना सुलना लावलाव २ धर्मश्रुडुर्लभिक्क कर्मनिम्नल्यनक्रमा ३ इत्यादि श्रीसंघधनगिरिप्रोक्तंश्र
ना ऊमाराफ्लद:॥ तत: श्रीसाधनस्त्रगुरुप्रुक्तेनरज्ञोहरणामुखवस्त्रिकमुक्तोक्तं लोवज्रयदितवमयमग्रहणावालवतिनदार। ५०
ज्ञोहरणादिग्रहणात्नाव मात्रसुक्तं ग्रहाणवसुश्रीसंघोमान्यएवेतिधात्रारजोहरणांमुखवस्त्रिकाप्रुक्तं स्यामसाकध्वा

वनवर्ज्ज वज्र सुनंदाड:खिनी स्वतात्यवितयादवं पुत्र: प्रवर्जितात्रातपतीप्रवजितो ममप्रव्रज्या सिद्धमप्यास्तु नामिकाकिनी
गृहे १ विचिंत्यवंसुनंदा सुप्रग्रहगता: यत: वज्रमादायसाध्याभगतासंघ: वज्रयतिनीत्याप्यिति: सवतत्रासाध्यायतिनीनगीष्णमा
नांमकाद्धशांगीमपाक्षीति श्रुतान्यक्वादद्यांगानिधामधाव्यवागम्यय: कालक्रया ज्ञाताप्यासमामसारयमणाहरत सुनंदापिस
मारासारतामत्वा श्रीमद्गुरुणा नवतमादाय प्रवर्ज्यातसिंहगिरिसूरिर्भिवज्रस्यदीक्षादबाऊमादष्टवर्षप्रमाणोहाद्ववज्र: व
ज्रस्मममान्यद्कः श्रीगुरुणा वं तिप्रतिलेखुःमार्गेगतिडुरू णांगत्यात्म्यवर्षति यक्रमडायवस्थानमज्ञात् इत: प्राक्जन्ममि
त्राणि जृंभकामुरा: वज्रस्यसत्वपरीक्षावतत्रवामम्मेत्य सार्थवाहनामदधानावस्म नपटीविभाष्यस्थिता: नीरवाहव
र्षे तत्रागत्यगुरुवंदित्वाप्राघु:सुराविलगाहपरंघरा लग वस्तुसादरस्वा ग्रहमादामस्माकपटकुटीसुमाप्रुपे
थ्यानावृष्या नाताग्रुरुभि:ऊलदमवर्षतिऊष्टाप्राकृ ताव ऊगबेष्या आकानां सानविऊत्यर्थसस्मात् विह्नपरीक्षा
र्थंदिवविकुर्वितान् वीक्ष्ययाववज्राक्षीनावादावे: बिंदुष्पमकृते भुवनमध्येरणाकुटीरंपुगत; सार्थपतिनादीयमाननमवी
स्यवज्रोदध्यौ श्रस्यणादोष्षीनस्पर्शति:गनूनमेषाम्मेकुरुत: श्रस्मिन्कालेइदमन्नेनभवति इत्यादिवज्रोधमाच्चावग्र रवा
वानांपिंडा यतीनां नकल्प्यायत तातावज्रर्षिसाउर्यसिवंववालाकाश्रादीह्वयादवास्त्रस्मुविकुयलधि:: विद्यांददौ ताताऽस्या
वणिरांप्रतीतातारवदेतिवरय श्रज्ञा विहरन्पुरीबहिर्यष्टिमासिघ्रतदाहृतश्रगान् निमंत्रित दवारझाचावज्ञावग्र दवपि
डानकल्प्यात ताताटेवामंज्ञानवतम त्राव्याममामिनीविद्यातस्मैदद: सावरेफक्कवज्रस्वपक वज्रसुष्टाचाक्रिगतीरखादद्‍शी

नरदेसरद
५१

यन्नताभ्यां अन्येद्युर्भिक्षार्थं साधुगतेषु सूरिवद्धिर्हिम्यांगतेषु वज्रो बालको वसतौ स्थितः साधुमंडलिकाकारेण सर्वेषूपधिषु स्था
पयित्वा स्वयं मध्ये गुरुरिवोपविश्य पात्रेषु तेषां एकादशांगवाचनां वज्रो ददौ। अत्रांतरे गुरवो विहारमागताः मध्ये एकादशांगवाचनां
ददानं वज्रं श्रुत्वा तद्वद्दध्युश्च किं साधवो विहृत्यागता वाचनां ददानाः सन्ति वज्रस्वरं कपाटकोणाद्विलोक्य गुरवो दध्यु
।अहो अस्य बालस्य एवंविधं गांभीर्यं एवंविधा विद्या यामागतायां सत्यामेकादशांगी ज्ञाता एवं कस्याप्ययं न प्रवक्ति एवंविधां विद्यां कुर्व
न्मा स्म लज्जिष्ट। इति ध्यात्वा गुरुस्तिरोभूय निषिधिकोच्चारं विहि तः वज्रो गुरूणां शब्दं श्रुत्वा तत्क्षणात् संवरीकृत्य सम्मुखमागत्य
हस्तदंडाद्युपधिं गुरोः क्रमात् प्रमार्जितः सद्विनिषिक्तवामाइया ।वसीकरणं गुरुवक्त्रिरकुसालाल बालानुतिलकः कृत। कारणं ४६
।१ प्राग्विहस्य गुरोः प्रासुकवारिणा पादप्रक्षालनं यामा स वामनो नाम सुराद्रः। २ श्रीगुरवः स्वमस्थानादशगाण वि
हर्तुं विनयं महानस्मदः कस्मिंश्चिद्ग्रामे मया यास्यामि यूयं प्रतिपालयुः गुरुणा वयं विहारं परिश्रमं करिष्याम दिनद्व
यं त्वं गमिष्यति ततो यूयं वयं सार्धमेष्यामः ३ कृतिकृतं वज्रश्रावकस्य पसरणं तेनशाक्यात आधाकर्मादि
दोषास्त्यक्त यतः आहारकस्मादप्यस्य इत्यक्तमयमीसज्ञापय ववणापाकुडियाणयाउरक्रियायामिष्व १ इत्यादि यत
योऽविरज्यत एवं स्माकं वाचनां दास्यति गुरवो वज्रं वज्रो यत्नवतां वाचनां दास्यति ततो सम साधवो वितथमिदं गुरुवचनाम ५१
न्यमाना प्रतिपद्य यतः भगवानेव गुरोर्हि शिष्याणां मननीयं हि सति इवतिनाशिकृणं वज्रं तामवज्रागाति १ कारणा
विवक्षतः वाई ।सियं कारवयति आयरियो तत्तदसद्धर्दियद्व नवविधवकारणेरातर्हिं २ प्रातर्गुरुग्रामंगतेषु साधुप्रार्थिता व

ज्रेण्यः साधुभ्यो वाचनां ददौ साधवस्ते सुखावबोधां वाचनां तेन दध्युः एव किं साक्षात् सरस्वती स्थिताऽस्य अथ विहृत्य गुरवो आगता
।दृष्ट्वा गुरुभिः ता साधवः पृष्टाः कच्चिद्वाचना सुखेन जाता तैरुक्तं महत्यपि वाचनासाफल्या विज्ञोऽस्माकं सद्गुरुः अयं बालोऽपि नः सा
क्षिसारदा यस्य समागतास्माकं वाचनादत्त नाता वज्रमध्ये तितादयगुरवस्तमवायश्रामात्रादिस्यामपठ्यत यावन्मात्रा श्रीदृष्टिवा
दोऽवधारितो वज्रोपाध्यायत्वात्। पार्श्वे अथ विहरंतो गुरवो वज्रयुक्ता दशपुरं जग्मुः एकादाश्यगुरुपादाज्ञया वज्रं अवंत्यां श्रीभद्रगुप्त
सूरिर्दशपूर्वी विद्याते दशपूर्वमध्ये तस्यात्ते गच्छ द्वाविनायान्या सशिष्याकापि पूर्वमाध्यतानाम्नि ततस्तु गच्छ यतः दशपूर्वीसु
क्षाप्तर यानध्यानस्यात्ते निद्रा सन्निधाने विधाने विधास्यति प्रीताः आसादवता १ इति शाकगुरवो वाहटीकृत्यविशेष
दविनद्वाभ्यां वज्रोऽलंकरयति वज्रं साधुस्यागत्य स्युक्रोमार्गगवज्र कुदस्युक्रात्यामिवगामस्तुस्वात यत
।गुरूणां गुरुनियुक्तात्यो सबलोपथि संवलनगगामत्रक ।बुधास्यामिवसानुमान २ ददर्श सिंहगुप्तमास्वा दशपूर्वीसिधाव
धि उक्तोऽस्यामयज्ञाता रक्तस्यामिवसद्धहि ३ इतःसुसोत्थि तोलडगुप्तः शिरस्त्वानुपगोकागो प्रातरुत्तरणमयात्र ईहगा
द्यनिरीक्षितः ३ आनामिकश्चिदागत्य उप्ययर्णपतद्दरग्रहीत्वास्मकारानीत्वा तृप्तश्च सुप्तादतरा ४ तेनाद्यास्कापि साधुर्मेधा
वतां धुर्याः सामष्यति स्यामपार्श्वे दशपूर्वीग्रहाष्यति ५ अद्याममसफलस्वप्न दशपूर्वीपरिगृह्य नविष्यतिश्रुतं तादृशं बावयम
समागमत् ६ विद्यानयास्यतिमयि वज्रविन्नदशपूर्वस्मो यातायान्नवरंपात्रं सामष्यतिनशेशयः ७ एवं कल्पयति सूरी वज्रोऽह
र्षपूरितमानसः कल्पस्त्वायध किं वज्रो।। वसत्याद्वारमागमत् ८ आहृत्यवास्य दध्युः प्रपन्निदं गुरुः अथ साक्षात् समायाता

नरदेसरह
५२

।स्याः ष्टाष्टामयानिशि प वाञ्छाद्धेपेन्निःकर्षवशंवादाः गुरुं प्रदक्षिणीकृत्य विनयपूर्वं पुनः प्रणमन्निरा गुरुपादौ ववंदे गुरु
णापि करास्यामवाक् मानमालिंगितो वज्र प्रसिधामहत्ताकृत्या तं वज्रं निश्चित्य गुरुर्वाचकश्चित्य गुरुर्वाचसु विहारम्भे कवि
न्नगमनायामयं कृत्विन्नप सूनिर्विघ्नं कश्चित्तु कृत्रालो गुरुः १ किमर्थनित्रावंत्यां विहारोः सूनां सुत व्यक्तस्त्रक्षिनरानाणा गुरुव
दिवाकृतांजलिवज्रोऽगाद आदो सुखविहारा स्यदष्टमाज्यैः समष्टवतः तदास्यवादिवलादव गुरोः पादप्रसादत १ गुरुरादि
देशात श्रीपूज्यपादानां पार्श्वे दश पूर्वी मध्येत्रमिदागमं तेन तत्पदानिन प्रसादाम तानालन्द्गुप्ता गुरुस्तापणेपात्रमथा
दशपूर्वीदात्तु प्रवृत्तः विनतयपूर्वपदत्र वज्रस्तावकनकालो नदशपूर्वी जातः १ जालतित्नखालगुप्ता पात्रदायमनाग
पिप्राज्ञशास्त्रमयं याति विस्तारवसुशाक्षिल १ युतः सुम णायीनुपयपन्ना पडिगाद्धाजस्मर्दरिकिस्मासरा सि
वयसमागमणा तवादनदृगुन्नगुरु १ ततश्रीसदगुप्तगुरुः माष्टव्य दशपूर्वप्रतिवज्रश्चवाल वज्रसिंहगिरिप्रदक्षिणी
कृत्य प्रणाम श्रीं जनकेःसुरः पूर्वमुक्ष्विरात्पदशपूर्वधर स्यमहासवश्चक श्रीगुरुभिः सूरिपदस्थागबसारादतः सिं
हगिरिसूरिसूदीतासनशानःस्वर्गमारुरुह श्रीवज्रसूरिपतीयंवशातीपरिहत्नो विजहारः मदीताल यत्र वज्रस्वामी गच्छति त
त्रानेकजनासमयकादिहादशाबुमीप्रतिबोधिर सतस्तु पाटलीपुत्र धनाढ्यो व्यवहारिणगत सुत्रीरुक्मिणीदवकान्यवालव
तू तस्याश्रष्टिनः शालायां श्रीवज्रस्वामिमार्ध्यावसन्न तासां श्रीस्त्रीनामयसाध्वीधर्मपदिशंदयदाना श्रीवज्रस्वामिसान्नाग्या
दिगुणानुवर्णितः श्रावरगणासणि साध्वीवज्रा वनाहता श्रीवज्रेगतराणपिरुक्मिणीगतप्रस्तु १ रुक्मिणी पुरासवरा श्री

वज्रस्वामी ममास्मिन्नत्नावस्वामीनवज्रः साध्वीःप्रबुःसुग्धमेवंवादीःणतकृदायदविफलाननविष्यति रुक्मिणीजाग्णे मक्षितितंम
फलंनभविष्यति तदासंयमाश्रयान इतश्रीवज्रस्वामीपाटलीपुरेबहिराजगाम तत्रमहीनत्र्जितमहोत्सवपुरमध्यसमागात्वज्र
स्वामी राजादयो ये तेषामध्येकः वज्रः तदासाधुनिरुक्तमयवज्रस्वामी ततोराजमानातावज्रस्यतत्क्या ततोगुरुरुक्तधर्मकृत्वा रा
जादिलोकस्वस्थानगताः राज्ञाविलित्ताः वज्रराजराज्यएसापिवज्रवंदिरधार्मापदेशामृतेति आमान्नपरमपणा पात्वयवमिम
यवंमिसयलकलाएण जीवाजिणिंदनणिज्जं पडिवज्जइ सा वज्जधम्म १ द्वितीयदिननगुरुमागतश्रुत्वाजिनयमुक्तास्मरुक्मि
णीजनकंप्रतिजगणोवज्रस्वामीसामपात्मि अयममवरा नवज्र सनस्वस्तत्कारव ततोधनदिव्यालंकारणात्रिपितापुत्री
रुक्मीश्रीवज्रस्वामिनंदानमनातसाननू इतास्सलास्कंयं रुक्मणीनानातूधनःश्रुत्वादादो अहोधन्यामदीयापु
त्रीयावरास्यैवविधस्यबाकरोति धावावज्रस्वामिनंनवा धार्मपदेशमाकर्णयकृतांजलिर्व्यजिज्ञपत् इमामस्तुताव
दांसक्रांवबद्ध वज्रस्वामीममपतिंमृतिर्वाञ्छारणंमम इत्यस्य रस्यप्रतिश्रयाकृपाकरुकृणमय्या अत्रसूणिकाटीरनयाक
न्यायामस्तुवस्यं रमानकर्मणिदास्यामिधनवधःश्रुत्वावाक्जातायतस्म नदीकल्लोलजंनीड् कर्णाध्वजादिवचला लोगास्त्रय
श्रियांराणामृतायानीहातत्रकः १ श्रियःश्रियस्तनिस्पृत्य तन्निदानमनादितः तद्दानसुवितनोति किमहाजागमाप्रति श
किमियमपिमासाष्टराश्रुश्चिकूटनराणिणी दिशामस्याःपतितोया देवानामपिदुर्लनः न यस्यप्रेष्यागुणाःसर्वे दुपा
श्रीयकिंकरी यस्यदास्याः श्रियःसर्वा यस्यकिंचिन्नदृषणा ४ यत्प्रमादकणाताति सुरासुरनरस्वरः रकोवाद्यस्यातिनक्ष्य

बरदेसरहव
५३

क प्रदेयपदंमव्यय प कीयाततकन्याया संयमेसुमनःश्रियः यदिवमन्त्रज्ञानासि तत्कारामीत्मलमेलन ६ आश्चा
तंमरणानज्ञन्मज्ञरस्मापि १ रूपणिश्चदिगरणीए लादृघणाण पिसंघडिज इमिपिज्ञामत्तिन्न सव्वास्मावववयरसुणी
॥२इतिश्रीवज्रसूरीणां सुधालक्किनिरुक्तिः शाताममाहृज्ञरायद्यां वृतमादितरुक्मिणी २ तदानीकज्ञनावज्र स्वामीवा
णीमामाहृरां आकार्यश्रीजिनशासः धर्मत्निवन्नकृतादरः ३ श्रीवज्रस्वामीवनतिविद्याधारी। लवत साविद्याकस्यशिष्य
नदाद अल्पसत्वाजीवाः अतःकारणात्अन्यदाकवज्रस्वा मीविहरन्नपूर्वदिशागारदक्षिणापथप्रतिप्रावर्त्तनः तात्राप्रवर्ड
निक्षंदारुणंजात नातानीवत्तुधायीडितः श्रीसंघाल्प त्पनत्वा श्रीवज्रयतीशाव्यजिज्ञयपत् इदक्तुर्लत्तिक्रसामा
ज्ये सुनज्ञानानामज्ञः २ अपितयालिरित्याना ब्रालाट खिन्नजायते १ इत्योक्तमानिकुलयात्राघाद्यातकपाट
काः पज्ञमाणिविषयज्ञामा दिवायामीडवज्ञणां २ राहम न्नाकापित्तक्रंनशक्नोति कयंविकृयादिव्यवदाराक्ल
लाप्लदधुनानिक्षः तराम्यमामापिवलात्घ्याघमप्यन्नवाद ति आगातवुमाधुवविक्रत्यर्थंकिमपिस्थक्रमन्नंनशाक्यते।
ध्वारवञ्चाटितेनशक्यते निक्षसाधुदशादन्नरक्रति धर्मध्यानमपिकर्त्तुनशक्यते यतः तदीदृग्दुःखसंघट्टात्मघमुद्दर्त्तुमर्ह
सि प्रवृत्ताक्तुतलथीनामस्वीवाता सियस्पला १ एवंविधंसंघंव्याकुलंदृष्ट्वा वज्रोदधासतिसामार्थ्यंः संघाप्यस्वशक्तिगापय
ति मदुर्गतिनाशनवति संघश्चीर्णकृतामपिमात्यः एवध्यात्वाकृतवज्र स्वामीनवनवत्सलः विद्याकृतकृतवर्म रत्नवद्धिकटप
टं १ संघनिविवर्षनिःशेष तस्मिन्नतर्निविवेषत्र विद्याविद्यातयापारा वज्रोगगनगामिनी २ श्रीवज्रस्वामीनात्वमस्तिद्यतया ५३

नीयमानः पटोद्धसदाविमानयातीतिवांतिचकारः इतलदिवशाव्यातरकस्मैविकार्यार्थीतगतस्ताआगतस्तथ्यामदालितंदर्भु
कीस्मस्गो उत्तसमध्यातत्रा हवः स्वामिन्नसाधर्मिकाः धुना तत्किमामी इशाश्वाने मुक्त्वायासिज्ञगन्नुरा १ एतद्वियातरा
दवः ऊत्वा सत्राधर्मिस्मरन्वज्रः व्यसाधर्मिकवात्सल्य स्वाध्यायचरणपित्रा दीघजिनावनायांसाद्युक्तःप्रस्मारायन्सुनि १
इत्यागमार्थस्मृत्वा सनदाप्यनुप्रस्थविद्यापटपर्यारोपयामास त मतःसंघतत्रलाजः सौमिताशावकाशायुत् पटस्थ
वाल्लविश्वस्प मारोबारइवोवार १ सार्वगोध्ववसिद्धाद्येवदामा नःपादश्चन्किन्नाननंसंघ मोदयामासवज्रराट २ ततः
श्रीवज्रस्वामीतं श्रीसंघंपाटास्थितमदाबुरआनयामास तत्रसुनिक्के जायमानेश्रीसंघःसुखमभवत् परस्परस्कादा
दा जैनाश्वबोधाश्चमिध्याविवदंत स्क्रानेनित्यावो धारात्राजीयाते इतःवार्षिकपर्वसमायायते वोध
तत्कराज्ञालाकेविज्ञास्या अस्माकत्येपुष्पाणिनिवार य तातालाजातथाकृते तःश्राद्धाःश्रीवज्रस्वामिपाश्र्वेगवो
चुः आत्मानावार्षिकंपर्व पुष्पावविनाशोशानलवति २ ज्ञातानिपुष्पाणिनिषिद्धानिसंति श्रीपूज्यपादाएवपुष्पा
नयसमर्था इत्यनिशम्यैव तीर्थोद्भावनाससत्याशाक्ये नमदितव्याः तीर्थोन्नतिकृतेनित्यं यततामाधवोपिहि तानिदत्त
वताम्वामिन् कार्यातीर्थप्रभावना १ निशम्यतद्वज्रस्वा तीर्थोन्नतिकृतेखगामिन्याविद्ययाकृत्वा माहेश्वरीपुरीममी
पवामस्मियावादयारया धनगिरिविज्ञःमित्रामालिक मंडिताक्षोवज्रमागतंदृष्ट्वामुदावदत् अद्यास्मिकृत्यकृत्योद्दव
ज्ञनमुखवीक्षणात् तथ्याप्यादिशकृत्यमिक कमपिस्वसुखाकृतिः १ वज्रस्वामीततःप्राद अस्माकंवार्षिकपर्वदिनकल्प

स्तनपुष्पाणि महोत्सवेन विलोक्यंते जिनप्रव्राजितायै ततः सामायिकपद्मविंशतिकादिपुष्पाणि ददौ तत्रश्रावकजिना
श्रीहेमरत्न ५४ न्यायात तत्पूजनादेवपापान्मुक्ति पुष्पाणि महोत्सवं प्रतिपालयामास तातोऽकृताज्ञानयत्नं वमारदयादेवपात्रांतःपुष्पाणि एवं वज्रस्वा
मिवज्रस्वामिनः पुष्पाद्भुतानि करंडकान्समानयामास तदातस्मिन्पर्वणि बहूनि पुष्पाणि दैवगतानि तानि वीक्ष्य जिनाल
यमाहात्म्यं बौद्धा यमा नेत्रानंदकारिबोधमानं तु श्रीवज्रस्वामिपादानामनमुः राजाऽपि प्रतिबोध्य जिनधर्मलोकाऽभूत् इतश्च
दशपुरे सोमदेवद्विजातस्य पत्नी रुद्रसोमा तस्याः कुक्षिसु तो आर्यरक्षित फल्गुरक्षितौ आर्यरक्षितः पितुः पार्श्वे
यावद्विद्या तावदधीता ततोऽधिकविद्यार्थी पाटलिपुत्रे आर्यरक्षितयायौ तत्र सर्वविद्याविशारदो भूत्वा स्वपुरसमी
पसमागात् सर्वविद्यापारगामिनं समुखमागत्य राजा तं जाडंबरेण महोत्सवपुरस्सरं स्वपुरमध्ये आनिनाय
राज्ञा सन्मानितस्य आगमकालाकाङ्क्षया तोषणाय स्वसे वातस्य गृहस्य बहिः शालायां बंदितिः स्तूयमानोऽस्था
नु पश्चात् मातृपादौ आर्यरक्षित नन्दननाम माताऽगो लाविवदीर्घायुर्भव परं मातुः सा हृदये निहृष्टा: पुत्र पृष्टा
पिता मातृवाणीमप्राप्य आर्यरक्षितो दाध्यौ मय्युपरि ताप्रसन्नाप्यनव्यक्तिकारः परोक्षमयाकृतः प्रणम्य पप्रच्छ मातरं मातर्वक्षशिक्षा
स्त्रीणामधीता तक्षितवत् हर्षेनिदृश्यते माता हृदयवत्सकिमविनयाद्विद्ययानरकादेतुना किंतारविज्ञात यथायुक्तादीपपला
लयार ऊर्वहस्वीयंतनाय परस्मपीडानकायत्वा १ पुत्रश्रादमातोकनश्राद्धपवितेन तदर्थःस्यान्मातादेवयदिमातुर्नि ५४
तक्रोऽसि तदादृष्टिवादं मुक्तिपुरवदमधीष्व प्रवचनात् दृष्टिवादोक्तो श्रमणोपासकोऽलव निनादधिपापासि नेदा

उंपते शिमदन्नाद १ पुनरिक्षोमलिक्षात्रापि सदिक्षवणमंगाय: सकलंदृष्टिवादाय रूष्टमादायन्नयसी २ मुनिःमातःकारामीद
मितःफदिवार्यरक्षित दृष्टिवादंकराधीय ध्यायन्निति शिक्षितः प्रातःमातापितरावापृच्छ्य बालसपुरान्निर्विन्नार्यरक्षितः के
नवित्प्रष्टः काऽसि त्वं स्मावरा अहमार्यरक्षितः ततस्तेन प्रमाणालिंगनपदमुक्त आख्या पुराश्च आयाद् अस्तिपूर्वमित्रं मदादि
ऊः पृच्छपितासरेभ्योऽसि वपुमंक्वोपिप्रातरिमाइक्षुयष्टी सार्धनवयदाण ततस्तमाइक्षुयष्टीयृदीवारुगो अहमप्रमयतः का
र्याद्यीयानस्मि क्याइक्षुयष्टर्प्पणहतातामममातुरायाप्राक्रव्य ॥आर्यरक्षितायतश्ववाल विप्रणार्यरक्षितस्वरूपंप्राक्र
<दीक्षिता> नन्दासामादध्यौ नवपूर्वाणि मैतुल्यानाप्राप्य आर्यरक्षितायत श्रवाल विप्रणार्यरक्षितस्वरूपं प्राक्र नन्दासामाद
ध्योनवपूर्वाणि सर्वाणि मन्त्वाताप्राप्यात आर्यरक्षितापिध्यौ यतवान अहंसार्धनवपूर्वीं सविष्यामी सार्धनावस्य
प्राप्ते गुरुमर्हत्वंदीक्षा इतिध्यायन्नया वनालायांद्वारमगात् ता वत्र श्रीगुरुभिः पाध्यमामानांसाधूनामानवप्रबुराश्रद्धमा
कर्णार्यरक्षितामनुद वमाता कथंकेनविधिनाप्रविशामि इतिवदध्यौ तदाधार्मिकोढढरोनैषेधिकांकुर्वन्निवस
तिद्वारंप्रविवेश आत्यकंगुरून् साधूनवंदित्वा प्रमार्ज्य स्थितः ढढरकृतसर्वं वीक्ष्यार्यरक्षितस्तथैव सर्वान्निवंदित्वा स्थात् संरिणा
ध्यातं क्वापूर्वश्चित्तनाम्ना यंश्राद्धः यतः ढढरमवंदित्वा प्रविष्टः पृष्टः गुरुणा तवकोगुरुः प्रावृसोगामममाया मवश्राद्धो गुरुय
नास्य पार्श्वे अन्यायं वज्ञातविद्या ततः पृष्टगुरुणा कुतः आगाः इव वाक्कृतविनय पूर्वमार्यरक्षितः स्ववृत्तांतसर्वगुरूनस्यः सामादा
वस्त्राचार्या नन्दानां बतंमआगारवाऽकुरूवाक्यः दृष्टिवादपरिज्ञानविनामाध्यन्नतनबुध्यात १ सामादवसंतुः प्राहंतर्हि

संयमंमद्यादहि तातास्त्रुरुस्त्वयाग्रंपाठमत्वा दीक्षादत्ताप्रतोविकृत्वार आर्यरक्षितगुरुपार्श्वपिठ्नुस्रोकरेवदिनेनकादशांमंगी
वकार आसीद्यावान्दृष्टिवादःगुरुपार्श्वेतावत्सुगुरुभिःपाठितः ततःप्राक्तं वत्सयद्यधिकदृष्टिवादलक्षणस्तवांगास्ति नदा
वज्रस्वामिपार्श्वेगत्वादृष्टिवादमधीष्व ततःआर्यरक्षितामहापुरीउत्पवाली उज्जयिन्यांतद्गुप्ताचार्यसंनिधोगतः गुरुणाच
दिता गुरुभिस्तपत्नस्थापितवत्सवर्यक्तं यद्वात्मणपस्तुव्यश्रामणंगृहीतं गुरुभिरुक्तं अद्दष्टश्रुतवन्दयातनानशानगृहीष्यि
द्यगुदीतानशानंगृहीष्येद्यगृहीतानशान श्रीभद्रगुप्तसूरिरवा दीन् वज्रपार्श्वेगत तत्रदृष्टिवादपठ! वज्रपार्श्वेविद्या
गृहतावद्यादहुपायात्स्तुयंधरतास्तंवांव कारणमस्ति (तत्रायनश्रीवज्रमंडत्यांतुप्तराज्जमृतेनमार्वमनशानेर
हीतास्तविष्यति नाष्यतिगुरुवचः प्रतिपद्य नियमिणागुरो र्वेवार्यरक्षिता वज्रस्वामीपार्श्वेदृष्टिवादपठितुम
वात्नीन् वज्रस्वामिताद्राक्षीक्षाप्यागतमटतिकान् पाय्य् हरितरक्षीर मवशिष्टंकिमप्यत्तन् १ स्वप्नस्यार्थो
वज्र शिष्याणामग्रेआद एकाप्यपूर्वस्वादशः शिष्यसामतिष्ये (यान्पूर्वनादशापूर्वमिस्मत्पार्श्वेगृहीष्यति अस्मिन्नवसर
एकस्मात्दार्यरक्षितानिषेधिकीकरणापूर्वंवसतिमध्यप्रविश्यश्रीवज्रस्वामीनंववंद सद्दष्टाश्रीवज्रेणागमनकारणं सर्व
ऋणो श्रीभद्रगुप्तवावान्दृष्ट्वाप्यतिन्नप्रतिश्रय दृष्टिवादमधीयायार्यरक्षितः नवपूर्वीपठित्वा दशमस्यविषमं यमकव
ष्टंपठत्यार्यरक्षितापितुःसरदुखा आयद्युः वत्सत्वाविनावयंदुःखिताजाता! ततनात्रागमानननः!सुखिनः कुरु! ततःपू
र्वंचरितपठि! इतःफल्गुरक्षितासुत्राज्ञास्पत्यार्यरक्षितप्रतिरुणो यदिमात्रविषयत्वाप्यमस्ति ततस्तातत्रागतामा

MEMORIAL

तृपित्रादिबंधूनुपमोदय एकवित्वहृत्पारिथिनिंतेसंनिबोधवा आर्यरक्षितोऽवद्द वत्सगमिष्यामत तत्रदीक्षाराधतेनदतदायदा
ण ततःफल्गुरक्षितापिदीक्षांकुयाद अनःआतागंतुतराआस्थिरताऋणोश्रीवज्रपार्श्वेकियद्दशमपूर्वंशिक्षितंमया कियदवशि
तंगुरुभिरुक्तं पाकाबिंदुरधीतास्ति दशमपूर्वेबुध्यः ततःसविशाषपठन् दशमपूर्वात्दिपपाठाधिकंनायाति ततश्चिंतितंपूर्वंपुराप्ति
गविता ममसार्धनवपूर्वयुष्टत्यादशाऋनकमिदम ततनाधिकंनायाति मम ततःआप्तसूरिपदआर्यरक्षितोप्राद्युतायस्थितं
म्यवलितः क्रमाद्दशपुरसंसमागात पुरीप्रापदाकरणापूर्वंजिर माध्यआगआर्यरक्षिताः इपादिमर्वालाकेधामपिदशा!अहं
! तश्चिंतितंच गवंविधाधर्मापादशाःकन्नापिनकृता!!राज १श्रावक्षोत्तन् अत्रसामदवोपलुप्तोदीक्षांकुयाद यथाव
समयगचारित्रंपालदसवंधआर्यरक्षितचरित्राज्ञेयः इतश्री वज्रोन्यदाविरहरन् दक्षिणांदिशंययो तत्रश्लेष्मदोषे
प्राक्कालायत्वायदाविविधप्रत्याख्यानकारिता वज्रस्वामी सुंठांहीवादासंकुर्वन्कर्णेधृतवितांवकारःपश्चात्वदणार्थ
ध्यायराम्नतांविसस्मार प्रतिक्रमणक्रमणेषुरवदवस्त्रिकातद्धां सुवीमप्यपतितांवीक्ष्य दध्यावियमां यतःइहेशःप्रमादाक्षत
अतःपरंममाल्पमायुर्विद्यात ईदृशप्रमाददर्शनात्तत्तातामादस्त्यागमनआनयद्रणात तदाद्वादशाब्देदुर्भिक्षंजायमानंसवि
ष्यमन्यतावज्रोऽप्यवदारयत वज्रसेनंताहद्कंदुर्भिक्षंजायमानेनिष्कामल्लमानात्तपोधनावीक्ष्य विद्याबलात्ततनात्तनयुष्मत्
पाठयामीत्यादि श्रानवज्रसेन तथाच सद्वसरुमात्र अप्पाणमेवरक्खा सुवइअव्ववायाउ पुणाविमोहीनसविरइ
।।१ अथसुनयागुरुं विज्ञप्याबासु पिउआदामोदयाता अवरिहीडअसंसमउनवि वारितमिअमान मद्दाकिरियानिर

ब्रया २ तथाच वृक्तोऽक्किताखुकमोहा दमीसर्वलिषुकलाः उच्छिष्टेष्वितेषद्य विज्ञानंकास्पृहाप्रन ३ ततोवयमशुक्षमपहा
त्तमीहामहो गवंवज्रसेनपर्युपास्य श्रीवज्रपार्श्वेविज्ञातशिष्याःसमागताः इतितदृमानानि श्रीमासोनाम्पनिधिरतिगवान्नूव
ज्रस्वामी।वज्रसेनवज्रपंचशात्यातप्याधनिःसमरूपयाक्रावियामरुल्लकामकविश्रुतार्यच्छियगिस्मिारूसाद सशिष्याग्रुरोरा
प्रीतिपरिहाराय गिरस्थःस्थितापिक्रहष्टवत्रुविधाहारक्राषितदाशिलातालनवनीतपिंडवद्विलीनःसुरालाकमापते शिष्या
:प्राप्तुः तत्रतद्भुःशक्राथंसुरानापततोवीक्ष्यप्रिवाराणावि कसा गुरवःरूल्लकवृत्तांतम्कद्यात्रपायाणात् आसव्यातवत
:तत्रगिरोकापिदवता मिथ्यादृग्रायालयिज्ञवत्रुयतिष्ठते समागात् वालितापिवज्रतयानचलितः तातावज्रस्य
दिव्याअप्रीतिमत्रोऽन्यत्रगवारुतारवत्रादवीकायास् गःस्वर्गप्राप्तः ततस्तत्रागातदुप्रीतीर्यमित्फक्रानसीत
अष्ट्यवज्रसेनतच्छिष्यासोपारपत्तनमगातोऽजिनदत्त तेन श्रेष्ठिनाईश्वरीपत्न्याचसगुरानमिस्कृतः अविष्यमानवि
त्तदुक्षागुरुणाप्रोक्तं किंक्रियतेऽधुना श्रेष्ठीऽगणो द्वादश वर्षमितोदुर्भिक्षोऽत्र धनमस्तिधान्यास्माकम्पिनलस्यात ल
क्षाद्रव्याद्यपूर्धान्यमानीतमस्ति अस्यमध्येविषप्रक्षेपरूत्वाचुक्तावप्राणत्यागःसुकुटाबनमस्तमपाकरिष्यते गुरुणोक्तं
: काल्यवहुनिधान्यप्रणानियानानिसामस्पति तत्प्रदनकर्त्तव्य श्रेष्ठिनोक्तं श्रीपूज्यपादोक्तंनविष्यति यदिमत्पत
दामीचत्वारःसुतादीक्षांग्रहीष्यति श्रीपूज्यपादात ततःप्रातःसुमिक्षःनागमनाज्जातः कुटुंबाश्रेष्ठीवज्रसेनसूरिः पार्श्वेप्रव ५६
व्राज तेषामी नागेंद्रःचंद्रःविद्याधरत्र निर्वृत्तिनामानःसुताश्चत्वारःक्रमादाचार्याजाता। सर्वज्ञोऽप्यालनअद्भुतकामागविभ्र

स्यात् १ तातानागेंद्रादिभ्यःचत्वारःशाखाःतत्तसोपारकपत्तनेऽद्यापिश्रीकमाद्यादातथांमूर्त्तीयाहृश्यंते।। इतिवज्रस्वामि
कथा ११ ऊर्ध्वस्थानगतापास्तिंस्य डूंक्तमपिनिर्मितं ऊीवानिश्चिततकाले मंदिषराग्सुनीशावत् १ तथाहि आसीद्वी
पुरंपुरंखर्यसन्निभं तत्रसिखप्रियाभ्रोविप्रोवसतिस्म अन्यदानीमाकंदासमासन्नकार्यायित्पुक्तंसिखप्रियसदास मं
प्रत्यवगमवाग्रषमहयद्दिदासि तदाशिष्यामि नान्यथा विद्याविप्रतिपद्दे तदीयंवचः लत्वंरजीमसाधावददाति ताऽपु
गणःसदिवंगतःतत्राक्रराजप्ट स्थूलोकन्नपुत्रान दिगणानिधोसवन् १सिखप्रियसुतरिपुरस्वस्त्रद्वाचावनिक
शिएपोदरस्वतारतार अस्पदस्यस्याधिपत्योमाभूदितिको प्यन्यद्रष्टिइतिधियाम्भप्रकत्तनस्पदन्युततदाहंतिनी
दध्योममादारब्धात्रास्ति सज्ञातमात्रामयात्रातव्या स्नपत्रसुक्राइतिध्यात्वामायुयावातयुग्मीत्वयमदश्य
ख्यातयतिनिश्च्यात पत्सनामयप्यात्पश्चमाराहानवति यतः आदायमांसममखिलंभ्रनवर्त्मगात् मोसंचवायुरिक्षा
यामिकरूप्रसादं आद्यापिशिष्पकवलग्रहणानलिन्नाम न्मार्यविक्रमणपराशिशिरखामदीया १ असोकरिणपत्पाला
गपामासनत्र अतः करणप्रतीक्षातमाषुमंदश्वत्तदीघ्राद्वयानयत्रयःपत्फमिलिति एवक्रमाहिनद्वयनमिलतिद
म्रीदध्याइयपत्नीवातप्रस्ना किंक्रियते तत्तान्नरूप्यापाविप्रासनाऽः कदाचित्सवसमयमत्राकरस्थदर्श्यापामोलि
त्रणस्वलातापसाश्रयप्रपा विनयवतीकरिणीशरणाषिनामिवमत्रस्तनयःप्राप्तुः प्रचितिष्टरूदनिनयेन तत्रस्यातस्मि
न्नदनिगरूमलकूणाप्तसस्नत साद्भ्रिनीतंवालंतत्रेवमुकामंदर हय्यायागता पयःपायित्वालंसमायाति।

नवदेसरत्न
५५

।ग्रामंतरां तरा तापसः श्रामदानेन कल्लाला दृष्टिनीतः तापसबालैः सह सकलसः करको दरिद्रयः स्वर्गांकृत्वा वृक्षात् स्विवातस्म ततो मूर्च्छा
नष्टः सवनक इति नाम दत्तः सवनकः क्रमाद्विक्रमीबभूव सवनक इति नामस्त्रां सवनकः क्रमाद् बभूव सवनाकान्यदानंदंभातःपा
नीयं पातुं तं पितरं भ्रष्टं पश्चात् दृष्ट्वा श्रुत्वा तिर्यञ्चः सवनकः क्रमात् सदृशीदध्यौ तापसाश्रमः स्मित्मन्मा आगतस्तन प्रतिव
चयित्वा ऊर्मितावर्धित ऽस्य मातरं गायवंत कारान्यस्मिन्नायमस्थाद् इति ध्यायन् दंती तमाश्रमं बभंज श्रेयः धर्मात्तद्दृष्ट्वा तं स्मा
कमाश्रमात् नस्यति इति ध्यात्वा तापासाः सवनकस्वरूपश्रे णिकनृपस्याग्रे कथितं ततः श्रेणिकः सनामन तद्वश्यं
बंधं विलगतः बलेनबलेनापि तं गजं वशीकर्तुं निशाकक्षो ति तदा राज्ञा विर्खिन्नेन तु विश्वस्ता तमालानक्षमान
दननंदनादृषेण श्रद्धस्त्रिनवशीकर्तुं यस्थितः नंदिषेणं स मायातं वीक्ष्य हाणादपरोजातः जातिस्मृतिं प्रवरत्निव
संबंधिनं स्वामिनमवगात्याद्वंतीत्स्मिते कारिशावशीकृत्य श्री श्रेणिकनृपाय ता तायताना दादा नंदाषेणः ताताराज्ञे
तां सवनकं पट्टहस्तिनं चकारः पुत्रं स विवाहं पंच शतमाद्यपर्वणायश्री णायामास प्राणः इतः श्री वीरः श्रुत्वा रोद्यानसमवासार्षी
त् नंदिषेणोन्यदा श्री वीरपार्श्वे धर्मं पिदशांश्चाकर्ण्य प्रव्रज नगवंतं यंगजरूप मध्ये किंचिद्वीतिपारास्त्रत ताताभगवतास्मद्भाय
वस्मातपोक्तः इतास्त्रणिकनृत्तिलोकाः धर्मश्चानुन्नतप्रागात् तथाहि संपुरुसस्वि च्छजाइ कुलरूववारूणामारूध्यबुद्धी
।सवगायदमहामरूस्मोय लागामिदुह्नदाई १ इतिश्रुत्वा भगवतां श्रीअस्मत्प्राद्दानं दृसखणः संयमं मार्गयन् प्रभुणोक्त
॥वारित्रावर्णकिमेनागफलं श्वलवद्यस्तिः यापि दीक्षायिमात्रच्छस्मदंस्मकः ततं प्रभुणा वार्यमाणापि दीक्षां ऋजयद

५६

कुरस्नद्यावत्रावदाकाशोऽइतिगिराजाता मागृदीक्षुं दीक्षा सोगफलं विद्यात नव एवस्तुक्तेपि नंदषेणो दीक्षां रूप्यादनंदिषेणाप्र
मादात् पष्टाष्टमादितपःपराः विश्वस्यविरूदारः प्रभुवीरं सहायैर्वाचना पाराद्वादशांगसारमाना वृदत् द्वाविंशतिपरीषहान्
।द्वाविंशतिपरिषहानसहमानः कर्मरुपमन्मूलयामास अथोद्भवतां भागगंभागकार्मदियात् तुंतपः प्रबलं करोति नंदि
षेणस्तापनं करोतिस्म यतः आयावयंति गिम्हेसु न्हमंतस्सुयवातुडा वासासुपडिसंलीना संजयासुसमाहिया १ वारि
त्रवारिणीदेवतानित्यं तस्यालागालोक्षापातयिस्तुयतातस्मत तस्याहिरेरस्मितुं पर्वतमारुह्याकंपोदात्तुकामा तन्नंदिषेण
यावन्नावन्नेपतंतं करस्थप्रात्युत्तमुक्ता देवतावाच किसुधाम ऊं यताय् स्तागफलमनुक्ता नमृतिर्व्याम्यसि ततःपका
कीतीव्रतपःपरानंदिषेणोन्यदा भोगात् कस्यापिश्रेष्ठि श्पाःयदृश्चाहाराधर्थविविशोधर्मलाभमुत्क्ववार विश्य
गृप्यादसदासय धर्मलाभेन किममकर्मलाभं धसनाद मीदसप्रत्ययं खलु १ मामियंहसलीति निमानिवचना
नितदाशृणमात्रकर्षकृषिणारंदउडसत्वाकृत्वाशृंगडपवेडलका टीहादशामिता व्योम्नोपतन् तस्यताणलक्ष्या शर्मलाभाः
ननधमनतवासुतिशांक्षावद्यातियति तावदश्यायाक्तं किंततापाति स्वरूता जनकुक्करडकारःभोगान् भुंक्ष्व मया
सार्ध नर्मनिर्व्यमन्यथा १ तातामुनिदव्युक्तां भोगफलमत्रातांवस्थामंगीचक्रे ततस्तत्रधर्मोपदेशानदिनप्रति दश
२ नटविटान् प्रबोध्यदीक्षायाहिर्षिनामयातांक्षव्यमित्यभियहंनंदिषेणोभाले सुक्तापिलिंगःसतयासहभोगान्
सुंजानादिनेदशाप्रतिबोधदीक्षायाह्यामास अन्यदाद्वादशावर्षेतिलोकनवलायाजातामपियदादशमा

५५

नरदेसरइ
५८

नरोत्तमिलतृ तवत्रिविधावासंभवत्याऽकृ तायामकस्माद्देवपायाऽकं स्वामिन्नुविरिष्टवक्तु अद्यद्वामानवान् एवंभवत्तु ततस्तस्मणाव
तदंगीकृत्यनाऽलत्तीमपित्राणामिवत्यक्त्वाऽऽगुरुपार्श्वेगत्वालावनं सम्यग्गृहीत्वादीक्षां लात्वातीव्रतपस्तप्त्वा कर्मक्षयं कृत्वा
मुक्तिसुखं नंदिषेणप्राप। इति नंदिषेणकथा॥ इतिश्च वैयावृत्यं वितत्त्वा निसाधुना वस्त्रावतः बध्नाति तत्तमात् नंदिषेणवत्कर्म
सुंदरं १ तथाहि मगधादेशान्नंदिषेणो नंदियामो ग्रामे लाक्षिकृषेवसतिस्म तस्य पुत्रो मिलापस्मद्भूत तायां नंदिना नंदिषेणो
भूत् बाल्ये तस्य पितरो मृतो अकस्मात्स्वपर्यंतं कुरुपं नंदिष   णं दोलाग्गिं कमृदियमवाघ्नकुस्नेरपितत्वाद्भ्रमः मातुलगृहे
स्थितः वारिपानीयानयाम्बिदिकर्म करोतिस्म। अन्यदा इष्टंव   तं लोगिलं यं विनयवसमद्वामामातुला कुणा मारवदं कुरु
ममसप्तकन्यकाः संति तासु एकां दास्यति ततो विशेष   विशेषतस्तस्य गृहकर्माणि सा स्वास्तु कुरुतस्म मत्वा
पितृवदिष्टं नंदिषेणपरिमायतसत्सुरुपग ज्ञिर्ति प्रथमा कन्या ता   ताऽकुणो यद्यहं नंदिषेणाय वयदास्यते तदाम्रिया मद्री
र्ष्यामिवतद्वत्वा नंदिषेणो व्याकुलचित्तःपरं मद्यामातुलावृत्ता द्वि   तीया कन्या उत्सदाम्पहं माविषाद कुर्या द्वितीयापितथै
वस्फवाप्यधमपुत्रीवदुणो एवमन्याभिः प्रतिषिद्धो नंदषेणविषादमापन्नः नंदिषेणविषादमापन्नः नंदिषेणं मद्यामातुलाव
ग कस्याप्यन्यस्यपुत्रींतुभ्यंदापयिष्यामि ततोऽन्यायायाकन्यातस्यार्थं मातुलेनानीता सासादानापि कामदियात्वान्हन ५८
दृश्यमानस्यापि ततो नंदिषेणो विषिणादष्यौ अतः किंजीव्यते मया यदीदृशाकर्मसिमायात मरणात्स्रेयं मम एवंध्यात्वावि
षणो विराग्यवान्नस्नुपारगातः तत्रापि दंपतीन्नालागवराधिस्य मुनिनिदाद्ममीदृशान्वाण्वातस्तव ततो वान्यातो नंदिषेणो हृय

तं विकीडी: कायाऽसर्वसुमुनिनावारित संप्राणस्य स्वकर्मस्मिरूपं कुणो यतःप्राणिनां सुकृतं दिवेद्या: प्रचुराणांवा दुःकारिणः स्वनायत्ता:
:ऽरवदग्धानो गणिकाक्षीणसवद १ मुनिर्भिनातद्यावमत्तव्याताचिता मुग्धत्वहृष्पा वैराग्यात्माकुरुष्टति मरणानाकाप्या
पद्या कृतकर्मणो नमुच्यते॥ यतः कृतकर्मक्षयो नास्ति कल्पकोटिशतैरपि अवश्यमेव भोक्तव्यं कृतं कर्मशुभाशुभं २ तस्माद
र्भणावीतरागादितनस्वर्वज्ञायस्त्रिनविचित्ति तस्मात् त्वं श्री वित्तधर्मं कुरु येन भवांतरे च सुखीभवसि इत्यादि पादाशान्
प्रबुद्धो नंदिषेणा गुरुपार्श्वे व्रतं जग्राह नंदिषेणो विनयस्सर्वं पवज्यधर्मं शास्त्रं गीतार्थोऽभूत् ततो भिग्रहं चलता लाविति सा
धुनां लघुवृद्धग्लानानां वैयावृत्यं कृत्वैव वैयावृत्यं कर्त्तव्यं मयात्ता   कृत्यं अनिर्वेदेन तेसाधुवैयावृत्यं करोत्राकुरुणे सम
दिकुणो यादृशान्नंदिषेणस्य वैयावृत्ये निश्चलत्वाभ्र तादृ   शान्यो कापि नास्ति देवेरपि न चाल्यते स्वाभिग्रहात त
तो श्रद्दधा कश्चित्सुरः देवं समसमपरं तत्र परीक्षार्थं मागत्य   यणसानसाधुरभूत् तंसाधुमतीसारिणमुक्त्वा द्वितीयसाधु
रूपं नंदिषेणपार्श्वेयावत्पानाभागात तावन्नंदिषेणो विकृत्यत्र   लायामागत्य पारिक्कीप्रति कुम्य तत्कृपानयत्यान्या
नपारयिद्यालाकुरुप विश्राम्बन्न साधु प्राघूर्णकावद्य तोसाधो अयातिसारावृदीतास्ति कस्मात्साधु वैयावृत्यमकुत्वा लोकुरु
पविज्ञपति नंदिषेणो वद्य कास्ते साधुस्तत्र प्राघूर्णकाऽस्वरा उद्यानेकदिरस्ति तेन पानीयं शुद्धं कुरुप्रदात तस्य साधो नृपाल
स्यास्ति ततो नंदिषेणपानीयार्थं गत्वा प्राघृष्टादयन्नरयाति तत्र देवो स्वकृत लंकाराति अविषणावक्त्रग्गृद्धत्रम
न्न मुनिरकस्माद्वलत्विप्रनावात्सुरशक्ति विडिंसयकुल स्वप्राप! ततस्मन प्राघूर्णिकसाधुनामम्मेवदिरुद्धानस्साल साधुसमीप

नरदेसर
५८

त्या तंसाधुंतादृशमतीसारिणंदृष्ट्वाऽननवेयाहत्मनाहंकृत्यकृत्योभविष्यामीतिमत्वाप्रक्षालयितुंप्रवृत्तः यथायथानंदि
णःप्रक्षालयतितथातथाससाधुर्दुर्गंधमतीसारंमुंचति नंदिषेणोदध्यौअहोअयमेषसाधुःसमागतवान् ततःकार्मस्याःकापि
राज्ञाराकावायतिवाक्षालनबुद्धिति ततःससाधुःस्कंधेऽध्वारोप्यवसतिंप्रतिचलितः नंदिषेणास्त्ववाल पादेशदहदुर्गंधिक
कृशानुकल्पन्नंदिषेणशरीरंलिंपति विष्टयादुर्गंधिया तथापिनंदषेणोनमनागपिदुगंछांचकार तातायदाचरितंवाल
तिनंदिषेणस्तदासाधुःकल्पति एवविधनवल्लनेनममपा णामिष्यति नवातीववायालिप्रदगायनत्रथाएवविध
कर्मक्रियाते तातायावमांन्मंदर्शनवन्नंनंदिषेणस्यावकृ गाद वर्तनिकदामरणंभविष्यति तातादुर्गतिपाता
नावी आराधनाऽपिनममनभविष्यति तातानंदिषेणस्य विधिंसाधुंवालायामानीयदध्यौ अयंसाधु
:मयाकथंनीरोगःकरिष्यते इतिमुनिनिंदः ततस्त्वया शत्रुमरूमिवनिःश्चलंमत्वादेवताप्रत्यक्षीभूयसर्ववि
ष्टादिकमपसृत्यपुष्पवृष्टिंतन्मस्तकोपरिकृत्वाप्रादवंध न्यामि याहचागावासवेनवर्णितिःताताऽधिकासि तत
स्तमुनिंनत्वाक्षमयित्वासुरःस्वर्गंगतः सयदिवादशवर्षसहस्राणितपस्तप्त्वा कृतानशनोऽन्यदाऽपरं तदाऽनशनिनंवंदितुं
युवताः सुरस्त्रीरूपाः तस्यक्षितिदतःशरीरंदृष्ट्वानिदानंचकारःस्त्रीवल्लभोभवेयमितिज्ञातस्तदोनुग्रकर्मस्पृष्टानिदान ५८
मिदमकरोत्स्त्रीवल्लभोऽहंअनेनतपसा महाशुक्रदेवलोकेदेवोभूत्वाजातःसोमदत्तबाहजन् इतःसूरीपुरअंधकवृष्णि
नृजायामवंवनिवासमुद्रविजयस्वामी समुद्रविजयअक्षोभ्यस्तिमितसागरहिमवानअचलःधरणःपूरणःअभिचंद्रस्तो

दिवालाकाश्वासुदेवाःश्चीवदत्वादशमःपुत्रोवसुदेवाभिधः तेनानमोनाणकर्मणोदासप्ततिसहस्राणिताःकन्यापरिणीता त
त्रविस्तरार्थस्त्ववसुदेवहिंडिंचरित्रादवगंतव्यं हितीयनंदिषेणकथासमाप्ता ॥ सिंहगिरिकथा वज्रस्वामिकथायाज्ञातव्या १४ दाना
दिकंकुर्वन्नप्यस्थतुसमयज्ञानंस्फुरंत कृतपुण्यइवाप्नोति परत्रसुखसंपदं १ इमिसागामदासाल विस्तारासामार्पितसंततं
त्रुधानधराभिधःसार्थवाहोधरिधानस्तरः सुनद्रेतिप्रियातस्या अंतासस्त्रीलीनी ध रूमाकृतपुण्यतिपात्रारकृनि तस्याअष्टि
नःपूर्वपुण्योदयात्कमाक्वमानःसर्वकलाकुशलोऽमृति कृ तपुण्यस्पष्टीदत्तःस्वष्टितःपुत्रीपरिणापितःसाधुपार्श्वेतिष्ट
तिविषयसुखपरान्मुखोभवत्कृतपुण्यः ततोमातापितृभ्यांचिंतितः एषकदाचित्सदृहज्ञाश्रीदीक्षाति तदात्मनःकागति तन्नाणि
कायांश्चुमुच्यतेत तत्रनटविटादितोहृष्टसायोगादस्मात् नवति यतः अंवस्वयनिवस्सय दाविसमभायाइस्सला
इसंसग्गीअइविसमो अणुबोनिबुताएगो १ ततोधनस्व्रेण नटगणिकापार्श्वेमुक्तःकृतपुण्योयथागणिकाशक्तःसन्
मातापितरावपिनस्मरतिस्म क्रमाद्विज्ञायातान्नंदिसनागणि कापार्श्वेकृतपुण्यकाराणमपिनमुंचत पितरोसर्वधनादितस्मै
गार्थ्योपप्रेषयतस्म तत्रतस्यतिष्ठतोद्वादशाब्दानिक्रमणवक्षातानि इतःकस्माद्धत्पन्नतीव्ररोगामातापितरौस्वर्गंजम्मतुः अन्यदा
:माकृहिनीस्वावष्टीधनानसाधुकृतपुण्यप्रसादापप्रेषयामास लवतीतत्रगतानाहंभयतितंप्रदक्षमंविलाकश्चकृतपुण्यप्रियातिक
गत्वाऽऽगता कल्याणितवकांतनाम्प्रेषितवकांतनाप्रेषितास्मिवदतकेविज्ञाउकुशलादंतधनेवानतअंकसा १ तेनधनमपि
यतवकांतःकुशलीमन्त स्वरूपकुशलास्तुदिष्टिदृष्टवतिस्मि त्वदताकविज्ञाउकुशलादतधस्म साधन्यानिप्रसन्नस्याऽऽ

नरदेसर ६० । इत्थं चिंतयति तस्याः मम सीमंतिनी आसीद्वह्वेन ह्यस्मि दोवपीतिकृतेमति १ एवमस्यधनार्जने आगत सह

। पर किं क्रीयात मंदभाग्याहं स्वस्थसुरोमणीतो स्वस्वसुरास्याध्वनाभ्यागतेन सेरहस्मीह शोकत अधुनामत्या

६० । इत्थं पित्रा पितिभालरएामकविद्यात तद्गृहीवागत तत्रालनसृषणोनममकातप्रामादयतमासरणमादायदासीह

तद्गुणपाश्चग्रागता अप्यितंतदासरणं तस्मोभाक्रं स्वगृहस्वरूपं ततः कृतपुण्यविन्नसन्नदासरणं तस्यैवावज्ञ्याद्योये

दत्तं विद्यावस्कृतपुण्यगृहस्वरूपं भाक्रं ततोरहान्हुल्याकुटि म्याभाक्रं आसीत्कृतपुण्यपापायननिःकाशनीयः त

तस्मस्याकुहिन्यादशाह्यदा तस्या निस्तुरवह्मलिंप्रक्षेपादि कुर्वीतितदासनंगमस्मनामातुरायकल्पति यप्रसुगणावास्म

तावत्तिवर्षाणि व्रश्नितात्र कृकुधनसमालक्षितभावा स्या कथमधुनिवंविधाविडंबिनाक्रियते कुहि

नीकागा आत्मनाःकलाचारवेवाक्षाविद्यात यावत्तस्य कार्मकस्ययादधनसवत्पर्ण्यधतितावत्तस्यद्या एवंवि

धावाहंक्षितपुण्यनक्षत्रादध्यामनस्यन्यदस्यन्य क्रिया वायामन्यादवदि यासांसाधारणाश्रीणां ताकथंसुख

दताव १ कुष्ठिनापिस्मरसमं पश्यंतीधनकांक्षया तन्वंतीकृत्रिमस्नेहं निःस्नेहागणिकात्याजन २ मांसमिश्रंसुरामिश्रम

सुरानेकविटचुंबितं कोवश्याववदनंचुंबे उच्छिष्टमिवलाकूने ३ इत्यादि ततः कुहिनीक्रियया विडंबनादक्षाकृतः पुण्य

सुग्रहंदवध्याल्ल शदसमीपास्यत्यपतितभ्राय्यदृक्षायावधारसुपायाद्यो तावत्पत्नीकांतमागवतेवीस्याकृष्टविन्ना कुलस्त्रीणां ६०

करवदस्नेयदीचावमनायसमुखमायाया ततयावतीगमीवमनेलावायदमध्येगवापियापुक्तासनमुपविष्टः ततःप्रियया

लोका नमामश्रीहृता कृतपुण्यःकृतमानाजिने २ कुच्चाबुधाजो ततःकृतपुण्यस्यमवंदिदूहतांमंप्रिययाभाक्रं ततस्तेन चिंतितं

आदाय सायमिरामसमि यतमातापित्राःसुखनदत्तं तेनपुत्रेणजातनकिं यतः किंजातः नकुलिपात्रः शोकसंतापकारके

:वरामक कुलालंबी यत्रविश्राम्यतेकुल १ येः इर्द्धनीयातधार्मा बंधवर्गाःकुलयत्राःविद्युःझत्रामगावस्फः वैरिणःवैरिणःप

रर इस्ताह्रन्वंशजाली कदलीविषपादपाः फलेजातेविनश्यंति दुःपुत्रेणकुलंयथा ३ पितरायन्मयागाधश्लिष्टोदःख

महार्णवात धनंमिधनमानीतं पितृपार्श्वासिसर्वायसंचितं धत तःप्राहपत्नी शोकानक्रियते यज्ञावितद्भवतिनित्यमयन्न

तोपि यान्नेनवापिमहतानतत्याविं एवंविधाचवशावर्त्ति निर्जीवालोक किंतवाप्यमन्निपुत्रपस्यविक्षणस्य ॥ १

गातत्रा कोनकचत्वा सविघ्नेनविचितपत्र वर्त्तमान नकालेन वर्त्तयंतिविचक्षणा १ इत्यादिप्रियया वच

स्फ चास्वस्थमनाभाक्रंत्यकामममाधिनाकृतपुण्यायादस्त्र र तु कृमात्वयासमसरतसुखमनुभवतः आधंनमन्वत्यन्या

: अथकदाचित्यव्याप्तुरःकृतपुण्येप्राह मदन्यानास्तिकापि पार्थीय मयिकृततमातापितरोडःखिनोह्वयाशंतो मयापि

च्छीकृतंधनं विनावाणिज्यमपिकर्त्तुंनशक्यात यतः बीजंविनाकृषिर्नैव यथावंरडविनानिधि तथानीवीविगनालक्ष्मी।

।नाक्रिविशक्यतेक्वचित्र १ प्रियावच्दृष्ट्वामित्रमासवदंकुरुअनल्पायमसोकल्यः सुसाधीनधनदिवः दीनाराणांसहस्रंव

। गृह्यमां १ दानास्मदत्तंमेकाममम्नितनमन्नितनवंव्यवसायकुरु ततःआलदनिबस्तमल्पसर्वंक्रियाणकंलात्वापीवीदि

शांगत्वकामः कृतःपुण्यःस्फीतमार्थमध्वरात्रोपन्यातालाचायिनःक्वचिद्द्वकुलेततःपत्नीपश्चात्स्वगृहेकंगामम स्तस्मत्र

नरदेवकथा ६१

श्रेष्ठकुलधनवान्धनदाख्यव्यवहारी वसति स्म तस्य पत्नी रूपवती नरयाधर्मकुर्वती जिनदत्ताभिधः पुत्रोऽभूत् पितुः मृते जिनदत्तो धर्मकर्मकु
र्वाणो मातृभक्तश्चाभूत् अन्यदा पारणाविते अनेकप्रकाररोगैर्व्याप्तो निर्विलम्बं कस्मात् स्मृतिं गतस्तदा जिनदत्तः ततस्तया रूपवत्या स्थि
रीभूतया सर्वविघ्नकार्याणि प्रोक्तं यदि पुत्रो मम कलत्रं मृतं इति राज्ञा श्रोष्यति तदा सर्वा श्रीः यास्यति अप्रजत्वात् ते
न नवद्भिः नरादिनथ्यं प्रवर्त्तनमिमं वृत्तान्तं स्वस्य पुत्रस्याकोपि न जानाति अहमपि न कथयिष्यामि तावद्यावत्पुत्रो न वर्तते तावत्तत
स्माव क्षितिः पतिः प्रतिगतः स्वगृहमानेतुं कृत्वा देवकुलोपान्तस्थः सा र्घसमीपगताः कृतपुण्यपत्रं पतिस्म ततद्यावत्तत्त्रारेन कृत्वा
धस्त्रयादिसमानीय वधातकुयथिरमिति कृत्वा तिस्मतदाद्य विगात्वरा सुषावनुष्ट्यस्यापि पश्यतसुतनिभृणाः तदी
यं कं कमालेख्य रुदत्यवमुवाचसा १ हा वत्स बद्धवात्सल्य ।विहाय निजमातरं एतावतिदिनानि क्व यासि कथा
स्थितः २ निरालंबशयालंब तवांबा स्विन्नसंशयः वत्स रूपा तमात्वापि कृतः केनापि पापिना ३ इत्थं कामाकुल
तीवाह इदानीं तावकी ननस्य ज्येष्ठ बुद्धि विपिन्नाः तवसंप त्तिस्त्वास्मिन् धाबन्धुर्षसमाकुला १ बंधुवंधुसुतस्त्रो
रत्नश्च विशाला श्रियः एतानमत्त दिवालाधि मगाधत्रासुपस्थिता २ अतः परस्तत्त्वयाऽन्यत्र क्व गंतव्यं सुखयालिः बंधूसि
समस्तो गाबन्धुकष्टा कृतपुण्यादध्यो किंचिन्नलस्यमानमभि अथवा साएवमाध्यापयति यदिदाभ्रगसाध्यस्मवस्तुपस्थि
तिं एवं ध्यात्वा ह कृतपुण्यो ऽवदत् मातर्मम सर्वं विस्मृतं अधुना त्वागास्य कामदियात्वाम् अमिदं यतः श्रीयोगः सुहृदां योगा ६१
स्त्रयं वरमिव हृदयं उपस्थितमातान्योम प्रहरतः किं विकल्पाने १ मातर्मया त्वदीयाज्ञा देवाराध्येव सुंदरा पालनीया सदाया

स्थिता पुत्रसुखदा च क्रमाद्वत्सो गर्भदधुना पुत्रास्त्वारो प्रजावक्षुः तेन राज्ञात्मनः श्रियं न यहीष्यति तासां सोऽयं स्थाने
दानीतः अस्मास्तेनामोच्यतयता जाता स्नेषा जन्मो त्सवं कृतः तस्य तत्र तसुः पोषाद्यादयावत्सरी सुखनिप्रस्पगता ततोऽन्यदा ह
दयाप्रोक्त सवतीनांचत्वारः पुत्रास्तव तेन राज्ञात्मनः श्रियं न यहीष्यति ततोऽस्माय त्रस्थानादानीतः स्थानमोच्यततां
निरुक्त मातः कथमयं मात्मनामात्तस्मा द्विवर्षकामाच्यते हृदयात्क्त न ज्ञायते पुरुषः स्वपद कदाचिदसौ आत्मनः श्रि
याबलाद्गृहीष्यति तदास्का गतिः ततो बलात्तामाचरयित्वात आहृत्यादिताम्रया ततस्मातिः शाबलकृतामादकचतुष्ट
यं तदक्षिकृत तन्मध्यरत्नचतुष्टयं क्षिप्त तातां दासीपार्श्वविड् त्याद्यतस्पुत्रवस्त्रप्रातवकामादकचतुष्टयं पूर्वस्थान पुरमध्य
स्थामोचयता तदानीमेवविदायागत्वाछादशावपणि त्र मिवातस्मिन्नवस्थानसएवसार्थवाहो वततार कृतस्म
तपुण्यस्यतायथ्या सार्थगमन तत्रागता पतिस्मसंहृष्टा पारश्ची स्थितायावत्राव कृतपुण्य ज्ञाकागार पत्नी ददर्श च हृष्टः स
तपुण्य उक्ता गार पश्चादावर्जनीया मतः प्रियासुक्त कृतपु ण्यस्य दसमागात तत्कागारवितःसदन्नपानदानतः पश्चात
हुःपुरः पुत्रोत्पत्तिः स्वरूपं प्रोक्त पश्चाद्रक्त पतेकिमर्जितं तामाक्क किमपिनार्जितमया पूर्वकृतपापोदयात अपरंकि
मपिनाक्त लज्जया मोदकचतुष्टयं कांतानीत तयात्तान मध्य क्षिप्ता पुत्रास्तु दालरवशालायां गत्वा मात्रानव ।
लप्रतिसादकोदत्तः सततमादाकारक्षित तन्मध्यात् विविशिष्टः प्रस्तारा निर्गतः बालत्व स्पप्रस्तरं हृष्टा लरवशालिका
ऐप्राह मयायविशिष्टो पुहकःपरिकापुरनार्थंसविष्य तंपुटकटदीयाकादविक्रयाद्य पट्टिकाम्भक्तनार्थं गतः

नरदेसहय

६२ पट्टिकां मेऽर्पयत ममाऽकस्मात्तस्मात्पुट्टिकां जलघटमानीत पतित मदातज्जलं छिद्यते न जलं तद्दृष्ट्वा कांदविको दध्यौ अयं
प्रभावो जलकान्तस्यैव वर्त्तते तेन किमपि उपायं कृत्वा पुट्टिकामस्माऽवतीर्य ग्रहीष्यति मयायदि तदा वरं एव ध्यात्वा कांदविकेन मयैव यं
मोदकं दयित्वा प्रभावालो बालं वशीकृत्य बालेन मोदकलोभाऽक्षिप्तोऽस्ति अन्यस्मै केनापि पट्टिकां हृदि यित्वा बालस्य ज्ञात्वा लोगतो
बालः तेः कालगत पुत्रः कांदविकेन तत्प्रसंगमीयतं क्रमादानीता अपि कष्टपतः स्वर्णकारस्य गंगानद्यामध्ये जलं पिबन्नस्मा
न्क्रूर्वता तदुज्जीवनं नीतः निर्गतं नशक्नोति ज्ञानाय तथा वागाः कृताः प्रथमतस्मात् जलात् तन्निर्गतं शक्नोति यदा तदा पट्टिको
न यज्ञमारमविमुक्तत्वागार राज्ञापि विवाहोपचारं कृतः गतो नवकिन्नियानि नानाविज्ञः उपविष्टः अजयकुमारो बुद्धिमान्
उवाच तदुज्जीवनस्मात् गृहीता स्मो यदि जलकान्ता मणिर्जलमध्ये गजपादे संमोचित तदा जलं छिद्यस्यति।
तदुज्जीवा गजः उपक्रम्य जलमध्याद् गच्छति तनो दृष्टा मनोऽक्रांत गारश्चाजयकुमारेणावलोक्यते नराज्ञे अन्याक्रस्वामि
नः सोऽपि गारजलकान्तमणिर्नास्ति तेन उदरमध्ये पटहो वाद्या तयः कश्चिज्जलकान्तमणिमानयिष्यति तस्मै पुत्रीं दास्यति म
या। ततो पटहं दृष्ट्वा अद्भुतो पटहो वाद्यमानः पुरमध्ये आगत कांदविकः पटहो धात गतः तदा कांदविकेन पटहः स्पृष्टः ताता राजापार्श्वे आ
नीतः कांदविकेन राजः सभायां राजा सुमुद बहुलो कयुतो राजा नदीतट गतः ततः कांदविकेन जलकान्तमणिमानीय करिपार्श्वे यु
णयेत्रिः संस्थितो च यावन्नावज्जलं छिद्यन्ते तदुज्जीवो न दृष्टः गजो सुखकालोऽस्तः पटहमेरी दृष्ट्वा दिशाणिवाद्यते राजहृष्टः। ६२
कांदविकः प्रशंसितः कांदविको हृष्टः ततः वाद्यमानेषु वादित्रेषु स्वर्णकारस्य राजा उग्रमारूढो न यज्ञमारः का

दविकस्य कुमारः नानाप्रकारदानं याचकेभ्यो वितरणं यत्तस्मात् राजा ग्रामं कांदविकः सन्मानितः मन्त्रगणिमायुद् गतः इत्या ६३
राज्ञा जयकुमारोऽकार्यं स्वपुत्री कांदविकस्याम्मतः पुत्री गजपुत्र्यो योग्यो कथं दास्यति मनोरमा कन्या। अयमाचरी स्वामिन् त्वदा
श्रयः। यस्यरत्नेऽन्नविघ्नं नित्यं बुध्यते कटीं करिष्यामि। ततः सर्वेषु पूज्यानामिमतानामवलविघ्नं निःईश्वरम् जलकान्तरूपं अनाभ्याववद
तिष्ठन्ति कांदविकस्य नीवधारं तत्र वसति। यतः पीयं पर्तं जनी कावरस्तनासामान्यं पर्वं बुध्ये रत्नानां निचाय्यमस्त्रं रत्नगुणो मम प्राप्य यदा
त्वं। स्वर्गं गजः तथा सुरम्यागीर्वाणाणो गंभीरजुल वक्रचक्रिति त्वकतामलनवति विज्ञात्वयचनि दृष्टत्विक्तितो रत्नानि नवाहाणारी
वार्धिकाश्च वलवतिदां। गजावध्याटवीक्षेत्राडाम्यन्तःस्यत्र नि वद्धिरन्न तथावर्णाणि वसन्निरन्नादीनि वसन्तत्त्वं नवनिबद्ध
तलमवं नि समदिनीपालमास्याहास्यम् भवत्खुः उत्तनक स्या प्रियवद्दारिगोरत्नमिवं सविध्यति यस्य नविघ्नति नासो
सुतादास्यति। तातो राजा हृष्टः इति प्रोक्ता मयजकुमारेणास्व जनाः कांदविकमाकारयित्वा पृच्छिताः। तत्र गत्वाऽन्तजगुः रा
जा त्वामाकारयति। उज्जीदास्यति कांदविको चर्यवस्त्राणि परिधाय स्वजनसहितराजगृहमागात्। अजयेन सन्मानितः पट
वस्त्रवरत्नमिदं कृत्वा इति। तान्नाक्कं ममगृहस्य कागतमस्मि। ततोऽमयमंत्रिणा पूर्वं शिक्षिता स्येटका नाकार्यापाक्रं अस्य राज
पुरुषा मां त्रिप्रवित्ताः कंवामिसलन्तधावताडयन् यथा क्रूणेन निष्ठुष्टका दृष्टमतः क्रोणेन स्वमीपात्तः स्वयोऽवगन् तेक्कलपट्टरत्नं। यदि मा
त्यजनलिप्यन्ततः पिक्षयाः धुनास्वनी निकं वामिताडनात् दृष्टतया मरणभया कांदविकेनोक्तं यथा स्थलान्तरस्य विप्रकलङ्कमोदा
मोमायनमत्यरईदृशो कल्पद्रुमकवर्णावलमेमवष्ट्वयपात।। तातो राज्ञा जयकुमारवन्मितनक्रूनपुरायायमनोरमी नोकन्या

नेमिच० ६३

परिणायितः॥ ग्रामा निदत्ता निवकांति॥ ततो लयमं त्रिणाकांड विकडकलोत्पन्ना कन्या॥ अनेकपुत्रो पादमानदापयामास का
ड विकाय॥ गेहोक्तः॥ न भवति॥ वर्यमानस्य कृतपुण्यस्य मनोरमा पुत्री वा दिन्नवादिनपुत्रस्य देवकृतपुण्याय दापयामास॥ सत्वानि कांड
पुत्रनिकदर्पस्या॥ अन्ये उभ्यश्रियाः सत्या॥ गौर्यानवस्या॥ शोभानवतित्था॥ कृतपुण्यस्य मनोरमया॥ यतः ततो लयकुमारास्त कृत
पुण्यस्य पत्नीभिर्दत्ता॥ चंद्रायाविवत्या कायाविवं एकदा स्वसि अरलयकुमारा॥ कृतपुण्येन स्वसमं नवपुत्रसहपुत्रयात्प्रति पुत्रक
पं प्रोक्तं॥ मत्रीश्वरगार विवसमपत्नीवत्तुष्टाभि॥ नज्ञायात अस्य यमेच्यास्तानवद्वात्रुर्यवर्ज्यं विघ्नत्ताय त्वयायत्रवोदः
श्रावणीभिश्चितं तदपिनज्ञायतातेन नवमस्वातुर्यकृत पुण्योवरः पुत्रपवनयाहयाद्बगात्स्नीतः पश्चात्पिपुमप
वतयांस्वस्य॥ द्वादशावर्षाणि मममन्त्रमिधवलगात्स ॥ पिताऽलयकुमार तेणोक्तं येन वपुत्रा श्रीद्वंमनक
व्रापुपत्नकृतिनवा॥ कृतपुण्यनोक्तं॥ ममधमस्वदत्तेइत्ति ॥ ममाकेऽपि विज्ञपक्षाश्रा तता तेन वत्नो पुत्र अनायो
वत्सवद्वता पत्नी कृपलः कृयनवातर्नेकपुण्यलक्ष्यामित्याह ॥ पुत्रपुत्रानामात्तलयकविंपाभिः अलयकुमारत्ताविलाव
माता नृपा मोदकाविताः एकेन द्वारेण विशुपतद्वितीयेन निकृतपुण्यतुल्यरूपाय यक्षप्रतिमा तन्मध्ये स्थापयामास॥ ततः पटह
मितिवादयामास अलयेन॥ यायाश्रीतामयाः पत्यसुता पुत्रर मोदकादिनायकनं बहितीयद्वारे निर्गछति॥ तस्मात् सत्याः कुशलन
विष्यति॥ त्वावन्मरणे लविष्यति॥ आयितनचतुःस्याप्नौ नमागतव्यतत्र पुत्रदर्शनियकमारः कृतपुण्यपुत्रा॥ प्रासादपार्श्वे त्यक्तो ६३
प्रविष्टः मवस्त्रीत्वा पत्यसुता मोदकत्रालसुता एकद्वारेण प्रासादमध्ये प्रविष्टमोदकान्नाढौकयित्वा यक्षस्य स्यद्वितीयद्वारेनिर्ग

'क'

ति॥ इतः श्रीमाहवयवर्तवेन्द्रवत्तः पुत्रात्सुताय कंनंतमागाम्॥ तदा कृतपुण्योऽङ्गा॥ वषामाहवायावहद्यामोदकस्थालं यक्षाग्रमुक्काभूण
मतिवश्रुताः तावत्तत्र कारः पुत्राय कृपायांगता॥ तातताततिङ्गल्पतभमोदात्फुल्लो वता यक्षां कपालीपल्लकमध्ये पुत्रस्तन यासदा॥ तदा॥
कश्चिदयंकस्य स्कंधं अभिविलग्नः कश्चिदुदरं कश्चिन्मस्तकान्नदा लायनतत्रित्या कुर्मीतवद्वारः पुत्राः चत्सोवधततस्तौ तस्य दृष्टोऽस्व
पुत्रस्य विस्मृत्यतस्याःइदयस्य पत्न उपलक्षिताः कृताः कन्याः प्रेपुत्रां श्रीलक्ष्मीस्त्रयस्य नवनकृतपुण्यस्यालयकुमारस्वप्नाः मानगामेनावेशया॥
पितमंगीयकारः॥ एवं कारकृतपुण्यस्य मत्र प्रियाबहुवुः अन्येद्युः ऊग्रवद्याः श्रीवीरस्वामी समवसृतो वातवनाध्ययनविलासगिरो॥ मम
वामामीस्वदाप्रणिकदा प्रतिरमयकुमारकृतपुण्यादिपरिवा रयुक्ताः श्रीवीरवंदिकवयपो॥ अत्र धर्मोपधनवदेशनाततः कृतपुण्य
कृतांजलिः प्रश्रत्नगवान् केनकर्मणा पूर्वांलवार्जितना स्मिन्नत्नवद्यंतरामपदाविपदास्वरन॥ मम वीरभ्राह॥ पूर्वत्न
प्रश्रीपुरत्नवंवत्सपालकावसपरे दौर्गत्य निर्वेणः परमान्नं गृहद तिःपाद्यमानंवीक्ष्यमातरं प्रतिऊणो॥ परमानं द हि॥ अवाकुदती
ऊगो॥ पुत्रपूरदकिमपिमेनास्ति कथं परमान्नं ददीयते॥ अत्र नास्तिऊ लेनास्तिऊलेनास्तिऊलेनास्ति पुत्रगदायुगंधरी॥ अन्यान्निलविवानास्ति
॥ तत्राश्रियमपुरूपात॥ ॥ ततस्ता रुदती वालेः कृतं॥ नीलीकृष्णप्रातिस्वदत्तमदत्वतुलतुमधशर्करा॥ क्षिरदादोतस्याः तया परमान्नं निष्पादितं पु
त्राय परमान्नं परिविष्य कार्यार्थं प्रातिविक्षमस्य प्रेदेशयो॥ इतो मासक्षपणपारणे माधुहयनत्र विहरमागतं॥ साधुहय वा विशपाईद
ष्टादाव्योगोपालः अहो समफल स्या॥ दिनोयंहाविताद्य॥ अत्यामाःयद्यदपवद्य वेलेयामद्यश्चर्यदा॥ यता पुत्रमम्माज्ञानं वर्ये॥
माधुदयेस्फुटा॥ प्रतिष्ठाप्पलविष्यामिः कृता भ्रष्टघृतमोदकं॥ ततसदानष्टवित्तास्वानात्रामेवद्वा॥ यथपुण्यप्रमाणमालोकावधु॥

समस्तागच्छागतेषु सत्स्वाचार्यानामस्तागमनात्। अयं तु वादांरांगी क्रियते। एकं सागरोपमायुः स्वर्गाद्धे पर्यन्ते मानुष्यभवे
न किल विघ्नतास्य ततो द्वितीयसागरोपमे एवं तृतीयसागरोपमेष्वेकं तथा पुनः त्रिवारं दत्त्वा सागरोपमाणि सागरोपमवृद्धि चतुःसागरोपमा
णि परमायुः परिवर्धितं ततः कालक्रमाज्जीवातो शालिभद्रवत् सुखान्वितं पुत्रं प्रसवति त्रिवारं ज्ञायते स्म ज्ञानिना वर्षशतेन विश्वमावतारा
यसुखमनुभवत् आकर्णितं स्वर्गवासपूर्वं कृत्वा जातविरागो गृहस्थवासं त्यक्त्वा सप्त क्षेत्र्यां श्रीवीरपार्श्वे दीक्षामादाय प
रमसुखं लेभे ततः क्रमात् शिवगामी भविष्यति॥ इति कयवन्नाक कथा १५ उपसर्गान् क्षमतां व्याघ्रीभक्षितदेहः शिरीषमानु
सदृशमानः शिवं याति सुकोशलमुनीन्द्रवत् १ उपसर्गे ध्यानाद् विचलितः कीर्तिधरनामा राजा राज्ञो
अरतस्य तस्याः सहदेवी नाम्नी भार्या क्रमान्मय भोगान् भुञ्जानयोः सुकोशलनामा पुत्रो जज्ञे सहदेव्याः स्तनपानं समाप्तस्य
आत्मपापाः श्वभ्रेषु श्रीधर्माभिरत्य तत्रायासु धर्मो पदेशामाकर्ण्य प्रतिबोधं प्राप्तः संसारनिर्वेदात् सहदेवी
। तथा हि आर्यदेशकुलरूपबलायुर्बुद्धिबन्धुरसवाप्यना कर्मनकामानि जायन्ते यावत् सुखितिपत्याधिगतस्य राज्ञो राज्ञा
त्पीडा व्याधिर्यावन्नबुद्ध्या ज्ञानं दीयतेऽन्तरायं तिनावन्मम समायाति। राज्यं क्षितिं गमिष्यति ग्लानितासंताप नाशकाः इति
श्रुतिरूपाः शब्दस्य तत् वक्रशालालापात वाक्यानि वक्तानि बाधवजन पद्मिनीच्छसुखान्ता राज्ञः स्पष्टं जरया विहितेन सबद्धेशाभ्य
वक्षायत शत्रून्या विधर्मोपदेशाज्जातं मन्दरागं धर्मं कीर्तिधरराजा शिशुं सुकोशलं राज्ये न्यस्य स्वयं दीक्षां जग्राह। प्रतिमा
साधु कीर्तिधरराजर्षिर्विजहार माता तु सहदेवी तस्य दिव्यपङ्क्ति कामिता देशस्य यासुकोशलक्रमात् वर्धमानो यदा स पितरं स्मर

६४

रति तदा स माता कीर्तिधरस्य यतः स्वदर्शनात् पुत्रो प्रव्रजितो भविष्यति। अन्यदा कदाचित् कीर्तिधरो यतिर्योगध्यानमध्ये पष्ठपारणो भिक्षार्थं समागात्। तदा
सहदेवी तं पतिं दृष्ट्वा ध्यायति यदि मदीयो यं पुत्रः पितरं द्रक्ष्यति तदा दीक्षां ग्रहीष्यत्येवं तेन पुराद्वहिः निर्वासयति स्म। ततः सहदेवी
पतिमेवं निर्वास्य राज्यस्य सुकोशलस्य पुरं भिक्षां कारयामास। कीर्तिधरपुराद्बहिर्निः कासयमानं दृष्ट्वा धात्र्या सुकोशलाय या
प्रोक्तं ततः सुकोशलः कीर्तिधरः पिता यार्श्वं गत्वा प्राह पुरमध्ये त्वं समागत कीर्तिधरोऽवदत् मा पुत्र तव पुरमध्ये नागमिष्यत् अवशीति सा
वात ततः सुकोशलमाल मापृष्ट्य तत् पितुः पार्श्वे दीक्षां गृहीत्वा तत्र पुत्रः पार्श्ववर्ती तल्लीनो ततः सुकोशल पित्रा
सह विहरन् तीव्रतपो भावविशुद्धस्य सहदेवी पतिपुत्रवियोगादार्तध्यानेन मृत्वा व्याघ्री वनमध्येऽभवत्। कदाचित्
पितृपुत्रौ मुनी विहरमाणौ वनमध्ये तस्यामुत्तिष्ठन्तौ दाव्याघ्री संमुखमागच्छन्ती दृष्ट्वा कीर्तिधरोऽवदत् अन्यमा
र्गगतः ततो सुकोशल! मा स्म भवलंब्यात निवमार्गगत तत्रैतान्तःनसा व्याघ्री विदार्यमाणो वर्यध्यानारूढो कर्मक्षया
त्केवली जातः। मुक्तिं च तत्क्षणादगात्। व्याघ्री सुकोशलदेहं तपस्विनः कीर्तिधरेण प्रबोधिता जातिस्मृतिः पुत्रज्ञात्वा प्रत्याख्यान
गत्वाकर्मतं कृत्वा सहस्रारस्वर्गं गता कीर्तिधरमुनिरपि केवलज्ञानात् मुक्तिं ययौ॥ सुकोशलकथा १५ प्रत्यहं पादवन्द्य
शान्तिजिनाम्नो निमनम्निमित्तवसदेषु क्रियाति एवं वीरपार्श्वे गौतमस्वामी पादगृहे जिनमंगल गतः देवाः समवसरणं रचयामासुः दि
वस्ताकेन उपविष्ट तावत् श्रमणोपासकैः तत्रागता जिननामधर्मं श्रावकाः पुण्डरीकाध्ययनं श्रीगौतमस्वामिकथितं कथितं
श्रुतम् एवं स्वर्गाभिप्रायं वक्तव्यम् तद्वेदमध्ययनं यः प्रातिशाय संपूर्ण मनोवचनविशुद्धिः मेव सुख्यातपापा॥

ररमरह
६५

पुंडरीयध्ययननिर्युक्तिः १ यथा प्यसंयममात्रो। विराधयति। संततंमप्रमत्तमानसः खंडयति नो कडरीकंडरीकवत् २ तथा
हि: मोहविदेहे पुंडरीकिणी नगरी विजयपुंडरीकनाम्ना पद्मो राजा। राज्यं न्यायाधर्मेण चकार। पद्मावती प्रिया। पुंड
रीककंडरीकौ सुतौ। अभूतां। तत्या एकदा साधवोन्तिकमोपदनो पद्मनस्माज्ञत्सु तवंदितुं गतः। महापद्मराजा धर्मो
पदेशोदाद। अमारसि नरवनाम्ना रसवाना। सुतः व्याक्षिप्य विद्यताः नानोगता पितृना एवं कथितिष्टमना
इत्यादि धर्मकथाका रमरा पद्म पुंडरीकायराज्यं वितीर्य — मयज्ञपाद्पुंडरीकः कंडरीकयुता राज्यं चकार। अन्येद्युः पुं
डरीकः कंडरीकं प्रति जगौ सोवत्सममचिरेण वैराग — वानहं तेनत्वं राज्यं गृहाण। अहं तु चारित्रं संसारदुःखौघवह्नि
तविध्यात्यामि। कंडरीको प्यवदत् नैष्टमस्मादरस्थामवकिङ — त्यसिमम पारसंसारान्नोधैः पात यितुं अप्रमानानीहि
वति। तस्य पुण्यस्य स्वैद्भवति तदीयस्त मद्भिः राज्यं तेनरकाम — तं संततिं प्रतिदायकं निगद्य ततः जिनाधीशा विदि कि
मंगिनां २ ततः पुंडरीकोपि जगौ ममविषया नरोचात। यत — वत्समस्म विरागया। विषयविषमकृत्रेयः तानी क्रियाति
संसार पातयति जनान्सिद्धं ३ कंडरीकोःवग् इथेनंदनो भवति मंत्रुरास्यधर्म्मा तेना तः प्रवव्राज्य। ततः कंडरीकः पुंडरी
कं पर्यटमाप्य दीक्षां लालित्वो। पुंडरीकः प्रजापालयत्समनोविना। स्त्रियं ज्ञेया। कंडरीकं मरीक प्रमानाविधमविप्र
दादित पः परः संयम पालयति। इतोऽन्येद्युः कंडरीकः कम्पावित्तन्तरः इदं मया राज्यं राज्यं मपदधौ मया मुधा त्राति ग
त्वाय दर्शमवनिष्ठं के किमप्यमागमस्मि तत्स्वर्गादि सुखमधुनाहस्यात। केनाधिनराज्यं प्रत्यक्ष सुखमस्मि। ततोऽसुध

कह ६५

क्रायल्लक्ष्याकरिष्य। यतः नीडव्रतयोमनोनुरूपः पाविडियाडियां जगद्देहिनां रायततं यत स्वदनास्तवेरवलु। २ एवं ध्याय
न्सदा विरा। कंडरीको धर्माशयः प्राक्क्रियादि ज्ञानां विराधयताता तिमः २ एवं विचित्य स्वपितृराज्यधानी पार्श्वाद्यानी गुं। कंडरीकस्त
थाः पुंडरीकिणी पुर्यां पा तस्त्रां यानेन समस्त स्वगृह करणं हरितोज्ञानवायांवक्ष्यान्वाल्लस्थाने के कंडरीक उपविष्ट तनः कश्चिद्विनयमो
यान पालकस्य पुत्रा गमनं कंडरीकोज्ञापयामासा ततोराजा हष्टः श्रावणाय पार्श्वमित्य वदन्तनको इच्छानवायाम्युपकरणंवद्भवन्स
का पुंडरीको दध्यौ। अहो एवविधवैराग्यवासितचित्तस्य एवंविधं — मविराधनाम्यं पापिष्टा भवति तदा मादृस्य विलसतिमवी। यतः।
ज्ञानसंक्रमः ज्ञानसंक्रमः ज्ञानसंक्रमः ज्ञानसंक्रमी मोहाध्येः ज्ञोउ — तिवादं कारितः कविताप्रेतो १ तदानीं कंडरीको ज्ञानो मयायं मं
पालयितुं न शक्यत तेन मम राज्यमर्प्पयरारो जगो भाग — पिमामायं वतं जिष्टदीक्षया वारितापि मयमनमलो अयुयदित्व
गाह्य इदं मे वाञ्छितदावयो राज्यं संरुमायां तयोन्नद्ध ततो राज्ञ — ोन्नतविज्ञानिलयो कंडरीकाय पुराज्य विज्ञाय निद्यवीदीनिजाय। कौ
निसंगचित्र मन्य विजयपुर पुंडरीकः कंडरीकस्य प्राप्तराज्य वक्वत्तोरुक — यता। मेवकेर्दमितः यैरूमितते यत्पापिशिक्षावासातकर्मयात्राद्वैते सं
मेवविश्वविकालात्तात कर्मणि तोदाचो पश्यत स्यादीयता। मेवकेस्त दवगुणो भवति ततो हष्टः कंडरीको दध्यौ एतैः मेवकैः मविनाप्तेमादरूप
सुपाप्यामं डितो निर्याचितानि गुरोन विसमिति दामर्वस्य घागुरू कवके पादिना प्राणानरदी प्रामि। एवं रौद्र ध्यान परः कंडरीक स्तस्मिन्नवदि
नात्याय विपद्य सप्तमनरकेगतः आर्त्तरौद्रगतिः रौडाज्ञस्कः पुंडरीकस्तु स्वयं गृहीतम यत्माज्ञा नादिष्टं संयमं सुचिरं पालयितुं का गोदध्यौ
। गुरुपार्श्वं गत्वा गुरुदत्तसंयमगृहीतवान् संयमं सुचिरं पालयिष्यामि। मार्गे गत्वा पुंडरीकः कर्मविदेहेरु क्षालं प्रापे। तत्र का कमि
६५

मेरदेसरद
०६६

स्त्रियामस्मरणं असमस्तुक्षापार्गाढोमतिनिवाधिता ऽकस्मात्प्रस्तुतप्रज्ञनीत्रवदनार्धार्धवंकंडरीक। अहमलाग्यवान् श्रीगुरवोऽपि नवदिनं वंदि
ताशाक्षमा। एवं यमं तु धर्मं विधास्यति। यदि गुरूणां पार्श्वे गमिष्यति तदा गुरूपदिष्टमार्गेण शुद्धं संयमं पालयिष्यति ततः सर्वान् सूक्ष्मान् बादरान् जीवान्
रक्षयं कामयन् स्तुलाधा नालं स्वरीकाष्टत्वा सर्वार्थसिद्धविमानमासादयतः पुण्डरीकेण त्यक्त्वा मामालव्यकमेतत् यन्नश्यत्यागास्त्रस्त्रीव
तपसा ज्ञानीम्मकाटिभिः १५ निश्चलाशुभलावनायां पुंडरीककंडरीककथा॥ १६ अभिमानं त्यक्त्वा जातिकुलश्रीलाभलवं केशिगद
एवं सुक्षिप्त्यानुलागज्जायतां गवान्। १ तथाहि। आमलकल्पायांप री॥ श्रीवीरसमवसृतेन श्चाद्वेवसूर्याभा विजिजृपत् भगवन् श्रीगौ
तमादिपतीनामग्रदिव्यं नाट्यविधिदर्शयिष्ये मामतुजानी हि। इति विज्ञप्ते स्थिति स्वामीति नंवदी अदत्ताप्रत्यादि
शंनददाति। ततः सुरजातवामतुजानदेवीविकुर्व्याष्टसु देवकुमारीकादेवकुमार्योऽष्टसमनाट्यं। दिव्यं द्विद्विवितं नाट्यविधि
धनायदर्शयित्वा स्वस्थानं गम्यवर्गादिवायायो। ततः श्रीगौ तमप्रणामपूर्वं भगवन् कायं देवः कुतो ऽत्यायाथिरहृत्
केनधर्मेण स्येदृश्चीऋद्धि। सपत्रः अहश्रीवीरस्वामीप्राह एष देवो नरकथया प्रस्थितास्य पूर्वभवप्रतिबोधनं दृष्टगणपदवीं प्राप
। तथाहि। श्वेतांबीपुर्यां प्रदेशी तिनामीस्त्रवद्रूपः। प्रियास्तूर्यकांता। सूर्यकांतानंदनाःऽत्र नि। तस्यालघ्नवसिद्धो नामं मंत्री कर्याक्क
दायनश्रावस्त्यां जितशत्रुनृपान्तिके यायो। तत्रागतश्रीपार्श्वनाथगणधरं वन्दर्ज्ञान्श्चा निनंसमसमायातकेशीगुरवंदितुं ययो। गुरु
णाधर्मोपदेशादत्ता धर्मात्म्कलेशशरीरपदुतामोसाग्यमायुर्बलं धर्मेणीवलभवति निर्मलयावाविद्यार्थमपस्मयः कान्तारच
महानयक्षमतनधर्मः परिज्ञायताधर्मः समत्तुपामितासवर्गापवर्गापदा १ इत्यादि धर्मोपदेशं श्रुत्वा चित्रोमंत्रीप्राह स्वतत्या ६६

नंत्रमाचार्यः केशीविमणा सूक्ष्मा मितः प्रबोधय। विज्ञप्तोमन्त्रिपूर्वकं ः १ आचार्यप्राहः इहलोकेकथाकथ परलोकयत्र
स्तुसेवा। सादृश्यिकस्म स्त्रिंड सकथंबाधमर्दतं २ ततः विद्धश्रावस्तीमत्त्ये धनिनायन्मनीनायतपोष्टतां सदा सत्कारस्मानपणाय
पशाला॥ त्रनिष्ठ किमधिाक्वं तेन तत्रपादावश्चरणेनमम्यासिनं समुज्जभवन्। धर्मोपदेशाविडम्बधर। वर्ष्मात्रनयागमेत्फक्का मंदि
वचो ऽमितस्तु तिः केशीकुमारश्रमणविदरनस्तु विश्वेतविकां पुरी बहिः सद्यानजनाः। गुरुं समागतं श्रुत्वा चित्रश्चित्ते चिंतितवानिति॥
अयं स्वन्नरकं गता। प्रभुममाधिमं त्रिणितः तः स्वामिप्रसादाना। म- दस्यामहागकथ्य १ ततः केनाप्युपायेनागुरु त्यन मयामद्रे। गुरुं स्थ
प्रतिकर्त्तामं जो गुरुः कर्मणामुना। शक्तीर्थततोवाह निकाढाल नमंत्रीश्वपतिव। किमद्यास्तिनयत्र गुरवो धर्मोपदेशादरानाःस्थितित्वा
मार्जोपदेशानीतवान्। वादानां रवलयित्वा राजा कम वायाप्रधा विशाल। श्रमभिदा। गम्भीरनिर्घोरवत्साश्चस्पृष्टाप्रज्ञापरः स्रो
चित्रराजश्रुयातनजायनमभ्यक। कस्मायेष्वाश्चइतिमंत्रिणा क्रमंत्रिपरिता दृष्टमस्तत्रगुरूं मंत्रिप्रेयायो। उपविष्टायराज्ञा। तदा
गुरवो। एतद्वाचः। सर्वदाविपिप्रमादिनःउत्प्रियावास्थलामव्यो पितित किंनवावटाणाणात्मानः कथं निर्जितनिर्णयाः अवैलिदीर्घप्रत्यता
हिमानेषां नरकाकानइतिक? ग आत्मकर्मान्यलोकादि। परोक्षत्वात्रावन्मतं। नचितामरूपिप्राप्या॥ अपिमफास्तेनसंमता। इवायापरः प्रबो
धय। जोव्यातितीडियाश्रमः नतनकममपिनाप्युक्तं प्रत्यक्षेकप्रमाणिनो। धर्मिणाविनात्मानं। मिथ्यादिगुणांश्रियं॥ धर्मवादिविवि
तन्य। मन्यथानापपद्यते ५ इत्यादिधर्मश्रुक्तानि जीवस्थापकानि श्रुत्वा नास्तिकमतवादी प्रदेशी राजा प्रतिबोधं गतः॥ नास्तिजीवोहृष्यमानत्वा
त्। गुणानां वन्हि अदंडो सदीति। प्रत्यक्षाधर्मिणः विनानस्त्राय। तेनधर्मी समस्तीवयो धर्मोः जोदपवा। सर्पोवयुक्तरुपोपि मयिक

६९

स्वस्करः प्रसो। क्रिद्धातः क्रमितं द्वारं द्दढनीरं द्दातस्वयं।१ कौत्वोनयप्रतोद्दष्टा। क्रमाकृत्वकल्पवरः तज्जीवनिर्गमाऽन्येषामागमो वान्नवक्रम्बं
प्र वो र्यपक्षंचद्दष्टा पि। चौरज्जीवो वित्नोकितः प्रतिप्रतीकम्युग्युग्रप्रत्यभिज्ञायिता। उनः इनविद कस्मिन्मयामद्य। श्वामकञ्चपिपा दिता। प्रान्य
श्वाद्वज्ञत्वाभिदः मदमजीवद्वप्रत् ध गुसकृचेऽघनीरंध्रकंभिकानयदानर झंस्ववादयतन्ताक्ष सर्वैर्द्दिष्ट्वयानकबं ५ अभिघात्याभिघातिद्ये
तस्मिन्नावनिवाणि॥ नमस्तर्व्विनातस्माद्व्यक्षमालक्कोषनिद्द मोक्षान्मत्रीपितवृक्षः क्रमो मध्याद्विभिः। मरव अस्तंनस्यामस्तीवम्य
सेदस्नंभिन्नजिकि प्र द्दष्टिस्यारणिकाष्टस्युद्घर्णावक्रिनेंद्वीक्रितः मव १ह्मोवयघातन्न जीवोप्यवंविवं विनिंता ५ द्दतोचवाद्युनाष्ट्र्णोना
ष्ट्रणोपिवमयुतास्तानक्षिवजीवपि। द्दपक्रिंचिनद्दष्टपत्र ५४ इंद्ववि वर्जेष्टकणाणा सर्त्रानाविविधमन्यपि। अस्तंर्ममस्कलापन तवक्र
व्यक्रिमात्मनः २० शाक्रं। मक्रंविदात्मानां। मात्मानकर्मबभिं ता। निष्ठिज्ञातमदाराजऽजमधर्ममनाद्धर २१ क्रमागतम
पिद्त्तापान्पृज्जमा। भिक्तंक्रणात्। क्रिदविड्तयापथ्यःथ्वि यमश्चयमप्रवी २२ क्पिमरद्दषमरायोत्वक्रमरयश्चाक
पिरनराः नात्ममरयन्तिकेवित्। फत्वमनम्बुक्ततद्दः इनयो २ ३ इत्यादिधर्मोपदेशामाकर्ण्यप्रदेशीराजामम्युक् सम्लातिघ
दग्रावताभिजोग्राह्। राजा[illegible]वनोधर्मपालयन्। ग्रद्दमधिनांविराधैरापवाभितोऽद्दन अन्यदासूर्यकांतापुरुषोनराणिणाषो
पक्षपाराणविषप्रादशिराजेदिदो। सराजामभादारामनानः प्राप्तसमृतः पवनमस्कारादृष्टाप्रथमस्वर्गेसुर्याभविमान
सुरोभवत्। मएवायदेवः सूर्याभस्त्राङ्गःपल्योपमस्थितिरद्दवत् अप्रचाम्ममद्धक्रितामायुती पारात्वदिव्यमागता मा
वः प्रजाचकारः सदेवमतश्रुतादिविद्द्दुमश्र्यमावेशा [illegible] स्वर्वकर्मक्षप्काणामिषतिः [illegible] निद्धी गौतमप्रणामान्यत्रवि

*ब्रुश्रु*२

ज्ञात्वाः इतः क्रम्भश्चायानः श्रीगौतमोपावत्यमवासाधीत् तावदन्यप्रदुदवोश्रुनिममवामाघीत् केशीगौतमप्रविभाद। गोगो
तमतवामीद्दशोचेघोऽश्रुपाक्रब गोतमस्प्रीर्यमप्रचारस्वस्ष्ट्वपुणो। कश्यपश्रीपार्श्वनाथाचार्यस्वरूपणो अतोऽस्याध्ययनमब
धाविद्याराज्ञानत्वः शानत्वेद्दनीक यीपार्श्वनाथावयीकशीगणहा। गोतमोऽक्रयतिधर्मप्राप्ता। मेतवासाअद्धरात्क्रमाम्मि
विगतः केशी॥ उक्रंच। तात्पूत्सुनीनद्दशानान वित। मसूत्वा सुन्मीलितमस्यतस्य त्क्रप्रशिवत्न्या। यस्याञ्जिनघराग्मनविसर्पद्वृ
द्दतिरुपाग्यानपिउनत्वस्तुपुरुतमान्यो। इतिकेशीपुरककथा १ प्र क्रपिमश्चजनोवीक्ष्यः विजयमावीक्षो क्रणमस्युरदक्षातिम
यमेमद्य। करकंडुमहीशावत्ः १ चेप्रात्रुर्यो। श्रीवाप्रमरू विम्बाज्ञोषितान्याद्धिवादनोमराज्ञाप्तूत्। तमप्युरोज्ञोमाज्ञी
प्रवाक्लीवटकप्रपवुत्रीपन्नीवद्वव॥ साप्रमावतीमग मौद्धदस्थमवकमार्यःप्रन्तानपत्रापूर्णमर्पानभ्य
धारिणीमिंधस्कधमारूढा। क्रिलकालकोत्वामारु २० एवंविधंदोद्दददत्वक्राख्यात्रपकाजापिक्षम्। क्रम्पगोष्ठपद्दाम्य
दा। स्वोदादद्दउकाज्ञायामाम। ततोराजामापन्नीधूतानपता कथिक्षंधमरूढाव तनीताऽक्रस्माज्जम्मृतवधमाद्दवीशात्य
क्या दिलोगोमदोन्मत्तः मन्वदात्व। इरदेशाप्रतिराजारा द्योदधाद्धः क्रिरीकव्रिषास्मात्यामयगहोनतिष्ठति राजाउ
इगामज्ञान्मदाद्दक्रान्वटाश्चीक्षराज्ञीप्रतिज्ञाणो। वटपादस्थमवलेबेधा अद्धमप्यवलंबयिष्यवा। यथागजोग्रतोगवतिशावा
उद्दद्दनतोगमिष्यावः ततः समागतेवटवटपादराजात्वमवलंबतयाविलग्ना। राज्ञीविदमानिविलग्ना। गजस्तवाद्दीयुतो
ऽरताणवतः अद्दशीघ्रंगजराजावटान्नीर्य मयाकथियाविवोगातद्दुः खिताभवत्। राज्ञीतनगातनइष्टकर्मणव

सरदेसरह
६८

निर्मापयामास। तथा पद्मावत्यास्तद्रूपं तत्कृपाया गर्भस्य गर्भवतीत्वं च। अन्यदा राज्ञी तृप्तिर्न भवति। एवं दोहदं विज्ञाय श्रेष्ठाध
:स राजा सर्वमौषधादिकं पप्रच्छ। ततः सा राज्ञी श्रीजिनपूजां कृत्वा रात्रौ मेघवर्षणं मुहूर्ते गजारूढा सती नगरे
भ्रमामीति दोहदं। राजा च मन्त्रिभिः सह विचारयामास। ततः तस्या दोहदः पूर्णो जातः। स राजा सर्वजनसहितो गजारूढां
राज्ञीं तामादाय नगरे भ्रमति। अत्रान्तरे स गजो मदोन्मत्तो जातः। उद्यानं प्रति वने धावति। ततः सा राज्ञी विधि
विधिना निर्मापितं कर्मफलं चिन्तयति। विधि   दैवं प्रति ... ...
...   ...
...   ... पद्मावती ...
...   ...
...   ... पद्मावती ...
...   ...
... ...
... ...   ६८
... पद्मावती ... ...

... ...   ६७
... ...
... ...
... ...
... ...
...   ...
...   ... पद्मावती ...
...   ...
...   ...
... ...
... ...
... ...
... ...

सरदेसरवृ०
६७

त्नमाकम चिक्षिरुन्म नावक्त क्षिडाति यविडक्समावुंधुप्रो क्राणविता वक्करकम्दरागात्याव गारेविडवंकधंम बुवशामत्या चित
गृहाध्यमि।कलिंक्ष्वीणाणितोराऊङ्क्षलिगम्नो।ताय्यौस्वरुधंपाडाक्कं।कारणि।क्रोदेमडिम्क्को।त्यावांडालधुचयदा।नवगउन्न
सवसचति।तदसवया।स्वेविडायपकादातवं वंशाघाडाम्यचांडालधुवमयसवत्रु।तता।मजातिवमानवंडाश्चडालधुवेदश्ना।वि
ज्ञातिश्चितय तिसुम्नप्यावगात्यवाडाल्याजिगीविप्रसभकूटवोणमक्कांचनधुंवंतवहूतधुवेश्रमात्यिरधिवसमितदिवि:
धुमकदिरात्यत्पुद्वक्षिणाकृत्यकरकम्प्रमनिमिवावरा। ऊं।त्वदाजयाथ्थतिप्राक्षक्षेि। पोमबद्धुत्तनदानादीरयेमम
धर्मस्वयंडश्नरितरूपनीतचपरिधया।न्यवामसीडा। शिक्षितइववुरणममारावमवालकः।मोमनणरसाव
नवविज्ञानिमागोवडी।भिसागोभे:त्यावन्मोमेयमिति ।द्विजाना।निरततन्यमे:क्षिप्रेनदः।आदाददयमं
ददौ।।तावदृवत्ताधिष्टितद्वारवीमितिद्वि।तद्भूतातदा द्विजामीताउगु:।म्पोराजपुववर्णश्रमताना।मावात्यौद
वराजमेवंम।-दिज्ञसमदघमरदशवदविसुवांजाय तिःमाज्ञौम्निडमवयिज्ञातंपविशमतिदृतेत:।कम्मणा
कथ्यतिवणे।कम्मणामनिकष्पतेवणोनवासणादीनं।।ज्ञा।निमत्रवकारणरय:कमसहकाती।लीन:पष्टवजमपपुमान
मजात्याकंवृक्षि।निवकिंपरावसतिक्वचित।रजनरकेषवतियत्क्ष्मवायुवयतावमतत्त्या।मक्ककविदवतेदिमध
श्रन्पनिवनिमित्तान।विकालडांमिमेकपुडीवसरियपाप।डीवमादिमयायातवधंप श्रयतनमिममानाम
म्याकवंमदागुरुतरुसिवतथा:ततज्ञानसुमीलितदितत६नाराजाकधुदवदतिपावकं:नवमाउवतं त ६७

नवकर्माउवतांत।मवचतिमाधव।कतोधकंकतोदारायाविंवकतोराणां सर्वदेवमयस्यातोयदिराजानपालयत।सर्वविला
कहमसात्मावानां।दिरायस्यसक्कवेसरणाराजा।पायत्रिषुपाबकाक्ष्यतारनसदविज्ञावाकनितेतनो।विणाधय:।निर्धेराजावजानं
ति।कलुरवहालनकम र:डस्यादिताबालो विंद्धन्मो।।वरणामेवमस्वरी।उवायपामदेसमतोसि।तसवैमात्या।श्रन्यच द्विजावध्या।
तिःविजिः मदेसक्क।।वममाकमदुमता।मि।ततोवागदूप:एतदिमानेमारवसस्कारैर्दयसरपितैतोनीता।दिजाधतिऊगु:यदादेवम
नव्या।सस्कारेनवविप्रातातःदिवासणऊात्यापिवृतोवास्मतोम ।।दतिश्र्यविजस्यादवर्णाणि।ज्ञातम्यात।पर:दिकेि:तावतादूतत
ज्ञावात।वदकारणमिष्यातः।यादवस्पोवततत्तक्रियताएव व्यवहारस्सुबलीयान्।विद्यन्तान्ना।विप्रसप्याराजोवावदिव द्विजा
मध्वितातत:तथांडाला।दिजामवंडा।श्रस्माकवाटक्षनवा टवीनमित:डत्फक्षेटपाणकारावाग्नमञ्चफडटिरपततऊ
यवतिविपो।दियावाग्ऊनितिरपवासयोराजा।दत्ताप्रेषांज नंगमानंसक्कारविदितःनतमेवासयणमलनेता।द्वेदिवम
नवपजिता।।उक्तंवा।दधिवाटनपुवणाराजाज्ञकंदुना।वाट धानकवासव्याप्तोडालावास्नणाकृता।रनेतामसपूजोसवप
वेंवुरवविप्रा।मज्ञाविमिविंदिवराज्ञामिषिक्तः।सपतापोराजंकरोति।करकंडु:इतःमवादीविडः।करकंकपामराजाश्क्वातवा।
त्यतयामंमेकयावाःतस्मा।करकंडुमिदिशावाटदधिवाहनमातेताराजाक्ष्याण।ठद्विजवंपाया।तत्रममादियांमताग्रामंमंत्दासमति।द्वि
जस्त्रवासवंपवंणामेयवातस्मा।करकंडुनिर्दिशाताटदधिवाहनमारध्यौ।अदै।सर्वमकरकं-दूयाएवमंवदनिराजानप्रतिपाद
।।कपोतपोतमिद्वेठपोतःकवमनानवाद।योमयातिमिकःश्रेणावसेगणविकन्नात।वंडतवतवाटयावकदावदवनाणतमपाणाणो

सरदेसराह
५०

दृगादद्दुत्वायायामेदायाग्नितत्रस्थितक्षिजनततक्षोपोक्तो। ततस्तत्कालमप्यमसंविस्यकंकंडुस्थपांप्रतिचलत्॥ ततस्तंकमकंडुमायांतश्रुत्वादधि
वाहनोवप्रंमज्जीकृत्यपुरीयायावलत्॥ मांगमलमित्युपायमज्जीकृता। ताता मिथः दयोर्व्यअस्तद्मनमा॥ अथ तच्चपितामधिवाहनयाम
सातमयामज्जीवसंदार्वचमहापद्मावतीसाध्वीपुत्रपत्योर्युद्धंजायमानंज्ञात्वातद्वारणायकरकंडुपार्श्वमित्यावा॥ अहंमाता। अयंतवपिता।
दधिवाहनोराज्ञा। मुद्रारुरदर्शिता। कथितोपूर्ववृत्तांतः। ततः आर्यकथयाप्रबोधयितुंसप्तपुरमागता। तदाप्राराज्ञीवधापितागज्याम
नंज्ञात्वाराज्ञातंज्ञात्वामयादापद्मावतीयतिनीप्रणाममंदिह संयमंप्रदाता। मगालंकथममतं॥ तयोःकथयंनतवास्तावधितामि
मपवतवपुत्रा। राज्ञाप्रातःपादचारेणतत्रपुराछिन्नगयाद्याव त्रावपुत्रा। पिपादचारीमपुत्रवमेत्यपितुःपादौप्रणाम। ततः
पुरमध्येमहामहोत्सवप्रवर्तितःपुत्रंप्रवेश्यप्रासादेराजा राज्यंतस्माद्धिवाहनेनकोलकलो। करकंडुदत्तराज्यो
र्गृहस्थ। करकंडुकलिंगदेशेराज्यंकारयामास। तस्य राज्ञो बहुनिगोकुलान्यासन्। तन्मध्येएकोबलीबृषभवृष
भवलीबृषभचपलस्कंध। वृषभःसदासौम्यरूपारोहणः॥ तमेवान्यदाबृहत्स्कंधायावन्मृतएवमहादृष्टा। राज्ञातंतथावस्थं
दृष्ट्वाराजाप्रस्तावकमकंडुगो। यस्यदृप्तमहोक्षीणो। इत्यादि कर्णिशिर्क्षितिगोष्ठाजिरथसड्यंतः। घघप्रमाणमवश्यकोऽरचतनाचि
तनेलोकस्यदृष्टाप्रदृष्टातिषम्भरःअहोमहोदरःकालः। महपुत्रिदृष्टालिस्प्रउपायिममर्दकल्पोपित्स्तात्वस्तुनकश्चःनमर्व
म्रत्यकमेयाथा। प्रतीकारस्तुविद्यातेऽपयतयद्यादिवरातत्रदिवानदव्यपातान्विलोकीगोलःकालवेलतिकोऽद्दकीधध्युप्रत्यव
तस्मात्प्रक्षि। एवंश्चाववृतिमापुर्यात्। अमिवादिरमावात्। भावानावकधर्मनवरपउत्पुबदरथीदागवियवर्वात्मोदयानि ५०

लाः अनित्याएवंदृश्यमाननित्यस्थलानिलाइवदइत्याविध्यायन्। यावदिग्रप्रवासवानावक्षांतजातिस्मृत्याद्वेदेवसंसारादयाःकरकंडु
मुनिस्वयंप्रत्येकबुद्धोजातःक्रमेणगोष्ठेगणेवीरस्यदृष्टिंदुर्गं २ऋषिवमवक्षिप्रचामीक्रवोधः कलिंगराजायवरितधर्म २ इतिकरकंडुकथा १८ ॥
कस्यापिकापिरदुःस्यावैगणवनवस्तुगडिदृष्टियोधवितरुया यद्यस्यविद्धायाप्यार तथाहि॥ अग्निकप्रापनसुतडीत्यादृढदि
दहयोः सुतावा। भेवनकपटदम्भीप्रमादीकृतः कुणिकोदृष्ट॥ अग्निकंप्रवदनकान्ततामनसमा। अन्येद्युः कोणिकोयावदंकुसुपदि
श्यावस्थुरेणस्वात्मस्थितं। तदाकुणिकतनऋमोटयित्वा। पुत्रोदरीकृतः। विक्रागणाऽवशात्मोपुत्रयदाचंकुरस्यपायलेलात्उक्त
सिटिकामासा। किंतःचत्विनापश्चादानीतस्तु। तदातविका गुलीमार्जारश्याःरवमिता। तदातीवतीवावेदनाजाता। त
दात्यन्तं विरमाया। यदातवांगुलीत्यक्तिसुरवांता। कि पतिनदाततदातवावेदनायाति। एवंसदामोदवज्ञाबुदे
गुलीक्षिप्तासुस्वेवक्रेपवैवक्षुनापितरमवकणामातस्मा३ यिमिस्मातेतोस्फछायवरितंकठांरत्नदीक्षाकाष्ठपंजरेवं
धापितागकचामीतिध्यावनयाठत्रिस्मासारातावतोप्रउत्तेन घाविधसमागतंतदृष्टाश्चकुणिकादव्यो। मांमारयिष्यतीतिमत्
वातस्तालपुटविषमक्षणात्स्वयंप्रथमनरककगमत्। ततः कोणिकप्रच्छापश्चात्तापस्य। पुत्रम्पोदयनस्तेमदनकादस्ताया
विनोदस्त्वदिलिप्तापाश्चात। ततःसोवित्पतोपगास्यविशालायंमातामहस्यचेटकस्यपार्श्वगंगतौ। कोणिकदूपस्युमदालिसा
लगणासपुत्रीगगत्यः चेटकणिकयाः ममस्वयंसेनायमानमद्युष्याणांलस्कंधाः परलोकंगता। दस्तविदालासेचनकेमाकादो। का
णिकसूत्रायाउपरकंटकंकृतम्। इदवर्वाद्वावल्लसमटान्वस्तायातः स्वबलंतामावल्कल्पमानदृष्टाकोणिकनस्वेम

म२देम२
द्द०३१

न्यमग्नपकि।।नवदिसंगताम्रगांप्रतिक्रांतिनाः तडपकवेशमस्तवकदा।मवन रकोक्ष्य विहल्ला विंध्याद्दहं।।६ प्रथमा
तो विंगाक्षा नद्वानयाताग्ना नतः इष्ट्वा विहल्लो करे।। निक्कास्यस्वयमगो उविविवद्या ततो हल्लविहल्लो गामनदद्योत्पाटि
तोष्ठीवीरपार्श्वे उक्षो।। तत्ना मंयमंमस्तहृदत्त।। श्रीश्रेणिकादितनयः प्रसेहल्लविहल्लो हृद्वामर्वार्थसिद्धिविमाने ऽड्रमत्रा।। इतिहल्लान
रकौ।। -इति ... ४० पालयन्नशंन्ति उदाशीलं वस्तुक्रियो णो धुं दधुक्रिंगाढ तिसंवांगा।। सुदर्शन
इवाहि।। जंबूद्वीपे दक्षिणभरते चंपापुरी।। नवरणमिंदपुत्रो।। दधिवाहनराजा राज्ञी अभयाति।। ...धमा वर्धन याराज्ञो
मया दवीपरणीता।। महाऽर्हदासो ऽउलक्षनमहद्व: पत्नी।। अद्वति।। अर्हदासपत्नी तत्रामा।। वाविपि जिनोक्तधर्मेऽ
धर्मेक्रमनः।।तम्यार्हदासोदारका पिदुणवान्ऽज्ञो वाव ...ललारा गर्लेमा दाकि ज्ञापसम्प्रक्षपरा क्रमणाबुद्धा
स्त।। अत्पक्षसवि।। ध्रजनगौरवंक्षध्रा सुदर्शनइतिनामदं ...ऽवद्धमाद्धक्रमात् ऽउ सुदर्शनो गृहीतधर्मेशा ब्दोहता।।
रूपयोवनसंपन्नः।। विद्यालङ्कलसंपदा।। विद्याहीना नाद्यावंत ...नित्रिधूड्य किंश्रुका।।१ पंक्तितेषु गुणाः मर्वाः स्वर्वदीषाः।
केवला।।तम्मात् सर्वप्रयत्नेन।। प्राज्ञ ऽकोनलस्प तिरततासुदर्शनस्यप्रिया मनोरमाऽस्य पुत्री वरमवत्रिमवपुरमम्पराणिता।तया
पत्रामधर्मकर्मणि सुदर्शन।। सुदर्शनः पालयतिस्म।। मूलं बोधिदुमस्यैतत् द्वारं पुण्यपुरस्य च। पीठं निर्वाणहर्म्यस्य।। निधानं सर्वसंप ३१
दां।।१ गुणानामिव आधाररत्नानामिव सागरः।। पात्रं चारित्रवित्तस्य सम्यक्त्वं प्रायते न किं।।२ पुत्रइद् सारक्षण्याप्यगमत्।। इदा
मात्र्यदिगुरुसंयमं ऽजयाद्राजाहोमो ऽपविद्यागृपा। सुदर्शनो राजमान्यो बभूव। पितरक्षिस्मह ऽगो।। सुदर्शनस्य तत्र कपिलमि

त्रमेनः। पिबतिपायाऽकलवो नो विश्व शतिस्थिते सुजन्मा।।कश्चिज्जनकाविजन्वरितनन्मेतश्चोचान्याष्टयाद।। भ्रारा धर्मकपिलाक्षासु
दर्शनस्य मित्रमद्भुत।। अन्येद्युः कपिलाप्रावेऽशीयस्या कपिलास्वयाः स्वामिनः तिष्ठ मिक्कच्चंद्र गृहं धर्मपो वा यसुदर्शनस्य मित्रस्यो पां
तिष्ठामि गोष्ठी क्रियतातत्र मया तस्य किंनाम न्नयानज्ञायतरूपाणां कंदर्पा वा बाहदस्य तिष्ठा अर्जु नः तज्जामास्वयंमोमहानेमाः कर्मोदद
नकर्द्वयान्वत गला धिषणायाः शुक्रा।।ऊक कर्ममंदा जिताः स्त्रीतेन सुदर्शना तेनकिंचिदावेणमील गुणा। सर्वगुणश्रेष्ठे स्त्रिसुदर्शनः किं
उमर्वगुणमयश्चक्रीविधमा।।माकपिला पत्युर्वदागुणानाक र्णयंती सुदर्शनश्रेष्ठित्वगुरागिणी पत्रता।। स्मि तनमावनमदना
लज्जया पराङ्मुखेव: अर्द्धकटाक्षावीक्षिते: वचो गिराप्यकि लदेनलीलया संमनपाठं स्वयंबधनस्थिय।।१ मदा सुदर्शनसं
गमिच्छतीकपिला ऽन्येद्युः सर्वत्रिक स्मिश्लेष्माग्मगतेऽकूत बुद्धिः सुदर्शनश्रेष्ठि गृहंगद्धा सुधीः अवगस्तवस्तुकृत
स्त्रीजाता स्त्रि।। तनद्यामयाकारयति।। अरे द्याममकारय ति।। अहं द्यामाकारयितुमागतास्मि।। विलंबो न क्रियताम्।। सु
दर्शनाः ऽवणमयानज्ञातमस्याः ततः सर्वकार्यं ऽकालं कालेऽसु ग्नायसुदर्शनो मित्रगृहमध्ये गतः यथा रश्मिप्रियदमध्ये प्रविश
ति।। तथा रस्मा वाराणदर्श्ना ततामध्येगच्छा कपिलाऽगा।। स्वामिन्नत्र दव रूकालाद्वसं गं वान्छत्यस्मि।। ऽइयनिश्चयाऽइदं माधुवृत्तदापि
च्छविघातामोगानस्येवयाधुक्षा ततो सुदर्शनानमत्याता यदा नदा तम्यशरीरे रणमंगकरा तिबलात्म्या सुदर्शनस्य मनागवि
विकारसंगदतिमनःसुदर्शनाऽऽगो।। द्धाक्रमनया हिताऽदेद्धनपुमकाऽस्मिश्च याकम्याग्नमक्रवा ततम्तया सुक्तः अदृष्टश्च
गृहमागताऽमित्रहलतलो।। मयाकम्यापिप्रहृदयबातयानगंतव्या नगंतव्याः वमंतममयऽन्येद्युः मंपिपरः दृष्टीपतिसयानंस

सम्मर ३०
३१

पर्वणो कुंभसास्वार्थंत्ता निर्ययौ। अभयामहाराज्ञी याना रूढा कपिलया सार्द्धं निर्ययौ। तदा मनोरमा षड्भिः पुत्रैः सह निर्य
यौ श्रेष्ठिवधू सा एव चालीत्। कपिला मनोरमां पुत्रयुतां वीक्ष्य कपिलाऽभयां प्रति प्राह। कस्येयं स्त्री कस्यामी पुत्राः। सुदर्शनस्य श्रेष्ठिनः। इय
पत्नी पुत्राश्च। कपिलावग् मयैष परिक्षितो यतस्तदा तेनाऽहं नपुंसकोऽस्मि इत्युक्ता। अभयया विवादिता वञ्चितासि कपिलावग्। सर्वं रिवृत्तय
सर्वं विशेषं स्त्रियं दृष्ट्वा अभया तदा ज्ञास्यति। अभयेव वचनमिमं अभयोक्ता। अहमेनं वशीकरोमि। तदाऽहं ज्ञेया। ततोऽन्यदा पर्वणि
तया स्वधात्री पृष्टा। तव कार्यं चिन्तितमिति। तदाऽभया । याकां स्वरूपं सर्वाङ्गीं मम कदाचिच्चलति परं सुदर्श
नोऽनवलतिशीलदृढता। अस्त्येको परनारीसहोदरः सुदर्श । नः। अभयया वाः। एकदा तं सुदर्शनमानयत्। पण्डिता व
गः। पर्वदिने वनेनानायि पुत्रा। अन्यदा कौमुदीमहो । त्सवे समागते राजा पटहवादनपूर्वं मानपुरपौर
लोकयुतो वनं गतः। तदा लयो शिरास्ति मिषं कृत्वा स्वगृ । हे स्थात्सुदर्शनश्रेष्ठी चतुर्दशीपर्वमिदमिति पञ्चकलाय
देवकुले कायोत्सर्गे तस्थौ। तदा पण्डिता यक्षप्रतिमां प्रच्छादि । वाहवाहनपूर्वं शिबिकारूढं अन्तः आनयति। एवं तया द्वारं विश्वा
स्मितं सुमेविदधाति यक्षप्रतिमा अत्र तस्थौ धमारापरानीपार्श्वं नीतः कायोत्सर्गस्थ एव। ततः ताऽभयोक्तं सो सुदर्शन सहा
महसोगास्ते सुखयाव्याङ्कि सिद्धयोज्ज्वलमान सुदर्शनो न किं। तदा मया प्रार्थयां दिव्यं मदीयं वचो मन्यामने तदा तव प्राणानदंष्ट्र
ष्यामि यदा सुदर्शनो न तत्त्वेनागाविकारः। तदा तया दिः स्वकरज लिख भिन्ने सोलोकाध्वनत रश्मय दुष्ट मदीयशीलं हृमाग र ३१
तास्मि। ततो राजपुरुषास्त्रागतः। श्रेष्ठी राजपार्श्वं आनीता राज्ञा वादितापि मौष धर्मसमयात्तनवदति। तदा राजा रुष्टो

३२

वग अयं पापी शूलायाः क्षिप्यतां। ततो राजपुरुषैः पुरमध्ये वामयित्वा शूलायां क्षिप्तश्रमशानेनीतः सुदर्शन इतो मनोरमा स्व
स्यान्तः स्वरूपमवगत्य मम भर्ता हि गत ननवतीति। मत्वा मनोरमा कायोत्सर्गे स्थिता। यदा मम भर्तुः विघ्नं विलयं स्फिष्यति तदा मया का
योत्सर्गः पारयितव्यः। ततो वधायाः पुरुषाः शूलायां चिक्षिपुः तावच्छूलं सिंहासनं कृतं शासनदेवतया। ततो राजा तत्रागतः। तं प्रावद्
श्रेष्ठिन् दृष्टं राज्ञा च मक्षतः। शासनदेव्याऽन्यायदि अस्य श्रेष्ठिनः कोपि विघ्नं चिन्तयिष्यति तदा तस्य प्राणा मया गृहीष्यन्ते। अथ सो श्रेष्ठी
शीलवान् मातापितृसदृशः सम्यग्दृष्टिः श्रावकः। ततो वैराग्यवान्। संयमं गृहीत्वा सर्वकर्मक्षयं कृत्वा प्राप्तकेवलज्ञानं सुदर्शनश्री
लब्धवान् सुखं मुक्तिमगात्। मनोरमापि संयमं गृहीत्वा क्षी । णकर्मा मुक्तिं गता। ३२ इति सुदर्शनश्रेष्ठिकथा॥ भावना
सावतां नित्यादिकानाच यतां हृतां। ज्ञानेन शालमहाशालसा । ध्वनाभिवराजयात ३ तथा हि। पृष्टः चम्पानगरी स्वर्गसोदरा
जिनधर्मादक्षरिणां ऋक्षुराविद्यात। नचशालो राजाराऽनुक । र्वत्। तस्य लघुभ्राता महाशालो युवराजा। इतश्च काम्पील्य
पत्तने पिठरायराज्ञे शालमहाशालपिता यशोमती भ्रातृदत्ता। । तयोः पुत्रः कृतगागलिनामा सुतोऽस्ति। इतश्च श्रीवीरजिनाः
त्र्युस्थाजनमितं चक्रे। श्रीवीरः सिंहासनधर्मदेशनां कर्तुमुपविष्टः। तदा शालमहाशालौ सोदरौ धर्मं श्रुत्वा तत्रागत्य जगत्। ततः परमे
श्वरोप्याह जनगामिन्या वाण्या सर्वजीवप्रबोधदायिन्या धर्मोपदेशं ददौ। तत्र देवा देवीनरनार्यः श्रावका श्राविकाश्च। तिर्यञ्चो
पि श्वतेर्युः वैमेषिकसुरगवदिर २ ताराश्च नाराश्च इति श्रुत्वा तद् गुणगामि कतां क्षणानां। सर्वा मत्तैर्ज्ञानिभिः तां धर्मं सम्यक् कृत
कृत्यगृहस्थ सगक पृच्छ अग्मी लवणसमुद्रानदीस्मारस्मादि। नियमो जीवो माक्षा। तप्तेत कायमोगदि इत्यादिक्षमोपा

संदेहवि०
३४

दिक्षाकांक्षी शालमहाशालौ प्रतिबुद्धौ। त्वं राज्यं गृहाण। अहं दीक्षामि। ममराज्येन किंचन कार्यं। तत्र ऊचे। महाशालो ज्ञा
तो। अहं तत्र विवो विस्मितः नीघीस्मि। यथा मानरकेऽहं भूमिदाम। राज्यविशाणनात् सुक्रिसुखं दशमीहम। लोकेशा। एवं विधयोस्तिस्व
। नो विद्यानय पितानो बांधवा नो सुता ना मित्राः। परं त्वत एव वा रिवंमस्य। मित्रो वा धो है मदादरो भ्रातः। शिरदीक्षकापी त्वयुतो स्वज्ञा म
यां गागिलमाह्य पृष्ठचंपायां भागिनेय। तयासमातला गांगिलज्ञा। मयसहाज्ञवयुतस्वराज्येऽत्यालय। ऐतराज्यदत्वा तातामम श्रीः द्यावा
तत्र प्रयिष्ठा। श्री वीरपार्श्वे शालमहाशालौ। निरंतरं सुदुस्संयमं पालयतोत एतौ अतंमानोस्तुमपार्श्वे बल्लक्षे
तावधुना। एकदा श्री वीरेण। श्री गोतमस्वामी शालमह शालयुतौ राजगृहीतपृष्ठचंपायां गालज्ञामयप्रतिबोधय
विधितं तत्र गतः। श्री गौतमउद्यानसमवसरणतत्र श्री गौतमशालमहालदने श्रागतज्ञाज्ञा। गागिलमाहपि
ठपुत्र वंदनायागत। गौतमधर्मोपदेशं दुः। तत्र ाहिं अंव राजलब्धुवृत्त व्रामपाः धर्मोपदेशमाकर्णय श्री गौतम
पार्श्वे प्रत्रजितागायो। गागिलीराज्ञा स्वपुत्रराज्ये न्यस्य यशोमत्याभाङ्गय मंजूषाद। ततः श्री गौतमेनाक्ता पृष्ठानि दीक्षा
ज्ञा गृहीवाया दीक्षा पर स्त्रवावरे जीनीया। सुदंसंयमे विना मुक्तिर्न भवति। एके मित्र देल्या शृष्टा दीक्षा लाज्ञा फेरू वत्या लय
ति। एके उना स्वातवरः फेरवश्व गृहीत वृतः। मिहाश्ववयालयति स एके कांतरः फेरश्व गृहीश्चा फेरश्वपालयति। एके
मिहाश्वमाह मिक्षाब्रतंत्याज्ञा मिहाश्वपालयंति सुदंतनेन क्षिप्रधावारितायथनया पालनीया। यथा करतल गतामु
क्तिश्रीर्भवतानवति। एक दिवस पिर्वीवजाखिनामुक्तिः स्यात्। ततस्ते गागिलपिठरयशोमत्यः शालमहाशालश्री ३३

श्री गोतमेन समं चलंतः इति भावयामासुः। अहो धन्यो एताः एतैः नो हत तै यो च्छा। एको धर्म कारापितः। पांच सुख्ये सुविडी वा। पश्चेअनवतिर्कि
स मे स्मृद्धाउवंतिः। यामला खु मृगहादिकात्। पितुर्ज्ञाता तागाऽयः मर्ज्ञा नि यस्या गारा। उजनो जीविल विश्वाे उझे ज्ञात्य शृद्धादि
का कापधोतस्तदीयंड्या मन्यतत्र विसवुधः कञ्जटवधनक्षमा दिभवेद्वेवाद्वंसमन्तातय स्वाकर्मबंधुनि मग्नवी ध एको धर्मसेष
धर्माितित्र विबुधः कश्च स्वयंभवति श्रीगीता प्रसुधा पालयत्नरा कुडः स्वाकरंजाणसूतः एकाउस्मतति स्थमारम पिलोऽवाग्सुला
लयातस्मा अनङ्गता वाता दिश्वाराधर्मीत्याः जन्वहं दृष्ट्वा श्चा दलावयंतो लघोसांमा केवलज्ञानमुत्पन्नं। श्री वीरजिन
ति कितजग्रामा। श्री गोतमत्रिःप्रदक्षिणीकुर्वंतिः शा लादि शुत्रिःप्रदक्षिणा क्षनका बातिमहाश्री वीर जगो।
से गौतमकेवल्याशातनां मा करु गौतमावमा का केवल्याशातना क्रियमाणास्ति मया श्री जीतो
गुः। गौतमगणी शालमहाशालादीनां केवलज्ञानं ज्ञा तं। ततस्त्मान् स्वहस्तदीक्षितान् लज्जानानुद्यायन्त क्षिप्र
वस्वभिदनक्षमयामास। ततो श्री गौतमो महावीरं प्रतिभा दस्माद्व्रहं मसा ग्रवान्। यस्य दीक्षा यस्यामि तस्य केवलज्ञा
न जायते मम तु न। ततो भगवतो कं। मा खेदं कुरु तवापि केवलज्ञानं भविष्यति। यस्य श्री अष्टापद चतुर्विंशति जिनान् वंद
ते तस्य तस्मिन् भव सिद्धिः स्यात्। एतत् श्री वीर जिनोक्तं अत्वा श्री गौतमोष्टापदे चतुर्विंशति जिनान् तत्रापि पंचदशशतं तापसा
तापसानां प्रतिबोध्य दीक्षा ग्राहयामास। ते पाश्चमा केवलज्ञानमुत्पन्नं। परमान्नलाभ नप्रभु समरणवाणीक्ष वान्। इतः शा
लमहाशालादयः श्रायुः क्षये मुक्तिं जग्मुः॥ इति शालमहाशालकथा १४ ददानानां बहुपादानां यतिस्य शु गर

सप्तदेसगच्छ
३४

मिकदा: तत: निर्गलालक्ष्मी शालिभद्रवाणवान् ॥ २ विद्याद्रोपुरुत: स्पर्धां कस्तयद्युक्त्या निर्दिष्टामा यथा ऊं शाथ
न्यक्षीशालिभद्रया ॥ १ तथाहि जंबूद्वीपदक्षिणभरतमध्ये क्षितिक्रमेणतत: रत्नकंबलस्वरूपमेव दमत्स्यविज्ञानामेतरा
[illegible] राजगृहे श्रेणिकोराजा न्यायाधना
राज्यं चकार। तस्यमान्यो गोभद्रनामाश्रेष्ठी न्वत। नद्रातस्यपत्नीसलीलास्त। तान्यदाशा
गलिहो त्रस्वप्नेवीक्ष्यक्रमात्पुत्रमसूतसत्र नद्रासालहदेत्रस्वप्नात्। शालिभद्रनामात्रे
ष्टवर्षके शालिभद्रस्यपुत्रा शेषकलाप ाठितः ॥ यतः ॥ प्रथमेनार्जिताविद्या। द्वितीये
नार्जितेधनं। तृतीयेनार्जितेधर्म्मे। चतु र्थे किंकरिष्यति १ क्रमात्महेन्यसुत्री
द्वात्रिंशतं यौवनेपरिणायत: देवविमान सामगृहे ताभि: पत्नीभि: समंभोगान्भुं
जते शालिभद्रो। गतमपिकालं न जानाति। स्वर्गेऽमरालिरिवेन्द्र: सुखं तिष्ठति। तथायं
अन्यदागोभद्रसेष्ठी उत्पन्नाव राग्य: श्रीवीरपार्श्वेदीक्षां गृहीत्वाविधिना संयमं पाल्य
गृहीतानशनतोमृतोदेवोऽभूत। ससुतं शालिभद्रं लाग्येस्ततवात्सल्यत: हत्रस्य सन्नायु
क्तस्य नित्यदिव्यभूषणादिवस्तुददातिस्म। पच्चक्खाजिणकल्लाणेसू। महरिसितवाणुभाव ७४
२उ। जम्मंतरनेहेणय। आगच्छंतिसुरा इयं १ चत्तारिपंचजोयणसयाइ। गंधोयमणुय

लोगस्स उड्ढं वच्चइ जेणं। नआदवातेणआवंति २ [illegible] रत्नकंबलान्
गृहीत्वाश्रेणिकपार्श्वेविक्रेतुमाययु राजामूल्यंपृष्टे तैर्लक्षद्रविणमूल्यामाकेकस्यरत्न
कंबलस्यप्रोक्तं राज्ञोक्तं एकेनलक्षमूल्येनकंबलेन उरगमानगृह्यते। ये कुत्रयमन्ये ना:
मयानगृहीष्यते। ततस्तेपुरमध्ये विक्रेतुगता रत्नकंबलस्वरूपमवगत्यचिल्लणाराज्ञीप्रा
हस्वामिन्नेकरत्नकंबलंमह्यंदेहि इतिकदा ग्रहंजग्राह राज्ञीराज्ञतएववणिजा आका
र्य रत्नकंबलाद्रव्येणमार्गितः तैरुक्तं। भद्रयासर्वाणिरत्नकंबलानिगृहीतानि
ग ततोराज्ञाहमान्येकोमंत्रीउप्रेषितोभद्रा पार्श्वेगत्वा लक्षमूल्येनेकंबलंयाचात
स्म भद्राप्राहतत्प्रति तेषामस्माकंबलाधि क्ष २ त्वा शालिभद्रद्वात्रिंशत्स्त्रीयास्पा
मयार्पिता: ताभिरक्त्वान्प्रक्षाल्यलूषयित्वाचत्यक्ता तेरत्नकंबलायदिराज्ञः कार्यं
स्यात्तदास्वउितानिरत्नकंबलानिगृहाणत्वे चिल्लणायेगच्छत्वयाविज्ञप्यतामवधार्नु
सृत्यमान्नगत्वा सत्रोक्तं राज्ञोप्रप्राह राज्ञीप्राह विणिजोपिवजो येषांपन्न्यएवंविधारत्न
कंबलंपरिलोगंकर्वेतेस्म लक्ष्मीर्यदिलोगायनायाति तदातयाकिंप्रजोजनं नदीवे
गागजकर्णध्वजादिवचंचलास्ति यत: संपदंजलतरंगविलोला यौवनंत्रिचतुराणि

सरहेसर
वृत्ति
७५

दिनानि शारदाभ्रमिव प्रचलमायुः किं धनैः कुरुत धर्ममनिंद्यं १ ततः श्रेणिकं शालि
भद्रं द्रष्टुकामः स्वजनमाकारयित्वा प्रेषत् आगते सालिभद्रे भद्रा स्वयमेत्य भूपपार्श्वे
व्यजिज्ञपत् न याति जातु मत्सुनुः परित्रिशाब्दिकं चित् मद्गृहागमनागेहं ममाद्य व
पवित्रय १ श्रेणीककौतुकी प्राह भद्रे आयास्यामि त्वत्तागृहे शालिभद्रं द्रष्टुं भद्रा
वग्र्यं किय कालं तिष्ठति श्रेणिको गृहमाग त्य भद्रया गोभद्रदेवपार्श्वात् विचित्रगज
तुरंगकदलीस्तंभतिवु चित्ररचनां गृहे सर्वत्र कारयित्वा राजमार्गेऽपि विशिष्ट
मार्गदीव्यपट्टकूलादिवचित्ररचनां कारयित्वा दृष्टशोभां च स्ववेश्मनृपवे
श्मयोः ततः भूपमाकारयामास ततो रा जा स्वगृहान्निर्गतो राजवर्त्मनि दृष्टशे
।सामग्रीं स्थाने२ कृतां स्थाने२ ज्ञातस्तं स्तमयं लोहनीलमणिमयमयूरमुक्तिकम
याः स्वस्तिकातोरणा दिव्यपट्टकूलवितानो च्चा चादिशोभां पश्यन् पादपदे दिव्यसुर
द्रव्यधूपिता शेखवदिगेहं शालिभद्रागृहमागात् चतुर्थ्यां स्तिवित्तये दिव्यसिंहासने ध्यास्य
भद्रा समस्तांस्तम्भागत्वा शालिभद्रमभाषत् श्रेणिको त्रागतोऽस्ति त्वा विद्धि तं शालि
भद्रोऽवग्। मातर्यत्क्रयाणकं समायातमस्ति तन्मूल्यं। भद्रास्य धान्तत द्रव्यं क्रयाण ७५

कंवाकितु समगधाधीशः श्रेणिकः सर्वप्रजापालको स्ति सः प्रतिश्रुते प्रथा सर्वमातृवाणीमा
कर्ण्य दुःखितो मनसि दध्यौ धिग्मम मेदं जन्म यन्ममाप्यधिपो स्मिपरः अतः परंपराय ते
वृत्तिर्भोगैरलंममग्रत्योप्येचरणं चास्त्री चरणं चरणांतिके १ इति ध्यायन्न मातृवचनानुरो
धतः सालिभद्रस्तत्कमालतनु भूपपार्श्वे त्य प्रणाममविनयादिकार्षीत् आलिंग्य भूपत्
जागेन शालिभद्रउत्संगकृतः अग्निस्पर्शान्नवनीत यथा गलित तथा राजा स्वांगस्य
शालिभद्रं तनु शालिभद्रबीच्यस्य पोत्राक्रीत लेभद्रे कथमेषते हस्तएवंग
लविंदुरारीरो दत्तपतो भद्रावग् अस्मापिता गृहीतसंयमो मृत्वा देवलो
केगतः तत्रस्थः स्वे हात्मनोऽभीष्टव स्तुहस्त्रायमस्त्य चसरयति. तस्मादयम
नुष्यो वितैर्गधवासश्रृंगारादिसिक्तर्या ते पुत्रो मदीयोऽयं तन्मुच्यतामयं ततोरा
ज्ञामुक्त शालिभद्र सप्तमीस्त्रुवं गतो विमुक्तकर्माजीवइव मुक्तिं ततो भद्रयादिव्या
नकार्यमाणो भूपांगुलीयकं स्नानवाप्यां पातयामास कस्मात् ततः कृतस्नातो राजा
स्वयत्नतो विलोकयन् विलक्षोऽभवत् तावद्भद्रादेशाद्दासी कूपमध्ये पतितां मुद्रिका
दर्शयामास ततो राजा स्वमुद्रामन्याश्च कोटीर्दृष्ट्वा विलोक्य दध्यौ ममामुद्रायाः सर्वेचसमा

डाक्टर भाऊदाजी इत्याख्यस्य स्मारकम्
Dr. BHAU DAJI MEMORIAL
डाक्टर भाऊदाजी इत्याख्यस्य स्मारकम्
Dr. BHAU DAJI MEMORIAL

सरदेसरद्द
त्रि॥
७६

नवापीपतितमुद्रिकायां अंगारस्त्नयोरिव सर्षपस्वर्णाचलयोरिवांतरं विद्यते राजाजगौ
केषामेता मुद्रिकादीनि भूषणानि दृश्यंते दास्याचष्ट शालिभद्रस्य तद्भार्याणां चाभरणा
नि दिनं प्रत्यक्तानीर्यते । यानि तानि अत्र क्षिप्यते गोभद्रदेवार्पितानि नवानि दीनि परधत्ते ।
शालिभद्रादिपरिवारस्सर्वः ततो विस्मितो भूपः सपरिवारो दिव्यभोजनेन भद्रया भोजितो वि
भूपालोस्त्र पितश्चदध्यौ कं मम सुखं कास्य सुखं तत्र शालिभद्रो भोगसुखस्मरन्न् भूपः स्वा
गावासु मासंस्सार इतः श्रीधर्मघोषगुरुः मागतः श्रुत्वा शालिभद्रस्तत्रागत्य निनयपू
र्वं ननाम । ततो गुरुभिरिति धर्मोपदेश ?दद्दे गेहर्दुर्जरमारवनिः कृतविलचेलच
यकालय इयष्यामकुणसंकुलाव्रुपिह गुरुदासनं लोजनं हतिसोखवरादिका
भूषवाग्जाता ऋरूपाव धः यस्यैवनमुसा पिनो भ्रतिगृहासनेन गदहदामुढधीः १ अजूक
द्धेपरंपरारंजरीसा विंति तिज्ञछिसंपत्ति अंजलिकयव तोयं गलतजायं नपिव्हं तीश
येजनासंयमस्तरं पालयंति सत्तो दरान्न तेषां करतले स्वर्गापवर्गश्री प्रजायते ।१
इत्यादि श्रुत्वा शालिभद्रो जगौ मातरमाप्त्वा संयमश्रियं गृहीष्यामि । श्रीगुरुपार्श्वे ततः
शालिभद्रो वैराग्यवासितात्मा यो गुरून्नत्वागृहे यये मातृपार्श्वे शालिभद्रः कृतांजलि ७६

जगौ मया श्रीधर्मघोषसूरिपार्श्वे धर्मश्रुतः तेनाहं तेपार्श्वे संयमं गृहीष्यामि ममादेशं दे
हि भद्रावग् वदायं शरीरं सुकुमालमस्ति व्रतचर्याडःकरा तेन त्वदेहं कष्टेनसाक्षिप्यते
शालिभद्रेण जगौ मातः षण्मासः सुसमासलाः व्रतकष्टासहानूनंजायते कातराः किल
॥१ गतसारेत्रसंसारे स्वखल्लाति शारीरिणां लालायानमिवांगुष्टे बालास्तन्यविभ्रमः
॥२ इत्यादियुक्त्या मातरंपर्यवसाप्यतिदि नमेकैकां पत्नीप्रबोधत्यज्यन् सप्तदेश्यां
स्वांश्रियं शालिभद्रोव्यपातिस्म इतः शालिभद्रस्य कनिष्टा भगिनी धन्यस्य पत्नी
शिरः श्रेहे नस्वयं तीनेत्राश्रु मुमोच स्कंधोपरिनेत्राश्रुः पतितं मत्वा धन्यो ऽव
ग किंप्रीये रोदिषि । प्रीयाप्राह मम भ्रा ता शालिभद्रो व्रताशी दिनप्रति एकां मे
कांपत्नीं मुंचन्नास्ति तेन ममाश्रुपातोस्ति तदृश्यं धनो वग् तेबधूहीनसत्वोस्ति प्रिय
ट्चष्टे यदि ते शक्तिरस्ति तदा किं न त्वया न त्वं जल्पते प्रीया इति मम वचः श्रुत्वा धन्यो
वग् अतः परं त्वया न संगो मम कर्तव्यः तादृशं दिव्याग्रहणे सकं मना ज्ञात्वा खिन्ना
स्तापन्यः सर्वा पतिप्रतिश्रोत्चुरेषा पत्नीमुग्धे वजजल्पं तत्क्षम्यतां ममापराधं त्वया ऽत
परं मया मनागपि न करिष्ये ऽपराधः अस्मादृशानुपरि कृपा एव क्रियंते । उत्तमानां

खरदेसर मेवकार्त्तुं न युज्यते यदि त्वया संयमो ग्रहीष्यते तर्हि त्वामेवानुपतिष्यामः पतिस्त्रीणा
वृत्ति मेव गुरुस्तपजः इति ताभ्रुवती धन्यो धन्यमन्या त्वमनया ततो धन्य उत्थाय शालिभद्रस्य
७७ गृहे गत्वाऽवग् लोपवं शालिक किमेवं कातरः मन्निके कास्त्रियत्यज्यसि मया उत्थवीऽ
पि स्त्रिय सम कालं त्यक्त्वा प्रव्रज्यावान्यां ग्रहीष्यते इति श्री वीरो वैभारगिरौ समवास
र्षीत् यावच्छालिभद्रः सर्वाः प्रियास्त्य   ति तावद्धन्यो दानं दत्वा सादरोऽपि वीर
पादांते संयमं जग्राह धन्य प्रव्रजितश्च   त्वा शालिभद्रोऽपि वीरपार्श्वे संजमं जग्रा
ह। स्वामिनैव समशाश्च द्विहरंतोस्य   ति स्वरौ धन्यस्य शालीभद्रस्य तौ संज
तौ बहुश्रुतौ १ एकं द्वित्रिचतुर्मासो   पवासादितपःपरौ नत्वा वीरं उरादेत
श्रुश्रुवुः धर्मदेशनां २ अन्यदा मासक्षप   णपारणे धन्यशालिभद्रौ भिक्षार्थं गच्छ
तौ वीरं नत्वा जगदुः सर्वज्ञ कस्य हस्ते आवयो पारणं भविष्यति प्रभुः प्राह मातु
र्हस्तेन ते शालिभद्राय भविष्यति कृतपारणक धन्ययुत इच्छामीति भगवन् शा ७७
लिभद्रो धन्यसमन्वितः भिक्षार्थं वीरमानम्य चलतु नगरांतरे १ सुभद्रागेहेद्वारे
गत्वा धर्मलाभोदत्तः धन्यशालिभद्रौ आगतौ सर्वश्चांत तस्माद्विचेतयां नोपल

क्षिता श्री वीर शालिभद्र धन्यमद्यवंदिष्ये इति धान्यपरा तद्भास्वपुत्रमपि नो ज्ञातः ततो य
ती तौ ~~समध्ये समायातौ उकसीजते~~ नरीय उभरात्रतोस्यां तौ समायातौ इतो दधि
वक्रीणकाका पिदृधाम्री उत्तीमध्ये समायाती उकर्षणी जज्ञे शालिभद्र निभालन
तो। हृष्टा प्रीतिपरा शालिभद्राय दधियथा एं दाधाप्रदात् ततो सत्प श्री वीरचरणांती
के ईर्यापथकी प्रतिक्रम्य रचितांजलिस्त   त्रोक्त रित्य लापत स्वामिन् यद्वया मातृ हस्ते
पारणं मम प्रोक्तं तन्नाऽजनि भगवान्   प्राह यन्मयोक्तं तत्सत्यं शृणु शालिग्रामे
एका धनवती स्त्री विधवास्तत तस्याः   माको नंदनो सतोरिम्र तेग्रां मिणवत्स
रूपाणि चारयामास कदाचित् सवेजा   यमाने प्रत्येके पायसं निपद्यमानं वीक्ष्य
जननी पार्श्वे तमयाचत माताऽवग् पुत्र   उः स्ववोक्तः पायसं संपद्यते ततो बालो
गृहं कदाग्रहमकृय त्वा पायसमार्थयन्नुत्तरं रुरोद यतः चोरावुत्तकावीय
स्मारं रपातिस्वर्वसंबंधनी लक्ष्मी च तारं २ ररोद तारोदनपरां वीक्ष्या सन्नगृहस्त्री
भिमलीत्वा उरकं कारणं ६ ६ धनवती स्वपुत्ररोदनं जगौ ततो दयया एकया चे
स्त्रियापयः आनीत कयाचित् स्त्रीया तंदुला आनीता कयाचीत् घृत शर्करा च

सरदेसर
वृत्ति
७८

न्याददातस्मै कयास्थालमपिसंगमजेमनायददे ततोमायतापायसंनीः
पाद्यरवंडघृतयुक्तं स्थालेपायसंपरिवेष्य स्वत्रायमाताकेनाविद्येउनाप्रातवेश्म
गृहेगमः इतस्तदैवतः कश्चिन्मुनिमासक्षपणपारणे संगमगृहेऽगात् संगमोपित्तय
तिचारित्रपात्रतपःकृशतनुमालोक्य हृष्टोदध्यौ अहोपात्रमहोवित्तं महोदत्तमिदंत्रयं दुर्लभं
दस्माग्यानां मयोद्भृतमहोऽत्र २ इतिप्रहृष्टचि त्तः स्थालमुत्पाट्य हृष्टदृदौ पायसंतस्मै संगमेन
साधुरपिशुद्धमन्नं गृहीत्वा निजाश्रयेगतः १ संगमेनानुमोदीतं स्तूक्तमनेनपायसं वस्त्र
कृया इतिचिंतितमात्रापुनः परिवेषितंपा यसंपत्राय। तदा संगमोबस्तूह्रयाकंठं
कारडोन्यामत्स्मात् अजीर्णेनतयामृत्वा। गोस द्रश्रेष्ठिगृहे पुत्रोऽभवान्नस्तू तयापूर्वसवसंबंधे
नामात्राद्यददंदधि त्वस्य असारसंसारमवाप्त तपारणेकौधन्यशालिसद्रौवीरमादृष्ट्वा वेभा
रगिरौगत्वाशुद्धेस्तलेकृतपादपोपगमानशनौ तस्थतु। एतस्मिन्नतीर्थेशं नत्वा दृष्टतर शालिभद्रौ
धन्यौ कथमद्यदेशिद्वार्थनायाता तद्वृत्तं प्रस्तुणोक्तं सुभद्राऽवीता वैभारगिरिंगत्वाऽवधूसद्भ
तौ तथास्थितौ वीक्ष्य तथासभद्रारेदे यथाऽन्यानपि बहून्यपिरोदयामास मयामंदभाग्ये वृहेगृह ७८
ागतौ नजातौ एकवारविलोकय तत्र श्रेणिकागतोऽवग्र तौशालिभद्र एकदामात्रेमत्स्वंतादृश्य

मागतोपरतीर्थेनविद्यते ततोराजासभाप्रतिप्राह भद्रेत्वंधन्यासि यस्याःपुत्र ईदृग् अस्ति इत्यादिप्रोक्ता
रूपेनप्रतिबोधिता भद्रास्ववधूयुता गृहमगात् श्रेणिकोनीजगृहेगतः ततोऽशुद्धध्यानारूढो शालिभ
द्रधन्यो सर्वार्थसिद्धाख्ये विमानेजग्मतुः भद्रापिक्रमात्प्राप्तवैराग्याश्रीवीरपार्श्वे संयमं गृहीत्वा तप
स्तप्त्वाचस्वर्गंगता ततश्च्युत्वा मुक्तिंयास्यति वधूआपिस्वर्गंसागस्तत्र इतिशालीभद्रकथासंपूर्णा ॥ अथकु
वीणांमानवोनित्यं जिनेंद्रशासनोन्नति वद्भवाहुगणाधीशं इवाप्नोति दृष्टवदू २ तथाहि । दक्षिणदिशि
प्रतिष्ठानपुरे भद्रबाहुवराहमिहिरौ द्विजौसहोदरौनि र्धनौवसतिस्म तत्र श्रीयशोभद्रसूरयोविहरंतस
माजग्मुः तत्रभद्रबाहुवराहौधर्मश्रोतुंतत्रायतु :धर्मोपदेशात्रतोगाऽनित्याइत्यादि धर्मोपदेश
श्रुत्वातौसहोदरौस्वगृहेगत्वा मंत्रयेतेस्म गृ हेतुश्रीस्ताहशीनास्ति मनुष्यजन्मसफलीभ
वतियया सातुनास्तितेनसंयमोगृह्यते इत्यालो च्य विमृश्य द्वावपिबांधवौप्रवव्रजतुः क्रमाद्भद्र
बाहुश्चतुर्दशपूर्वीवभूव षट्त्रिंसत्सूरिगुणैर्वि ।न्नदशवैकालिकः उत्तराध्ययन २ दशाश्रुतस्कं
धस्य कल्प ४ व्यवहार ५ आवश्यक ६ सूर्यप्रज्ञप्ति ७ सूत्रकृत ८ आचारांग ९ ऋषिभाषिताख्यादि
दश इतिग्रंथानांनिर्युक्तिकर्त्ता भद्रबाहुर्वीनामसिंहतांव्यधात् तदा आर्यसंभूतिविजयोपिद
सपूर्वधरोवर्तते श्रीयशोभद्रसूरयः स्वर्गंययुः भद्रबाहुसंभूतिविजयौस्नेहलौमिथ्येविहरतः स्म
वराहोविद्यानुस्तुतकेवलंगर्वपर्वताभिरूढोस्तुत्वासूरिपदं याचते भद्रबाहुसहोदरपार्श्वात् भद्रबाहु
नाभाषितइतिशः वत्सविद्यावान्सि क्रियावान्सिक्रियावानसितत्वज्ञोसिपरंसगर्वोसि सगर्वस्यसूरिप

सरदेसरह ति ७९

दं नदद्मः एतदुक्तं तस्य न रुचितं गुरुवचनं वर्यमपि कस्यापि वीर्यं भवति अल्पव्यस्य स्कमालमपि कु
र्णस्कूलं भवति ततोऽनन्तस्माज्यविराह मिघ्यावंगतः पुनर्दिजवेषं जग्राह वाराह संहितादिनवीनं
शास्त्रं रचयामास म हाज्योतिष्को वस्तुव लोके प्रख्यात मिति प्रवयामास अन्यदा बाल्ये लग्नमस्य
स्वामिस्म तदि चारे च सदातिष्ठामिस्म एकदाहं प्रतिष्ठानपुराद्वहिर्भ्रमयामिस्म तत्र ग्रस्तं नेपंचा
स्य मपश्यं तथापि निर्णेयीत्यलग्नस तत्रासिंहस्याधो हस्त छिन्नायावलग्नमयसारयामि तावस्त
यं प्रत्यक्षीत्स्यावक्रवसतवदृढया लग्नग्रहसा क्षा बाढ उष्टा स्मिवरं वृणीयत दामयोक्तं यदि वुष्ट
सन्नोसि तदा मा वेस्वा विमानेन नयसर्व ज्योतिश्चक्रं द र्शितं सूर्येण चारमानादि पोक्तं ततः कृतकृत्यो
हं सूर्यमाप्टच्छ्य विश्वापकाराय त्वमौ समागा त ततोस्मि मन्त्रसि म मविराह मिहर इति नाम
मदत्त रविणा लोके परा हर्जोऽध्याप महं ततः प्र तिष्ठान पुरे चैत शास्त्रस्यमेन स्वपरोहीत कृतः ग्रास
: कृतस्य तस्य यतः गुणाएवगोरव श्वेताम्बरा न्वदति विराह मिहिरं सदा एते स्वेताम्बराः काका
इव कूसितं शाद्वकं ब्रुवंति वाख्यानच्छलात् तच्छ्रु एव ताश्चावकाणां शिरः शूलं उत्पेदे श्रीगम स्माकं जी
वितं येनाऽस्मासु एवं गुरूणामवहीलनामेते कुर्वंते अहोमहत्कष्टं अयं विराह मिहिरः कलावान्
नृपमान्योस्ति गुरुस्तु वदति किं क्रियते सव्वउ तथापि गुरुं विज्ञपयामः ततः आकारिता श्री भद्रबाहु गुरवः
कारितस्तेषां अग्रे शामहो भवस्थापिता गुरुव शालयां वाख्यान अनेक मदेन्या राजपुत्राश्चायांति भद्रबा
हुमागतं श्रुत्वा वाराहो बाढंजज्ञौ तथापि तेभ्यो नापकर्तुं मसकदसौ अत्रांतरे तस्य गृहे पुत्रो जातः राजा वि ७९

राहमिहरस्य जन्मपत्री कारिताः शतवर्षायुरसौ बालो भविष्यति तेनो क्तमिति दानानि दीयंते लोकावर्धाप
निकां मर्वत्रायांति राजगृहे विराहमिहरोऽतीवमानितो हरिरैदानात गुरुणामवहीलनार्थं राज्ञोऽग्रे
विराहमहेणोक्तं सर्वजनात्र त्रयुष्मद् गृहे समायाता आर्यो रिकोगतोस्ति सोऽत्र नायात तस्य द्वेशत्यांग
रूपोदंड एव दीयते ततो राज्ञा मंत्री पार्श्वा ज्ञापितं च मन्त्रकथनागा भद्रबाहुना ज्ञापितं अग्रे आगमिष्यति रा
ज्ञा ज्ञापितं सो भद्रबाहुएवं वेद याकथमुच्यते गुरुणोक्तं ज्ञापितं यदि सम्यग्प्रोच्यते तदा राज्ञोऽसमाधिर्भव
ति राज्ञा ज्ञापितं तव निर्णयं युत्सज्ञातं ते तत्र यावा। । च्यं ताता गुरुणा ज्ञापितं सप्तमी दिने नीशाथे बिडा
लिकामुखान्मरणं पुत्रस्यास्ति वितस्मि मृतिशो । कवसर्जनायां गमिष्यामि मया राज्ञा ज्ञापितं क
थमेवं तज्ज्ञवज्ञिर्ज्ञातं ततो राजा सर्वेत्रय्यंम मध्याद्वि लाडिकाः पुराद्वहिः कषिता सप्तमीदि
ने निशीथे धात्री स्तन्यं पाययित्वा द्वार शाखाश्रे उप विष्टा इतोऽकस्मादर्गला बालस्य मस्तकोपरि प
तिताम्तस्य ततो लोकै रुक्तं वराहोयम्ज्ञानी गुरु वो ज्ञानी राज्ञाधिकारं कृतो वराहस्य ततः श्राद्धश
तयुता गुरवः शोकापनोदाय राज्ञा पार्श्वे गतः शोकापनोदमुक्तानि ततो राज्ञोक्तं भवता बालस्य सप्तदिना
युः कथंज्ञातं बिडालिकया मुखान्मरणं नास्ति किं कारणं तत्र गुरुरुक्तं अर्गला मुखे बिलाडिका रूपम
स्ती अस्मास्ति यदा पुत्रो भवतेजातः सा एव वेला सत्स्तनस्थ्याग्रहीता तेनज्ञातमायुः ततो विराहखिन्नो
यावत्पुस्तका निजले क्षेपुलग्नः तावद्धारितो भद्रबाहुना शास्त्रं असर्वज्ञप्रतणीतमस्ति परांज्ञात्वदु
लीर्से यतः अमंत्रमक्षरं नास्ति। नास्तिमूलमनौषधं अनाथाः पृथ्वी नास्ती आम्नायाः खलु दुर्लभाः॥ अ

उपदेशसप्तति

८०

त्रां ज्ञत्वकारणं अस्य विराहस्य गर्वो विद्यते तेन सम्यग्नज्ञानं यतः प्रस्तुप्रसादतारूपं विस्त
वो रूपमन्वय शौर्यपाण्डित्यमत्यत दमद्यमद्यकारणं १ अत्रांतरे केनचिद्बाह्मणेनोक्तं वराहस्ये युष्मा
दृशाः क्षपणकाः कुमयोपि यस्यां सातिस्म संतमसमर्ष्यगमविशी सो सूर्यो प्रदीप्तदस्त दिग्दिवसो
ऽधुना यत्रात्य त्रनेडुरपि कीटमणेः किमुक्तं १ इतिवदन्नेव नष्टः सम्राघः ततो बाढं रुष्टः तस्मिन्च
राज्ञो नंदितो लोकैः एतो गुरवो ज्ञानिन एव एकदा राज्ञा दृष्टो विराहमिहरश्री भद्रबाहुगुरू अत्रा
द्य किं भविष्यति वराहेणोक्तं अद्य पश्चात्प्रहरा   अमुकस्थाने अकस्माज्जलदे वर्षति मंडलमध्ये
द्वि पंचाशत्पलमितो मत्स्यः पतिष्यति गुरूणो   क्तं एकपंचाशत्पलमितो मंडलाद्बहिः पूर्व
दिसि व्सध्यायामकस्मात्मेघो वर्षति गरू   क्तमत्स्यो गुरूक्तस्थाने पतितः ततो गुरु मान्य
ता वराहोपमानितः ततो जिनधर्मं प्रपेदे राजा   वराहोपमानं गमितो भागवती दीक्षां लात्वाऽ
ज्ञानकष्टानि कुर्वाणो गुरुषु द्वेषं वहन्मृतः जै   नधर्मद्वेषी व्यंतरो भूत्वा साधुषु प्रभवति मुनी
नां न लगति तपप्रभावात् अतः श्राद्धानुयक्तो उलग्नो व्यंतरगृहे २ रोगानुत्पादयामास श्रावके
स्व दुःखं रोगोत्पत्तिहेतु गुरूणाम ग्रे विज्ञप्तं नागवन्त्र यिजस्तूपसतिकथं संघपीडा विद्यते गुरु
भिर्ज्ञानेन मालेष्टं सोयं वराहो मृत्वा व्यंतरीभूय पूर्ववैरात् श्रीसंघपीडयतिस्म ततो गुरुभिरु
क्तं मा दुःखं कुर्वंतु सर्वं भव्यं भविष्यति ततः श्रीभद्रबाहुगुरुभिः कृपसर्गहरं स्तोत्रं षट्
गाथामयं कृत्वा श्राद्धेभ्यो दत्तं पठनाय पाठितं च तच्छ्रवणमात्रेण ततः सा नाम व्यंतरोमनो ८०

गपि न प्रभवितुं समर्थः तत्तारगापशांतिर्जाता च यत्र तत्रापि कार्येस्तौ त्रेस्मर्यमाणे धरणेंद्रेण
गत्य गुरुपार्श्वे त्रांतगाथा प्रसारिताः तत्र स्तोत्रमद्यापि स्मृतं विघ्नानि उपशामयति सश्री[illegible]भद्रबाहु
गुरुचतुर्द्दश पूर्वधरः बहुं कालं भव्यजीवान्प्रतिबोध्य स्वर्गं गतः क्रमतोऽवश्यं मुक्तिं यास्यति
इति भद्रबाहुकथा अथ असिमानविमुंचति जेयनाकृद्धिसंभवे तएवइएवतेमुक्तिं दशार्णसिद्ध
रूपवत् तथाहि अत्रैव भरते दशार्णपुरपत्तने दशार्णभद्रभूपोभवंशाशास्त्र पार्थिवानामलंका
र प्रजानामेव पालनं करोटकटको भीच। भूष   तेकेवलजय १ भूपो जीनाज्ञा चकारः यतः जीन
स्य दर्शनं हति प्रातः पापनिशास्नव आजन्मवि।   हितं मध्ये सप्तजन्मकृतं निशि १ अन्यदा दस
र्णपुरोपांतस्थ दसार्णगिरौ श्रीवीरसार्वः सा   मवसस्मारः देवैः वप्रत्रये कृते प्रभुश्चतुर्मु
खश्च उपविशात्परायशाली द्वध इत्यादि क्षादस   पर्षदामग्रेग्रे धर्मोपदेशं ददते तदोद्यानपालो
भूपाग्रे श्रीवीरागमं ज्ञापयामास राज्ञापारितो   षकं ददौ ततो वायसमाष्टपदानि संमुखेंगत्वा
प्रभुं स्तौति यथा जगद्वितीर्णकल्याण कल्याणकमलालय जय त्वं जितसर्वज्ञ सर्वज्ञतेति संस्तुतः
१ कला २ मल ज्ञानो दया २ दधेः प्रभो तारय २ मोधूत मान २ सुवाबुधेः २ स्मार २ गुण ग्रामं कारं
२ तवस्तुति दर्शितं मुखं तेद्या स्तवे २ द्य निस्तमा ३ स्तुत्वेति दध्यौ नृपः प्रातर्विस्तरादहं प्रभुं वंदिष्ये
यथा कुराकेनापि न वंदीतः भूपालोकानां वीतरागमज्ञापनायपुरे पटहः दापयामास पुरं पताकातो
रणं चंदनं मालादिरम्य ददह्यमानागुरुकर्पूरव्याद्रन सोमज्ञान चकारयत प्रातः सर्वश्रृंगारसार

सरदेसर
वृत्ति
८१

सिंधूरारूढो राज्ञा सज्जो बभूव तत्राष्टादशसहस्रगजा चतुरशीतिलक्षा वाजिनः एकविंशति
सहस्ररथा। ९१ कोटि पत्तयः १६ सहस्रध्वजा मेघाडंबरछत्राणि पंच उगणोत्तरसहस्रश्राकरी
५०० राज्ञाः स्वस्वासनारूढा चेलुः सामंतसचिवादयोपि सशृंगारा श्चस्वर्णेन रगातन्नृत्यादीनि का
र्यते। लोकोऽपि स्वर्द्धिमानः शृंगारा श्चेलुः राज्ञाट्टग्पुरीवारशालीया चक्रे न्योऽन्यं स्वस्वर्णकु
लादिदानं ददानं पुष्पप्रकरशोभीत राजपथे गर्वैः जगदपि तृणं मन्यमान्यं पंचच्छत्रशालीन्रचु
नचुच चालुः दशार्णाद्रि समीपे ययौ ततो यानं ।निसंस्थाप्य तत्र पंचाभिगमपूर्वं प्रभुं प्रदक्षि
णी कृत्वा ॥ थो चेतस्थाने मुपाविशद्राजा। त दाकृष्टो राजा दध्यौ अद्य सर्वर्द्धि ग्रास्त्र मा
यानेमे। तथा न केनापीद्धादिना चक्रिणाव ।नन्दीतो नावी। तदा दशार्णस्य गर्वं
सौधर्मेन्द्रो वधेज्ञात्वा दध्यौ अहो उत्तमोयस्य एवं गर्वेव तेन नत्तघरे यतो लोके गर्वः श्रेष्टो न
कार्यत्ता चरणं विलुप्यति पयोवाहेन तस्तानिव १ अस्याहोस भक्तिरागोयं। वीक्ष्यरजसस्य भूजने। प
रमेतन मानेन कुप्यते नुष्यत्ययतः २ निखिलैर्निर्जरैरेवा श्रकैः सर्वर्द्धिभिः जिना युगपद्यदि पू
ज्यते। न वापि स्यूनः प्राजिताः ३ जिनानामनंतगुणानां। सर्वतः पूजने। केनापि कर्तुं न शक्य
ते। ततः शक्रेण स्वपगर्वो नीवाराय व्योम्नि दिव्यशक्त्या ६४ सहस्रगजादि चक्रे तत्रैकै
कहस्तिनः ५१२ मुखानि मुखेष्टौ दंताः दंते २ अष्टौ वाप्यः वाप्यां २ अष्ट कमलानि कमले ए
कैक कर्णिकाया मिन्द्रप्रवेशाय्यासिंहासनं तत्रेंद्रोऽष्टाग्रमहिषी युत उपविशति कमले २ ल ८१

क्षपत्राणि प्रतिपत्रं द्वात्रिंशद्बद्ध नाटकचिते ३२ बद्धनाटकानि दिव्यैः सर्वैः कार्यते प्रथमेक गजे दं
तसंख्या ४०९६ एकगजे वाप्या ३२७६८ गजे पद्मानि २६२१४४ कर्णिका शक्रोपविशनप्रासा
दयोः संख्या २६२१४४ एकगजे दलानि २६२१४४००० एकगजे द्वात्रिंशद्बद्धनाटिकसंख्या ८३
८८६०८००० अतः परं सर्वगजसंख्या ६४००० सर्वगजमुखानि ३२७६८००० सर्वगज
दंता २६२१४४००० सर्वगजवाप्यसंख्या ५३६८७२०९७१५२००० सर्वगजपद्मानि १६७७७
२१६००० सर्वगजनाटिक यत्रयो संख्या १६७७ ७२१६००००००००० सर्वगजरूपानां संख्या ५३
६८७०९१२०००००००० तदेतावद्रूपवान्। सुधर्मशक्रो देवदुन्दुभिः नादरम्यः श्रीवीर
गुणगानगर्भनाट्यानां विलोकयन्नमः उतीर्य प्रदक्षिणीकृत्य प्रभुं ववंदे स्वयं
स्तां सौधर्मेन्द्र द्विपत्रपस्थि न्नलषात इवासीत्तत ।यदा शक्रो गजारूढः तरीतुमैच्छत्तदा गजोऽग्रि
मोपदौ स्वप्रस्थमुखे नोत्तरयितु पर्वतस्योपरि। नम्रीचकार तदा गजस्याग्रिमोपदौ आर्द्र प
के इव सु विनमग्नौ तदेशो गजाग्र तीर्थं प्रवृत्तं नाम यत्र गजः पदौ नम्रीचक्रे तस्य स्थानस्य गजा
ग्रपद इति तीर्थं लोके प्रसिद्धमजनि तत्पश्चात् दृष्ट्वा स्वरं शक्रं वीक्ष्य दध्यौ अहो रूपमहो ऋ
द्धिरहो स्वेणं च चक्रिण अहो भक्तिरहो शक्तिरस्यापि सर्वमप्यहो १ मद्विभूतिः शक्रविभूत्या।
अणुयते इतो मया मुधैव गर्वः कृतः जिनः सर्वप्रकारैर्न केनापि पूजितः स्यात् शक्रस्यापि सर्वो
त्कृष्टा भक्तिः अतोऽलं राज्यश्रियानया यद्यहमेषुनादीक्षा न जे तदा मया सर्वेषां हारितमेवा

यद्यत्र व्रतं गृह्णामि तदंगोजितएव पर्वध्यायो तपस्तत्रैव धीमान्नृपचरितः मुष्टिमिलौंचमक्त
तस्वयं तादृशराज्यगजाश्वयुवत्यादिराज्यं गजाश्वयुवत्यादिराज्यं मुक्त्वा प्रत्येकपार्श्वे संयमं लेलौ
ऽतौ मुनिजातं वीक्ष्य शक्रोस्तत्तानमशक्र प्राहुश्च दशार्णभद्रमसाधो संयमं आविराजता धन्यस्त्वयेन
कुः शूराप्रतिज्ञा शरातानीजाः १ स्तनः २ प्रणुपेतियतिनवा जिनाधिपसमापवाप्तवः स्वयं प्रवासरि
तमानसः २ क्रमाकर्मक्षयं कृत्वा दशार्णो भद्रो मुक्तिययौ। इतिदशार्णराजर्षिकथा॥ २६॥ अन्न
ध्यानेवितज्ञानः क्षीणकर्मा जिनः कृपणातूलस्त ते केवलज्ञानं प्रसन्नचंद्रसाधुवत् १ पोतन
पुरे राजा सोमचंद्र धारणी प्रीया प्रसन्नचंद्र पुत्रः एकदा राज्ञी राज्ञः शिरसी वेणीवा
लान्वि वृण्वती पलितं दृष्ट्वा राज्ञो हस्ते मुंच त्तज गोचपलितं निजातं निजरा राज्ञापय
ति राजाजगौ हामे पूर्वजा दृष्ट्वैनागतेपिस्त तं राज्ये न्यस्य व्रतं जगृहुः ममत्वाधिकोस
मागतेपि न विराज्यं जातं अहं मध्यम एव यतः नाधमाना जरास्वांते मध्यमामेतिमृद्धे ततः स्व
तामृर्द निधन्यानां मारो इति ज्ञातां पुमः १ लज्जया हं त्वया हंत विषादे वार्द्धिके कियत्व
अरवं कृणधर्माणां श्रुत्काः सापिमलो स्वव ऽमनसिजरसा ऽसिस्त्वता जायते यो वनेपि विद्यास
: मंदधियः पुनरितरे लवति वृद्धवयागेपि। ३॥ इत्याद्युक्त्वैशोणे शरणंमेपि राज्यत्यक्त्वा प्र
सन्नचंद्र बालमपि तदा राज्ये स्थापितवत् वनाय सोमचंद्रो यावच्चेचाल। तावद्धारिणपि पत्नीवा
रितापि तेन राज्ञा समं धात्र्या सार्द्धमचलत। सोमचंद्रो वनेगत्वा तापसव्रतं जग्राह। तस्य च विधा ८२

व्रतश्रीरामीत्तुदायतः उटजा सौधमिगुद्या स्तैलैमाणीक्यदीपिकाः अद्वैवांतपुरंश्रेष्टी प्रातिः पद्मामृ
गाश्रया १ सर्वासज्जनउयोग्या चमूरामदमादय। फलश्च फलदास्मदा निश्रास्यास्वांतराद्य २ कृणः
धुरस्य छंसोवा ध्यानेषु गुणपचेतनं। सोमचंद्रराजर्षे। प्रभत्रज्याराज्यवद्दिनो त्र विशेषकं। धारिण्या
तापसव्रतग्रहणात्प्राग्संपन्नगर्भार्या पुत्रो ऽजनितः प्रसवरोगेण धारणी दिवं ययौ। वल्कलैः प्रा
वृतबाला प्रतिप्रारुतापसः वसंशेश वेपिवल्कलचीरीतास्तितेनवल्कलचीरीतिनामस्व उ
राज्ञादिवंगताप्यदधिज्ञानेनस्वपुत्रबालमवामहिषीरूपकृत्वा स्तन्यमपाययत्मोहेन यतः रा
गीबध्नातिकर्माणि वीतरागो विमुच्यते। जीनं। जिनोपदेशोयं संक्षेपाद्बंधमोक्षयो १ धात्र्यपि
तंपितं बालं पालयति समुनिः सूतरवांकेध तैस्मसदाधन्यैर्वन्याः पोष्यमाण शैशवोत्त
रसेजे कुमारः लोकव्यवहारः लोकव्यवा हारकिमपि मनागनवेत्ति अनेद्यः स्व
सादरं वल्कलचीरिणापि चरंतिकस्तश्चवा कस्यचित्मुखात्सहोदरेण तेनाविनास्वस्त
न्य प्रसन्नचंद्र स्वरूपः ततः केनापि मनुष्येणाक रितोवनात्तस्मात्रआनयामि ततः प्रसन्नच
न्द्रोद्ध्यौ उपायं विना ममपार्श्वे निष्पतीतिमत्वा कूटरचनां चुवेश्यां मुक्त्वा नान्यावेत्ति यतः मायो
मपि निषदशास्त्रदक्षेत्रं निकृतिचारुधी। वशीकरणमस्त्येव वश्यैव मुग्धदेहिनाः १ इत्यादि
ततोराज्ञापणस्त्रीपेटकं कुर्पटकूटकरालभाकार्यावगू मज्ञातास्वेलोकेभ्यवहारखालोव
नेविद्यते सकथमपि नायात्यत्र तथाकर्तव्यं वेश्यपयोक्तं। मद्बुद्धिपश्य तथाकरिष्यते स्माभिः
यथासुखेनात्र सवङ्गाता समेष्यति ततः स्तासिंहकेसरमोदकादिवर्यखाद्ययुता ऋषिवेषधरा
सिरूपा तवनेययु तं जन्मजटिलद्रात्रियव्रतचारिण्या। मायात बिल्वामलकादिफलनारिणवी

द्यवेश्यासन्मुखा समागताः वेश्या दृष्ट्वा एषः तापसकुमारः आगतो इति ध्यायन् वल्कलचीरी
ताताभिवादयामि प्राह के यूयं क्वाश्रमो कया स्थ ता नि रुक्ता। वयं मुनयो वीतरागा पोतनाश्र
माच्चावीक्षित्तुमत्रागता तव सक्तिं किं कर्त्तव्य यतः सपर्ययातिथीनां हि तपोवृद्धिस्तपस्विना व
हिता जायते स्वर्गो। पवर्गश्च सदायिनी १ मुनिः प्राह वनादेतानि फलानि मयानीतानि भवं
गृह्णीध्वं बहूनि भूनरानेष्यामि अहं तानि कुताधीरमद्युत्तवामि। युष्मत्स्थान विश्राणनाव तां
वेश्या प्राहुः अद्य नफलानि कीदृशानि भवंति। तान्निः मिताया मोदिकादि खाद्यानि वयां
णि दर्शितानि तानि खाद्यान्यास्वाद्य वल्कलचीरी बिल्वादि फलेष्व द्विष्टो ऽभूत् ततस्ता म
गस्पर्शमासाद्य मुनिर्जगौ अहो स्तवं तामगौ। इह शमा ईवस्वरवदं कुतो ऽजनि युष्माक ह्र
दये च इदं वेदकोद्धयं रमणीयकुतोऽभूत्। वेश्यया उक्तं। ये पोतनाश्रमे इह रूपाणि फ
लान्यास्वादयंति तेषामीदृशा स्तुकुमाराः जायते वल्कनचीर्याह नममईदृशाः कदान
विष्यति वेश्ययोक्तं अमुचेनत्वक्त्वा पोतने आश्रमे अस्मन्मैत्रं करुयदि तदा सर्वसमीही
तं सनीष्यतीव ततस्तामामंगस्पर्शसितोपलाद्राक्षादि माधूर्यात् अधीकं ज्ञात्वा तस्य वन फल
स्वाद विस्मृतं ततः मुनिनोक्तं तिष्टध्वं यमत्र क्षणं अहं यावत्तापसोपकरणानि संगोप्य आगच्छन्नेत
त्रायामि ततो यावत्तापसोपकरणानि संगोप्य यावद्वेश्या पार्श्वे वल्कलचीरी समायाति इतः सो
मचंद्र राजर्षिमागच्छंतं दृष्ट्वा वेश्याः पलाया दिशोदिशं नष्टाः ततो वल्कलचीरी तत्पृष्ठौ एकं एवृत ८३
दृष्टुं चचाल मंगलारकेवत्तो वने भ्रमन् रथिकं पश्चा काल व्रजंत वत्सं निवीक्ष्याभिवादयामीति
मुनि रथिकं राताऽश मुनिराड्दिष्टः तातोहं पोतन तपोवने रथी प्राह अहमपि तत्र यास्यामि त
त

त्स्तामवानुव्रजन् ततः श्रीयांवीक्ष्य ततो ऽभिवादयामीति जगौ ततस्तौ दंपती दृष्टः अयं तापसाश्रमो त्पन्नः
स्त्रीपुंसयोरपि भेदं नवेत्ति ततो वल्कलचारी मार्गे गच्छन् रथ्यान् तुरगान् प्रत्याह्यमान् वीक्ष्य मुनिर्जगौ एते
मृगाः किं वृथा हन्यंते घातेः। रथ्याह एते तुरगा ईदृशां कर्मैकृतमस्ति तेन कर्मणा इहशी वेदना जायमाने सत्य धु
नारथीतस्य वर्या जवेनैव वशीकृतो मोदकान् तस्मै मुनये ददौ तान् भक्षा खाद्य मुनिर्दध्यौ अज्ञात तानि फलान्यव
सात्रतेमयाग्येन संमुखान्यायातानि रथा मार्गे एकं तस्करं जित्वा तस्य वित्तं लात्वा क्रमात् पोतनाश्रमे गात् मु
निनोक्तं कास्ति पोतनाश्रम रथी जगौ अयं पोतनाश्रम अत्र मुखेन तिष्टः ततो रथी स्वगृहं प्रत्यचल
त् ततः प्रत्यहं प्रतिगृहं गच्छन् मुनिस्त्रपसा योदर्शने तापताभिवादयामीति जल्पन् वेश्या
पाटके गतः तत्रकामपि वेश्यां वीक्ष्य तातानि। वादयामीति जगौ ततो वेश्ययामुग्धः स्वसा
वायं मुनिर्महत्वम्एपमिदं अयं मुनियंदि आत्मीयां गस्पर्शं करोति तदाहं कृतार्था भवामीति।
ध्यात्वा गृहमध्ये नीत्वा स्वांगस्पर्शादि स्नानं चक्रे वेश्यानुकूल्यत्वात्पाद मात्मनि मानयंती तत्कृतन
खकृतादि स्फोतितती वेश्यया स्तकमालसशरीरोयं मुनिरिति कृत्वा तमुभ्या समपासिग्रहणं कारितं।
मुनिर्दध्यौ ईदृशामातिथ्यं कुत्रापि नो दृष्टं तदा तस्याग्रे विवाहतूर्याणि वाद्यांत वल्कलचीरी अत
स्याकस्पर्शपरमसुखमयं मेने इतः शृंर्वेनियुक्ताभ्यां स्वयोस्तेत्पु तस्मिन्नेवागते प्रसन्नचंद्रेत्ययपाश्रे
प्राचुः सकुमारो ऽस्माभिर्लोभात्त्य व्राउरतोनीतो यावत्सोमचंद्रर्षिरागोत् ततो वयं त्रापसत्या नष्टाः सो
पितवन्नतातापिनष्टः ततोऽस्माभिर्न ज्ञायते प्रातः किं करिष्यतेऽतः इति ज्ञायते पोतनाश्रमफलानि दर्शि
तानि संतितेनात्रागमिष्यते च राजाखिन्नो दध्यौ मया वर्ये न कृत तस्य तातस्य वियोगोऽभूत् ममापि न

नरदेसर वृत्ति ८४

ममापि न मिलितः किं क्रियते द्रस्तेदग्धा४ घकोपि नासः ततो सोकातुरो खिलं राज्यकार्यं विसर्ज्य स्वाल्पस्त
स्थो इतः कश्चिद्वेश्यागृहे नवीनं विवाहजायमानं श्रुत्वा राज्ञोग्रे प्राह राजा पिता एव पूर्वं प्रेषिता वेश्या ग्रेहस
स्वभ्रातरेव विवाहजायमानं जज्ञौ ततो राज्ञा वेश्या कारिता आक्रंदे मज्ञाउः कथं त्वया स्वापुत्री दत्ता वेरूपा जगौ
सदनं स्वयमागाय कुमारमुनये मया स्तता युउत्र वेदायि दवदेवज्ञ वार्तया १ तदथम कृतं सर्वं मप
राधं नरेस्वर क्षम्यतां क्रियेतां मम परि प्रसन्नविलोचने ततो राजा तत्र स्वसोदरं प्रियासखं दृष्ट्वा मंत्री स्वरात्र
ति जगौ किं करिष्यते तेन भ्रातानीच कुलोत्पां कन्यांगीकृता मंत्रिणा जगदे नदोषोत्र यतः वीषादप्यमृत
ग्राह्य माम ध्यादपि कांचनं अधमाउत्तमां विद्यां स्त्रीरत्नं   दुःकुलादपि १ स्वपट्टहस्ति समारूढं स्वसहोदरं स्वप्री
य महता महेन स्फुरिदानं ददानो राजा स्वसौधमानि   नाय ततः आवासस्तस्या प्पितः श्रीवेकार्पिता स्व
सोदरेण समं राज्यं स्त्रके तत्रवीइजनादे षसंप्र   दाय प्रदायकान् राज्ञामितैर्दिनैर्दिनैश्चक्रे व्यव
हारं हरुस्याति १ लिपिसंख्यान यादक्षः पद्वाक्यप्र   मार्थचित् सकलाकुशलो जज्ञे प्राज्ञे राज्ये नियो
गत २ अन्यदा कस्मिन्नन्याये कृतेबद्धं रथिनं कुमा   रामो चयामास त्रवोल स्त्रीद शोगौशरस्मना अ
सरस्वती कृदये यदया तस्यावसन् वल्कलचारिणः १ अन्याभिः बह्वीभिः कन्याभिः समराज्ञा सकु
मारपाणिग्रहण कारितः ॥ श्रुव राजपदवी याहितस्य ततस्तस्य स्वरूपस्याव रज्ञो त्मंत श्रीतये स्तूत इतश्च
सोमचंद्रर्षिं कुमारं महृष्टा निजमात्मानम श्रुप्रवाहैरसिंचत् राज्ञा प्रसन्नचंद्रेण वल्कलचीरी स्वबं
धुं ज्ञापना सोमचंद्रर्षिर्नीराकश्चक्रे ततः पारणं चक्रे प्रसन्नचंद्रस्तेन भ्राता समं गोष्ठी कुर्वन्
गतमपि कालं नवेद। अथ द्वादशावर्षांते निर्नुरेकदा अर्धंकाडतीयें पुत्रो जगादं वल्कलचीरी स्व ८४

स्यैव रौशव स्मारं अहं अधर्मोस्ति यतो जातेन मयि माता मृता वार्धक्ये मयायो वनप्राप्ता न्नपिता
पितांतः ततः पितुः पालनं कृणा कथं मोऽहं धिग्गुरुममा कृत्रिमस्नेहं चे अहं निष्ठुरोहं मया प्रात्तः
सौख्यं नेकदापि पितुः स्तु विनाकृता ततोहं मधमोस्ति यतः इक्षु क्षेत्रे वंशजाली कदली विषपादू
पा फले जातविनश्यति दुःपुत्रेण कुलं यथा १ आस्तन्यपानाज्जननीपशूनां। आदारलाभावधि
व विवाधमाना आगेहकर्म वधिमध्यमाना माजीवितातीर्थमिवोत्तमाना २ एवं ध्यात्वा चिरं
वल्कलचीरी पितृमिलनोत्सुकः प्रसन्नचंद्रपार्श्वे जगौ भ्रातरहमुत्कंठापितुः पादनत्यर्थं नगतः
अतः परं मया तातपादनतिं विना भोजनं न। कर्तव्यं तेन मम आदेशं देहि। तत्र गमनाय ततो
नृपा वल्कलचीरीयुतौ मुनेस्सवनं ययौ   वनमध्ये गच्छन् वल्कलचीरी भ्रातुरग्रे इदं
जगौ एते बिल्वेंगुदी मुख्या बहुवपाद॥   पापराः आरोपिताः फलान्येवददते पथि
गच्छति इत्यादि वार्त्ता कुर्वाणौ प्रसन्नचंद्र   पार्श्वे जगौ भ्रातरहमेकस्तापितुः पादनत्स
कुर्वाणाः प्रसन्नचंद्रराजा तातपादांबुजं न   चामुमुदेतरां सोमचंद्रमुनिस्त गौरवयामास
मुकारोपण त्तदा सोमचंद्ररूषेरानंदाश्रु वारिभिः स्तो पुत्रा स्वकृतपातकमलं प्रक्षालयामा
स ततो वल्कलचारी गोपिता नितापसोपुकरणसां माद्दीनि प्रत्यक्ष प्रेक्षितुमभ्यागात् पर्ण
शालोटजातः तापसत्साउ तत्र पात्रां रणि कणिचित् प्रत्यक्ष स्तीतानि इत्यूहापोहं तः इव्वेन्नव
संबंधी सर्वदर्शी जातिस्मृतः मया पूर्वं श्री गुरुपार्श्वे चारित्रं जीनं संबंधी गृहीतं दृष्ट पालितं
परमत्पायुक्तवाद्देव लोके गमनः स्ततः आवा कर्मयोगा राजपुत्रोत्स्वाभ्रान् जिन धर्मप्राप्य

देराजंपगजकर्णचपलंजीवितव्यं अंतरायैरियत्कालं वंचितोस्मिमुधाहं आसन्नमपिश्रामण्यं
नमयाबोधिदं असारोयंरूवोगाधो नानाडुरवप्रदायकः गजाश्वस्त्रीरमास्वरूवं वस्तुसर्ववीन
स्वरं १ इत्यादिअसारसंसारस्वरूपं ध्यादशास्य वनात्मकंध्यायन्रूणादेवक्षीणसेषकर्मावल्क
लचीरीकुमारः केवलज्ञानमापातदादेवैरस्येत्पयतिलिंगंददे। वहितकनककमलेविनिउप सोमचंद्र
प्रसन्नचंद्रयोरितिधर्मोपदेशादसौवल्कलचीरा तथाहि मारहूतऊलाकांतो। रागद्वेषविसौषके
क्रोधारव्यातालवेताल। लोऊविक्रोचनगकूसे १ प्रेताथिविप्रियश्रामेकषायोऽरवीतानलो। मध्याव
रवमदाग्रध्रे मायागोमायुमोषिति २ अंतिमा नमदोस्थले मनोन्नवपिशाचनि जराकूमम
तइजात्यादि। शाकनीकुलस्संकूले ३ संसा रनामनिमुद्य स्मसानेऽत्र महाभवे कथंनिर्व
तिनिश्चिता रमंतेहतजंतव ४ अस्मादत्र रेसर्वज्ञसासनब्रह्मपत्तनं निर्संयंयातिनिर्वा
ण पुरशाश्वतापुरोपमं।५ धर्मेजीनवरःप्रोक्तऊ वींणामानवाःसदाः लभ्यंतेपरमंसौख्यं सर्वक
र्मक्षयाक्षणात् ६ अत्रेतिधर्मसंबोधे महोदयप्रियासदा मुनित्वपावत्सुताता। जैनशासनवा
सनैगा७॥ तदाश्रीवीरजिनःपोतनपुरोद्याने नाम्नामनोरमेसमवासार्षीत् तदासवल्कलची
रीस्वयंबुधःकेवलीनारपिंइयुतः श्रीवीरंनंतुययौ ततोजीनोवग्रुजाकेवलीनंवंकेवल्य
सिज्ञ्वयाममनोषसाधुनामपिनप्रणामःकार्यःततःकेवलीकेवलिसभादगतःसोमचंद्रर्षिःप
रमस्वस्थ्यस्थविरपार्श्वेक्रियाशिक्षितमकः तदाजिनेनधर्मदेसनेतिकृता आयुक्षायुकुलेण।
इत्याकर्णधर्मदेशानांप्रबुधःप्रसन्नचंद्रस्तपोसारसंसारतांविसावयतगृहेस्येत्यबालिकमथ

सस्वौ तदाश्रीवैभारगिरिपार्श्वेसमवासार्षीत्। श्रेणिकराजाजिनंनंतुंचचाल। तंतारश्चायतिध्यान
लीनचीत्तकथा ३४

गजेराज्येनिवेश्यप्रभुपार्श्वेचारीत्रपोतनाधिपोललो वीक्ष्यांभोजिनीपतिनाश्रीजीनान्तरूपर्य
टन् क्रमाद्देसत्त्वधारीजिन्हे जिनमाष्टक्षकाकीपर्वतश्चगगुहादिविषमस्थानेषुकायोत्सर्गकमं
कुर्यन्मीत्तंकरोतिस्म अन्यदाराजगृहास्सन्नवनमार्गेकायोत्सर्गेप्रसन्नचंद्रर्षिःपरमात्मध्यान
पर एकाग्रचीत्तेंवीदसश्रेणीकस्तपोनवातस्यंचप्रसंसांकुर्वन्नग्रतोचालीत्समवसरणेगत्वाजि
नत्रिप्रदक्षिणीकृत्यपथास्थानमुपविष्टकृतांजलिश्रेणीकप्रपच्छ मयामार्गेआगच्छता प्रसन्नचं
द्रराजर्षिध्यानेकाग्रचित्तेवंदितेसयद्यधुनाकालंकरोती तदाक्कगच्छति सप्तमीस्त्वंयांतिारा
जादध्यौ एवंविधसाधोरीदृशीगतिकथमादि ष्टापरमेस्वरेणपुनःस्वामिष्टष्टंसंसाधुम्रियते
अधुनातदाक्कगच्छति प्रत्तराहषष्टीस्त्वमि त्यादिसर्वार्थसधीकथिता तावद्देवडुंडुसी
श्राताश्रपेनप्रष्टंपुनःभगवनदेवडुंडुस १ऊत्रवाद्यते प्रभुणाक्त प्रसन्नचंद्रर्षि
केवलमुत्पन्नंतेनतत्रदेवैःकेवलमहोत्स वंक्रियमाणोस्तिश्रेणीकोजगौ भगवन्
भगवतांकिमतीदसदंगं प्रभुणोक्तं यदक्तमया तत्पूत्पामव मनःपरणामोवीषमोदी
घ्यते जीवानां यदावयासरार्षिर्नतः तदातस्य वदअतश्चलनादौसमुखेनद्वसेवकेनसा
कूर्षिंनत्वाप्रोक्तुंच वधन्यएतच्छुत्वा स्वनपरीणोमोत्तल ततःस्वत्प्रष्टौ वसेवकोदुर्मुरव
आगच्छन् रुषिंवीदयजगौ अहोयपाषंडाव्रतलाचाछिन्नोस्ति अस्यमहत्पापलगवास्तिय
तोमेनपुत्रंबालश्रोराज्यनीवेश्यव्रतग्रहीतं अस्यकिंपुत्रन्नवौष्यती। अधुनाचपेशाद
धिवाहनादिसुपेशात्रुभिरस्यपुरवेष्टितास्ति क्षणमात्रेणास्यपुत्रंद्दवाराज्यग्रहीष्यते इच्छं
मंखोक्तिस्विध्यानाचलितःप्रसन्नचंद्रर्षिःतेसहमनसायुध्दंचकार।यदातदातस्यवयागतिः

DR. BHAU DAJI MEMORIAL
डाक्टर भाऊदाजीइस्मारकसंग्रह

DR. BHAU DAJI
डाक्टर भाऊदाजीइस्मारकसंग्रह

पृष्टः तेनोक्तं मयासप्तमनरकगतिस्तस्य यदा द्वितीयवारं पृष्ठा कृता त्वया तदा तस्य युद्धं अर्व
तः सर्वायुधानां समाप्तिरस्तु सर्वे वैरीणो हता पुनरेकस्थित इति ततस्तु रिपु हंतुं शीर्षे लोहमया
टोप्पगृहीतं हस्तचिक्षेपः ततोमस्तकमुण्डितं ज्ञात्वा दध्यौ मयाकिं मुधा युद्धं कृतं अरे हं यतिस
र्वसंगतात्योऽस्मि यतो यतीनां सर्वत्र शत्रुमित्रे वैरीषु सममेव चित्तं विलोक्यते यतः शत्रुमित्रे
तृणेस्त्रैणो स्वर्णे मृण्मणिमृदि मोक्षे भवेसा विष्मति साधवः समचेतसः १ एवं ध्यायन्स
प्तमादि स्वर्गतिं क्षिपन् सौधर्मादिस्वर्गेति मर्जयन् सो द्वितीय गतियावदा ग
तस्तवद्वितीयवार पृष्टा कृता अधुनातु के । वलज्ञानमपिजातं तस्यैः ततः प्रभुं प्रणम्य
तत्रतप्रसन्नचंद्र केवलीनं नवा गतोगृहे श्रेणीकः ततः चीरकालं सव्यजीवान्प्रबोध्या
युषः क्षये प्रसन्नराजर्षिमुक्तिं ययौ । इतिसूत्र भावमनपरणामइतिजापनेप्र
सन्नचंद्रऋषिकथा २७ सव्यजीवान्ल सद्धर्मा बोधयन्सविको गवान् लभ्यते स्व
र्गसौख्यादि श्रीयशोभद्रसूरिवत् तथाहि श्रीसय्यंभवसूरयश्चतुर्दशपूर्वधारिणो सव्य
जनान् प्रबोधयंते महापीवे ग्रामपुरे २ विहारं चक्रुः पाटलीपुर पत्तनेययुः श्री गुरवः तदा
तत्रविविधैतिः आरूपा पाशातोपदेशपति विशद वेतः समाधायतां । क्वाप्यौत्पतिक सौख्य
धीमतियत श्रधीयमधवः १ अथ रजीयरक्षी चवलानुघणे चरकणं सरीसं पच्चरकं परकं
तां तह विवज्ज एजीवा २ इत्यादिधर्मोपदेशाश्रुत्वा यशोभद्राधीशाः श्रीशय्यंभवसूरिपार्श्वे
संयमं जग्राह । श्रीगुरुपार्श्वे विनयविस्तृतसूत्रोणो विद्याग्रहणं करोति क्रमात्चतुर्दश
पूर्वी जातः श्रीशय्यंभवसूरयो यशोभद्रसूरिपदेस्थापयित्वा वयं विधिनाराधनकृ त्वा

स्वर्गेजग्मुः एकदा श्रीयशोभद्रसूरयो दक्षिणापथे प्रतीष्ठानपुरेययुः भद्रबाहुवराहौ द्विजाभ
र्हिकावसंत अनेकजनधर्मश्रोतु गुरुपार्श्वे गच्छतिगुरुभिः रतिधर्मोपदेशं श्रुतः ॥ कोचक्कवट्टी
रिद्धिं चइउदासत्तणसमाजिलसइ कोविरयणाइमउ परिगिण्हइउवलखण्डाइ १ नेरइयाण वि
दुरवं झिज्जइकालेणकिंउणनराणं तानचिरं अहुतो होइ रवमणमासस्स चियस्स २ जाअज्ज
आगेवन्नाहि निज्जंमाणस्स जंतुणो जाइसंजायएदुरवं गब्भेअठ्ठगुणंतउ ४ इत्यादिधर्मेश्र
त्वा सद भद्रबाहु प्राप्त वैराग्योगृहे गन्ता मंत्रय । तिस्मृतौ जन्मकष्टं दृष्टानीयते भोगसुखं सर्व
मानित्यं विद्युत इव सरीरकं सरकस्तु रापा । न्नतिन्यपि दृष्यत्पवपाथोद । पयास्वपरस्त
रिव १ घनापायः कायः प्रकृतिचपला । ला: श्रीरपिचलानेत्ररोगा भोगाकुलपद
हंशा: सर्पस्यदंशाः गृहवासः पासः प्रणा । युवमुरवस्त्वैर्यविमुरवमसारः संसारः तदी
हंनिपुणजाग्रतजनाः १ एवंविमृश्यपक्षेत । ततो माउत्पृष्ट्वा श्रीयशोभद्रपार्श्वे दीक्षां जग्र
हतुः क्रमाद्वौ चतुर्दशपूर्वधारणौ जातौ [illegible] स्य सूरिपदं श्रीलित
तयोपदेश्याप्य श्रीयशोभद्रसूरिस्वर्गेजग्मुः श्रीयशोभद्रसूरिकथा २८ बालोपिकोपि
वैराग्यात्साग्रही चाधर्ममादरात् जंबुकुमारवत् मुक्तिं सातन्नाजोभवताहि १ तथाहि मगध
देसेस्तु मिथिलालक्षणे स्तग्रामइतिविश्रितो भ्रातरौ तत्रराष्ट्रकूटात्सिधस्य कोटुंबिकरेवतीना
म्नापत्नजात एतयोः क्रमाद्भवदत्त भावदेवा कौस्तुता बस्तता क्रमाद्वर्द्धमानौ । धर्मकर्मपरौजातौ

चतो अन्यदा सुस्थितसूरिपार्श्वे वैराग्यवासितो भवदत्तो जगृहे व्रतं अनुसरि पदं द्वंद्व शास्त्राणि पठन् गी
तार्थी भूयान्यदा भवदत्त यतिः कृतांजलिः जगौ सांसारिकं वदाम्य तेषां स्वभ्रातो आदेशं देहि गुरो
रादेशं प्रमाण स्वग्रामे गतो भवदत्तः इतो नागिलायाः पाणिग्रहणं कुर्वाणेन भवदत्तो नोपलक्षितो स
तो गुरुपार्श्वे गतो हसितो भवदत्तः साधुभिः स्वास्फूर्ति स्फोरयन्वा लाट प्रबोधनार्थं गतः तत्र बंधुर्नोप
लक्षितो पि न मया मोदीक्षाग्राहितो भ्राते तिप्रतिज्ञां कृत्वा भवदेव देववदापयत्तु चलितो
गतस्तत्र यावत्तया वत्तया नागिलाया मंडनमहो त्सवे जायमाने इह मंडिता नागिलामतत् तावत्त
गतो भवदत्तोभ्यांतरमागतः प्रत्यक्षायसवं देवोनुनामसत्त्वा सूक्ष्मत्पानेन भ्राता भवदे
वेन प्रतिलाभितः ततो भवदत्तो व्रजन् भ वकं यतीनूमी साधं मा कार्यं प्रस्थित प्राह भ्र
न्या सिवयस्य साधो वीर्दृशा सक्तिरीत्या ·दिवाश्री तत्प्रीणयत्वा तस्य हस्ते घृतस्य तत्पात्रं
ददौ अपरस्वजनसर्वविसृज्य भवदत्तो भवदेवेन समं बाल्यक्रीडादिवार्ता कुर्वाणो गु
रुपार्श्वे जगाम गुरुं नत्वा भवदत्त प्राह नवयं मया भ्राता नवत्यार्श्वेमानितो दीक्षां
प्रदीयतां तेन दीक्षां भवदेवश्राह्य ततो दाक्षिण्येन भवदेवेन भ्रातरोधतो दीक्षां गृहीता ए
कैन मुनिना भ्राता च समं गुरुं नवान्यत्र भवदत्तो गतः भावव तेसासयमं पालयन् नागि
लीकरणीति चद्दस्ती भवदेवः संस्मार कालेन भवदत्तस्तपस्वी त्रस्त द्वारस्वर्गं ययौ भावदेवस्वर्ग
गतेऽनेकशः नागिलास्मरन् निशि निसिस्मार भवदेवो यतः रागीव प्रातीकर्मणि नारीलक्ष्मी
विमोहितः नारी गोलन्यतेस्वर्गे मानवो मलमानसः १ उक्तो स्त कोयदाव्यूढा गोलीयामद्दो ८९

यामया दोविश्रावद्दी आऊद्दुजो अच्छो सोविलग्गइ २ अथ चलन् भवदेवः स्वग्रामसीम निक
चित्र प्रासादे गत्वास्थितः तदा तत्रैकया वृद्धया स्त्रश्राविकाया साकमेका स्त्री समायाता सैव
नागिला नाम्नी तत्राष्टछद्भवदेवस्तस्याः पार्श्वे नागीला कथं तिष्ठतीति प्रतितो नागिलया भ
वदेवमुद्वा प्रोक्तं त्वं नागिलापतिरसि कं भवदेवोऽवग् ओमं तस्याः पतिरस्ति परं भ्राताभ्व
सभ्रतः ब्रह्मनागुरुपार्श्वे दीक्षितो हमनो विना मया नागिला स्मरता नैव व्रतं पालितं १ व
र्षाणि सा विद्यते नवा एवं भवदेवेनोक्ते कस्मादिवयोगान्नागिला संख्याः पुत्रस्तत्राग
तो वस्सप्राग्मिक्षितः साधोष्ट एवति प्रगटमे वमातुरग्रे प्राहेति मातरहमासन्न ग्रामे
तो जनार्थं निमंत्रितोस्मि दक्षिणार्थं च गमिष्यामि वेलाऽजन कुमि लेगेरु मेहि वे अद्द
हर्वे सुक्त दुग्धपास्यामि एवं कृत्वा भ वदेवो द्द सन्नवादीत् एवं कथंचमित
मन्नजुगुप्सितं बालकोयं भक्षयिष्यति तत तो वग् नागिला हमेव त्वसिप्रियास्मि त्वया
हर्षवा ताधुना कथं सोङ्कुयत सेको हाम्रगे दक्षि णात्प का दामितो ज्ञानसो दरी अंगीकुरु ते न
तड: खंडशादिस्तवे १ मूढा ज्ञायत वा मूढा मि वमामागतः स्मरन् जराजर्जरितापरूप
संसारस्यकसारता २ अतो वश्च देवस्तनामलनी करण क्षमे देहे जरापराधीने दुरंत व्यक्ति
जंतवः ३ यकृच्छकृन्मलश्लेष्म मज्जास्थिपरिपूरिता स्नायुस्यूता बहिरम्या स्त्रियश्चर्मभस्त्र
सेविका ४ अत्राशुचिता सावना एवं विधादीक्षा संसारार्णवपतज्जंतुन् धरणे यानपात्र
समा मुक्का कवंउगति दायका नारी मंगीकरिष्यसि मयानुयावज्जीवं शीलव्रतं गुरुपार्श्वे ग

हीतमस्ति यतः स्त्रीणां शीलमेवाभरणं शीलं नाम नराणां कुलोन्नतिकरं शीलं परमभूषणं शील
च्च प्रतियाति चिंतमनर्घ्यं शीलं सुगत्यावहं शीलं दुर्गतिनाशनं च विपुलं शीलं यशःपावनं।
शीलं नीचतिदेत्कर्व परमं शीलं तु कल्पद्रुमं १ ततो व्याघुट्या धुनैव गुरुपार्श्वे गत्वा ब्रह्मचारि
त्रं मनसापालय इति प्रबोधितः श्रीनागिला गेहिनी गिरा साधुसाध्विति नारी च भवदेव स्तव
न्नस्तुत १ क्षमयित्वा स्वमपराधं भवदेव गुरुपार्श्वे गत्वा स्वदुश्चिंतितं सम्यगालोच्य पुनश्चारि
त्रं प्रतिपाल्य चिरं सौधर्मे सुरोऽभूत् महाविदेहे पुष्कलावती विजये पुंडरीकिण्यां पुरी वज्रद
त्तस्य चक्रिणो यशोधराया पत्न्या उदरे भव दत्त जीव स्वर्गाच्च्युतो वततार पुत्रो जातः
सागरदत्ताख्येति नामा जनितस्य वर्द्धमानत्वे मा पित्रा सत्तसप्तभूमिधवलगृहोपरि
स्वां जलदं सर्वदिग्व्यापिनं गर्जितविद्युतं। लीनं दृष्ट्वा क्षणेऽधूते न वातेनापसारितं
प्रेक्ष्य समस्तत्त्वा वेषु पुरीभावं व्यचारयत् च। त्र काय शरीराणामर्थतायधनित्यत्व कदली
सारतुल्येषु का कथा मेघजंतुषु १ इत्यादि अहो अनित्यमिदं जगदिति चिंतयन् प्रतिबुद्धः साग
रदत्तः संयमं गुरुपार्श्वे जग्राह सावतः इतः तत्रैव वीतशोका याः पुर्याः पद्मरथ नृपप
त्नी वनमालाया भवदेवादिवश्च्युत्वा शिवकुमार नामा पुत्रो भूत् वर्द्धमानः प्रौढां कुमारी स्त्र
कुमारीगण परिणापितः शिवकुमार अन्यदा स्वानि महेलानिःसहसदनस्योपरिस्थितिः
शिवः कामसमृद्धस्य मार्ग वा हन्ना सद्मनि मुनिसागरमाततिदं व्यलोकयत् यदाकदाकस्मा
सुरैः पुष्पवृष्टिः कृता तत्र मुनिसपरिवीक्ष्य शिवकुमारो हृष्टो भवत् अथ तस्य स्थानगतस्य

कृतपारणस्य मुनेः पार्श्वे धर्मश्रोत्रं शिवकुमारो गात् तदा कथामध्ये शिवकुमारस्य वैकथान्यवे
दयन्मुनिः ततः शिवकुमारो वैराग्यपरगश्चर्णमनायातिनत्वा गृहे स्येत्यपितरौ जतं याच तेसमपित
स्या मुक्तं यदि वेदीक्षां गृहीष्यसि तदा वयो मनुष्यसिं सर्वे प्राप्त्यते न च व्रूकि करुणापरेय मातापि
तृपितृ ह्याह्लयोपि निसृजतिश्च न तत्र वाय्य स्नवक्षिरुक्ते तच्च तत्परमनंतेषु भवेषु भ्रमी घो जीवानामन
ताः संबंधा जाताः सतितेन मम च बंसहस्रशो जनितो सि च या बहूसहस्रशः यतः मातापितृसह
स्राणि पुत्रदारशतानि च भिद्यासंतानि कः केषां पीतावातस्य योनवत्र १ पितापाह तवैवं चु
क्तं न युज्यते वमेक्षारोसि भ्रावयो इत्यादिनापर्यंत सापिता शिवकुमारः स्वाकृतेनोजना सि
गृहपरषष्टतपःपरेतस्तस्थौ गृहे दृढधर्मेण। श्राद्धन समं धर्मकर्मकुर्वन् द्वादशवर्षपर्यंते
कृताऽनशनस्वायुषः क्षये निर्वृढसावचाः रित्र शिवकुमारो ब्रह्मलोके विद्युन्माली
देवोभूत् इतः श्रीवीरजिनेद्रराजगृहे समव सृते वंदितु विद्युन्माली सुरः समागात् सर्वे
श्रुपदेशु अतीव सासुरकांतिदेव विद्युन्मालीन मालोक्य विस्मितः श्रेणिकः नृपः प्रभुं प्रणम्य
पप्रच्छ अनेन देवेन किं पूर्वभवे कृतं येनेदृग्रूपवानभूत् प्रभुणा पूर्वभवसंबंधी स्वरूपं प्रो
क्तं पुनः पृष्टं श्रेणिकेन दिव श्च्युतस्या स्य का गतिर्भविष्यति प्रभुराह अतः सप्तमदिनेऽत्रैव
पुरे ऋषभदत्तश्रेष्ठीपुत्रो जम्बू नामा रोभविष्यति केवलज्ञानी भूत्वा मुक्तिगमिष्यति ततः परं कोपिके
वली न भविष्यति ततो विद्युन्मालीनः सुरस्य च तस्य कांता प्रभु प्रणम्य पप्रच्छ रस्माकं काग

नरदेसरद
ति
८९

तिस्तविष्पति श्रसूत्राह युयम पाश्रे ष्टीनीहत्री स्तु वास्पयोषि तो स विष्पच एतत् श्रावी
राजनोक्के श्क वा नदावी छ न्व मालि तत्प्रीया श्वत्रन्नोः पुरो नृत्पव्यधुः ततोवीद्धून्मा
लासप्रियो रूष्टः प्रज्नेन वास्वयं भिगात् इतोऽन्पेद्धकवे न्नारगिरो समायातं सूधर्मे स्वां मीनं
नउगतोस्तु दृषस्तघ्रिया वारव्याते। जंबुद्धृदू विचारं कथ्यमानं गणन्नृता श्क चाधारणी
श्रपच्छ सगवन्नम मद्दत्रो स विष्पति नवा सहु मजिगोम हास तंसाधूना सावद्यनुपदेसं
वक्तुन युज्यते तथापि मह त्सुल्प लान्नवी। । द्यनिरवाद्य प्रोच्यते साधुलिः तेनाष्टा
तर रात्त माचाम्ला निऊ रू तेन ते जंबुस्वा। । नसूचित पुत्रो स विष्पति इत्फ क्क
श्कत्वा धारणी ऊ द्दावततार्सि क मात् धारणी । पुत्र प्रसूतः जंबुस्व म्नावलो कनाम्ना
द्वपितस्यां जंबुकुमार इति नाम दत्त इतः समु द्रस्य पद्मावती समुद्रश्रियं सूता समुद्र
दत्तस्य श्रेष्टिनोः कमलमाला पत्न्या पद्मश्रियं पुत्री सागरदत्तसेष्टी पत्नी विजयश्री पद्मसेना
कां सूता ऊबेरदत्तस्य जयश्री प्रीया कनकसेनाकां सूता एताश्च तस्त्रापि दिवश्च्कता विद्यु
नमाली सूरवद्धन्ना श्रवतीर्णाः ऊबेरसेनस्य कमलानन्न सेनाकां सूता श्रमणदत्त श्रेष्टी
पत्नी सूषेणा कनकश्री यक्षत्री द्व वसूषेण प्रीयावीरमती प्रीया कमलवती सूतां सूर्षु वे७
वसूपाली तजे युम्नेना जयश्री यं सूता मस्सूतूप श्रष्टावपि अमरकन्पा जंबुकुमारोपि सूधु
र्मे वंदना थयये धर्मोपदेशं दद्दा नवेऋवासीव द्धसां सुतरः सूतरा मभौ पवनोदवनोत्रा श्रीं

x २ ...
८९

मैथा नौमिद्दिदौकांन सापुर्गर्ले तिनौरवतू नष्टे चंदलांलदमी पंडुति वि ति विश्रमा ॥१॥ तत्राद्युषमाचल
दमान्वि दपुमांवा स्थिरा मना॥ चिरस्थिरतरं तनुयशा द्या विवेकिना ॥२॥ तचोपा श्रय त्तिष्ठज्य पुस्तकान्तांछिका
दिलिः मांहा नसा निनांत च नूं ज्ञान मारचय्य ऊहा॥४॥ संघदा सत्यं जिनहा॥ विश्रमयाश्रार्चना दिलिः धृतो धना
वयंस्वती धर्मम भ्यगू सम क्त्मजयेतू॥५॥ सक्याचारित्र पाचेषु तथावश्यक कर्मभिः तपो लिरपिचारित्रं यद्दा मं
धीयेतू॥६॥ कालेपात्रा दित्तिज्ञी नमश्रां कांधेश्रुदृशा नं मूलोत्तरगुणोः शुद्धिः श्वारित्रं सजरत्तयतिः॥७॥ इति
रत्नत्रयाश्चेते हत मोदता मानवैः॥ चिराऊ दृष्ट्रे :सद्यो पियतिलि शास्वतं पदं॥८॥ येन समाहृय
यस्ताः॥ प्रमादस्यवशां वदाः॥ श्रशार णेपतं वा रण्ये भ्रमितव्यं सदा पितिः॥९॥ इत्यादि धामीय
दिशा माकर्ण्य संयमं जिघृक्षुरलूत ततो गुरूत्तिमा। ता पित्रोरनुज्ञां विना श्रदायमाने संयमे स्वयं ज्ञा ल
वत जिघृक्षर्जंबूस्वयं द्देश्रागछन्तू मार्गे विरर्त्तिराजट्ट द्दावविदित मति पुरवपुरस्थे राज पुरुषै दुकलिकायं
विः धस्तरात् मार्चमानानूं दाह्यंस्त स्मिनू विघ्नमदागात्य पाश्चात् ऊरु पार्श्वगवा शी लवत्तं त्वा द्वास्वदृष्टे समा
गत ततो मातापित्रोरोप्राह। तो मातः श्रनुज्ञामह्यं ददतं। श्रहं दीक्षांगृहीष्यामि। मातापितारा वूचतुः एक
ष्वमिदा क्योः पुत्रोसि। वो विना वां मरा धारा कथं तविर्ष्वव। एक शो मनोरापा धृच वधूपरिणीय ना सं धनश्च
णी यन्नो ऽस्वेन श्वरणीय स्त्वया॥ ततः पित्रवचोनुरोध तौ व गजंबुः श्रद्वं युज्योर्वचनानुरोधनतु कन्या विवाहन।

पित्रो नाश्राग्रहथकी उल्लारावचनथकी परणीस

x समाप्तx
ज्ञानव्रततपोतजौरे
पाषाण
x प्रतिx

कन्यानाबापप्रतिजणावुं॥२ पतीरक्षायतोथाय कन्यानइप्रतिबोधनहीतोममघरवासहोइ॥१

तरहेसरबाज

गीकरिष्यामि। यदिताः प्रतिबोधयिष्येहं तदा दीक्षां ग्रहीतव्या नोचेज्जिहवासोस्तवत्तमम। ततोज्ञापितं जंबूस्वा मिनेतहकन्यापित्रादिपार्श्वे। अहं दीक्षां ग्रहीष्यामि। तत्तस्तैः श्रेष्ठिभिः स्वस्वपुत्रीणामयंतः प्राक्तं जंबुकुमारो विवाहानंतरं तवंतीः प्रतिबोध्य दीक्षां ग्रहीष्यति। ततः कन्यास्ताः जंबूपार्श्वस्थेत्यूचुः अस्माभिस्त्वमेववरितो सि। यदि अस्मिन् भवे त्वमस्माकं पतिर्न भविष्यसि तदा भवनोचेत्संयमो भवत्वाय दि वयं त्वांकथा श्लिःसंसारमग्नं करिष्यामि तदा त्वमेव पतिरस्माकं नो चेत् त्वया सह सं यमो ग्रहीतव्य एव। ततः स जंबू लग्नदिने गजाधिरूढः शीर्षसिद्धतातपवारणः प्रकीर्णप्रकरवीज्यमानो तत्पार्श्वस्थाअष्टावपिश्वसुरगृहेषु परिणीय महो त्सवेनश्वसुरदत्तं नवनवतिस्वर्णकोटियुतः स्व मंदिरमाजगाम। रात्रौ यह निअष्टस्त्रिभिः प्रियाभिः सह जंबूकुमारस्ताः प्रबोधयितुं संध्यायांसप्तमस्त मोस्थितः। इतश्च विध्यागिरौ जयपुराधिपतेस्तस्य जीयानुप्रभवं पुत्रो सूनुलघिष्टसुप्रभवः अन्येद्युः पित्रा लघवे सुत्राय राज्यं दत्ते। ततः प्रभवो रुष्टः पल्ल्यांगत्वा पंचशती चौरयुतस्थो रिकां करोतिस्म। अवस्वापिनीतालोद्घाटिन्यौ द्वे विद्ये प्रभवस्यासतां जंबूकुमारप रिणयनादिसंबंधमाकर्ण्य तत्समृद्धिलुंटनाय निशि प्रभवो राजगृहपुरे कृष्णतादृ तस्य गेहे प्रविष्टो तालोद्घा टिन्या विद्यया तालकानुद्घाट्यानुमः। अवस्वापिन्या विद्यया जनानां निद्रां ददानः क्रमात्प्रभवः पंचशती चौ रियुतस्तद्गृहं लुंटनजंबूकुमारपार्श्वगतां स्तदा जंबूक्यासिर्नाकनाः सदा तरणतारिणीः प्रबोधयंतं प्रभवो

४०

५७

अलेतेहेबले

॥ आ कुलनइकथ तुकहवेकरीहैतन इसमकापीहन हीते दृष्यालेजा

कृत्पगारवसी

पृदहवहप्रभवजन चापुक्लीबोसुगलमाहा नाम

वीक्ष्यो दध्याविमेनीनिद्रांगुमाच। जंबूकुमारं विनासर्वे सौचध्नंतो निद्रासमायाता। ततः सर्वचौरयुतः आत्तर णानिष्टकानं स्थिरलिखित इव स्तंभितो ष्टत्नु प्रभवः। ततः खिन्नः प्रभवो वगू तो जंबूकुमारं वमात्मीयांस्तंभि नी विद्यां मह्यं देहि। मदीये ते तालोद्घाटिन्यस्वापिन्यौ विद्ये गृहाण। जंबूः प्राह हं विद्याभ्यां किं करोमि। अष्टाव पिकन्याः प्रतिबोध्य एतावतीर्लक्ष्मीर्मुक्त्वाहं प्रातर्दीक्षां ग्रहीष्यामि। प्रभवः प्राह। किमेवं विधलागानू श्रात्रस्त्व जस्य। जंबूः प्राह मधुबिंदुरिव भोगसुखं तृणंविद्य ततः प्रभवः प्राह। तो तर्हि जंबूकुमारको मधुबिंदुरुच्यते कं जंबूरुवाच। कश्चिद्दरिद्रो तीमालिधं सार्थग्रामनम में स्मर्थे विदेशं प्रत्यचलत्। मार्गे चौरैर्लुंटितसार्थेस दारिद्रो नष्टं अग्रेगच्छन्नूगजमापतंतमालोक्य त य त्रो तः इतस्ततो नश्यतिस्म। गजं दृष्ट्वा गच्छंतमालो क्य कूपं पामदान्। कूपमध्ये पतन्नुद्धरिदः कूपे। कं वस्त्र वटशाखो कूपमध्यगतामवलंब्यांतरतस्थौ कूपतले प्रसारितमुखमजगरं चतुर्दिक्षु नागभुजंगसर्पयुक्तं उच्चयं वटपादं च श्वेतकृष्णमूषका भ्यामुत्कीर्यमाणं स्व दृष्टं मधुमक्षिकाले वि लक्षीकृतं च सिंधुरेण वटद्रुं चाल्यमानं हस्तिनो मुखक सर्पा अजगरध्वीक्षणात् दुःखं जानाति। तावन्मधुबिंदु मुखे पतितमास्वाद्य सुखमन्यते। यत। विषयगुणाः को दुरूं कारा निवृत्यावर्तितं नसत्त्वकृषं प्रभातिमज्ञाकामवह्नि। न्यूतातं तवनमातंगाः॥१॥ ददति तावदमी विषयाः सुखं स्फुरति यावदियं हृदि मूढता। मनसितत्व विदां तु विचारकां क्व विषयाः क्व सुखं क्व परिग्रहः इति। कोपि विद्याधरो व्याम्नि व्रजन् तं तथा विधकष्टपतितमालोक्य

तत्र नो विचारकरेछइ॥ ५॥ हृदयनइविषयसुखतादजालगइमूढतापणु॥

उत्तलइश्रीभरण लेइ॥

४०

॥ अजगरमुखपसारी रहीछइ॥

दसनीवडवंधेथीरवामा णवालाग

५॥

॥ वडवाईकापेछइ॥

नरदेसरवाड १०१

करुणायां वणिग्। सोऽमहानुत्तागास्मिन् महास्ने विलग्य बहिरागच्छत्। ततः सडस्त्रोवण्टक्षणमकं तिष्ठायं मधुबिंदुरती
वमधुरः पतन्नस्ति सुखमदीयाविरेप्राप्स्यमानो पि मधुबिंदुर्लोलनवकुडुरकं सुखमयं मन्यमानो न निस्ससार।
तावत् विद्याधरः स्वस्थानं आकारयतः। दरिद्रस्तोतोती वडुःखात् तद्वंइत्यादि। प्राहरका जंबुः प्रत्त्वं प्रतिप्राह। ह [illegible] स्वं एवमहं
प्रती मस्मिल्लसारे संसारे सुखेनिनात्मास्मि। अस्याः कथायाउपनयः। यो दारिद्रः सुमानुषस संसारी जीवः। अ [illegible] ये सवो विक दरिद्रपुरुषतेसं सारी जीवः सर्पतेकषाया
टाटवीतुल्यः। यो गजः समल्यकाः। यः कूपः समम्यजन्म यो जगरः सनरकः। अहायोये तेकषायाः। यो वटपादः।
आयुर्भ तदायुः। यो मूषकौ तौ सितासितपक्षौ। यो मक्षिका स्ता व्याधयः। मधुबिंदुविषयिकं सुखं। गुरुर्विद्याधरः। यथ दरिद्रविमा
दसारसंसारात्तिस्सरति समुद्रिकगामी तवति। अ ने १ नरकादिदुःखलागी तवति। दुस्त्वपुरुषवत्। ततः
प्रसदोवणिक्। समुद्रहाजननीप्रिष्टंपत्नी वंधुंजनानमूनू॥ त्य काकथेवृत्तं जंबूकुमारा सामीकथिष्यामि। जंबूकुमारो
वणिक्। संसारासारतायामकं कथानकं श्रूयतां तथाहि। मथुरायां कुबेरसेना गणिका केनचित् पुरुषेण तेगा
नुतुंजानाप्रत्रपुत्रीरूपं युगलमसूत। एकदाशादिनांतं कृहिन्योकं। आत्मीयपष्टदेअपत्यानि नपालयंते। तेनै १०८
तत्पुत्रपुत्रीरूपंयुग्मंतयजंत्रमवकूहिन्योक्तं। कुबेरदत्तः कुबेरदत्ताइतिनामदत्तं कितमुद्राद्वयं परिक्षिप्य कुगंधस्य ८१
प्रत्ययिता तोत्वत्रीपत्रीपेटायां न्यस्य युमुनाजले प्रवाहयामास। अथ सा पेटीगच्छंती सूर्यपुरवास्तव्येन त्यांयदी
त्ता। ततएकेनपुत्रीदृष्टिता द्वितीयस्तेनपुत्रोदृष्टोतौ। अंगुष्टलीयकनामतः कुबेरदत्तः कुबेरदत्ताइतिनामजातं

तथा [illegible] यताव्याभिरूपा त्यांपिमृश्य मिथस्यावेवाहरिणामिनौ। ततः परिणय नादंतं रांदवसंडेभिम्प्रावरकन्योरम
माणपणीकृतमुद्रादर्शनात् कुबेरदत्तया प्रत्या हमिथो भ्रातृतामिनी तावः प्रकृतेन कितः नया कुबेरदत्तस्य पिज्ञापि
×त× तोया तातावतारूणीकृत्पगृ प्रोजनती जननीके। प्रोच्य युमुनायां पेटामध्यस्त्रोयुवात्पोलब्धौ। ततः कुबेरदत्ता
विरक्ता व्रतं जग्राह। कुबेरदत्तस्तुस्वीरकृत्यायणकं युतामथुरायां व्यवसायार्थं ययौ। कुबेरसेनायां पत्नी कृतायां
मानवविषयवरोग लाभु कुबेरदत्तः सुतमजनयत्। कुबेरदत्तापि गोपितमु द्रिका प्रिकृमादन्येद्युर्जातावधिज्ञाना गुरुणीमापृच्छ्य
कुबेरसेनाप्रतिबोधाय कुबेरसेनागृहासन्नोप १ श्रायतस्थौ। तयोः मातृसहोदरप्रतिबोधायपालन
बालकप्रतिबोल्ला वतीकः कस्त्वं बालकमित्यालला प। कुबेरदत्तो अ ता सिंरत्यादि विरुद्धंयत्तिनी वचो निशम्य कुबेर
दत्तो त्येत्याप्रच्छ किं वृथे दं विरुद्धवचः प्रोच्यते ततस्तयासनामा। कितामुद्राख्यं दर्शितं प्रोक्तं चीवे
यं वेश्या माता। अहं च भगिनी तेन मयाष्टादशनात्र कसंबंधीस्य तनोः प्रोचुः। ततः स्वमात्मानं निंदान ल्लज्ञि
११ तः स्वचरित्रेण कुबेरदत्तो विनंसम महेन्याम सुप्रागुरुपार्श्वे व्रतं जग्राह। ततस्ती व्रतपालनाकं कुबेरदत्त आयुरंतेत्रि
दिवंधामं जगाम। कुबेरसेनापि स्वकृष्यहितचित्ते चिंतयंती तववासविरक्ता स्वकुलोचितं धर्मं तया श्राद्धकथं
मंप्रतिपाल्य स्वर्गं गता। जंबूस्वामि प्रोक्तं। मिच्छे कथं कथितां श्रुत्वा प्रभवः प्राह। प्रत्येवः कृतो पुत्रस्य तस्य तगत
र्नविष्यति। अपुत्रस्य दृष्टंनास्ति। स्वार्गो मेवचनेवचा। तस्मात्पुत्रमुखंदृष्टा। स्वर्गं गच्छंतिमानवाः॥१॥ जंबूकुमा

पटदेसरना· ९२

खादः॥ अनेकैर्मदस्थानि। कुमारब्रह्मचारिणो। स्वर्गंगिता। निराजेंद्र अरुच्वा कुलसंततिं॥ २७ वचसत्यपिके चिद्धुरी
तिं गच्छेति॥ तथाहि॥ ताम्रलिप्ती नाम पुरी स्वर्यपुरी सोदरास्ति। तत्र महेश्वरदत्तो स्यो भूत्। स्नानहोमपिंडतर्पणा
दिक कृते। ऽस्थारिणी नागिलेत्यपि तिधापत्नी तस्याऽभूत्। अन्येद्युः स श्रेष्ठी महिषं हत्वा जनक श्राद्ध पर्वणि सत्पुत्रो
मांसं तोऽकुमुपविष्टः तस्तत्रागतः साधुः श्रेष्ठीनं मांसं तच्छयंतं वीक्ष्य पश्चाद्दललितं श्लोकं पठन्निः ससार उक्ता॥
तिस्वं पितुर्मांसैः। मत्तमुस्संगसंगिनं। विधत्तेच पितुः श्राद्धमहो मोहस्य विस्मितं॥ ३॥ महेश्वरो विस्मितस्तु धाय
मुनि पार्श्वं स्येत्य प्राह। तो साधो त्वया किमसमंजसं मुक्तं। ततस्तेन साधुना स्वबंधं प्रष्टो मुनिरुवाच। ना
गिलायां तपयति शाह्वचाद्यं ति। स एव महत्वाना गिलायाऽ दरेत्वपन्नः स्नवायं सुतो जातः यस्त्वपि
तां समुद्रोस्त तसएव महिषो जनि। त्वयाहंतस्यैव पितुः श्राद्धे आनीयतः। तस्य मांसं त्वदयते त्वया॥ या
शुनी मांसं त्वत्त्वयंती न कुटेन हता रोति। सा तव माता। अंबंद्य। अतस्तद्वोधाय मयाश्लोक द्वयं पठेति। श्रेष्ठी प्रा
हायत्वया प्रोक्तं। तत्र कः प्रत्ययः। ततः मुनिराचैष्टा। अंतर्गृहं शुनी नीतां जाता जातिस्मृतिः सती। रत्नजातं तं देषां तं
निखातं दर्शयिष्यति॥ २ इत्यादिश्च मुनिर्याता। तथाकृते। शुनीना शुन्या निधानं दर्शितं। ततो महेश्वरदत्तः पिंडदा
नसमनर्थकं मत्वा साधूक्तं जिनधर्मं प्रपेदे। अवेत कथानकं प्रभवः प्रबुद्धः पंचशत चौरयुतो। विराग्यवासितचित्तो जनि
ततस्तदानीं समुद्र श्रीजंबूकुमारं प्रति प्राह॥ चेनाय पातकोत। वत्स त्वं बककार्षुक इवत्वं मे भोगास्त्यजन्नपि॥

बककार्षुकनीपरिपठद्भूतपत्तेहनऋयुनिसघाम

किमनीपजेकुट

सर्व

आत्राय राजनं मारयः॥ तथाहि॥ पुरासुसीमा हृया। भं बकनामा कृषीवलो भूत्। वर्षाकाले न्यदा कंगुको द्रवच्
णक चवरहिका चपलमुद्गादी निधान्या निक्षेत्रेषूप्तुं॥ कार्यविज्ञानमात्मत्वाक पुच्छी शाहगतः कृषीवलः तदा पुच्यापु
डकादीनि पितालात्वा जितो चरू। एतत्पुराद्वयः कथं निष्पद्यतां। ततः पुच्या दिस्वजनैः रूपरक्षनना द्विगाधूमे हाराप्य
दिध्यत्वा तः प्रोक्ताः ततो गोधूमबीजमादाय पश्चात् स्वयाटुवरितमाग त्य प्रागुप्तानिसस्यान्युत्पाटिप्रियंद्वत्वम्नः कृषीवल
: स्वजनैरुक्तमिदं कथंनिः अन्नं समस्य मुत्पाटयसि बकोवगू। पूर्यमीनं कृरुषत्रि श्रद्धिचे गोधूमा दत्यानि पत्स्यंति। तेषां मं
धुराहाराणां तो जनं करिष्यति। चपलादि खादं मुदाराणि हृक्षिता निचपलादिस्तिः श्रुत्वैतत्तः स्वजनैरुक्तं। ए
वं समस्यं नोत्पाद्यते। इत्यादि॥ दार्यमाणोबक: सर्वाणि प्रागुप्तानि चणकादिधान्यानि। उत्पाद्य श्कथं
रवनितुं प्रवृत्तः। कृपेती दाधःखनित्ते पिजलमना ग्रानिः संसारं आनीतं बीजमपि शुष्का चपला दिस्यो गोधूमा दि
स्यो अष्टो बकनामा यथाडःख्यभूतं तथात्वमपि। इ। हामुत्र सुखभ्रष्टो दुःखी स विष्यसि। तेना यसं प्राप्तः। स्त्री विलासा
दि भोगान् त्यवतामुच्यते। २ जंबूकुमार आचष्टे तो प्रत्येवं स्फुराक्षरं। मांसादि लोलकाकोलाकस्तिं न कलयाम्यहं॥ ३॥
विंध्य द्विकोपिमत्तः कुंजरे श्वरोयीष्मकाले टघान्तो रेवान्द्याः पयः पातं मतः अकस्मात्र स्थास्त टस्वलितो। गिरि
तो जिस्थ्यंग इवापतत्। तदायुक्षसमाप्तितो मृतः कुंजर। श्रगालौ अस्थत्यं तस्य मांसं खादंयं ति। तस्ये तस्यगुदद्वारात् श्रृंगा
लैर्विरं पातितं। तस्मिन्द्वारे प्रविश्य काका मांसमास्वादयंत: सुखिनो भवन्नूपकः काकः कुंजरांग मध्ये प्रविष्टो मांसं

वरसातच्युतो

तद्रूपश्च स्थितो यावत्तावद्दैवात् वनक्रमात् गजकलेवरं शुष्कं। काको मध्ये स्थात्। इतोष्टदृष्टे नदीप्रवाहेन कुंजरकलेवरं
महासमुद्रे नीतं। जलेनाद्रीति छिद्रं किमितं यदा तं काको निस्ससार। सर्वत्रांबु वीक्ष्य ...यतस्ततो भ्रामं भ्रामं तस्योपि
रि उपविश्रामि। वार्धिपारं न प्राप्नोति काकः॥ ततस्तस्मिन्नूर्हमिलिका लेबार जलतूर्तधस्ता कृते काको पिचारि धिपारम
लत्समानो मयाः काकवत्करिणः कायेका यादेहेतु रागवानुकर्ष प्रिये निमज्जामि। सोहं मा हास्त्रक्षविद्या॥४॥ इति छिति
यकथा जंबूस्वामिकृता॥ अथ पद्मश्रीस्त्रा बिष्टा वामर इत्यो सये तो प्रभ्य सि। तथाहि॥ हस्तिनागपुरस्वामी अरिकेसरी
राजा अनेकनृपालैः सहितो मृगयायां जगाम॥ वनादमं भ्रमन्नू राजा वर्षसुजलार्हसुक्षचि लिकंजे स्थिता
राजा चलन्नू कस्मिश्चिज्जलाशयापांतस्थव लेकां स्थिनारी देवकुमारी संनिभामालोक्य श्राष्टोल
लो। तां स्त्रियं विशिष्टवस्त्राभरणभूषितां कृत्वा रा जासुमहोत्सवपूर्वं पुरमध्ये समागात्। पट्टराज्ञीं तां कन्यां रा
जा चकार। रूपस्य या कन्या या सह लागान्तावासव। इष्टेंद्राणापि प्रेक्ष्य यांवश्यु इदमध्ये स्थचित्रशालाया सुखाविश्रा
न्। तावत् कश्चिन् महामुनियामयाम उत्तरउत्तरे लोकानुरंजन्नू वानरनर्तनकारकस्तत्रागान्। वानरस्तदा नारीनृपोत्संगसंगि
नीमालोक्य नर्तितो नोत्तरात्। तेन उत्साव कुशलास्ताडितो वानरा नृपप्रियामुखं सोजदन् दृग्त्रुंगारादितिस्मा। विलद्दो
तिहुकेतं वानरमनर्तयं रुदंतं च वीक्ष्य नृपपन्नूषगू। अपिं वानर मया निषिद्ध सूतदा लोतेन मडकं नाकरिष्यः ऋतज्ञो ते
णलोतेन वमीदृशां दशांप्रापितः। रुदनेनाधुना किं भवति। यतः॥ अतीतं नैव शोच्यं तत्त्व विष्यनैव चिंतायत्। वर्तमाने

लोतेन वर्द्धमी दिशापमाप्ति — वानरनर्तनाटककरावतो — गयुक्तालनइविषङगयुते संतान वुनेही
वर्तमानकाले श्रमकथासनत्रीनखुना

कपटपाव २

न कालेन वर्तयंति विचक्षणाः॥४॥ एवं मुक्ताधुना मद्यः... वानरः। यादृशं क्रियते कर्म तादृगा ज्ञोतिमान
वः॥५॥ इत्यादिना बोधितो वानरो नर्तनेन नाद्भुतेन तिष्टीजे राजानं रंजयामास। कृताधीकृत्यं तं वानरस्वामिनं धनम
राज्ञः पट्टराज्ञी पार्श्वप पृष्टं का एते वानरः कथं रुरोदायं च राज्ञी जगौ। देव नंदनवने पद्महृदे वानरं वानरीयुग्मं॥
प्रीतिमत्सिरं पुरासीत्। अन्यदा तद्वानरं वानरीयुग्मं ग्रीष्मर्तौ तापाक्रांतं दृष्ट्वा रस्थायाः जलेऽझंपां ददौ। जलेपतित
तं सद्य नरनारीयुग्मं भूतं। ततो वानरो दगू वियमा तुषत्वे क्लेशेन निर्वाहो भवति। कृष्यादिभिः पशुत्वे तु शीता
तपादिना कष्टं भवति। तेन देवत्वमाप्य ततेदाव रंतश्चमनस्थितौ तो भोगाभवति। तन्निकशः पुनः झंपादी
यते जलमध्ये। देवत्वं जायते आवयोः स्त्रिया प्रोक्तं। आत्मनोधुना मनुष्यत्वेन श्रेष्ठं। अधिको लोभो
न क्रियते। यतः॥ लोभमूलानि पापानि॥५॥ ततः। स्त्रियावार्यमाणापि मनुजो झंपां जले दत्वा पुनरपि वा
नरो भूत्। ततः पुनः पुनः झंपापाते कृतेपि तस्य दा॥ नरत्वं न गतं सा वै नारी स्त्री भूता नृपालब्धा वनेसा ज्ञातव्या
असौ वानरो मया हस्ताच्चटितोः भूत्। मामधुना दृष्ट्वा स्वंकर्म निंदन् रुरोदायं वानरः। मयापि स एव वानरं नष्टलद्धेतः
ततः साक्षी चिरकालं धर्मं प्रपाल्य सुखभागिन्य भूत्। वानरश्चिरं दुःख्य भूत्। एवं स्वामिन् त्वमपि इदृग् सकन्यादि
भोगसुखं प्राप्य पुनर्मुक्तिकन्या सुखाकांक्षी वानरवद् दुःखी भविष्यसि। ते निता स्त्रिय स्तुया देवकन्यात्मन्या नत्य
जंते ...रूपश्री कथा॥६॥ अथ जंबूस्वाह॥ बहून् भोगान् भुंजानं स्थापानस्तवत्पंगारकं कारकं इव। तथाहि॥ चंद्रपुरे

×द्रह्रा× ×कारकोऽयी प्रांसमायं वारिसमादायोऽटव्यामंगार×

तरहे मरता ·

वडहोकलु

चंद्रनामांगारकारो कानने कर्वतः तस्यारण्ये जलं त्रुटितं। तृषार्त्तस्तत्र जलमाप्तो। ऋद्रोषः समजनि। रात्रौ सुप्तस्तृषया बाधितो वा
पीकूपतडागनदीद्रहजलाशयस्थपानीयं सर्वं पीत्वा पि मरुस्थलीकूपेंऽगारकारकः समागात्। ततस्तृषयार्त्तस्तस्मि
डितोऽपि वेष्टोपात्तस्तवरज्जुबद्धतृणपूलकेन बिंदुमात्रं तज्जलमाकृष्य जिह्वाग्रे लिहानो न तृप्तोऽगारककारकः।
एवं जीवाः सर्वेऽस्मिन्नपानस्त्रीभोगवर्यवस्त्राभरणपरिधानादिसुखमनुभवंतो न तृप्ताः सुस्तथा नाहं मनुष्यो स्मिसां
सारिकसुखेषु॥४॥ अथ पद्मसेनो वाच। हे नाथ मुक्त्वा प्रीत्वमैहिकां प्राप्तां श्रियं विसृजन् गोमायुरिवात्यंतमुल्लय
प्रष्टंतामासज्ज॥ तथाहि॥ कस्यांश्चिदटव्यां शृगाल एकः पिशितखंडं प्राप्तं तमादाय सरित्तीरगतः तं मांसं त्य
कुकामो नदीवीच्या बहिः क्षिप्तमीनं दृष्ट्वा लौल्या जिह्वालुस्तन्मांसखंडं मध्ये मुक्त्वा शृगालो यावत्तं मी
नं गृहीतुमधावत् तावन्मीनः पयोमध्ये प्रविष्टः। मां सखंडं च कंकनिकया गृहीत्वाकाशे गतः। ततः शृगालस्तस्य
प्राप्तो तु वा पश्चात्तापं दधौ। चिंते एवं त्वमिमां श्रियं मुक्त्वा नूपारत्रिकीमीहमानः तत्तयस्त्रष्टो जंबुक इवात्त विध्यसि।
अथ पद्मसेनां प्रति जंबूः प्राह। नाहं विद्युन्मालिविद्याधरवदिहपारत्रहितो न विष्यामि। वयापि पारत्रहितयानं तु वितं
थं विद्युन्मालिख्यगड्डव॥ तथाहि॥ वैताढ्याद्रेरुत्तरश्रेणिभूषणे गगनवल्लभपुरे। मेघरथविद्युन्मालिनामानौ
द्वौ सहोदरौ विद्याधरावभूतां। तौ चान्यदा मातंगीविद्यां साधयितुं वसंतपुरे गतौ। सा मातंगी विद्या मातंगीपाणिग्रह
णं विना न सिद्ध्यति। मातंगीपरिचर्यं कुर्वत्या एव विद्या सिद्ध्यति। इति ज्ञात्वा चांडालवाटं कृत्वा चांडालपाटके गतौ।

मातंगीनी सेवा करे तो विद्या सिद्ध थाय परलोकना श्री वाबाबइ

संसारना सुख नइविषइ

नदीना कल्लोल मांहि माछलु आवीने थो

विद्याधर

इहलोकनइविषइ पइसा पामीनइ मांसखंड

मांसखंड पंखीउले ज्ञयु मुक्के

९४

बाधनगरमां ... गादउ पवरवङनामे

चांडालानां समवनं चक्रतुः। तौ तत्र स्थितौ चांडालैः पृष्टौ आवां कुत आगतौ। किमर्थं आवां म्लेच्छराजपुत्रौ साकेतपु
रात् पित्रा निराकृतौ च आगतौ। ततस्ताभ्यां तथा प्रीणिता चांडाला। यथा तैरात्मीये द्वे पुत्र्यौ कन्ये दत्ते। ततो परिणायि
ते। ब्रह्मचर्यधरो मेघरथस्तस्याः पत्न्याः पार्श्वात् सर्वां परिचर्यां कारयन् मातंगीविद्यां वर्षेण साधयामास। विद्युन्मा
लीतु तया प्रियया वशीकृतो भोगासक्तो भूत्वा तया गर्भं दधौ। मेघरथः नष्टं तो भ्रातस्तव विद्या सिद्धा न वा विद्युन्मा
ली प्राह वचे ष्टितं। मेघरथ भ्रातर्गूढव्रया किमात्मा म्लेच्छस्त्रीसंगेन विगोपितः। विद्युन्माली जगौ। एकदा रं सदाचा
र गुणाधारमनोरमं अपराधो मदीयोऽयं क्षम्यतां त्वया ताधुना पुनर्न्नस्त्री भ्रातस्त्वया प्रतिपरेण वर्षेणैतेदं वाच्यः
एवमस्त्विति क्षम्यतां इदानीं पुनर्निर्जितमन्मथः। स विद्यां साधयिष्यामि वर्षांते मेघरथस्त आगा
तुं। भ्रातृप्रीत्या पुनर्गर्भिन युतो चांडाली वीक्ष्य मेघरथः पप्रच्छ। किमिदं मस्या क्रियाद्दश्यते। ततो विद्युन्मा
ली लज्जितोऽधोमुखो भूत्वा पुनर्वर्षमागितं। विद्यासाधनायं वर्षत्रयांते पुनरायातो भ्राता। तथैव मोहमग्नं भ्रातरं
ददर्श मेघरथः ततो भ्रातरं म्लेच्छकुले मग्नं वीक्ष्य मेघरथः पश्चात् स्वपुरं गतः। मेघरथो निःस्पृहो निःकामी स्तत्रास
द्यो विद्यापारगतो भूत्। विद्युन्माली च म्लेच्छकुले तिष्ठन् क्रमात्तया चांडाल्या किंकरीकृतो निःशंकनीचम
नीचं च देशकारी तस्मिन् तादृशे दुर्गंधस्थाने तिष्ठन् दुःखभृत्। पुनर्मृत्वा विद्युन्मालीनरकेऽदुःखकरतामगात्। एवम
हं विद्युन्मालिवत्संसारे मग्नो न भविष्यामि। तथा त्वमपि संसारसुखे माऽऽसक्ता भव। हे कनकसेना वयं मदीयं वचो मा

भ्रातानु संबंध कहीउ

पहलु हो

हे भाई

वर्षनइ प्रांते आवे मुरुनइ बोलावे

तेहनीपरि रलोत्तीअमथा

गायहतेतपोतानदघरिश्रावा

नरदेसरवाक्

९५

सझायामध्येविष क्षेत्रराषवानामु

नाडा

नयं शंखधमकं दृष्ट्वलो लवान्मा लव। तथा हि॥ पुरा शालिग्रामे कणरूटाभिधः कौटुंबी वसति। कणरूटः का
स्यचित् कौटुंबिकस्य क्षेत्ररक्षको लवन्तु। क्षेत्रस्थः स सदा शंखनादं नमस्यन्तक्षकाङ्क्षी वान्दूरं नशियामास एकदा शंख
युतो निशायां स्वेयामस्य क्षेत्ररक्षायै ययौ। निशीथसमये कस्यचिद्ग्रामस्य गोधनं तस्करा उपहृत्य चलमानेस्सं स्य क्षे
त्रसमीपे चौरा आययुः। अत्रांतरे तेन क्षेत्ररक्षकेन कंबुः पूरितो हेलया। तदा ते चौराः शंखशब्दमाकर्ण्य पृष्ठलग्नागत
वाहरकाशंकया गोधनं मुक्त्वा दूरतो लीना नेशुः। ततस्ते गोधनं चोरमुक्तं ज्ञात्वा। प्रातः गोधनः प्रगोस्वसद्मानृसंद
रात्रौ शंखं पूरयामास। एकदा पुनस्तत्रागतास्ते चौरास्तथैवं शंखमापूर्यमाणं श्रुत्वा दध्युः सदायं शंखः के
न वाद्यते। ततः सम्यग् विलोकितं तैश्चौरैः ज्ञातश्च सशंखवादकः। ततो वयमनेन वाहिता पूर्वमिति
वदंतस्तत्रागत्य तं दृष्ट्वा शंखवादकं बध्वा मुष्टिभिस्ताडितस्तघाय धंचेतनी तस्य पतितः। शंखो तग्रः। तद्ध
नं सर्वमपहृतं। एवं त्वमपि प्रियलोभमाधिकां श्रियं वाहनू शंखवादक इव दुःखी भवसीति॥७॥ अथ जंबूकस्तां
प्रियं प्रतिप्राह॥ कश्चिद्वदं दुंडु मूर्खुनी स्मिं विंध्यमस्ति धराधरे अनेकस्वापदसंकुले कोपि वानरः प्रियाभिः सह
क्रीडां कुर्वाणोऽनुवेलं विद्यते। कपिः कोपि बलिष्ठं मन्यस्त्रियाभिः सह तयो विलसितो रमते। क्रमाद्वानरी तमुपप
तिं यूथपतिं वानरमंगीकृत्य रमते। स्वपतिं क्षणमपि न मन्यते। वानरी पार्श्वस्था वानर्यो वोचनु। अयं वृद्धो वानरा
स्तनु। तेन तत्फलं त्यागयोग्योयं। एवं विमृश्य सर्वाभिरपि वानरीभिर्वानरं श्रिता॥ वृद्धं क्षीणफलं त्यजंति विहगाः शुष्कं स

सघलीवानरीश्योवानउलि नयकाऽमनमावितनेनरू

आश्रा

रात्रिटोरवालो नइतमस्तेत्रम मोपराव्या

अलुनइपालि वाहाया

देविय

हाथनापरि कांइमस्तावाव नानथा तेहनइमुखपव कोधु

९५

बीजावानराइ तिडकहिवालो जीने अयवानर हइ

वानरइनोतेरविनारो

राल्नारसमाहिमारवोसु प्रवइपगआगलो त्यापबइपानलापगघाले

रः सारसः॥७॥२॥ इत्युक्त्वा वानरा यूथनाथं समम्युच्छकरुते। ततोऽमुना वानरेण स्त्रीदृष्टिपुष्टेनं वृद्धो वानरो लग्नः। ततोऽन
न्यकापि क्षुधाक्रांतो जलाधी शिलाजंतु जिजलंतगं तस्यां मुखं मक्षिकासु यावज्जावलान्नरवानर्यो दृष्टाश्चागतो वानरामुखं
अष्टुमायतः ततो दोऽध्रमं क्षिप्वा पश्चादूपश्चात्तनावपि पादौ विक्षेप वानरः। ततः कीलितः सर्वांगः कपिर्मृत्युं माप॥
सवानराः क्षिप्य दःसेनामुष्ट पूर्वं वदमं वेदाक्षेपदत्तदा मरणं नेत्र विष्यत्रस्य। ततो त्ववाद्दशनारीणां वांछया
संसारसुखशिलाजंतु निनमज्जामि॥८॥ अथ नंस्त्वा :सेनाचष्टः अधिकेन लोभेन संत्रुबुद्धिर्द्वीवद्धास्यतां मा न
घवंचंशाषाप्ति। तथा हि॥ नंदियामा। सिद्धिबुद्धिनाम्नौ द्वौ वृद्धस्त्रियौ वसतस्म। एकस्तत्रजतो लिंगो नामय
क्षोमनीत्रीष्टप्रदाता पुरा वृद्धिस्तिष्ठति स्मं सिद्धिः सदा सत्पुष्पप्रजादिभिर्यक्षं तमाराधया।
यादीनारद्वयं दिनं प्रतितस्यै दत्ते। ततः सिद्धिः साकल्हणापात्राणि मुक्त्वा हेमसत्ताजने तुंकेमद्रक्षोधं तया क
माकारितं यक्षप्रसादात्। तां सिद्धिं लक्ष्मीवतीं वीक्ष्य प्रीत्यारब्ध सिं बुद्धिः पप्रच्छ। कुलक्रमागतः स्वामी दारि
द्र्यं तावदावयोः कुतो विस्तवपाक्षे धिजलदेवीववर्नसे॥९॥ सा सिद्धिराचष्टा लोलिकोयक्षं आराधितः सन् दिनं प्र
तिदीनारद्वयं दत्तेमह्यं एतदाकर्ण्य बुद्धिरपि तत्क्षेत्रा तं यक्षमाराध। ततो यक्षो वग्रो लोबुद्धि किं तव विलोक
ते। बुद्धिराह। सिद्धियै त्वस्तातित्तव याश्चात्रिं द्विगुणं मह्यं दहि। ततो बुद्धये च तत्रोदीनारानुदत्तेः बुद्धिया चिंतज्ञात्वा
सिद्धिरपि तत्तो द्विगुणं ममार्ये दीनारान्। ततो बुद्धिरपि द्विगुणं याचते स्म। ततः सिद्धा चिंतितमासो। ततो द्विगुणं

अधर्ममुखमालत नयनइपगथालत नतो मरतनहीं

किमआराधुं

लक्ष्मीदेवान इ परिकिमवर्तेछः

माहरी अदेबाईडं॥
माहरा वहु तेंलेडर

नरहेसरबाकु सद्दायचातंममस्पर्द्धया। तथा। कदाचिथास्य धीमत्यं फलंलसातसोबुद्धिः ततः सिद्धायस्राग्रस्हमितिप्रोक्तं
९६ मदीयामकंमनचैवंकृला हि॥ ततोयहेणोकंतस्याग्रहीतंततोबुद्धिरप्रियस्रपार्श्वेयाचातस्मामिति हि वयायस्रा
आण्युं तेरथी द्वि गुणं आप्यु तारितद्विगुणंमह्यं दहि॥ ततोयक्षवरात्बुद्धिरंधीभूता। नोकारणं रुषां संख्या संख्यातुकारणं हुद्युः कारणे
पिनकथ्यति। येतेजगातिपंचषा॥२॥ तनद्विघरं तेन छिरानलं। देहलं पितन्हि। जञ्चश्रा कारणकवियाः। रक्ताद
तिलिनदीसंति॥३॥ ईर्ष्यायालततेजत्रारंधश्चंपरव इपत्तां। इहदेवमुत्रनरकादिशुद्धःखमनुत्तरं॥४॥ एवं
यद्वेत्वमपित्रश्रिकोरुद्धिवाबनुअनर्थयतिष्यसि॥ द्या॥ अथजंबूषाद्व॥ हेकांतेनाहमन्यावागामीजाषश्च
ऋयत्तविष्यामि॥ तथाहि॥ देवानांप्रियेएनांकथां श्रृणु॥ वसंतपुरेजितशत्रुनृपोन्यायीधर्मवानभूत
अंकरुतेस्म। अन्यदाराजावगुकाक्ति मराज्येयो। वाजिपरीक्षांसम्यग्जानाति। ततोश्वविद्याविशारदे
कघोटकेषु। एकंजात्याश्वमानीयकगुः यस्यराज्येयं वाहोवर्द्धतेतस्यराज्यंसर्वदावर्द्धते। नृपालोनमंतितं
तेहन रक्कोइजेयेन हो परैर्नजियते। सराजा। राजातंघोटकंहष्ठगृहकृत्वादध्यौ। जिनदासस्यायंघोटकोवर्द्धनायाप्यतेतदावरंसंतु नि
र्लोभीदयावानस्ति। ततोराज्ञाजिनदासायार्पितः सोश्वः ततस्तांवाजिनंनृपदत्तंपालनायश्राप्यवर्यात्रिमिंचत्रःश्रा
लिकांचकारयिवानंतत्रजिनदत्तोमुमोच। वर्षानुपानादिदानेनजिनदासस्तंवर्द्धयामास। अथायथा। घोटकोवर्द्ध
तेस्म। तथातथाराजाघोटकेनाद्विसंपदावर्द्धतेस्म। अष्टिमातस्थश्च जिनेस्वयंमारुह्यसरसिपयः पाययित्वा वत्याद्गत्य
विश्वशालीनरशिषइघोडमुंक्यो॥

DR. BHAU DAJI MEMORIAL

९६

सनंश्रीऋषभतदेवप्रासादंप्रदक्षिणाचयंकृत्वानत्वाप्रभुंश्रीनातेयंग्रहमागच्छति। साध्वीसदैवघोटकं
पाययित्वाश्वस्याग्रत्नःसमूश्रीऋषभदेवप्रासादेप्रदक्षिणात्रयंकृत्वाजिनंनत्वाग्रहमुपैति। एवंसतिघोटको
जलाश्रायंजिनग्रहंजिनदासंग्रहंमुक्तान्यत्रकुत्रापिनयाति। तेत्योन्यंमार्गंनजानात्यश्वः इतश्चपार्थिव
रिपुनातेराज्यवर्द्धनकारकंघोटकंज्ञात्वास्वसत्तायोग्राकांक्षास्तिअत्रयस्तंघोटकमात्रानयति। तस्मैयाम
पंचकंदास्याम्यहं। ततएकः सेवकोराजप्रसाद मामाद्यकपटश्रावकोत्रत्यवसंतपुरेगतः चैत्यादि
ववंदनाभिषेणजिनानपुरमध्येवंदतेगुरुं। श्वंजिनदासमनंतवयंश्रावकंमत्वास्वग्रहेतोजित
स्वपार्श्वेधर्मगोष्ठीकुर्वतास्थपितोराज्ञे॥ त तोजिनदासेनधर्मगोष्ठीकुर्वानास्थापितः अ
न्यदाकास्मिंश्चित्कार्यायजिनदासोगतः सक पटश्राद्धोकृष्टस्तंहयमारुह्यस्वपुरंप्रतिचचाल
सघोटकः पयस्थानकंदेवग्रहंजिनदासंचमुक्तान्यत्रनंयाति। सरसिचैत्येग्रहेपुनःपुनर्गछन्कप
टश्राद्धःखिन्नःसनुप्रातर्घोटकंमुक्तत्तंमुमोच। नष्टःसश्राद्धःस्वनकैर्गतःप्राटकस्तत्रांतंराजायेप्रोक्तवान्घो
टकोमार्गत्रयंमुक्तान्यस्थानमजानानःस्वस्थानेआगतःप्रातःघोटकंस्वयमागतंदीपुत्रसेवकैर्घोटकापह
रणवृत्तांतंज्ञात्वाचजिनदासायप्रोक्तः ततोश्वाविशेषातोराज्ञाश्रेष्ठिनावसन्मानितःसुखस्त्भूतू। एवमह
मपिज्ञानदर्शनचारित्ररूपान्मार्गात्रादन्यत्रमार्गेसर्वथानतिष्ठामि। अथकनकश्रीराह। हेमप्रराज्ञ
कुंबीजुमारगनजाणु॥

DR. BHAU DAJI MEMORIAL

उदेहीनाश्रयर रखनुतेहमाहि...पानीनिस्सर

मरवीधया

धडनाभ्रातवरपांचदीठा। क्रोधरूपाउश्र। प्रितेहनइविवइ श्ररणीवद्याव्नारवइ

तरहेसरबाऊ

राधिबोधवोदिशांतरं अतिचेतसः मार्गं गच्छंतौ तौ क्वापि स्थाने पंचशिखरवं ल्मीकं दद्दशाते। तस्य वल्मी
कस्य एकस्मिन् शृंगे खनिते पयः प्रयो निस्ससार। तत्पयः पीत्वा तौ सुहितौ बभू वतुः। अथ ज्यायसा लघुरित्थं दध्ये
द्वितीयं शृंगं विलोक्यते। ततस्तस्मिन् शृंगे विलोकिते द्रव्यं। तृतीयरूप्यं। चतु र्थे स्वर्णं निर्गतं पंचमे शृंगे धन्य।
मानेज्यायसा भ्रात्रोक्तं। अतिलोभो न क्रियते। मूलं मा हंतु विघ्नकृतमस्य सुकृतं गाराशिकुलोज्ज्वलं। क्रोधमयेरतु।
णि: प्रतापंतरणिश्रबाहने नो यदा।। क्रीडासद्मं कलं विविध धार्मिनः स्वर्णाणुरायन्नदी। सिं
धुः कीर्तिलताकलापं कं तत्तोत्तोस: परान्नूयतां।। मेहीयसा पिलासेन गोलेन परित्यज्यते मात्रा समधिक
:कत्वं मात्राहीने न जायतां। एकं शृंगं तिष्ठतु। ते तल्लोभाक्रान्ता वारि तं लघुभ्राता लोभाधी पंचमं ख
नति यावत्तावत् ज्यायान् पश्चाद्दृष्टो यविष्टः।। पंचमे शृंगे खनिते यविष्टे हि ना निर्गत्य तं सस्सर्मी
कृतः चिरकालं दुःखी जातः। तथा निर्लोभतां क्रमपि मु क्तिसुखं वांछन्नूरुचिः लघुभ्रातृवल्लघुतां मा गच्छ।।१
जंबूकुमारो वक्। प्रियेहं शुकनिकाराणमो न तत्विष्यामि। कस्मिंश्चिद्ग्रामे ले कैः होचरकार्णनिलिकं यत्राणि
मंडितानि। अन्यदा तत्रोपविष्टः शाकुनिकरः प्रसारितमता नलकयंत्रोर्ध्वः कः। तत्रहंदंश्चरणं शह्रुं पतनतया
नक्कवेत। आत्मानमबद्धमपि बद्धं मन्यमानो नोत्पतति। अहं बोधस्मिना विश्विल नोहपाशाः स्वेच्छयोत्पत्य गच्छामि
तत्व क्लिदिलोभास्मि:।।२।। अथ पात्रेयं कथां च प्रोच्यां विध्मसि सरोवरं पयः क्ष्णीम त्रातस्मिन् जलाशये कश्चिक्कम

एकधाकहवी

९७

९७

हरकेरधुश्रतिहू

प्रतापणीआमर्य नइराकुंवामध्य हइवालेतनइरा तु

हंधनाइयावोव लीबहती

देवियंकमरा सरी भुनहीवाउ

ईसिलाईएउलेहुपत्ति कहवालागु

पुणपनामोकनार माइवइ श्रापदरूपनदीनेह नइसमुद्रसरीपुवइ

अनिलोसकवंलि घुभ्रातनीपरिहमे थाइ

काववा

छतोवंकमा

वः स्थितः पुत्रोपेत्रादियुग्। कदाचित् विल्वेत्ता लेप टल्ला प्रसरणा त्सह र्षाईन्दुमाका विलोक्य राज्ञो मुप्रमादात्तत
श्चिंतितं तत्तनकुटुंबस्य दर्शयिष्यामि। ततः क ब्यः प्रयस्तलेगतः स्वकुटुंबं याश्चिरूा मायावस्कुटुंबंतत्र
निनाय तावत्तत्र छिंद्रंगतो। तातो ग्रामं ग्रामे चरन्नथ सुविलोकयन्। इह ईद्वनाप पतो। तद्वद्विमें जिनधर्मसंयम
षात्रिस्वरूप गुरुसामर्थ्यं विप्राप्य मत्पक्ष्या मि।।२।। जयश्री जंगोनागश्री रिंद्रं किं विप्रतारयसि। पद्मपुर
केलिप्रियोराज्ञा राज्यं चकार। तस्मा दिनं प्रति नवां नवां कथां चारकेणले कमुस्यात्। कथणाति। अथक
स्य चिद्विजस्य वारकः आयातः। तस्य मोरव्यं। विद्यते। ततो द्विजे चिंतयत्। किं कथ्यते मया। स्तो।
णिपतेरयं यदि कथां नव्यां न कथयिष्यति तदा दुष्टेप्त्नापां मावरायष्टे ह्लेस्पति। अंतरं चिंताय
तितं कालत मुखं मा लोकं दुहिता कुमार्यारिक्वं। चिंतां मा कुरु। अहं कथां कथयिष्ये। ततः सा कन्या
राजापार्श्वे गत्वा वग्। राजन् अद्याहं कथां कथयिष्यामि स्वसादराद्य राज्ञा वग्। हिकथय त्वामव। ततः कन्याव
ग्। अत्रैव पुरे नागशर्मा ब्राह्मणो स्ति। तस्य सोमश्री पत्नी। नागश्री नंदिनी। सा व स्मिन् वितृद्विजचेट्टाय दत्ता। पित्र
स्यो।। विवाहसामर्थ्यं र्दर्गतो। मातापितरौ यामे मध्ये एकाकीनी कन्या दृष्टे स्तृष्या ञाव स्मंवट्टद्विजस्तत्रागात्। उप
लस्य स्ता विनपति। तया लाजितः पतिः सत्तलिके पल्पेके शापितस्तयां च ध्याते। रीउ विस्ताशी विद्यते परिणयं
नं विना मयास्य हस्तेनापि संगो न कार्यः इति ध्यात्वा पर्यंकस्याधः सुप्ता कन्यानि र्विकारा। अकस्मात्कन्यायाउ।

तेद्धिजमुरवीपनु वइ नवीकथानहीक हंता बिहन

वहाण

तीx

आजवारि

चहएदवेनाम

नरदेमरबाक ११३ ५८

परिपतितः पतितः सुप्तो द्विजः ततो लज्जाक्रान्तास्तस्य ज्ञाणागताः ततस्तया ध्यातं अहं पापिनी मयायं हतः किं क
रिष्ये । लोका ज्ञास्यंति । ततस्तं प्रति द्विजं खंडशः कृत्वा खातं भूमौ कृत्वा गात्रीयां द्विधोपरि धूलिं दत्वा कर्दमेन गो
मय युक्तेन लिंपयित्वा गात्री धुप्ये गोपे अध्वपथि वा यावत्स्थिता कन्या तावत्पितरावानीतविवाहसामग्री कोबाग
तौ । इत्यर्थैका कन्या तु स्वीतस्यो राजा जगौ अयतः कथय किं जातं कन्ये ह ॥ अतीतः कालो दयास्यामि । राजावगू । रात हती ते वेला वहीगई
तामहं कथं दर्शयामि । सा जगाद हा मया सा स्त्री संसारन टिकौ नटने नटी । राजावगू । कुमारि त्वयाय उक्तं तत्सत्यं
सावगू । याः कथाः स्वपुराणो पीः लोकिपार्श्वेतायदि तथ्यास्ताथयमपितथ्यासे एवमुक्त्वा स्वस्थानं गताः । य तेकथा जो माचा नापकथा माचा
थातयांनाग श्रियाकूपो विद्यावितः तथा त्वम ॥ पि किं कथास्ति विंशाद्वयमिमां ॥१२ जंबूः ध्वादा ळ
लितांगवदहं न लोगसुखे आसक्तो स्मि । तथाहि । कं दर्पकोऽमपुरे आतायुधराजा राज्यं करोति । हृदः त
स्यं लीलावती प्रिया । सा कदाचित् सवासरण भूषिता । गवाक्षोपरि स्थित्वा विष्टा । ललितांगाख्यां नरं तुरंगारूढं ।
मनोभवावतारगच्छंतमालोक्य लीलावती पंचबाणैस्ताडिता तदाप्यं । ललितांगस्तां वीक्ष्य पंचेषु बाणैस्ताडि ११३ ५८
तः स्वरूपपन्नी डर्लभा लवती ति । ध्यात्वा ललितांगकुमारः स्वगृहे गतः राजपत्नी कामज्वरपीडिता भूता आइवां तव
तू । दास्यास्वामिन्याः मनोत्तिप्रायो ज्ञातः कथितं चालेख्यात । तस्या त्वमया सा दासी समुद्र प्रिये स्यंदनं ललितांगं ज्ञा
त्वा तत्र रहोऽस्थे त्यो स्वयं मस्वामिन्या । जा नित्युवा ति तांगायसोवगू । पि ममतस्या इच्छा विद्यते यदावसरो भवति त

एहवुं कहीकन्या अणबोलीरही तउनर कहिकिमदे षीम तेणीनागश्रीइया जोलोचुतिमजुमुरु नरकहवाकहानउ तेवास

मि
दासो अक्र्या महंमांगा ष्यामि दासी स्वामिन्यग्रे प्राह । राजा अंतःलोकं टहृद्धारा निस्सरति । ततश्चैकदावसरं प्राप्य
या वृद्धा दासी तं ललितांगं कृतं स्फार शृंगारमानयामास । स्वामिनीपार्श्वे तावद् ज्ञापितज्जगातू । ततस्तया बिभ्यत्या
खाले नाखिउ दासी पार्श्वे संचारा स्थित्वा खाले क्षिप्तः । प्रोक्तं च त्वया न जल्पनीयं राजागतः । स्त्रिय दिशास्य ति भूपस्त्वा मत्रागतं त ११३
दाशुला स्तिरायणा तु हनिष्पति । ततः स ललितांगकुमारो विस्यसंलीनां गोस्वा तत्र स्वस्य तस्यानुक्तं प्रयारा
ज्ञी तो जनंद त्वे स ललितांगस्ति त्रिवतुंक्ते हृदति वं दीर्घाध्विनुः खतत्रत्पमनुलव नूरहसुखं स्मरन्नू महादु
बरसात नदिवि घई ःखी जातो ललितांगः अथ प्राहृषि कूपो द्वंगा । मिति निर्मल वारि तिः प्रवाह प्रणालिकया बहिः क्षिप्तो
ललितांगो गांव अरवालं अपांतपतितो धात्र्या दृष्ट्वा तादृक् संमूर्छितोऽटहे आनीतः सज्जीकृतो गप्रज्ञा
लनादिना कृत्वा स्वास्थ्यमियंतं कालं मिति स्वकृ । ल्लिः अष्टौ न ज्ञाने लज्जया वगू स्वस्थी जातो ललितांगः यथा
संकष्टं द्विल्लि स्त्रौ ल ललितांगस्तया भ्रमरा कारिता । कदाचित्त्वया ति । अहं तु तादृशानष्टुस्विप्रायानू लोगसुख
दिका स्त्री संगत्या न वांछामि मनागपि । यदि तादृशो स्त्री लोगसुखे पतिष्यामि तदा मम नरकपात एव भवति । अपनयो
त्रा रूपसदृशा अर्हत् वासात् । निर्गतो भूयो विषयसुखास्वादं कृत्तत्रयातं । अहं ललितांगवत् दुःखुनस्नानू लोगालस ।
मादि ॥ १४ ॥ अथ कन्या वगू । मा साहसं कुरु नात्तमावसाहसिको । तथाहि । एकस्मिन् गिरिगह्वरं सुमुखः पंचाननः । त
मुखमांहि स्य सिंहस्य यातसुखे प्रविश्य को पिपक्षी मासाहस नामा दंता तरलग्नानि मांस खंडानि । चंचुपुटेना दान्नमासा

नाम पंखीना २ परि ३ महासाहसक २ २ ४ मा ४ ३ ४ त्तव ४ २ दांतवचाले खाई

नरदेरसरवा ११४ ९९

हसंकौषीरितिगाढास्वरमुच्चैरति। अत्रांतरे केनचित्पुरुषेणप्रोक्तं। तोयदिन्नुमुखेनमासाहसमितिब्रूषेवा। व्याघ्रा
स्योदाकृष्यमासंतद्धयसिवा। ततस्तुमुच्यएवइदश्यस्मा। यतः। स्ववचनानुरूपंनकरुषे। एवंवसाज्ञास्मुखेहित्वामासा
हसपक्षीवत्स्वयंतपोगीकरणेसाहसंमाकुरु। यथासमिंहोजागरितः सन्नुतंदंत्येवा। तथासंयमेपिदरिमदशांगीकृत्तः
कदाचिद्वनिष्यतिवा॥२५॥ जंबूप्राह॥ अहंकुसंगतिमुक्तोसोमशर्मपुरोहितइवासत्संगतिंकरिष्यामि। तथाहि। क्षिति
प्रतिष्ठितेपुरे। जितशत्रुराजाराज्यंकरोतिस्म। तस्यसो मशर्मेतिपुरोहितोभूत्। नित्यमित्रातिक्षेमित्रः॥१॥ द्वितीयः पर्व
मित्रोभूत्। तृतीयः प्रणाममित्रोभूत्पुरोहितस्य। तत्रएकः सहपांशुक्रीडितोवयस्यः प्रतिपद्यास्वसमाने
व्याधमयिद्वितीयः पर्वमित्रः।२। तृतीयस्तुप्रि णाममित्रः। अथकदाचित्तस्यपुरोहितस्यराजारुष्टो
भूत्। ततः पुरोहितः सहजमित्रस्यसदनेगत्वांव गृ। मयित्रपोरुष्टोसि। किंकरिष्यते। सहजमित्रेणोक्तं। त्व
योरुष्टोसि। यदित्वंतत्रअपरितदाप्रघर्मंमत्रवांद प्युराजपुरुषासमेष्यति। तेनास्त्रांतनंतवयुक्तं। गछान्यत्र।
ततः पुरोहितः पर्वमित्रगृहेगत्वांतथैवाह। तेनाप्युक्तं। यदित्वामत्रस्थितंराजाज्ञास्यति। तदामांचसकुटुंबं
घाणुकेक्षेप्स्यति। ततोन्यत्रप्रछन्नीभूयतिष्ठ। ततस्तृतीयस्यप्रणाममित्रस्यगृहेगत्वांतथैवोवाच। मित्रद्वयेनंनादे
रहितौ। प्रणाममित्रोवग्। नत्वेतत्व्यंत्वया। आवासमकीयम्यास्या। मोराजा। किंकरिष्यति। राज्यांतरेगमिष्यतं। तत
स्तोअन्यस्मिन्राज्येगतौ। तत्रपुरोहितः प्रणाममित्रसांनिध्यात्मासिताजितःसुखमतृता। दृष्टांतोपनयस्त्वेवं। कर्म

तेसंघातेधातीकी डाकराछइ ९९ आपणवीजारा जनइविषइजेम्प

प्रणामअल्पोभूपंजीवः पुरोहितं अल्यांसहजमित्रातंदेहं। सर्वेबांधवादयः पर्वमित्रतुल्याः प्रणाममित्रतु
ल्याधर्मः। यतोजन्मांतरेसहगछति। धर्मोजीवनजीवस्यापायपरत्रापि। श्रेयंयछतिवांछितं। ज्ञातिदेहौविहायांह
ततत्वमाराहुमुद्यतः अतः कारणादहंसंयमश्रीरूपंधर्ममुक्तिसुखदातारमंगीकरिष्यामि। ततोजंबुकुमारस्य
संवेगामृतमास्वादेसर्वचौरोत्तिः सर्वचौरपुतस्यप्रभवस्यअष्टानांकन्यानांविरागेणमनोवासितंजातं। अष्टावपिक
न्याऊचुः प्रमुखेसुखदेःस्वामिन्परिणामतिदुःख दिः इयक्कात्वंदृढाकष्टंचिष्यविंचिंतावयं॥१॥ आपदांतवि
तः पंथाः इंद्रियाणामसंयमः। तज्जयःसंपदांमार्गो। यनेष्टंतनगम्यतां॥१॥ यस्यहस्तौचपादौच। जिह्वाचसुनि
यंत्रिता। इंद्रियाणिसुगुप्तानिरुष्टाराजाकरो तिकिं॥१॥ तत्रद्विविदंसंबंधा। दाक्षितमसिमज्जनात्प्र
हृताः स्मस्त्वयायक्षा। श्रियत्समंगतमतां॥१॥ आश्रि तंस्त्रवुयापंथाः श्रितोस्माभिरपिस्वयंसदैवनेतेनेतासिंव
मस्मानुशिवंपदं॥१॥ प्रभवोपिदध्यौधिग्अस्मा कंयेवयंपरधनहरणायोद्यताः स्मः। मयाचौर्यद्यूतादिसेवा
त्तिर्बहुपापमर्जितं। तननज्ञायतेकागतिर्भविता। यतः॥ चौर्यपापद्रुमस्येहवधबंधादिकंफलं। जायतेपरलोकेत
चिरंनरकवेदना॥१॥ असौजंबूरेवंविधः सुकुमारांगएवंविधांश्रियंकन्यायुतांतत्यजति। ततोप्यासौमार्गमंगीक
रिष्यति। सएवंमयाश्रयितव्या। एवंविमृश्यजंबूपार्श्वेप्रभवोवग्। उवाचप्रभवोप्युच्चैर्महासत्वमनवग्रुणोः। कृष्टस्त्वाम
नुयास्यामिस्वकानाप्रछ्यनिश्चितां॥१॥ ततोविरागपरासिताः स्त्रियाः प्रभवादयस्तकृणादासनादस्युः बंधनमुक्ता

अहतनाताइकरा

आत्मसंघातेआवी सा पोतानाए निश्चीनइ

विवादनोजेम बंधनेकरीजे अधिकारनेऽनइ निबऽनुलोजं रौ इहलोकन इविषइ नतेऽऽइ ×रा× अहवेगु णकरीआकृष्यु

१३५

अहे देवनामहतिष्ककायचीतिकंतीफलदे नो चिंतनानेमुकदेवु पाषाणनी

उरदेरमरनाडु पोचुः। जंबुकुमारं प्रति। वयंस्वकुटुंबमुकलयित्वा प्रतोते दीक्षां गृहीतं तवतासार्द्धमागमिष्यावः जंबूः प्राह॥ तोप्रतव
जीवानांमनांसिचंचलानिसंति। यतः॥ क्षणंशाक्ताः क्षणंमुक्ताः क्षणंक्रुद्धः क्षणंक्षमी॥ मोहाद्यैः क्रीडायवा हंकारितःक
१०० पिचापलं॥१॥ एकायमानसाध्यंतां देवाश्रेष्ठमं मयाअपिअचिरेणैवबुध्यंति किंपुनाश्चेतनोजनः॥ शतेन प्रमादोन
करणीय। मज्जं विसयकसाया॥२॥ जल्पितं पालनीयंत्वया। तवदायंवचः प्रमाणं मिन्फक्ताः प्रवोघोरयुतः स्वस्थानंग
तः ततो जंबूकुमारं सदारं दीक्षांजिघृक्षुं ज्ञात्वास्वमु गाः पितरौघृतमवाद्ययिया सेवोत्सूचनू। अथजंबूकुमारो पिवि
धिवज्जिनप्रज्ञां कृत्वा सप्तक्षेत्र्यांस्वधनंव्ययित्वांतरं गारूढस्तातिः प्रियात्तिः समंविशिष्टास्तरणस्तू षितगात्रे।
दीन उगणपंर्याचकं जनानां नंदयन्नू अष्टात्तिः प्रियात्तिः समन्वितः अष्टकन्यामातृपितृस्वमातृपितृयु
तः श्रीसुधर्मस्वामिपार्श्वमयात्यो। दीक्षांगृहीत्वोइ तः प्रसवः स्वकुटुंबसुकलाप्यपंचशतीचोरयुतोदीक्षां
गृहीतं तत्रागातू। त्रिः प्रदक्षिणीकृत्यपंचमंगणध रंसुधर्मस्वामिनंप्रणम्य जंबूर्व्यज्ञिपयति। संसारसागरो।
नि घिषाडुदाद पानुखेमु ज्ञारणंकर्णधारमुनी अरमांसकुटुंबं च चारित्रयानपात्रेणतारय॥१ ततः स्वपाणिपद्मेन। गणधरिधुरंधरः। स्वज्ञ
निरन्विनेजंबूकुमारंतमदीक्षयतू॥२॥ दीक्षांपंचशतंसप्तविंशतेप्राह्णानां दीक्षांदत्वासुधर्मस्वामीतिधर्मोपदेशोद १००
दौ॥ ... एकेजीवाः संयमंसिंहवत्यात्तत्वांगृहंति। शृगालद्द्विपालयंति। एकेजीवाः शृंगालाइवबिल्येतः संयमं
गृह्णंति। शृगालाइवपालयंति। एके ...सिंहइवादृत्य ...संयमंगृह्णंति शृगालइवाः सिंहइवपालयंति तेनत्वया

...संयमं गृह्णंति पुनः सिंहइवपालयंति×

×... ...

क्षिश्चत्तुर्येतंगात्वि संयमंनिरतिचारंपालनीयं तथायथाचारतत्वंमतामुक्तिरपि तवति। प्रमादोनकरणीयः प्रमादे
नसंसारेभ्रमणं तवति। गृहीतसंयमानामपि। यतः॥ चउद्दसपुव्वीआहारगा। विमणनाणवीयरागा पिहुंति यमायपर
वसा। तणंतरमेवचउगईआ॥१॥ ततो जंबूर्विशेषतस्तपःपरोत्सूत्। तत्रैवं तस्यमुनीशस्यस्तुतिः क्रियतेयतितिः
नवावण्णवडकंचणकोडीआउ। जेणभियाअठ्ठयबालियाउ। सोजंबुसामी पढमेमुणीणं। अपबिमोनंदउकेवली
णं॥१ जंबूस्वामिस्तुतिरित्तिः शिष्यकलितः कलत्तेरिवाद्यसनाद्यः श्रीसुधर्मस्वामी विहरन्नूचंपानगर्याबहिरुद्या
द्यानसमवासार्षीत्। तदातदीयपादारविंदं नंतुं धर्मश्रोतुंचवंदारवोवहवोजनाः आययुः लोकंगच्छंतं
दृष्ट्वा श्रीसुधर्मस्वामिनंवंदितुं तदाश्रेणिक त्रूपयुत्रः कोणिकोपितत्रागातू। त्रिः प्रदक्षिणीकृत्यश्री
संघोधर्मश्रोतुमुपविष्टः कोणिकुर्युत्तदाध र्मोपदेशांमादेतिगुरुः। माणुसखित्तजाईकुलरूवारुग्ग
माउअंबुद्धीसवणुग्गहसद्धासंजमोलोगंमिदुल्ल हाइं॥१ सोमिजंसुवसमुपलोईवविवगोलोमतः। इत्यादिदे
शनांतेकोणिकः श्राद्धधर्ममंगीकृत्यंजंबुमुनिप्रवृत्तिंशिष्यवर्यमद्भुतमालोक्ययप्रच्छ। श्रीसुधर्मगुरोकोयंशिष्येषुवसु ×कौशेयं×२
रुविपः सुधांशुरिवधिष्ण्येषु। त्रिदिवादिरिवाद्रिषु॥१॥ शालिधान्यमिवान्येषु। कल्पद्रुमइवद्रुमेषु आत्मासीनक्षत्रिवगंधमा
क्षित्रंपकं कुसुमेष्विव॥ हिरण्यमिवलोहेषु। रसेष्विवसुधारसः अद्भुतस्तवशिष्येषुसविशेषः प्रदीप्यते॥३॥ विशे
षका ततः सुधर्मस्वामीगणभृतू। जंबूस्वामिनः प्राग्भवतथासंबंधमाख्यात्तःप्राह। इर्वत्तवाजितनांतनंतयसाईक्षा

पर्वतमाहिमेरु

सरलेरमरबा १२६ १०१

संपर्दस्याकृषोजातिास्ति।एतदाकर्ण्यराजाकृष्टश्चपाछुरीयपयो।लोकाश्रपि।प्राप्तजिनधर्मागुरुंश्रणम्यस्वंस्वंगृहं
ययुः।सुधर्मस्वामीजंबूप्रभृतिसाधुसमन्वितोविहरन्श्रीमहावीरंनंतुमगात्।सुधर्मस्वामिपार्श्वेप्रव्रज्यजंबूयतिरेकाद
शांगीचतुर्दशपूर्वीचसूत्रार्थौत्त्यांपपाठ।श्रीवीरनिर्वाणात्सुधर्मस्वामीदशमवर्षेजंबूस्वामिनेसूरिपदंददौ।विंशति
मवर्षेगच्छभारंधुरंधुरंजंबूस्वामिनेवितीर्यमुक्तिपुरींसुधर्मस्वामीययौ।ततःश्रीजंबूगणधरःप्राप्तकेवलज्ञानोऽनं
कतनव्याःगिनःप्रबोध्य।प्रभवस्यसूरिगच्छभारं। वितीर्यसूरिपदंवानचतुरस्मरंश्रीवीरनिर्वाणात्वर्षचतुःषष्ट्यां
गतायांक्षीणाशेषःकर्ममुक्तिनगरीययौमन ःपरावधिःश्रेणेपुलाकाहारकौ।शिवं।कल्पंत्रिसंयमीज्ञानं
नाम्नजंबूमुनेरनु॥२यतः॥मणपरमोहिपु लाप।आहारखवमउवसमेकप्प।संजमतियकेवलसिज्झ
णयजंबुंमिवुच्छिन्ना॥३॥घनागामिकप्रभवानि यस्यमाधुर्यधुर्याणिवचःफलानिनिषव्यभव्याभवतापमो
॥२८॥तवंतीरुविर्मुचेतनांगीकृतमतियहं।प्र संसारचक्रवाह त. १२६ १०१
नमुदेमजंबूतरुरद्वितीयः॥।
विकलनिपातेपिवंकचूलकुमारवत्।विराटादेशे।पृथ्वीतालविभूषणेपद्मालपुरमस्ति।श्रीचूलराजःपृथ्वीपाल
यतः।पुष्पचूलाखिवेपुत्रीपूत्।पुष्पचूलापुत्रीचासप्राप्तयौवनःकुमार्यूतमसनीबभूव।चौर्यंकुर्वाणःपुष्पचू
लैककांलोका।तस्यतिस्म।ततोलोकैर्वंकचूलइतिनामदत्तंम्प।ततोन्यायीतिरुव्वपित्रानिःकाशितःवि
त्राशिवाताष्टुणाधि।स ।त्रासमव।पणा।प्रत्रानर्थाबजायाता।वकाराःपंचविधिता॥।४॥द्यूतंसर्वापदांधाममंद्यूतंदीव्यं

कोईपवंकचूल ताइ XIX

अथमहारतद्यूतनाप्रसमीकरद गतथीनूदब्यु

तिकुधियःद्यूतेनकुलमालिन्यं।द्यूतायचौर्यघातेक्षमः॥२॥राज्याच्च्युतिंचद्यूतस्यावियोगं।द्यूतान्नलःप्रापगतौ
रुतोगंधर्वंदंडितामंडितबाकुदंडा॥तपांडवाप्रापुर्गुणपदास॥३॥तायांतगिनीत्यांसहस्थिताहद्वीसकसमलं
कृतांकामपिपल्लीवंकचूलेयैययौ।तत्रपल्लीपतौमृतेतत्रवंकचूलोभूत्पल्लीपतिः।वंकचूलोबकुचौरपरिवृतो
ग्रामेपुरेदारस्तिन्यार्धयाति।ज्ञानतुंगाचार्याविहरंतान्यदावर्षाकालवर्षतिमाघतत्रागतापल्लीपतिःप्रा
द्वायदिस्थयंकस्याप्रविक्षामपिादशनददंतंतदात्र तिष्ठत।गुरुत्तिरुक्तंमत्रकस्यापिधर्मोपदेशोनदास्यते
स्वाध्यायाध्ययनंतीव्रंतपश्चरणकरणोद्यताः श्रीज्ञानतुंगसूरयोवंकचूलादत्तेगृहेस्थिताःचतुर्मासी
स्वाध्यायाध्यापनादिनानाव्यापारणकदिने गुरवश्चलितकामावंकचूलंप्रतिजगुःचतुर्मासी
गता।अथचलिष्यामोवयं।श्रीगुरूणांपृष्टोसि। प्रेषयितुंतदावंकचूलःकियत्परिवारपरिवृतश्चंचा
लांवंकचूलग्रामसीमामतिक्रम्यगुरुत्तिरुक्तंातो वंकचूलइयंकस्यसीमा।वंकचूलोवगृइयंमदीयाल
मिर्नततोगुरवोजगुःमहानुभावयंनिःप्रस्थलेस्वाध्यायाध्ययनादिपरास्तवग्रामस्थिताःअथयावंकस्यापिउप
देशोनदत्तःअधुनाकिमप्यस्तियहगृहाणअस्तियहेणजीवासुखिनोभवंति।यतः।नियमोखिलतस्त्रीणांनियं
त्रणमष्टरवलाउरितात्रतलतानांरक्षामंत्रोनिरक्षरः॥१वंकचूलोजगोलगवनूदीयतां।ततोगुरवोजगुःअज्ञातफ
लं१काकमांसंचमन्नद्राणयं।अनुरक्तापित्रपपत्नीपरिहायत्रिप्रहारदानकालेचसप्तपदानिपश्चादपसर्तव्यंध लक्ष्मीनामाक जविनानारयच नडि

× दृष्ट्वाम वंकेश्चौरैः प्रोक्तं च फलानि ×
× चित् × ग्राम लूटीनइ पाछो वल्यो

परदेशसखाज इति नियमचतुष्टयं गृहीत्वा ॥ ततो वंकचूलेन गुरुप्रोक्तं नियमचतुष्टयं गृहीतं प्रणम्य पश्चाद् आगाद् वंकचूलः कदा
१०२ चित् कस्मिन् ग्रामे अवस्कंदं दत्वा व्याघुटितो मार्गभ्रष्टस्तृतः ॥ २ ॥ अटव्यामटतस्तस्य लंघनत्रयं जातं ततो मनोहराणि फ
फलदृढः लानि सैन्यजनानि दृष्ट्वा तं वंकचूलस्तानि फलानि निवाद्य पप्रच्छ किं नामैषां फलानां ते ऊचुः नाम न ज्ञायते मम
ज्ञातफलानां भक्षणे नियमोऽस्ति ततस्ते ऊचुः अस्माकं नियमो नास्ति वयं भक्षयिष्यामः वंकचूलो वगू अज्ञातफ
लानि नास्वाद्यंते ततो वार्यमाणा अपि ते चौराः सश्रा कानि तानि फलानि बुभुजिरे ततः सद्यस्तेषु चौरेषु
विपन्नेषु दाध्ये चेतानि विषफलानि ॥ एषां तत्र णा मम गुरुस्ति नियमो दत्तोऽस्ति ततः एकस्थो वनिशि
× वंकचूलः × स्वपल्लीं प्रविश्य निशीथकाले स्वगृहे गतो वं कचूलो दध्ये योऽयं नियमो यदि मम नाभविष्य
त् तदा ममापि मरणमभविष्यत् यतः ॥ सर्वाः सं पत्तयस्तस्य जायंते जन्मिनः खलु यो गृह्णीते व्रतानीव प्राणीनइ
मुंचते शुद्धमानसः ॥ १ ॥ एकदा कस्मिंश्चिद्ग्रामे गतो वंक चूलस्य वैरिनन्नंकेन टिकमारब्धं ततो वंकचूलमाकार ॥ वैरी नानाटक्का
यितुं तत्रागतान् नर्तकान् ततो वंकचूलस्त भगिन्या ध्यातं यदि वंकचूलं ग्रामांतरे गतं ज्ञास्यंति ततो वैरिणो वै
×२४ त्पयामंत्रिष्यंति इत्यादि विमृश्य भ्रातृवेषं परिधाय तत्र गत्वा प्रविष्टा नृत्यं विलोक्य दानं दत्वा स्वगृहे समेत्य १०२
भ्रातृपत्न्या युता पुष्पचूला पुरुषवेषयुता सुप्ता ततो वंकचूलो गृहमागतः स्वां प्रियामन्यपुरुषयुतां पल्यंके
सुप्तां वीक्ष्य क्रोधारुणलोचनः तयोर्द्वयोर्वधाय खड्गं कृपाणमाकृष्य नियमस्मरणाच्च सप्तपदान्यपसृत्य प्रयाचत्यस्त ॥

रं ददौ तावत् संचलितं खड्गप्रहारं प्रहारप्रतिशब्देन आगारितां संभ्रांता पुष्पचूला जीवतु भ्राता मम च वंकचूल
इत्युच्चरंती उत्थिता ततः प्रणामपूर्वं वंकचूलेन पुष्टा वेष कारणं भगिनी प्रष्टा रिपुनटानां समागमादिज
गौ ततो वंकचूलो हृष्टो गुरुदत्तं नियमं प्रशशंसेति अहो गुरवो ज्ञानिनः एकदा वंकचूलो वणिग्गृहे प्रवि
ष्टः श्वश्रूयोर्लेखकेन कलहं विश्याष्टहे चेश्याः कुष्टिं नृमपि कामयंतीं वीक्ष्य कस्यापि रूपेणरंतःपुरे भित्तिं विदा
र्य तः प्रविष्टो निशि राज्ञ्या हस्ते लग्नः ततो राज्ञी तं कुंकामा प्राह मया सह त्वं भोगान् भुंक्ष्व बहूनि रत्ना
नि दास्यामि उक्तं वंकचूलः गुरुप्रदत्तं नियमं स्मर नृपाह त्वं मम माता ततस्तया विलक्षया अयमुप
पतिरिति प्रक्ते राजपुरुषैर्निबध्य प्रातर्नृपपा र्श्वे नीतः राज्ञा पृष्टः स वंकचूलो यथानुभूतं रा
त्रिवृत्तांतमजगौ ततो राज्ञा कुड्यांतरितेन राज्ञीवृत्तं तावद् दृष्टं तद्गुणरंजितेन सामंतीकृतः राज्ञा सीमाडानो राजः कीधु
स्वरूपं ज्ञानेनापि न प्रकटीचक्रे स्वगृहं स्वरूपं कस्य प्रियेन कथ्यतं ततः स्वचिंतितं कृतं बलं गृहदुश्च
रितं पुनः वचनं चापमानं च मतिमान् प्रकाशयेत् ॥ २ ॥ राजा प्रदत्तां वंकचूलस्यादेशं सुज्ञांसन्मार्गगामी बभू
व तत्पादे शादन्येद्युः कमपि दुर्दांतं वैरिणं जित्वा प्रहारविधुरो वंकचूलः स्वपुरमागात् चिकित्सा क्रियते विदे ॥ घालनोकांत
स्तस्य तस्मात् प्रहारघाताद् व्यथया न्येपि रोगा जाताः उपचारबहु क्रियमाणेपि तस्य गुणो नाभूत् प्रत्युत दि
ने दिने क्षीयते गात्रं पञ्चनाराचात् ततस्तस्य रोगस्फोटनार्थं राज्ञा पटहोद्घोषणा कारिता यो मुंजी

नरदेसरवाक
२२८
१०३

वयतिंतस्मिंयद्यष्टंराज्ञा दिंददामि। तदा केनाप्यज्ञागत्य वैद्येन मांसौषधं प्रोक्तं। काकमांसं वैद्यैः कथ्यमानं
वंकचूलेन श्रुत्वोक्तं विवानू। अस्तद्यं काकमांसं। ततो नाहं तद्भक्षयामि। ततो राज्ञा जिनदासाख्यो माकारयित्वं वंकचू
लेन बोधितं यजनः प्रेषितः। यतो जीवस्य मित्रोक्तं दुर्लंघ्यं स्तवति। जिनदासो वंकचूलपार्श्वे समागात्तं पप्रच्छ बाधे
वंकचूलस्तव वदाद्द सुमाधिरस्ति वंकचूलो जगौ। स्वागतं त्तदातो धर्मबंधो समस्ति। दद्वंमामद्द्वंशं जातं। यतः।।
रोगायत्रमिदंदद्दं। मयियत्नं च जीवितं। आराधना तवा यत्ना। कुरु मित्र यथोचितं।।१।। अथोवाच जिनदासो
पितदाशाय दिदृक्षया। काकमांसौषधं सुद्धा दद्द पाटच्चद्दे तवे।।१।। सोऽप्येवं वंकचूलोऽथ स्मादसाद्द
सौकाय एमीः। कांवापकंच विश्रांतजीवतो धर्म तां वरः।।१। देहश्चस्ततो रागोः। समीरखि
वारिदः कः कृतीत्तत्कृते कुर्यान्नू निजात्तियस्खंड। नं।।२ प्रशंसा स्वर्वकं प्राद्द। शृणु मित्र यथोचितं। एकवं
सर्वथा जंतोः सर्वेत्तावा विनश्वराः।।१।। तस्माद्देहेकुटुंबे चयोवने वित्तवे त्तवजीविते च प्रतिबंधमकृत्येमा कथ
वृथा।।१ इति पद्यचतुःशरणं परमेष्ठिपरायणः अत्रमाथविधिं कृत्वा च्यवते वंकचूलो गतः सुधीः।। इति श्री वंक
चूलकथा।।२५।। अपसर्गान्सहमानो जनः प्राणांतकारकान्। लभते निर्वृतिं गजसुकुमालयतीशवत्।
१।। गजसुकुमालकथा। सुलसानाग श्रेष्ठिं कृष्णभ्राटकं कथां विनानकश्चिदनशक्यत्तांतनादौ तेषां संबंधः प्रो
च्यते। भद्दिलपुरे नाग श्रेष्ठी वसतः तस्य प्रिया सुलसा वसुदेवपार्श्वे निमित्तं कसेनराचिता नां सप्तानामप

xश्राद्धधर्मकर्म कर्मवमित्र २

वंकचूला बोले

२२८
१०३

मेधनरवायरउता रानापर

प्राणनइद्यंतेकरे परेन अरमर्

मृत्वाजने

त्यानां मध्यान्मदष्टपुत्रां देवेन केनचित्तं मागपत्नी निंदुसुलसानाम्नी श्रद्देमुक्ताः सुलसाया वर्द्धिताः क्रमे
णंतदेवकीसुताः षट्पित्रा त्रिंशत्कन्यापरिणीयिताः प्रत्येकं षडपि श्रीनेमिपार्श्वे प्रबुद्धा दीक्षां जगृहुः
सर्वे चरमशरीरिणो द्वादशांगीसाजो स्तवन् स्वामिनासह द्वारिकायांगताः। तेषडपि तया षष्टपारणे
त्यदायुगलितो भूत्वा त्रिधा द्वारकापुरीमध्ये विहर्तुं जग्मुः प्रथमं साधुयुगलं श्रीकृष्णगृहे तिष्ठायोगतं।
तदा देवक्या वंदित्वा मोदकैः प्रतिलाभितं तस्मि न्नातं द्वितीयं साधुयुगलमागतं। तथैव देवक्या प्रति
लाभितं मोदकदानात्। ततस्तृतीयं साधुयुगले तादृशेन रूपेण समागते। देवकी विस्मिता मोद
किंस्तैः प्रतिलाभ्यं प्राह। मुहुर्मुहुः किंयुवां। विहर्तुंमत्रायातौ तो दिग्मोहोजातोस्ति। अथ
वा पुरमध्ये तिष्ठालप्यमानानास्ति। अथवा किंम मयित्तमास्ति। तत्साधुयुगलं प्राह। महासतिन
तव दिग्मोहोस्ति। वयं षडपि बांधवाः सदृशाकारा भद्दिलपुरवास्तव्या नागसुलसा श्राविकापुत्राः स्मः
नेमिपार्श्वे दीक्षां गृहीतास्माभिः। त्रिः सर्वा दृष्टयोगृं तव गृहे विहर्तुंमायाताः स्मः। ततो देवकी दध्यौ षडपि साधवो भा
कृष्णस्य तुल्याः दृश्यंते। तिलमात्रेणापि एतेषां कृष्णस्यांतरं न दृश्यते। अतिमुक्तमुनीद्रेण जीवदष्टसुता पुन
पुराख्याता स्मितं किंत्वमेवामी षड्गजाः इति संशयाथन्ना देवकी द्वितीये श्रीनेमिपार्श्वे स्वसंशयापने
दायगता। यावद्देवकी प्रभुं प्रणम्य यावद्भाल्यति। तावत्प्रभुः प्राह। सावद्योषप्रभुः स्माह। षडमीस्तनवस्तव।।

अतिमुक्तयताइ सर्वअगदेराकहे आदेवकीनर

श्रातुसेनादिपट॥ स्तनेदुग्धधाराश्रावति॥

नरदेसरबाळ
१०४
जीवंतः शत्रुसेनाद्याः वर्द्धिता सुलसाया। ततस्तुत्युस्तवंस्तनी साधुनृषडपिप्रत्येकं देवकीवंदातस्मा। ततो देवकी
आहांस्वामिन्मयेकोपिनंदनोनलालितस्तेनातीवदुःखिं विद्यातामजागोस्वामी देवकिकिंतास्मृसितवप्रागूरू
तेकर्मानुपालितं। चयासपन्यारत्नानिपहूतानि। प्रागूत्तवोतस्यारुदत्याः पुनरपिकरत्नंप्रपेचनंसमर्पितं। त ॥कारवंदकरेळं॥
तः प्रभुप्रणम्यप्राकृतं कर्मनिंदंती। देवकीस्वगृहेगत्वा। कृष्णस्यास्थातुं मातरः दुःखितांवीक्ष्यंकृष्णोवगूः। मा
तः किंतवदुःखमस्ति देवकीवगूः पुत्रनिःफलंममाज निजीवितं वज्येष्टानुसुलसाबाल्येयशोदापामपा ॥मातृस्तन्यं पाननि: फलं हरे पुत्रा विना
लयतु। अहंपुत्रमामबाललालनस्यमनोरथाः॥१॥ वस्सतस्मादहं पुत्रीमिच्चाछितश्चर्ययो। बाललाला
लनदर्षादिदेवीनामपिदुर्लभः॥१॥ विष्णुरा चष्टमातःखेदोनकार्याखयादेवामेवध्वजि ॥इन्द्र सेनानी॥
नीप्रतिमाराध्यंतवंमनोरथाः पूरयिष्यतेमया। कृष्णे नाराधितोदेवोहरिणैगमेषीप्रकटीभूयवगूः। देव हरिणगमेषी॥
क्याः पुत्रोत्तविष्यत्यष्टमः परंप्राप्ततारुण्यः पुण्यधी ।प्रव्रजिष्यति। ततः कियतिकालेव्यक्रांते कोपिम
हर्द्धिद्दिवः स्वर्गात्वच्युत्वास्वप्नसूचितो देवक्याः कुक्षाववतीर्णः क्रमातदेवकीपुत्रमसूत। पुत्रजन्मोत्सवंका
रयित्वावसुदेवोगजसुकुमालेतिनामादात्। ततोनिरंतरं देवकीस्तन्यपानदानोत्संगारोपणादिनावर्द्ध्यामा १२७ १०४
स। मातुः प्रोत्सर्पनेत्राणि दन्तकुमारं नत्वा मनोहरप्रमोदं ददानोगजगजसुकुमालोव्यवर्द्धतंप्राप्तयौवनो
गजसुकुमालाद्रुमम द्रुमोनिद्रात् पाद्युपाख्यांकन्यापरिणायितः। अथसोमशर्माद्विजस्यपुत्रीसोमाकम

मनिवलच्चपिगजसुकुमालोमातृभ्रातृभ्यांपरिणापितः अथतस्मिन्नेवदिनेश्रीनेमिउद्यानेसमवा
सार्षीत् तदासमुद्रविजयराजाकृष्णादिवदित्रय यौश्रीनेमयेधर्मोपदेशाददतिनिर्द्दतः किरटीहयोगत
जवश्चन्द्रविनासर्वरीनिर्गंधःकुसुमंसरोगतजलंबायाविहीनः तरुः रूपं शिलंवगुणंस्ततोगतगुणः श्री
रीत्रहीनोयतीः नीदैवलवन्नंनराजीनतथाधर्मवीनापौरुषं १ इत्यादिधर्मोपदेशंश्रुत्वा गजसुकुमाले
वैराग्यवासितस्वांतः पितरावापृच्छ्यसायासगदीक्षांजग्राह ततः प्राप्तसंयमोगजसुकुमालोनि
त्यंषष्टाष्टमादितपःकुर्वाणोनगराद्वहिः कायोत्सर्गे स्थितोध्यानपरमात्मलीनोन्नतं अन्य
दाप्रस्तुमाष्टस्यअन्यदाप्रस्तुमाष्टदेसंसां नेशायांप्रतिमयागजसुकुमालदृष्ट्वाध्यातंस्म
रणअयंपापीमदीयापुत्रीवीमोपातो। ततः सद्विजाधमक्रुधः गजसुकुमालमूर्द्ध
निशाकरीमुकांमृदीकंवतस्यारि। चितोक्त लदंगारकानानीयमुमोच तैरंगारैगज
सुकुमालस्यकर्मेधनानीसर्वाणितथादग्धा। नियवाद्वजाणमात्राकेवलज्ञानमुत्पन्नमु
क्तिरप्यत्रत् अथकृष्णप्रभुनत्वागतोगजसु कमालमनीदपकमेत्रातास्तेप्रभुणोक्तं द्वि
जान्निर्वाणमसत्तस्यहरिस्तत्क्षणाप्रभुवचोमुर्च्छामापन्नः प्रपच्छकृष्णः केवलज्ञानजातंप्रस्तु
प्रारु द्विजसाहाय्यात् द्विजेनमस्तकेअंगारस्तताशकरीमुक्तातेनकर्मक्षयोन्नतं यदि द्विजे
धुनासालज्जनाकरिष्यत्तस्यकर्मक्षयवीक्षयतदाबहुकालेनकष्टात्कर्मक्षयोभविष्यत
अथा अद्य त्वयामार्गे आगच्छता विप्रका मेका मिष्टिकावहन् देवकुलिकार्थे दृष्टः ततस्त्व
या एकेष्टिकानंकार्ये सत्रनीताततसर्वैणपरिवारेणापनीताः त्वकोपितस्तस्याद्विजस्यप्रो

उत्तरदेसर
वृत्ति

१०५ सादो निष्पन्न कृणमात्रेण तस्य द्विजस्य ईष्टिकावदन् कार्य्यसमाप्तं तदसादाय्यात् तथा म
जस्सुकमालस्यापि तस्य द्विजसाहाय्य अर्वेकर्म कृयो स्तुत् तस्योपरि चिया को पो नोनेयः कृ
क्षेन प्रोक्तं किं नामा स द्विजः प्रस्तणो क्तं अद्य वीप्रतोल्यां प्रविशंतवी दृष्याकस्माङ्क दयस्फो
टान्मृत्कसौवीस एव ज्ञेयः ततो मुकुंदेनाग्निसंस्कार कृतः प्रस्तणा शोक उत्तारितः ततो वी
सु प्रसुते द्या निस्ससार स द्विजो वनादागच्छन् कृष्णमा गच्छतवी दयकृ दयस्फो टान्मृतमकस्मा
स्मा द्विअस्तरद्दष्टा विप्र उपलक्षितः कुमयोः । दोरिको बंधयत्वा पुरी मध्यन्नामितो द्विजः
पटहो वादितश्च कृष्णेनयो यती नोत्तारित विष्यति स एव विगो पिष्यते मया ततो क्या
अनित्यतादिदर्शनै प्रस्तणा शोको त्तारितः इति कुमायोग जस्सुकमालकथा ॥
व्याघ्रादिभिर्त्त्ये विहितानुपसर्गान् दृढाबक्र न्न् प्राप्तो तिचंतितस्तां न अवंतीसुकुमाल
वत् १ तथाहि अन्येद्यु श्रीसुहस्तिसूरयोसु । वलयप्रबोधयतो देवाधिदेव वंदनार्थय
युः तत्र नग्र सेट्टी वसति स्म तस्य नप्राप्रिया धर्मकर्म कुर्वीण यो रन्येद्युः सू स्वप्न
सूचितो नंदनोत्तरत् जन्मोत्सवः पित्रा कारितः कुमारस्याव्वतिसुकमाल इति नाम पित्रा
दत्तं माता पितृन्यां धर्मकर्मशास्त्रप्रवतिः पुत्रः पुत्र उन वयस्र द्वात्रिंशन्महेन्यातापु
त्री द्वात्रिंशद्देवकुमारसोदरा अवंतिसुकमालपरिणापितः पित्रान्येद्युः तत्र नग्र १०५
मनुज्ञाप्य सद्रदते पाश्रये श्रीसुहस्तिसूरयः स्थिता तत्र प्रदोषे वेनेधराचार्यमध्ययन

गिरागुणयंति स्म नलनीगुल्माध्ययनमादरात् १ ललन् नप्रात्मजोवंतीसुकमालो नी
जालये द्वात्रिंशा कामनीज्ञानि रुन्निद्र स्ततदाश्र्णोत् २ अवंतीसुकुमारोध्ययनं तद्गुरु
भिर्गुण्यमनंश्रुत्वा दध्यौ किं मद्गुरुभिरुच्यमानं मया दृष्टमस्ति निलनीगुल्मविमानं इ
ति पुनः २ ऊहापोह परो वंतीसुकुमारो जातिस्मृतिवानभूत् अहं प्राग्भवे नलिनीगुल्मवि
मानं देवोभूवं देवस्य मनुष्यस्य मेरुसर्षपयोरिवांदतरं विद्यते तेन यदि तत्सुखं प्राप्यते तदा
वरं यतः देवादिदिव लोए। जस्सुख्खं तनरो सु । तस्स उवि न न गणाइस्वा सस्सए णावइ जस्सविज
हासयज्जज्ञा १ एवं विमृश्य गुरुपार्श्वे गत्वा संस्थानत्वावंतीसुकमालो जगौ भगवंतो
यूयं किं नलनीगुल्मविमानं दृष्टवाधुना । समायाता येन श्रीयुज्भिस्तत्रत्य स्वरूपं क
थ्यमानमस्ति गुरुभिः संक्तं वयं तत्राधुना ॥ नगतिस्म किंतु श्रीसोद्धांतोक्ताधुना।
श्री नलिनीगुल्मविमानस्वरूपं गण्यमानमस्ति तस्मान् नलिनगुल्मसंति ये देवास्ते तीव
सुखीनः संति अवंतीसुकुमालप्राह अहं उ ततो विमानादायुषः क्षयादत्रोत्पन्नोस्मि
तस्य विमानस्य सुखस्मरणाद हमत्र स्थातुं न शक्तोस्मि अधुना एवधूराकृसाउत्या शोसं
ते तस्मान्नात्रस्थातुं शक्नुते मसंदीक्षां ददांत स्मुखं देहि गुरुभिरुक्तं मातृपितृबंधूना
मनुमति विना दीक्षां दातुं न शक्यते स्मात्रिः ततः स्वैरितं तत्र विमानेगंतुकामेनावंतीसु

नरदेसर
वृत्ति
१०६

कुमारेणस्वयंसंयमंगृहीत्वा गुरून्नत्वा स्मशानवने गत्वा कायोत्सर्गेस्थितः तदा पश्च
ञ्जन्मसंबंधनी प्रियाशिवा सूता तत्रागता समुनिं दृष्ट्वा तावत्कोपाविष्टा तत तयास्वमु
सुखकारः अवंतीसुकुमारो मृत्वा तदानीं नलिनीगुल्मविमाने गतः प्रातः पितृमातरौ प्रि
याश्चावंतीसुकुमालस्य मृत्यस्वरूपमवगत्य दुःखिताऽभूवन् ततो गुरून्निरति शायज्ञा
निनिस्तत्रान्येत्योक्तं असौ अवंतीसुकुमा लो नलिनीगुल्मविमानो ययौ मातारुदिता
गुरुणा प्रतिबोध्य सा तां क्रमात्तस्य तोऽज्ञा नितेन पितास्मसाने महाकालनाम्नाप्रा
सादस्तेनकारयामास श्री पार्श्व न ाथ प्रतिमांस्थापयामास ततः सर्वा
प्रियास्तावैराग्यादीक्षांलल्लौ॥ ईत्यवं तीसुकुमालसंबंधसंपूर्णं ॥ पात्रेद
श्री श्री
तियावीत्त निजशक्त्यासक्तितः सौख्यानांभाजनंसस्या यथा धन्यो नवत्पुरा
१ पश्चात्तापंप्रकुर्वीत दत्वा दानंमुनौ चयेऽदुःखानांभाजनं तेस्फुः यथा धन्योग्रजा
स्फितौ २ प्रतिष्ठानाख्यपुरे जिनचैत्यालंकृते जीतशत्रुराजायतः पूर्वलज्जमा

डाक्टर भाऊदाजी इत्यादि
DR. BHAU DAJI MEMORIAL

१०६

लक्ष्मीरहिते

कुमानामकं कुटुंबकं निःश्री द ... ईश्वर आजीविकाकृते समागमनं तत्रैको बालको दान्तो विनयी करु
णापरः वत्सरूपाणि लोकानां चारयामास हृष्टचित्तः ॥१॥ कस्मिंश्चिदुत्सवे उद्याने लोकानां परमान्नादिभवरा
हां रांलक्षणपुरानु वीक्ष्यं वत्सरूपाणि तत्रमुक्त्वा गृहे स्वे त्य चमातरायदारकः प्राह। मातरद्य लोकाः परमा
न्नंस्त्वदयंतः संति तेनममापितादेहि। मात्रोक्तं। पुत्र द्रव्यं विनाकथं मया परमान्नादि भक्ष्यं दास्यते। सपुत्रः आ
ह। मातर्यथा तथा नीयतन्मह्यं देहि। यतः। चौराचौ रकः पिया गंधी विज्ञायतदुपाकर्णाया। खसाधुत्वे
न रिदा। परस्स पीडं नियाएं ति॥१॥ ततस्तेन दुः त्वेन रुदता स्य मातापि मार्गितं तदा प्रा
वती रुरोद। तां रुदतीं वीक्ष्य प्राति वेश्मक्या स्तदुःखदुःखिता अप्राक्षुःदुःखकारणं तया
च पुत्रमनोरथः प्रोक्तः। ताभिराई चित्ताभिः प्राति विश्म की भिः दुग्धगुड़शालिदिकं दत्तं। माता संस्कृत्य प
रमान्नं संपूर्ण खंडादियुतं पुत्रस्थाले परिवेषकार्येण केन विदन्य त्र गतं। इतः सुकृतैराकृष्टं स्तस्य गृहांग
णेमासक्षपणपारणा विकृतत्पर्धमुणात् मुनिः दृष्ट्वा तं मुनिर्मनत्रं चृष्टिमिवरोमसि कंचुकित बाल उत्थायपा
णि स्यां पायु सस्थाल मूद्दीत्वा प्रणम्य वगुणवन्निं दपरमान्नं मासुकं विद्यते क्षणं कृत्वा ममो परिहाणं संय
ना हेकृतार्थीलवामि। तत्कल्प माहारमत्वा मुनिः पात्रमधारयत्। धन्योहं मनोरथं क। सो पि परमान्नं तस्मै दहौ। तस्मा
त्पात्रादानतः समनुष्यायुर्बंधे। तातायातोगा तमाता समागोत। रिक्तं स्थालं दृष्ट्वा पुनः प्रदाय परमान्नं पर्य

\\ मनरूपी उवाल कतिधनमानतो फ\

डाक्टर भाऊदाजी इत्यादि
DR. BHAU DAJI MEMORIAL

प्रवत ... या

नरदेसरबा० विषयतृष्णार्त्ता। बकुपरमाल्लं यज्झितं। तेन। ततः स पटुबालो बहिर्गतो। वज्रस्वरूपाणिगवेषयन् महर्षिभिरुक्तं प्र
णम्य तस्याग्रे उपविष्टः तु। दुःप्रापं प्राप्य मानुष्यं कार्यं तत्किंचिदुत्तमैः। येन मुक्तिलभ्यते मुक्तिसा तं संसारिणा स्फु
१०७ टं॥१॥ संसारमिश्रसारं॥२॥ इत्यादि॥ तत्याप्य धर्मोपदेशं श्रद्धाकृष्टो बालः तस्यामवराचाचकस्माद्विसूचिक
यामृतः। स नृगोपालः तत्रैव पुरे धनसारस्य श्रेष्ठिनः शालिदत्ती प्रियायाः गर्भे पुत्रत्वेनाऽवतीर्णः परिवर्यस्वप्नकृचितावततः
रा। ततः क्रमात् सा पुत्रं प्रासूत प्रशास्त हनिग्ठविस्थिते पुत्तषां पुत्राणां नामातिक्रमान्मातृपितृस्यां दत्तानी ×त्रप्रेषु×.
ति। धनदत्तः१ धनदेवः२ धनचंद्रः३ धन्यः४ श्राद्या॥ त्रयाणां पुत्राणां क्रमात्स्त्रियाश्च तत्वतु। धनश्री१ धन
देवी२ धनचंद्रा३ धन्यजन्मनि तन्नालं छेइत्तोतत्ले निधीयमाने निधानं निःसृतं तेन धन्योयं धन्योयं
नामाकृतं तस्य। धन्यो वर्द्धमाने क्रमाद्वैष्टिदे दिने लक्ष्मीवृद्धिः। समये कलाचार्यपार्श्वे सकलाधर्मक
र्मकलाया हितो धन्यो मातृपितृस्यां धन्यस्या तावद्गो रवे क्रियमाणे त्रयोपि सोदरा ज्येष्ठाः पित्रोरग्रे प्रोचुः
यत्कोदरस्त व अस्याम्य क्रियते किमादरा धिकोस्मत्यं ततः पितरा प्रोचे उः गुणोरुपहृज्यः गुणा एव हि पूज्यते
नतु ज्ञानयडंबरं चानेयं [illegible] गतस्य उत्तमर॥१॥ [illegible] बत्ता बिरातभ्रातरः पितरं प्रति। परीक्षा। १०७
क्रियतां मिति। धाविज्ञारूपकां लात्यः ४४गूरदत्ता [illegible] नौलात्वं दत्तीयिष्यघहस्य। प्रहट्टनाव्य
द[illegible]धन[illegible]बालाद्यं मिलितं [illegible] राजापुत्रनिंदके [illegible] नमाया। क्षयतु। दीनाराणां सहस्रं पणीकृते

यत्[illegible]हट्टेहारयति। सा न्यस्मे दीनाराणां [illegible] सूत्रमर्पयति। सा न्या स्मे दीनारसहस्रं तथा धन्यराजपुत्रमिदंक
याद्युध्यमान [illegible] मेटाकं न जितं। ततोद [illegible] तत्र धन्येनार्जितं। धन्यो दीनारसहस्रं लात्वाययौ।
आययौ। अपरे सोदराः [illegible] लात्वा रा: समाययु। धन्यप्रशंसितमातृपितृस्यां पुनरुक्तं छितीयस्तनि प्रोचुः
एकशोद्यनेनार्जितं धन [illegible] नास्य वर्णनं क्रियते। अस्मात्तिसु बकुशो धनं यत्पुरा दर्जितं तद्विस्मृतं किं
क्रियते। पुनः परीक्षा क्रियतां। ततः पितृस्यां समर्पिताः षष्ठिकन्याणमाषकाः स्त्रेत्यः ४४गूरदत्ता सर्वादिर ‘‘सोनीश्रा‘‘
णव्यवसायं कृत्वा अप्राप्तलाभास्त्रयोपि ह्रसमा यसुः। धन्यस्तु धीमान् धर्मधुर्यः आपणमध्ये गत्वा प
णायोपविष्टः तु। इतस्तत्र महाधनः श्रेष्ठी कोप णाशेषरोग्र रिस्तिरा रुसैर्धनमर्जयामास। दत्ते
किमपि नो धार्मपरिवारस्यापि जीर्णवस्त्रानद॥ लं विश्राणयति। स्वयं जीर्णवस्त्रं परिधत्ते। धान्यंव
जरीसकमल्लं भुंक्ते। घृतस्थाने तैलमवमोकं भुंक्ते। वार्षिकादिषु पर्वसु मनागपि न धनं व्ययति स्मातं
कृतस्य स्थाने गुंदिकादिपत्राणि। सद्दायंति। अन्यं पुरुषं धनं व्ययंतं वा दृश्चा ज्वरात्तिर्लवत्यस्य। लक्ष्मीर्लक्ष्मी
रितिक्र्दनं। ज्ञाणमपि विश्रामो न टक्कति। खनितान्यदा टहस्यांतर्निंद्रावशप्रणी चक्रे श्रेष्ठी। खद्वामतं
धुषिरां कृत्वा राल्लाश्चयेन मध्य हरयामासुः। तां खट्वां गत्वो पि रिस्नापयित्वा राज्ञोऽद्व्यरक्षाय मूर्छयास्व पितिश्र
ष्टीन। चैत्र मृत्ति चित्रो सो यदानेन लक्ष्मीर्लवति। जराजीर्णगात्फकोटिं गच्छनूसनू। श्रेष्ठी सुतिः खट्वाया

अथ उन्नाद् यिउमोरात्याचत्। तावछ्रेष्ठी जगौ मां मा उन्नारयतद्रूयं खड्गाया अथः अस्या मवसुमस्यं समाधिर
स्ति। पुत्रैः प्रोक्तं। तातयदा छाकेस्याश्रितां तव तोत वितिमा मिवद्यतां। ततः स श्रेष्ठी मा हातू। धनस्यस्वयं नाची
करतू। प्रारुचं श्रेष्ठी अप सरण पुण्येन संततं। मया सार्द्धमेषां खड्गा छ्यालनीयां तोतोनेवं श्रेष्ठी जगौ। यतः॥ रूक्ष
खानिरगा क्षियंडः इराकेन झयें त्तांयामदफ्रिरपिक्षिप्तोः इराणे रवखन्यान॥१॥ अथः झेपंति रूपणा विन्नं
तत्रयियासवां संतस्तु गुरुत्वेत्यादो। तद्धैः फलकांक्षि ग्णः॥२ पुत्रैरुक्तेरुक्तं तातेवं तवतः करिष्यते स्माति
र्त्विद्धक्तं। ततः श्रेष्ठी विपन्नः खड्गायुतो रन्नव्यति। करा विझैः पुत्रैः श्मशानस्तोमो नीतः श्मशान
पालकैः खड्गायां पाचितायां श्रेष्ठीसुतोः सरु कलिरजनि। ततः कलिस्तोतेः श्रेष्ठिपुत्रैः ख
ड्गाचांडालेभ्यो र्पितां। साखड्गा श्मशाने शोभं वि॥ क्रेयंडं चतः पंक्षिस्थापिता। तां खड्गां सगतं संलक्ष
णां ज्ञाता जयाद् धन्यः। यतः॥ पणवत्यादिति श्लोकार्। मपांदूरगतं निधिं अपश्यंतो पिचक्षुसां बुध्या पश्यंति
धीधनाः॥३॥ ततस्तां खड्गां गृहे नीत्वा रत्नानि बहिः कर्षयित्वा अंजनकायार्प्पयामास धन्यः। ततः श्रेष्ठिना धन्यः सन्मा
नितः। ततो धन्यास्यकीर्त्तिः प्रससार। ततस्त भ्रातृणां तदातीवमत्सरो भूत्। ततस्ते सहोदरा ईर्ष्यालिवसं दंडमि
छंति सदा। तच्चेष्टितं ज्ञात्वा भ्रातृजाया दिवराय न्यवेदयत्। प्रीत्या धन्यः सावदत्। नापराद्धं मया किंचिदमीषां
तदमी कथं मह्यं तिमायुचो। वसेदज्ञाः खलाः खलु॥४॥ नाकरूणरूपांसंख्याः। संख्याताः कारणाकुधा॥ कार १०८

णेपि न कुप्यंति ये ते जगति पंचषा १ ततो धन्यो ऽध्यासीत् मया अत्र न स्थातव्यं विघ्नोत्पन्ने माद्दक्षा
स्तारणा उरवसवति परपीडा न कुर्वेति महांतोऽपि कदाचन। तेन त्वा ताधुना स्वेयं मया रूणमपी
स्फुट १ ध्या चेति निशि छन्नं धन्य एकाकी अप्रसूत्यस्य पुरान्निस्सार धन्यस्तस्ततो ग्रामपु
र करादि संकुला विपुलाः बहु ग्रामवर्याकारः सुमान्विति ते ध्या या क्षेत्रे शोन तोजनार्थं नम
यतः आमानो जेमितुया वद्धन्यः तावकूटं विप्रोयासि कोदत्ती समागात् क्षेत्रे शोनोक्तं अमुं अ
तिथिं भोजय को प्यय धन्यत्व मानस्ति यतः अथ ऊतो तिथिर्यस्य गृहद्योतिनीस्पनः
गछती विमुखास्तस्य पितरः सह देवा। तै परमानं तया तस्मै वेषत तदाकस्मा
त्कोटि बीकस्य हलखेट यतो कल शो निर्ग्रतः सस्वर्णं पूर्णं कुंभ निर्ग्रतं
दृष्ट्वा कौटंबिको दयं ऽवग् सो निधे ग्रहं एवममुं निधिं च ज्ञाप्यान्निर्गतोयं निश्री
कक्षेत्र नुद्धा ततो दारप्रकृति चात्तं निश्चितं स्मै दत्वा ततो चलत् कृत प्रणामो धन्य
ततश्चलन् राजगृहपुरं बाह्यो द्याने गत्वा धन्यो न्यषीदीवान् पूर्व शुष्कं वनं देवानुभावेत
धन्यपुण्यप्रभावात् पुष्पितफलितवान् वत् तवनं पुष्पितफलीतं दृष्ट्वा मालिको
हृष्टः तमालिकेन गृहे नीत स भक्तिं च कारः भोजन दानात् राज्ञोग्य श्रेणीकस्या सुतासों

नरदेसर
वृत्ति
१०९

मश्री नांन्मीद्दत्रिका स्वसा चम्मालिसत्नस्य स्वस्त्रेति कन्त्पा बत्तत् तथा ऊसमपालस्य उ
ष्फवत्पाकोस्तताबन्नूत् तस्मै कदीवमजात वा सवींमा थ: सिरव्याऽन्नवन्र। ता मिथो मंत्रयं
त: यद्यस्मा कं मेकपाति र्न्नवति तदा वीयोगोनस्पादन्यदा श्ष्फवत्पूचे मरवाउरधन्यो यं गु
णवान्द्दृ इपते ते नै वायंनो न त्तासवातितदावरं तत: तत: सोमश्री पिउरग्रेगत्वाऽवगू धन्यो
मे सत्तां नवुउ। ततो कृष्टे नुराजा सोमश्री धन्या यदत्ता ततो नद्दयामालिकेनस्वपुत्र्यौ तस्मैद
त्ते राजा ततौ धन्पाय स्फूरि शाग्रामादत्ता ध न्पो नो गान्नूत्तक्रे प्रागकृत: उल्पयोगात्
त्रन्पदा धन्पो गवाकृस्थ: प्रियासिस्तारिं: समरम्यमांणा मातरपीतरावतिउ: स्वी
तो राजमार्ग्गे गछ्ती ददर्श्शा द्दास्ते नानाप्य से न्ताप्पतो वितरौ सद्दस्त्रोत्तरणे स्तूषयत्वा स
प्रियो धन्य: प्रणाम ससत्त्पाद्दनने वापृछतुध न्यकगते तत सर्वधनतावुचतु: पितरावाग
मनादनुधनमपि गतं क्रमा श्रमप्प त्र स्वो न्नूपादिवाश्रोणी तरत्रीक: श्क तौस्मान्नि तेना त्रागम
मो वयं पुनरपि धन्पोन्यधीत् भ्रातमे न्नातर: कंगते सा वा चतु ते त्रयोपि लज्जमांना वा द्द: स्थि
ता सति धन्पस्तुतान्नत्रा कू त्रपितत्रा नाय्यसन्मान दानं सर्वं प्रेथगू ग्रामान् ददौ तेन्य: यु
नस्तत: सर्वकूरब सन्मानदानत: धन्प प्रीणयति स्वमातापितरौ धन्प रमति जल्पति यदा ते
सोदरा धन्पे मत्सरं कुर्वति। धन्पश्लाघ्या मम सहमो नास्ति गरु वित्तविज्जपष्टयग स्छाउजल्प
तितत: श्रेष्ठी दम्पौ निर्ग्गस्तेषरा एते नंदना ध्याचेतितान्प्रति श्रेष्ठी जगौ धन्पे मत्सरो ना क्रिय

१०९

यतां। निलिक्कन्तां यदा सर्व्वमात्मनो गृहान्निर्गतं। तदात्मीय गृहाडल्मानिबद्धनिल्ला वागत: तेना चैरान्निर्मदि
त्विजिता: राज्ञा सन्मानित: तातपादा: प्रकुर्दति। श्लाघ्यो धन्यस्य स्वयं ष्टघस्वदन विना आस्मानितिर्नतोड्यते
इति ज्ञात्वा वच: श्रुत्वा धन्य: पुन: स्वकुटुंबसुखं मुक्त्वा रात्रावेवद्यानिर्निर्गता दूरदेशं यात्तेना नानादेशान् भ्रां
त्वा कौशांब्यां ययौ धन्य: ज्ञाता नीकोस्तत्र राजा राज्यं करोति स्म। तस्य कोशे एकं रत्नमम्मूल्यमस्ति। परीक्षां
तस्य कोपिन वेत्ति। तत: पुरेतत्र राज्ञा तदा पट हवादित: यो रत्नस्यास्य परीक्षां करोति तस्य उष्टो राजा दास्य
तां शतमेकं। वाजिनां शतपंचकं। सौभाग्य मंजरीं पुत्रीं। ग्रामपंचशतीयुतां दास्यति तेतो धन्यस्तं
पटहं तदा स्पृष्ट्वा राजसभायां ययौ। तत: स्तेन धन्येन तस्य रत्नस्य परीक्षा कृता यथा सर्व मस्ता
चमत्कृता। ततो राजा चमत्कृत: पुत्रीं तस्मै ददौ ग्रामादि पूर्वोक्तं ददौ। महोत्सव पुरस्सरं तत: साधुरसौ
इति तस्य धन्यस्य लोके रव्याति रसूत् द्रव्यार्जन कृतनराधन्येन प्रेषिता: देशोऽपूरितपुत्रन्योद्ध धनो नरव्या
तार्थं लोका द्वारस्थ त्तावत: पुराद्बहि: स्मर: खान यिद्वं प्रारब्धे इत: प्रश्लिष्टे धन्ये निर्गतं धनं सर्वं गतं। यत: तत:
श्रेष्ठी दु:खी भूत धनं विना। यत: महोदय व्यया: पंचदारिद्रस्यानुजीविन: कूणांदो त्तगिप्मा तस्य बुद्धाप
त्य संतति।। शतेष्वेना स्तिप।। ततो दारिद्र्ये श्रेष्ठी धानन्निवागोरवं तातेन र: सर्वं धन्य प्रस्तावेन विख्याता त्रपुरे
भूवं सांप्रतं लघुवा गिज्यं कथं कार्यं विमर्षयति कुटंबेन सार्धं विचारं कृत्वा श्रेष्ठी स कुटुंबो द्रव्यार्जन हेतवे विदेशो

सस्देरमरबा· ११०

तिचलितिष्ठुरत्नत्। श्रेष्ठी धन्यजाया द्वयं जनकगृहे प्रेषयामासुः। ततः श्रेष्ठी सुभद्रां प्रति प्राह। याहि त्वमपि स्वपितृगृहे
सुभद्रा प्राह। तात युक्तमुक्तं त्वयाधुना। एकाग्रचित्तः श्रूयतां विज्ञप्तिमवधारय। सुखेच चित्तवोल्लासस्त्रीलिः। स
र्वं पितृगृहं स्वसुरस्य गृहं दुःखे सुखं मोच्यं न सर्वदा॥१ कृतस्त्री पितृगृहं याति दृष्ट्वा दुःखं प्रियालये। पितृगृह॥
सुखं मुक्त्वा दुःख तिष्ठंति सुस्त्रियः॥२॥ सुखे दुःखे तथा दोस्वा विदेशगमनेपि च। देहच्छायेव तन्नूनं स्वाम्यमि॥
स्वसुरालये॥३॥ तस्माद्हं सुखदुःखे चास्वसुरा लये। एवमस्यास्या मिन्यान्यत्र हृष्टः श्रेष्ठी धनसार वद्धवचः
श्रवणात् मस्य परिवारो गृहद्वारमुद्रो विधाय निर्ययौ निशीथ्या माद्ग्रामं पुरात्पुरं देशाद्देशं भ्रमन् धनसा
रं कर्मकर कर्म कुर्वाणः कौशांबीपुरीं ययौ। श्रेष्ठी नरकं चित्ते च दृष्ट्वा पृच्छत्। सो तद्कथ्यतां निर्ज्ञ
वो यात्र नरः समेति। स कष्टे निर्वाहं करोति। न रः प्राह। हे श्रेष्ठिन् सधना व्यवसायेन निर्वाहं कुर्वंति॥
निर्धना कर्मकराः परगृहे कर्मकृत्वा निर्वाहंति। ये च निर्धना अत्रायांति। तत धन्यराजस्य सरसुखमा
नस्य खननकृत्येन निर्वाहं कुर्वंति निःस्वाः। नराणां तत्र सरसि दीनारद्वयं दायते। एकस्त्राणां प्रवाहेण दीयते। क
श्चिद्प्रुतत्ते जनं कुर्वंति सरः खनकाः तत्कृत्वा धनसारः सकुटुंबस्तत्र सरोवारगत्वा खननकर्मकारैः सार्द्धं खन ११०
नकर्मकाराति। तत्र खननकृत्येण च निर्वाहं काराति। अन्येद्युः धन्यः शिरोधृतश्वेतछत्रो श्वारूढः पदाति प्राणि
विष्टितः सरोवरविलोकनार्थं गतः तदा जीव नंद जयेत्यादि बिरुदावली बंदिभिः प्रोच्यंत। तदा जयजयति

तदा सर्वे कर्मकरा नीजरकर्म त्यक्त्वा धन्यं प्रणमंति स्म स्तुवंति तेषां मध्ये स्वकुटुंबं वीक्ष्य धन्यो द
ध्यौ किमेतद्दैवेन कृतं माता वेयं पिता वेयं मामेते सोदरास्त्रयः सा च जाया पुनरियं सुभद्रा प्राण
वल्लभा १ गोभद्रो जनको यस्य भद्रा यस्य यनन्यभूत् सा लिन भ्रातु जा सेयं शीर्षे वहति मृत्तिकां
चि २ चेत्यचिंति धन्य प्राह कुतो यूयं समागताः ततः सर्व कर्मकरास्वानामादिसंगोप्य मुखेना उत्तरं द
दुः इति। धन्यो दध्यौ एते मां नोपलक्षंति अतो हं मीद्दशीं राज्यावस्थां प्राप्य मामेति स्वजनास्तु दुःखि
तांति कोपि सहस्त्रस्वरया लक्षं सरं पश्यके पि नरा नालं स्वरस्य केचित् फलमेतत् मुकृतदुःकृ
कृतयो २ ततः स्वसेवकानां कार्या धन्यः प्राह एतेषां भोजन घृतं दद्देय एतेऽतावदुःखि
तत्वं तेद्याया ततः सेवकाः स्वामिन्नस वैशा घृतस्य। तदा वरं राज्ञो के मेवस भ्रंत
तः कर्मकराः सर्वे कृष्टा घृतस्तद्रयं भोज। ल्प यंती भिध एते षां भावतः घृतं प्रान्तं
ती येपि दीने तत्रागतो धन्यश्रेष्ठिनं मातृयम धूरया गिरा प्रोचे तव कुटुंबमतीव दुर्बलं द
रपते। श्रेष्ठी जगौ तत्का नावात् सर्वस्य कुटुंबस्य परान्नधना जनि किं क्रियते पूर्वकर्मवशात् ध
न्याऽवग् अस्मद्गृहे बध्वो गावो महिष्यस्य दुह्यंते तेन तक्रं ग्रहणाय चयेको वधूवारकेण प्रे
ष्या तदा श्रेष्ठी जगौ महान्नप्रसाद स्तेइति स्वाप्य तदो धन्यो वगुप्ति निंदन् बहुकुर परिहृत स्वगृ
हं ययौ ततः प्रियां प्राह धन्यः प्रिये एकः श्रेष्ठी करुणास्पदं बहुभिरः स्वनिसमागतोस्ति
तस्य पुत्र चतुष्टयं विद्यते तेषां पत्न्यः क्रमादेतास्य तस्रः सति तासां मध्याद्यदा एका पि वधूत्रा

सरहेसर वृत्ति १११

यातितदातस्यैमस्तकेसस्तकप्रणं समर्प्पणीयस्त्वया यदालघ्वीस्नुषासमेति तदातस्यैव
कंचुकादिधनस्य आलयादिदेयं त्वया तेऽतीव दुर्बला सति तव पुत्रे पलवति दानेस्यो दानं द
त्तं बहु मन्यायसवति यतः अक्षयस्वरूपत्तदानं अनुकंपा उचितं किं नदानं च दायविमुक्तोस
णियाति निर्विज्ञो गाढं यं दिति १ पतिनिर्देशात्सा दिका तस्यै का ददौ तास्नुषा शादिका स्थि
ता बहुतत्क्रमानयतिवी द्युश्रेष्ठ्याह एषा नाग्यवती स्नुषा तत्छ्रुत्वा श्रेष्ठिनप्रतीतिस्तव
ध्वप्रोचुः समुत्सराः त्वया व्याख्याता अस्म … कं देवरा विदेशंगतः अधुनैव वार व्यायमा
नाऽसावपि मोष्यति दीवामृति का वहति रा। … त्रु चन्द्रमो स्वपितितस्माज्ञा। म्यशालनीवीध
ते अन्यदा धन्यस्तास्त्रस्नात्रापप्रच्छ कांत … कः पिता लज्जया धोमुखी सोवगु अहं
शालिसद्द्वस्त्रा गोत्रजश्रेष्ठी पुत्री वेनां। … मातिधानेन पुरुषेण परणीता हु स चेगृह
कलहजा यमानेविदेशं गतः धन्यो वक् त्वद्दे तव पतिविदेशं गतः सन्न त्वां विना मृत एव
संजायते ततपतिव्रतं त्यक्त्वा मया सह भोगान्भुंक्ष्व सापि तद्वचः श्रुत्वा वज्राहतेव कदि
कर्णौ पिधाय सातपस्य प स्पर्श कासारमाह ॥ गततयुगलकमलं तमृष्णा करस्य त्रिनय
नेतनुभ्रजा वा च्यवास्त मिपातः विमलकलत्रवानाम गनानां शरीरं प्रति करजेरज्ञो वासेव
तेसमाजिका १ हे धन्य … दरूपसेमय काधुनाः यन्मा कोट्टसि परस्त्रियं परस्त्रीलो
गादिह लोके परलोके [illegible] जनः यतः वीक्रमाक्रांतविश्वोपि परस्त्री अरिरंसया। १११

१ दृशाऽऽस्यकं प्राप्य नरकं दसकंधरः २ धन्योव गूकृत्यमासाद्य कारणं च निसम्य तां परस्त्री
लंपटो नाहं नाहं रमस्वान्य परमाहरः ॥२॥ इदं वचनं चापरिचितं मया जल्पितं सावक्र यदि त्वं मम प
तिरसि तदा किमप्यसिज्ञानं कथय सोवग् राजगृहे शास्य धन्योजामाता वस्तुवतं त्रप्रियात्र
यमुक्ता तुभ्यमेकामुद्रिकारत्नमयी दत्ता इत्युक्ते तेन सा प्रियम त्वा धन्यं मन्या त्रपापराधो
विलोकयामास ततो जीर्णवस्त्रपरित्यागा धर्यं वस्त्राभरणैस्तूषिता प्रिया दृष्ट्वा धन्यश्चक्रे
स्वगृहे स्वामिनी तां इतः श्रेष्ठी गता लघ्वी षवधू … वी दृष्ट्वा कोपं ध्वावधू प्रत्यवग् … गता स्नुसद्मा
विलोक्य ताव कीवेलाजाता वृद्धावधूः आह … त कदोऽनीगृह्य त्वा धन्यसाधुग्रहेगतादा
सी वत्स्यगृहे तिष्ठति सपरिद्वढा धर्यैम … हासदितस्यैदापयामास्मते नलो जेनस्वि
ता तत्र संजायते ततस्तत्र गत्वा वृद्धावधूस्ता … दिव्याभरणभूषिता वीक्ष्य पश्चाच्चरितं म
मेत्यस्व स्वाग्रे नाति यतः अस्वच्छुतमाधवग … र्जितं च स्त्रीणां चरित्रं सवीतव्यता च। अवर्ष
णं चापि स्त्र वर्षणं च देवो न जानाति कुतो मनुष्या। १ आसंपार माँ पारस्य। पारावारस्य पाथ
ते स्त्रीणां प्रकृति वीक्ष्यणां कुः श्वरीत्रस्य नो पुनः ॥२॥ तच्छ्रुत्वा श्रेष्ठी वज्राहत इव दुःखेन स्तब्धा
व्यचिंतयत् अनया स्नुषायाः किं कृतं हा धीग् कुलद्वये कलंकः कृतश्च। ततः श्रेष्ठी तं वृत्तांतं व्य
वहारिणां पुरः प्राह व्यवहारिणः प्रोचुः धन्यसाधोरस्य न कदाचित् कुमार्गे तिष्ठति धन्या
सो गीयते परनारी सहोदर अधुना उयवु परांतकृत तत्र हेतुसमाप्तिः सम्यग् न ज्ञायते
४८ एवं मनाविद्यते तथापि तस्याग्रेसवस्नुषालोट नविषयकं घं विष्यते तास्मिन् श्रेष्ठे स्वस्कं न

सरहेसर वृत्ति
११२

गतः इत्याधनसाधोरंतेगत्वा प्रोचुः धन्यस्त्वं राजजामाता धन्यस्त्वं साधुशेखरः देवं युज्यते ते
क्व परस्त्रीहरणं अन्ने २ तेषामिति वचः श्रुत्वा वा नीमिपराक ऊर्ध्वे धन्यो लग्नः एवं दृष्ट्वा ते इत्या
स्वस्वं गृहे ययुः मिथो निमंत्रयंति एषपूर्वं वयोज्ञाता ऽधुनानुप्रकृतिरस्य परा दृष्टा तान्यूतत्
यतः बकश्रीराजसन्मानं। महत्कुलं अंतिपुनः एतानइकरूपसद्यो नयते विकृति सदा
॥ ततः श्रेष्ठी धना वेला धन्यसाधो उरोगत्वा जगाद अन्यायं करुते यो नतस्य दंडं करु त्वं कं
तदन्यायं परित्यज्य मम. स्नुषां मुंच ततो धन्यो वय सो सदा एषव भूमा
गयति तेनायं गर्भागारे क्षिप्यतां ततस्तेन टेरुत्वा घधना त्वरो गर्भागारे क्षिप्तः त
तस्तत्र गत्वा धन्य कृतांजलि पितरं प्रणा म्य प्राह हंतव्योमे पराधस्त्वं या मयाबा
लकस्याप न्यस्कृतं अहं उतवड त्रएव तत श्रुत्वा श्रेष्ठी हृष्टः धन्यो वग् चयो चैनं विक्रव्य
मध्वनातत्र स्व पिता गौरवीतः श्रेष्ठिनः पत्न्या। दिकं विस्मृते तदा तं ता माता पितं त्रित्यप्रा
ह तो धन्यं सा धोवद्याक धं मम स्नुषापतिश्चर क्षितः तानां को न्यायं कु
तः ततो गर्भागारे मातरं स्वापयत्वा मध्ये गत्वा प्रणम्य पूर्ववत् धन्यो मातरं क्षमयामास ११२
एवं भ्रातरोपि रावां कर्तुं समागता। स्वापिता ततो नाटजाया प्रकारं कुर्वंत्यो धन्यो द्वारे स्वमे
त्य प्रोचु अस्यो राजा ऽन्यायं करुते अस्मदीयापि तयो धृताः

धना

पतयो पि धृताः अनेन धन्य साधुना कस्माये प्रकारः करिष्यतां ततस्ताः प्रहारामकं तत्र द्वारे स्थित्वा स्व कुटीरे गतं
प्रातस्ताः स्त्रियः शतानीकरूपसन्नायो रावां कर्तुं ययुः। चिरंजीव चिरं नंदेति जल्पंत्यः प्राहुश्च ता। वयं कर्मकरत्वेन
तवतो नगरे समागमाम। तवताः पुरे धन्ये न साधुना अधमे दिवसे प्रियाः पश्वाः स्वसुरस्ततः श्वश्रूस्ततो स्मदीयाः
पतयश्च धनाकारागारे क्षिप्ता त्वा मिवराजा प्रजापालो सि कृतं कुटं बमस्माकं वयं कथं स्थास्यामः उत्तरं मपि न स
धन्योदत्ते। तासामिति वचः श्रुत्वा राजा धन्य पार्श्वे स्वास वकं सि मुंच प्रेक्ष्य निर्दरयामास। एतासां स्त्रीणां कुटुंबं मुं
च। अन्यायान क्रियां तो धन्यो वग् ततो राजा स्वक। अहं नान्यायं करोमि। कदाचित् यद्यहं मन्यायं क
रोमि कदाचित् यद्यहं मन्यायं करोमि। तदा किं सिद्धते राज्ञा। ततः स राजा स वको राज्य। त्वं
त्वा वग्। धन्यो जल्पति। अहं मवं विधं मन्यायं कारो मि। वेत्तदा किं करोति राज्ञा ततः क्रुद्धो राजा शताना
कस्तं जामातरं दंडंसमकाल सैनिका नप्रेषीत्। सकोपं स्वरूपं मत्वा धन्यस्तदा तत्क्षणात् संनद्धः शाकटं श्रुस्नुषादि
युक्तं सर्ववस्तु क्षिप्त्वा स्थितो यावत् तावद्राजा सबको युद्धं कर्तुं समागताः मिथो युद्धे जायमाने शतानीका सदवकैत्त
दंनहं च। ततोस्तन्नं स्व वत्तमाकर्ण्य शतानीको रणाय समागात्। अत्रांतरे महामात्यैरस्येत्य प्रोक्तं स्वामिन् यं जामा
तातवं तेन समं युद्धं कर्तुं न युज्यते। यदा धन्यो वैर्यात् तस्तादावयेव बकुपरिच्छदः ततः बली जातो धुना कत्रापि विष
म कार्यं छित्वा हन्यते। अयं कुनयं कदापि न करोति अधुना नज्ञायाते कस्मा त्लोरवं कारोति किं चिकारणं विमृश्यते

तरदेसरबाळ १२८ ११३

चाःपळ्यंतामोंतास्त्रियःइत्यादिविमर्षयताःदृष्टाःश्रमीभिःतवंतीनांकोस्तिबांधवोदेवरोवानाःप्रोचुरस्माकं
धन्यास्तिश्मेदेवरःसुरालिस्तत्यक्त्वाप्रिगतःअधुनानुज्ञायतजीवन्नस्तिमृतोवासविविशोक्तंतस्यांगजंलक्षणं
यूयंविद्याऽयनप्रकटीक्रियतमःताःप्रोचुःअस्माकंदेवरस्यपादोपज्ञांकितोवातिरमात्येरुचेतर्क्रिधन्यस्यवि
क्रीवीक्षणहेतवपादोप्रक्षाल्यतांततस्ताःस्त्रियोमात्येधन्यपार्श्वप्रेषिताःपरीक्षार्थंज्येष्ठजायात्रयमागतंवीक्ष्य
धन्योनत्वाकुर्वीदितिःयूयंकिमर्थमिहागताःयुष्माकं किंप्रयोजनंनाःप्रोचुःदेवरोस्मिंनःधन्योवग्ःकिं
तवंतीनांतस्माश्चतुःअथवाकिंयूयंमाकाक्षेसुमा ःसधन्याःश्रूयतेराजग्रहेशस्यसुतापतिःलक्षणंविद्य
ताःक्रमयारस्माकंदेवरस्यातनिकदापदो प्रक्षालयितुंवादस्त्रिकचेधन्यःपरस्त्रीणांस्पर्शीसा
तकंतवेतनादंपरस्त्रियासार्द्धंवचिमस्यरोचिकाक याःतितनत्फकेनामोनननस्थितास्वदंदधत्यःसस्त्रि
रुक्तंखेदंदधत्यःमचिकिरुक्तंखेदंमाकुरुधंयूयंस्थि रंस्थीयतांतोधन्यत्वंमास्वज्येष्ठजायाखेदंनयापापतव
लगदस्येरुत्यादिमचिविकृक्तोधन्योमायांमुक्त्वाज्येष्ठजायात्रयंनिजनिकेतनिप्रेषीत्ततःसंरत्नमुक्त्वासर्वंकुटुंबं
प्रकटीकृत्यततःक्रिसूर्वधन्यःप्रणामप्रमाणकंचचक्रेततोधन्योनृपपार्श्वंतंगतोयावश्चवदज्ञाजाप्रासनंदत्तात्तस्मैज
गोतोधन्यंधन्योसित्वयाकथामतांज्येष्ठजायाःखेदिताःसुचिरंधन्योवप्ःतोनृपश्रूयतांबहुप्रियाबंधूनांमिथोतेदंक
र्तैयतःबंधूनांस्नेहनरक्षतांविनानारीनदिप्युतिःतात्तकस्यप्रिष्काविायक्रयंक्रिंचिकोक्षणात्ःशनाराणांव्च १२८ ११३

निदेवाबांधवास्फःप्रथग२इतिदेतोमयाज्येष्ठजायाःसंप्रतिखेदिता२इत्यादिप्रीतिसंल
पेप्रीणयामासनृपःधन्यःततःक्षोणीराजःएण्यधन्यःस्वगृहंगतःततोवीनयेनपित्रादीनु
प्रणम्यसर्वसंजातस्वगृहवृत्तांतअष्टश्चधन्यःततःश्रेष्ठीजगौयदात्वन्निर्गतस्तदाराज्ञासर्व
स्वजगृहेयेषुदेशोभयद्वव्यंव्यवसायार्थमस्तत्तद्विनिष्टदारिद्रेसमागतेगृहेमुक्तोद
दोआजीविकाकृतेवयमत्रागताःपश्चात्स्तखेसर्वेतिष्टितातताधन्यस्यप्रातानीकेनसमं
मप्रीतिजइत्सस्नाषितेनकालनयतितो तसर्वेअन्येणामश्रेपितोप्राह सवद्धिदृष्टेध
न्यस्यन्नागमततःसर्वैःसादराधन्येनसह प्रीतिजातागतमत्सरःततःधन्यपत्नीयिय
युतापरिवारसहराजगृहपुरेययौ श्रेणिकेमहोत्सवपरस्परंपुरमध्यनि
वेशतोधन्यश्चतस्त्रोमहेन्द्यानाकन्य कास्तदाधन्यपर्यलेषीतप्रियाष्टकं
तदाधन्नस्यतत्तदाधनदस्यधन्यस्यत्नी तरइतस्तेभ्रातरोधन्यदत्तग्रामेस्तरखेनती
ष्ठंतीस्मक्रमात्तत्रऽःकालेपतितेसर्वेलोकाविदेसंययुःतेपिधन्यभ्रातरःक्षोणधन्या
स्ततोगर्वाऽत्तवन्अनिष्पन्नेष्वग्रामेषुनीर्धनास्तस्पधीधन्येनदत्तधान्यादक्षिताभाल
वेययुआजीविकार्थंदरषान्बकनारन्तरितान्ग्रामान्जामगच्छतैस्तेधनावरुधत्राः
खेदलनंतेस्मनिर्गोपालान्नमीछंतस्तेगोधनंमान्नवषान्नस्तत्वावाणिज्यार्थराजग्रहेस
मायय्युःतेचतुःपथेस्थितेषुक्रयविक्रयादिअर्वसुरगारूढोधन्योनृपमंदिरात्समाय
यौधन्यस्यश्रियंतथाविधांबांधवानाताट्टशीचवीक्ष्यवदन्हादैवकीदृग्निर्मितं

अन्यैप्युक्तं भ्रात्रयोः महदंतरं यतः एकोदरस्यमुत्पन्ना एकनक्षत्रजातका न भवंति स
मासीला यथा बदरिकंटका १ लोकवचोधन्य श्रावाकसरणपरयो अश्वाऽन्तीर्यपाद
योःन्यपतत् लज्जितास्ते बांधवा मौनं दध्यौस्ताभ्रगृहलक्ष्मा स्वगृहं ययौ धन्यतौवयं
वीष्टेनी वेरुप धन्यप्राह युष्माकं मयिलक्ष्मा स्वेच्छया विलसंतु सवतः यतः वि
पुलापि नमालक्ष्मी स्तूयते जातुबंधुभिः काकोपिवर्णयते यत्र द्विः तत्स्वजातिपोष
णात् १ तेप्युक्तस्ततरः तवगृहे वयं न स्थास्यामः धन्योवग् तत्किविसर्जयत्येतागम
व्याद दत्त सव तततश्च तस्मात्पाट्टणाद्दे मस्यकोद्यश्चतद्दीमत्रत्यकंजाते तेनाद्दृत्तिः
धनस्यदत्तंधनं गृह्णीत यतः दीयमाननगृ हीतीजातेजगतिपचषा। स्वकीयपरकीयं
वा। धनमीच्छतिजंतवः १ ततोहेमयुताया चतेचलितः तावद्भित्ताधिष्टायिकद्वारे
स्तब्धिताः व्याहत्तास्तेविलक्षाः अथप्रस्तुति नास्माभिःमुनागपि मत्सरः कर्तव्यः त
तोधन्योऽवग् सवत्र समाधीनात्तजेदेव। स्वजादितुल्यकर्वेतवा ततस्तेनयाधर्मेऽकृचेन
समाधिन्नाजोस्तवनं यतः अन्येद्यस्तत्रागतः चतुर्ज्ञानिनः धर्मघोषसूरिपार्श्वे धर्मश्रोतुधन्य
:सकुटुंबो गमत् उपदेसददौ तथाहि जंतुना भवनेजानेशा महनं०१ देशनांते धन्येन पृष्टं नाथ
गवन्केन कर्मणा भ्रातरोमीनिर्धना एतेषां गृहे धनं कथं न तिष्टति सूरिन्प्राह एतेदानंद
त्वा पश्चात्तापं चक्रुः तथाहि लक्ष्मीपुरे एते त्रयोपिभ्रातरा आस्ते हाः दारिद्रलाजोस्तवन् त्रयोपि
नित्यकाष्टानिकेष्टेनं वनादीनीयविक्रीयचकुटुंबपोषयतिस्म अनेकस्तेत्र स सर्वबलाका

ष्टानयनार्थवनेययुः मध्याह्ने एतेयावक्षोकुमुपविशंति तावन्मुनींद्रः आतात्मामासक्षमणपार
णार्थं तत्रागताः ततोह्दयायतिमागतेह्दष्टातिप्रोल्लायप्रमुदितावक्रजांबलतस्मैसाधवे नत्यः विश्रा
णयतिते ऽथसाधोः गते पश्चात्तापमतिचक्रिरे अत्रायातोमुधाऽस्माकं शंबलेलाद्यागतः नदाया
दानगोत्रजः अथवासाधोरस्य किंदूषणं वयमेवमुडायतोविमृशैपवदत्तं शंबलपश्चात्तापपरास्ते
स्वसदनं ययुः दानस्यानुभावेनतस्मिन्दिनेकिंचिदत्तस्तूपात्राय। पश्चात्पश्चात्तापं वक्रुःते
नपुन्येनाल्पर्द्धिर्व्यंतरंचप्राप्यतस्माच्युत्वात्र। योपिभ्रातरोसवदीयाऽस्तुवन् तादृग्दां
नप्रभावेन श्रमीपालक्ष्मीदर्शनपदास्तत् योऽन्योऽपि साधुभ्योदानं दत्वा पश्चात्तापं
करोतितस्यफलं स्तोकंभवति उक्तं च द। वादानंयेमुनीन्द्रेभ्यः पूर्वपश्चात्तापं कुर्वते
पुन्यहीना नाग्पालक्ष्म्यायानपात्रेप्रधानं कृपापातंतन्वतेतेसमुद्रे १ दानपुण्यंब
कुनाग्पुण्यशाली सप्रायत्येवकदिस्थिरत्वं न नाग्पहीनाः खलुयेनकृत्वे। नपायसंतिष्ट
तिकर्कस्य २ पश्चात्तापेन कार्यो दत्तेदानेमनीषिभिः किंतुपुण्यद्रुमोनाव जलेन प
रिसिच्यते ३ अथसूत्सकाशालिसदनगिन्यापिप्राह नगवन् मयाकेन कर्मणा महोढा
गुरवःप्राचुः पूर्वसर्वंश्रुणु यदाधन्यः पूर्वेभवेवत्सपालकोऽभूत् तदात्वयंचतस्य प्राति
वित्तमक्राजाता गोपेनमार्गितेन्नकृत्वा तदाप्रथमयाऽग्ध द्वितीयातंदुलं तृतीयायास्व
र्णा आज्यं चतुर्थया तान्निरप्पर्जि तंपुण्यदानेनतदा सूत्रद्वेयत्वयामहद्भवदत्तेकर्म्मब

वृंतत्क्षणं तथाहि कलहं कुर्वाणा दासी काचिद् गोमयं वहंती त्वया दृष्ठिकेतेतिरे दासि सार
मेयो दृष्टिकेतेतिरे दासि सारमेयो दृष्टसि एवं वीधया गिरा दासी हतोऽजनि येन त्वया
दानं करुणया गोपालाय दुग्धाय प्रतारितेन शालिभद्रस्य सा त्वमन्यः येन त्वया दास्या
सारमेयेति शापो प्रतारितस्त्वं जवे ततो ऽस्मिन् भवे त्वया मृत्तिका खुटा इत्येव संसयं छित्वा
धन्यः सपरिवारो जैनधर्मं अंगीकृत्य गृहे ययौ ततो दिने २ ऽधिकां लक्ष्मीं प्राप्तवान् राज्ञो
मान्योऽभवत् अष्टभिः श्रीयाति समं दोगं   दुकदेववत्स भोगान् भुंजन् सुखी बभूव धः
न्यधन्याः यथा दीक्षा लालीत शालिभद्रक   थायां ज्ञेया इति धनाकथा अनित्यता
दिका स्तुता सा वनास्मरतो कृदि इला   तीतनयस्येव पुत्रः स्पाकेवलामतिः तथा
हि इलावर्द्धने पुरे इलास्तूपणे तत्र नराधि   पः शातसेव्यान्याया जितशत्रु नामा राजाऽस्ति
त इलाती नामा श्रेष्ठी धारणी भार्या शीलादि   गुणधारणी तयोः संजानयोः अपत्याभावे
प्रतिदुःखमभूत इलादेव्याः श्रीजीनाधिष्ठायकया पुत्रार्थमाराधनं कृतं ताभ्यां प्रोक्तं पुत्रोय
दा भविष्यति तदा त्वन्नाम्ना किल तं नाम तस्य करिष्यते तयो सुतु क्रमाज्जज्ञे तस्य इलातीपुत्रनां
म कृतं ताभ्यां ततो धात्रीभिः लाल्यमानः क्रमादष्टवार्षिको भूत् ततः पितृभ्यां पाणाय लेखाचार्य ११५
सन्निधौ मुक्तः विषमाण्यपि शास्त्राणि इलातीपुत्र पपाठ स्तत्रार्थान्यायो यौवनं प्राप्तो सद्गुरुणा अ
नेन मनाग् भ्रमनोदने किं तु साधु जनस्येव सम्यग् शास्त्रविचारणे संतोषत्रिष्ठु कृते व्यास्व

दरेलोजनेधने त्रिषु स्त्रैव नस्कर्तव्यो दाने चाध्ययने तपि २ यंभितेषु गुणा सर्वे मूर्खे दोषास्तु के
वलाः तस्मात् मूर्षसहस्रेण आ इमि को नलभ्यते २ ततः स्त्रिवर्गेत्र न्योयं इति ध्याया जडधीपिता
ऽदुर्लिलिताख्याया गोष्ठ्यां तत्पुत्रो मुमोच अत्रांतरे सत्समय सा यमाने नाना प्रकारा शोक चंपक
चूतजंबुप्रभृति वृक्षफलपुष्पादि शालिनि वने इलातीपुत्रो जगाम लखिकारव्यस्यनटस्यक
न्यकारन्नत्यंती तेन ददर्शे ततः इलातीपुत्रस्तामंगीकर्तुकामः पुनः ध्यायन् निश्चेष्टः कीलितइव
ार्जनि इंगिताकारकुशलास्तस्य वयस्यास्तवीरपः क्वास्पा इलातीपुत्र त्वं मुनेवपितावाविनो अ
धृतिकरिष्पतीति स्वगृहेगम्यते तैरीलातीपुत्रे   स्वगृहे नीतः तत्र क्षणमपि रतिं न लेभे तत
याव स्खंपुत्रवीक्ष्य वगस्तो वस्तत वर्किमनः॥   इद शोद दपते केन हृमितो सिर्व तदा पु
त्रमौनं श्रितो वयस्याः प्रोचुः अस्य लेखक   नटस्य कन्यायां मनो स्ति ततः पिताऽवय
सो पुत्र त्वं कुलीना नाभियापरणे उमीहसे इतिपि   तुर्वचः श्रुत्वा इलातीपुत्रोऽभाषत तात जानां
म्य हं सर्वं परं विक्रीयते मनो मदीयमेस्य मेव रक्तं पुत्र वचोश्रुत्वा श्रेष्ठी दध्यौ मयिकृत्तमवि
चारितयः पुत्रस्य कुसंगते अपाती अथवा रितु न ज्ञाक्रते मया निषिद्धः स न कदाचिन्मत्तस्त
दाममकागतिह्तो व्याघ्रइतस्ततटी न्यायः यदि तामसौ न परिणेष्यति तदा मृत एव इत्यादि ध्या
त्वा लेखक प्रति जगौ मम सूनवे स्वपुत्री देहि ततो लेखको भाषिष्टः स्पष्टं यदि त्वत्सूनोः चा
त्वा स्यात तोऽस्माकं मिलदसो ततः श्रेष्ठी खिन्नोपि प्रारस्ततारे वस्त्रयादि लेखपार्श्वे पि

सरदे सरव

११६

स दिव्वं श्रावाद ध्यौ इलासुतः तातेन भक्तेन स्वधर्ममपि वांछितं अहं तु लंखानानकर्मोजीवितं
धत्रुं इति गुरुजनमवगण्य लंखपाटके गतः इलातीपुत्रः तदा लंखको ऽवग् अस्मदीयां नृत्य
कलां शिक्षसि तदा तुभ्यं इमं कन्यां दीयते ततः स दायतु लग्नः कामाघर्ये ततः कामाक्षुगेः
स्वा ततः कर्मेजजीरिते सति स्तोकमप्युपदेशां लक्ष्मि तं स तिष्टते कथं १ प्राणानपि विमुंच्यन्ते स्त्री
शास्त्री दार्णं वहासः मत्पार श्रीमानस्य त्यागे तु किमुक्त्वं २ श्रीज्ञा प्रकर्ष वशात नृत्य
कलासु कोविदो जातः इलातीपुत्र ततो लंखको वगूस्तं वीज्ञानप्रकाशस्य वंद्रव्यमजीयत तोषय
स्पेन कन्येयं तुभ्यं दास्यते ततो बेनातटपुरे लंखादियुतः इलातीपुत्रो गत्वा नृपस्याग्रे
नृपते स्वामिन् वयं नाटकं दर्शयिष्यामि दं शीयत्फक्तेस्त्र पेन इलातीपुत्रः प्रकर्षेण
नाप्रकारं नाटिकं चक्रे यथा लोका टस्या॥ वैत्यतच मक्रुता तदानी राजा लंखसुतां
वीक्ष्य मोहितो स्तु कामोत्सुत ततो राजगौ सो इलातीवंशोसूत्रस्त रुनबधा तेष्वं विलं
ग्नो नृत्यकरु ततस्तत्पानृते राजा दानं नार्प्पयति राजाद ध्यौ ऽसौ यदि म्रियते तदा वरं ए
वंत्रिवारं रूपेन नृत्य कारितं चतुर्थवारं के वंशोपरिस्थितो राजा तं लंखसुता शाकेम
नसा ज्ञाचा इलातीद ध्यौ अहो विषयवैषमां रक्तो यु राजा मारयातु पुनः नृत्य कारयति।
स्वर्ग स्त्री तु ल्यांतःपुरे संस्पर्शे ऽपि तटाकं काकः कं सोदकं पिबति १ मयायन्मात्रेपि श्रावं
चनमुलंघ्य एवं विधं मकार्यं कृतं मया निर्मलं कुलकलंकितं इत्यादि वैराग्यवासि

११६

तांशय इलातीपुत्रः कस्य चित्र्य म्य हेस्यः गृहे शांतचित्तां मुनीन्द्रा कायि प्रविष्टां नंद दृष्ट्वा दध्यौ ध
न पतेरेताद्वक्ष रूप जितं रंसाहं दृष्ट्वा एते साधवो मनागपिन सन्मुखं विलोकयतिस्म एते वंदमा
या एव यतः तेकरून वंदलिंगा रूवंदवूलपरकलत्राणं धन्यास्वयचचपस्वतः अर्द्धोतिमहीप
लोयति १ अलसालोह अकच्छे पाणी वहेपंगुलासयालोरु परतत्री सूर्यबाहिरा जंघा
परकलत्तेसु २ अहं त्वस्यानीचकुलोत्पन्नायां नार्यां मनोकार्षीत् एवं अनीत्यादिभावनां भा
वयन् इलातीपुत्रस्य वंशोपरिस्थितस्य के. वलज्ञानमुत्पन्नं ततो देवदत्तलिंगो दिव्यस्व
र्णबुजास्थितो नृपाग्रे धर्मोपदेशं दत्तवान् सोसन्याइह संसारे मानुष्यमतिदुर्लभ
लब्धापापान्यविमग्नं चंतारस्नेमिवाम ल १ इत्यादिधर्मोपदेशमाकर्ण्य राजा
पृष्टं भगवतांऽस्यामुपरि कथं रागो भवत् त तः केवली जगौ पूर्वं वसंतपुरपत्तने स
पपरोहीतमदननामाद्विजो भूत् मोहनीव द्वत्रसाप्राऐन्यातिवद्धन्नासीत् अन्येद्यु धर्
र्मोपदेशं श्रुत्वा सुगुरोपार्श्वे व्रतं ललौ परं निवम रागेण तयो बधयो चारित्रा ईस्नोत्तरति
स्त्रीमोहात् स्त्रियाजातिमदं चक्रे ए चास्वर्गं गतौ तत्रा च्युत्वा जातिमदकरणात् लंखककुले त्री अ
भूत अहं तु व्यवहारिकुलोत्पन्नो पूर्वस्नेहवशात्ममस्नेहो जातः तेन वा वैराग्यवासिता
राजराज्ञीनयात्मजादयो धर्मं प्रपेदीरे ततः शुक्लध्यानात् प्राप्य ज्ञानं मुक्तिं ययु इति इलातीपुत्र
कथा २२ कृतपापोपि संसारी मुच्यते रिकर्मभिः चलातीपुत्र वत्तस्वर्गादिसुखैः व्रियते पु

Dr. BHAU DAJI MEMORIAL
डाक्टर भाऊदाजीइत्याख्यस्य स्मारकम्
Dr. BHAU DAJI MEMORIAL
डाक्टर भाऊदाजीइत्याख्यस्य स्मारकम्

११७

नः१ तद्यथा क्षितिप्रतिष्ठपुरे मनोदेवजज्ञदेवाख्यो द्विजो जिनमतनिंदां दीर्घसंसारदायनी
करोति स्म स्वपरीतमन्यो द्विजो ऽन्यदा वादाय केनचित्क्षुल्लकेनाहूतः ततस्तेन द्विजेनोक्तं यो
मां जयति तस्याहं शिष्यो भवामि ततः क्षुल्लकेन निग्रहस्थानं नीतः क्षणात् दीक्षां ग्राहितो द्विज
अथान्यदा शासनदेवी द्विजं प्रति प्राह यथा तरणि विना च दुःष्मानपि न परूपति तथा ज्ञानो
ज्ञानवानपि सच्चारित्रं विना मुक्तिं न प्ररूपति ततो द्विजस्सच्चारित्रं पालयति द्विजप्रियाश्री
मती तस्य वश्यतां कर्तुं तपःपारणके कार्मणं ददौ प्रियायास्तेन कार्मणेन क्लिश्यमानतनु
द्विजो मृत्वा स्वर्गं गतः ततः साप्यात्मनः पापं पिताड खिता व्रतं लात्वा स्वर्गं गता पतिवीपर्येऽस्य
तकार्मणेनालोचीते तयाततः श्रुत्वाथ। ज्ञदेवः स्वर्गात् राजगृहे पुरे धनसार्थ
वाहस्य चलात्याः दासोदरे ववतार क्रमात् पुत्रो जातः तस्य नाम दानं चिलातीपुत्र नाम
यज्ञदेव प्रिया स्वर्गाच्च्युत्वा धनपत्न्याः गर्भाके याः पुत्रीत्वसमीत्तत पंच पुत्रास्य पूर्वं संति
तस्य धनेन सुसमा नाम्ना या दुहितुर्द्रक्षार्थं चिलातीपुत्रो मुक्तः यदा रस्सुसमा रोदिति तदा ता
स्या यौनौ अंगुली क्षेपं करोति ततः आनरोदिति अतीवस्सर्वं मन्यते तं चिलातीपुत्रं तथा क्र
वीणं ज्ञात्वा राजगृहन्नीत्वा तं स्वगेहान्निष्कासयत् यतः शिष्यणा हि गुरु शास्तो शास्ता राजा
दुरात्मना अथ च पल्ल्यपालो ग्रासाहि वसतायम १ चिलातीपुत्रः सिंहगुहाभिधां सीप्र प
ल्लीमयौ मल्लीमाल्लामिव मधुव्रतः मृते सेवराधतो चिलातीपुत्रस्य स्वामी चौरैः कृतः विदेशा ११७

तरितस्यापि स्मारगंजागर्त्ति ततः आलिलिरो हि स्यापि सानोरुसिस्तमो पणा विषमाख्य पारमात
श्चिलातीपुत्रः संस्तमारस्मरति अन्यदा चौरा रात्रौ तत्र जग्मुः चौरे पुरं गृहमध्ये प्रविष्टे श्रेष्ठी व्या
कुलपंचपुत्रयुक्त कचिन्निलीय रहसि स्थितान्नीता यतः पथसमानक्षिजरा ॥ ततस्ते चो
राचीत्तमादाय चिलातीपुत्रश्च सुसमा लात्वा चेलुः ततः कलकलं कृत्वा पुरारक्षसहितः श्रेष्ठी
पंचपुत्रयुग् चौरपृष्टौ चचाल ततस्तेचौरा पृष्टे पुररक्षकमासन्नायां ताद्वीक्ष्य न्यु विफला
बस्तवुः ते सर्वे चौरास्त्यक्त्वा प्रादिशो दिशो नष्टाः पुरारक्षा आत्तवित्ता पश्चाच्चेलुः ततः
चिलातीपुत्रस्कंधे तां कन्यां वहमानस्त्वरी तं चचाल पंचपुत्रयुतश्रेष्ठिन धनं निः
काशितासिमागच्छंतं वीक्ष्य कन्यासिरश्छि त्वा कबंधं तत्रैव मुक्त्वा करे कन्या मस्त
कः अतः चिलातीपुत्रश्चचाल इतो धन श्रेष्ठी धनं गतं वीक्ष्य पुत्री का कबंधं वीक्ष्य
दीर्णं बहुविलप्य पश्चाद्वलित्वा स्वपुरमाज गाम ततो धनश्रेष्ठी श्रीवीरपार्श्वे धर्मं श्रोतुं ग
तः सुनुयुतः श्रीवीरेण धर्मोपदेशो दत्तः इत्ससंसारपाथोधौ मानुष्यं प्राप्य दुर्लभं आत्मे
हितं हि कर्तव्यं सर्वारंभेण धीमता १ आजन्मजातिस्मृते सतिप्रत्नो॰ इत्यादि श्रीजीनास्य
नादाकर्ण्य धर्मं देशनां पंचभिः श्रेष्ठितनयैः आदधर्म समाश्रित १ धनसंप्राप्तवैराग्य श्रीवीर
जीनसन्निधौ जग्राह संयमं स्वर्गापवर्गसुखदायकं २ तीव्रतपस्तप्त्वा चिरं धनश्रेष्ठी स्व
र्गमगात् इतः चिलातीपुत्रस्तु करात् स्त्रीमस्तकस्य रुधिर क्लिन्नशरीरो ऽग्रतो वनं निर्व्रश
तं व्रजन्न मुनिमेकं शांतकायोत्सर्गस्थं ददर्श चौरोऽत्र वदत् सो मुनीश्वरितं धर्मं कथय नो

संवरेतिपदत्रय मुचरन्व्यो ममार्गे उत्पपातः स चौरश्चिलातीपुत्रो दध्यौ अनेनाकाशिगामिन्या विद्या किं प्रोक्त ३२

सरहेसरह त्ति वेदन्त्ये नास्ति नास्त्री मस्तक वत् सवल्लिरः छेदः स्पृशामि ततस्तं योग्यं चौरं मत्वा मुनिरुपशमवि
विवेकसंवराथ वामं त्वा दराणि इतिध्यायन मुनिपदस्थाने उवसमशब्दस्य कोऽर्थ इतिध्यायन्
मुनिश्रो उपसमः क्रोधाद्युपशांति एवंध्या त्वोपशमआश्रितस्तेनः चौरेण विवेक संवरेति
११८ ध्यायन्तस्थौ विवेकस्य कोऽर्थ इतिध्यायता विवेकार्थस्तेन ज्ञात इति कृत्या कृत्ययो वि
वेकः क्रियते ततः कृतस्यांगीकारो ऽकृत्यस्यांगीकारोऽकृत्यस्य त्याग इति वीवेकं ततो वि
वेकसंवरेतिध्यायन् तस्थौ वीवेकस्य कोऽर्थ इतिध्यायता वी वेकार्थस्तेन ज्ञात इति कृत्या
आश्रितस्तेन संवरं पंचेंद्रियाणां क्रियते इति संवरस्तेन श्रित इति त्रपदीध्यायन् सार्द्धदि
नद्वये कायोत्सर्गे चौरस्थितः रुधिरगंधे नसमागता घृतामलिकोटिकाभिः शरीरं
रीरं चालनीवत् कृतं तेन तथा कोटिका वे हितवेदना सहितायथा सार्द्धदिनेस्वर्गे
पदवीप्राप्ता उक्तंच जे तेहिं जएहिं सम्मं स मभिगउ संयमं समारूढो उवसमविवे
गसंवर चिलाईपुत्तं नमुसामी १ आहिसरी याया एहिं सोलोयगंधेण जस्स कीडीउ खा
यंति उत्तमंगं तं दुक्करकरयं वंदे २ धिरो चिलातीपुत्तो माइअगुलिआहिं चालिणुव्वकउ
जो तह वि खज्जमाणो पडिवन्नो उत्तमं अट्ठं ३ अड्ढाइज्जेहिं राइदिएहिं पत्तं चिलाइपु
त्तेण देविंदासरभवणं अच्छरगुण संकुलं रम्मं ४ इतिचिलातीपुत्रकथा ३४ तीव्रेण ११८
तपसा कर्म कृतं दुष्टमपि स्फुटं युगबाहुरिवोपेति क्षयं सीघ्रशरीरिणः १ तद्यथा पाउली
पुरे तत्र विक्रमबाहुस्तत्रपो मदनरेखा तस्य पत्नी वस्तव्व मतिसागरमंत्री अन्यदा राजा सचिंता

पत्नीदीस्य दुःखव दुःखसपक्षे सोपनितवकस्य सुखमा विषये चिंता वीद्यते प्रियाप्राह नाधुनाव
र्तते किंचि दन्य दुःखस्य कारणं लालितायास्त्वयापत्या विहायनरपत्यता १ तस्याप्रियायावचः
श्रुत्वा त्रिसध्यं कुलदेवतामाराधयामास क्रमात्पत्न्या गर्भोऽभूत् क्रमात्पुत्रोऽजनि महोत्स
वपुर्वा युगबाहुरितिनामददौ क्रमात्वर्द्धमानेसतिलेषशालायामुक्तो पित्रा परं नायाति
विद्या यतः धनहीनो न हीनस्तु धनवान् कस्य निश्चल वीद्याहीनस्तु यः कश्चित् सहीनः सर्व
वस्तुषु १ विद्यायसस्वती प्रसा विद्याश्रेयस्करी मता सम्यगाराधिता विद्या देवता कामदाय
नी २ अन्यदा शालायां कश्चिद्वैदेशिकाभिषि समायातः सोप्यन्याविष्ट कृतलोकोत्तर
पर उपाध्यायो प्राह यस्यशास्त्र शास्त्रका लोयाबुद्धि प्रसरति सोत्तमोश्रेय उपाध्या
यस्यैव वाचश्रुत्वा नृपांगजोबहिर्वनेग तो मुनिपप्रच्छ लोकोत्तरकला वाप्ति
कथं जायते प्रसंा ते मुनयो जगौ सोयुगब हु श्रुतकर्मात्सर्वेश्रुतविद्याजायते अ
स्त्रसकर्मणा दुःखमुखादिस्त्रवति पुनः मुना यः प्राचुः पंचम्यादितपायोगे देवताराधने
नेच ज्ञानवल्लि सुवेन्नेणां मुक्तिसौख्यप्रदायनी १ तपसा चकृदकर्म कृतप्राणेनुजान्नाक्त
क्षयं गच्छति मार्त्तंडादिवाघिकारसंचयः २ श्रुत्वामुनिवचः स युगबाहु षण्मासीयावत्तपश्च
कारः अधाकस्मात् मेघसमागात् अन्नोधपटले व्योम्नि बादितासितद्योधितिः दुःखेडुपां
थनारीणां सकज्जलाजलाश्रुतिः १ वारिभिः सरोहृदादिनतं एवंविधेवर्षति मेघे कश्चि
द्राजा नप्रति प्राह गंगाप्रवाहःप्लावयन्नगरं प्रसरति सततोस्तपोयावकुतिष्ठति [illegible]
रूपश्चात् पालयित्वा तावत्पुत्रप्राह ममादेशादेहि तातारयास्यामि राजावग्र देपुत्र [illegible]

११५

तमादाय तत्र गत्वा तज्जलमध्ये प्रक्षिप्ते यथा जलोपसर्गं शांतिं याति तां तं प्रणम्य त
त्र गत्वा यावत्तातो कुमारः तावद्राजपुत्रः कस्याश्चित्स्त्रियाः करुणध्वनिं श्रुत्वा यावद्रूपस्तस्तो कर्षितं दृश्यो
तावत्कापि रुदती जलचरान् घ्नंती त्रकटीत्तज्जलमध्ये प्राह च स्त्रीको स्ति त्वपो वास्तपश्शुत्रो वा यो मां कृ
ऽतीव त्वा दाह इति प्राह पुनः स्त्रीरत्नगर्भा विध्यध्यास्मि कुतो देवि वसुंधरे यत्त्वजात स्त्वया कोपि म
त्राण त्राणकारणं १ इति वचो नृपः स सर्वपरीवारमवगणय्य तां स्त्रियं कर्षितुं जलोप्रविष्टः
वीक्ष्य ततः सैनिकैः कन्यामुद्दिधीर्षुर्महामिवस्फुरन्नतज्जलसेो यनारायण इवांबुधि १ स्त्रेव मानकु
मारो यावत्तस्याः पार्श्वे ययौ तावत्साप्युरुतरं यातिस्म कुमारोप्यस्यपृष्ठे गच्छन् कुमारः सैन्यक
स्य दृष्टिगोचराद् दृश्यता नेजे ततः सर्वकुमां रानुगा राजपुत्रमपस्यंतो दुःखितास्तवन्नइत
स्ततः कुमारमपकृतेक्षणास्तयोगतः यतः श्री स्ता करोकस्तद्योकवकं चक्रंदचक्रवत् त
निमित्तस्फुरघृत्वा विशादे सातरं गते ३ तद लोका एवं जगो दिष्ट्याच्छिवतसानु कुमार
मारवीरस्य पाथोनाथ पयोनाथ पातालमुपजु ग्मिवान् १ अथ ते सैनीकाः पुरमध्ये त्य तत्कुमा
रस्वरूपं तत्पस्याग्रे प्राचुः दंडोलिनेव नृपाल स्ताडितो हृदये पतत् तदा तीडः स्वसघट्ट जन्मना
शोकसंकुला १ चंदनचटादि प्रक्षेपाद्राजा स्वस्थी कृत प्राह पुत्रगुणस्वरूपमिति कुसासक्तैः कु
सारात्रिः कुसा द्रातिः कुसामतिः एकैक शोपि दृश्यते हा तेतनहितेगुणा १ वृता तवक्षलोव
त्र जन्मतोपि श्रस्तत्पन्तः मां जराजजे रहितो तत्प्रतिकृतो गतः १ ततो मात्याल्नपं प्रति प्राचुः स्तदे ११५
तिस्वकर्मफलंभोगेनः संसार जो संसारिणः बुद्बुदाइव यांत्यके समायांत्य पुरेश्च नः ३ यदे
व दृष्टिजो नादि चिरं शोकारणं तो मारुधानां तदेवाति क्रोध शोककरं परं ४ न चक्रिणान्

न राज्ञेण रामेणापि नाम संक्रामं विश्वैकधारमात्याति दैवमेव विधि बुधाः ५ वरस्येन्येन दे न्येन
सेवितैः श्रमोभक्रतिउद्देति रुतातः कैनगरस्तते ६ इदं मंत्रिवचः श्रुत्वा ऋपालमारुष्यनृपः प्रा
ह रुतंत वातेन कुक्कव्ये न दृष्टियथाउरव्रज ततो योजितांजलिः सचिवेश्वरः प्राह स्वामिन्मया
मैग्घादिदं श्रीकं तथापि किंचिदुच्यते तदेव देवं यक्षुयाविद्वास्तत्तेशा सैवस्तृष्टिं संहार। का
रिण वर्से नाजरा नित्य पृष्ठे धावति प्रत्रसमष्पति दोइयानक्रियते इतोऽस्मात्प्रातर्मंगलध्वनिः श्रुतिः
कश्चिवन्नरतेक्षणात त्रस्नपाग्रे न्मात्य प्राह श्रीक्षयदेउ तमस्तोम झेदसास्ररन्नास्मतः दिष्ट्या द्वर्ध से दे
व युगवा हारिहागमात्र पारितोषिकं तस्मै दानं वती जज्ञे नृपा वीस्मरनेत्रो यावत्तिष्ठति स्म ताव
च्छ्रोक कोकानां शोकमुन्मूलयन्नरं ३ स्वव रो विरलंकार सास्नरा कारा विग्रहः २ स्वयमी
क्षणरागाच राजीवाउप्रातरागतः सा स्वा नंदोदयकला उन्निरीक्षो न्टपांगजः २
नदनं प्रणम्य नृपपरिषज्य नृपोसमाद्वे तीव पुत्र कुत्र गतोस्त्व कथमत्रागाः ततो मन्मथा
कारकुमारप्राह तातां हं गंगाप्रवाहं वालय उंग। तः तत्रैका स्त्री रुदंती कर्षितुं उप्रविष्टः तदा मर्त्य
मा पृमायूं गच्छन्नं मूर्च्छां संबितचेतन्या स्तामोधानुव्रजस्तदाकोहं किमर्थं कृत्रासी त्वयैव न प्रतिपन्नवा
न् १ क्षणेन सचेतनी त्वया हस्वसैकुतेस्थितमपश्यन् तत्पुरं जसांगगा नसा कन्या न सा रस्या श्रा
स्मा कमीदृक्ष्यो किंचिं वारयथा तिगं १ किमिदं जालं किं स्वप्नं किंवा चैतन्यविप्लवः विचिंत्यती
क्षणं समुत्थाय परिभ्रमन् कल्पकान्नेनेमकापश्यते मारामं विलोकयन्नहमेकं चित्रकारकं
प्रासादं उच्चैः स्वप्नमक्षणमपश्यं यावदहं तस्यपक्षात्स्वविगतः तावदहं सर्वंगा तध्वनिमश्रौषात्त तात
श्रता गत्वा द्वारदेशे विलंबितेहं कया चिच्छत्र धारिण्यागत्य भाषितः अहं श्री सारदा देव्या वदाकार

सरदेसरट०
१२० णहेतवे राष्ट्र विद्याप्रतीहारी प्रेषीतात तुरोत्तवा १ ततस्तयाहं तत्रनीतः सारदातस्यापत्रपत्र
चारुचारीप्रवारेण नतेनाप्सरसां पुरः प्रेक्ष्य कौतूहलेनोच्चैः क्षणमात्रं प्रनृत्तकुशी १ तर्क साहि
त्यविद्यान्या। वामदक्षिणपार्श्वयोः व्यजनपाणीन्या व्यंजनानामन्त्र २॥२॥ अथाहं तस्यै देवे
न मा कार्षं ततोहं वाग्देव्या स्वपादपीठे निवेशा ततः तदाहारन्नरा मधुरया तांल्पाचाभिलत्र्य
तिमावत्स वेस्मया यत्तं काष्टीत्वं चिह्नन्नपांगजः ततो विनयाकुर्वाणराजपुत्र दृष्ट्वा वाग्देवी
जगौ गंगाकन्यया मया तव सम्पग्न्याराधना जस्तवनष्टः जनैः स्व परीक्षणं कृतं किं
च स्वामप्रतीहारी प्रेद्य त्वमिहानीतोसि स्व क्षीमावनदर्शयितुं तंअस्त्रवान्जातोसि
तव तपसा कृष्टास्मि प्रोचैः हर्वकृतकर्मं निस्वदायेस्वष्टास्यहं अन्य प्राच्यकृत
कर्म सबंधं श्रूयतां तथाहि पुरा पुष्प हरे निर्धनः कोपि जनः स्तिष्टतिस्म म
हो सवेन चक्रनागरान कौमुदामहोत्सवा करणपरान्वीक्ष्य चिंतयन् मदन्नाग्पा
तिनिर्लज्जपात्रनिंदति कर्मणा मया समः स मस्त्यापि नास्तान्य कोपि स्तलः १ एवं वीधेपु
सवेजायमानेम यानलब्धं म नागपलिकूप प्राणापुण्यनोबधन २ तन्मयाय केचि क्षीची
न्न कृतपुराः ऽतपात्र तद् त्रात्मन्नवेविसवं विना ३ ताताहं क चिन्नैरवेगवाहं देह
त्यागकरिष्यामि यथाऽरवसाजनन्नरवातरेननवा मिपर्यालोच्येति सैरवेस्तगुपातं क
र्तुगतः अरोष्टदेवतायानमस्कारं चकार स ऊपापातं चैकौश्रुश्च दिशाव्यालोकयन्नयं १२०
रामह्याति मिवाशोकतलेमुनिमुद्दैक्षत ततः १ ६ प्ला च तं पंचांगप्रणिपातेन नामध्पानाते
यमुनीज्ञो जिज्ञान त्रयमयः स्तुयशा वोपकारस्तचेत स्तधामहर्कि रागिरः २ सोवत्स

ऽका स्वसमागमः उचा च सोपि निर्वेदः मम दारिद्र्यमद्यापि न गतं युष्मद्दर्शनतोधुना दृ
ष्टंतकृत्पोस्मि त्रपोचा स्वामुनीऽऽतस्त्वमिति मृडोसि वत्सा विदितत्त्ववित तथाहि स्थल
संजीवलोकास्मिन् ध्रतिश्री सत्तस्वसंपदः चिंतारत्नमिवाप्यतेऽलंसजन्ममानुषं १ असा
रदेहि विनस्पति ततः तपकर्तव्य तपः कर्मवनाशाय प्रायः कायोस्त्तपोऽग्निना संशा
ष्प निर्मलः स्वात्मा बुद्धिः साह्निर्विधीयते १ मलात्मन् हर्वऽकर्म निर्मूलनं समीह
या युज्यते तपसा राहुत्तवस्ते ज्ञानपंचमी २ तावक्राम्यज्वरोग्रैः जंयत्ते हतजंतवः
यावन्नाविस्तवत्फ चैस्तपस्तपनुचैरवं ४ येषांतपः कुगरोय कवोरस्फुरातिस्फट
मूलाछेदमायांति तेषांऽऽ कर्मवीरु धः ५ सावेनाराधितादान सील धर्मा
दपिक्रवं संपन्नानन्यसामान्यत पः कर्मविनाशानं ६ ततः क्षीणांत
रायस्य पंचमीतपसाऽमुना मनोरथ : तरुसर्वे वांछितार्थफलिष्यति ७ इत्य
क्तो मुनीनात तपोधर्मो निश्चल्प न तेनपुरा षेणगृहीत ततः स्वगृहे समागात् पंचम्या
दितपः कुर्वाणः स्वजन्मकृतार्थताचकारसः ततः आयुः संपूर्णे कृत्य सदारागो पुरुषः
पंचम्यादितपः प्रभावान्नपतेः सुतो युगबाहुरिति नामास्तु एवं पश्चाद्भव संबंध प्रोक्तो
मदीया देव्या युनस्तुष्टयादेव्योक्तं शास्त्रे शास्त्रे च कौशललोकोत्तरसवत्तः प्रतिपक्ष
प्रति कैपेक्ष मम कंपुरं पुनः काममंत्रदादौ देवी। कलाकौशलदायनः एवं देवीपार्श्वे
यावत्पूर्ववत्सश्च्चा शास्त्रशास्त्रादि कलाकौशल्यादि वाग्रहीता मया तावदहंमा
ननदीपुलिनगामिनमपश्य ततोहं प्रमोदमेदुरस्वांतस्तां नत्वा रातमत्रागमंएततत्

स्तदेसरह० श्रोक्तं श्रुत्वा छत्रायुधो वराज्यपदवीं ददौ कुमारोपि श्रियं प्राप्य सत्कारं द्वां ज्ञातां गमय
१२१ मासीवाकामं मर्थिसार्थं कृतार्थता १ ततः प्रभृति युगबाहु जिज्ञासुः प्रसवत्तस्य कुमा
रः करुणामयः कृपाणपाणिर्निर्गत्य गतवाध्वनि संमुख १ ततो तवैणं गतो युगबाहुः
एका स्त्रीं रुदतीं म्लानी तवस्रो जालावण्य भूरूपरवां निमपश्यत् तदा नरेणकेनचिसंन्नो गार्थं
पार्थमाना रुदतीवीक्ष्य कुमारो दृष्टांत रेबन्ने तस्थौ तदासद्धुमा नस्तां स्त्रियं प्रत्येवमवद
त् मयि प्रपन्नदास्यते नदिनो तरं तदसि दृश्यता मेव स्मर्यतामिष्ट देवतं १ ७ चे कन्या
तदा मुढस्मरामि किमिवाङर युगबाहु कु मारोस्ति कृदि मोहितदेवस्म २ यद्यवमद्द
साम्पयोः नैव दैवेन दर्शितः सवांतरेपि मेस्वपात्राणनाथस्तथापि सः ३ श्रुष्टस्व
नाम श्रवणात् कुमारो दध्यो इयम मनां मकथंवेत्ति कुमारं षजमानष्यत
तः क्रोधाद धावतः स्त्रीयातपातकिं। क्रूर क्रुरे यासीति तर्जयन् १ अथासौ
पुरुषप्राह त्वद्धतं मित्तः सरः रजकस्मा युष्मदीणे खचरन्मृयतेकथ २ कुमारो
ऽवग् प्राणैः सच्चरंगवरैरन्निः स्वार्थः परार्थश्चपरैन्निः कर्तव्य एव किं वातिक्रूरमेत ते
निर्मितं कर्मनोचितं लोकद्वय विरुद्धं हि विदधाति सुधी कुतः ऽनारावग् रे दुष्ट किमंमा
प्युपदेशं ददामि इत्युक्त्वा नरो युगबाहुं रुं मुत्पस्थौ खड्गाखड्गि किरं युद्धं धान्या कृतं अ
थ कुमारम जित्य सार विक्रमं दुःदस्य कोस्त्रमादेपमक्षिपत्सुनरः ततः कुमारः शार १२१
दादतम् त्रं नागपाशाय स सस्मार तयोरस्त्रमस्त्रेण निवारयतो मिथः चिरं युद्धं अभूत्
कस्मात्कुमारस्तत्तिनी ब्लीयोयो सनरः संशीस्ततः तदा कुमाररूपमालोक्य सा कन्या

विस्मयोत्तमेनस्यै वं व्याचिंतयन् सएव यदि राजेन्द्र नंदनो यमि ह्यागमत्तत्र उपचक्रेम मैतर्क्कि
प्रते विद्याधराधमः १ ततः सनरस्तेन बंधनामुक्तः सन् कुमारस्य पादयोः पपात तदा
को प्याविर्वेन्नवु विद्याधरो विमानादुत्तीर्य स्नुरोदारनेपथ्यधरः सविद्याधरः कुमारर
स्य प्रत्रोत्तु बाजगौ सो युगबाहोर्वं सुस्थितः सन्शृणु मे वचन तद्यथा सरतद्धोत्रे श्रीमे
तवैताढ्यो नरदिगांत अस्तस्य पास्तामरपुरं गमनवल्लभं १ तत्र मणिचूडनामा खगे
श्वरोभीत् तस्य प्रीया मदनावली तयोः पुत्री जलदेवतयो नगसुंदरी सद्धे कुमा
यौवनं प्राप्ता चतुषष्टिकलाकुशला ऽनंग सुंदरी जाता ऽस्ना ऽनगसुंदरीशति प्रतिज्ञां
चक्रे यः कश्चिन्मत्कृतस्य प्रश्नचतुष्टय प्रत्युत्तरं दास्यति स एव मम भर्त्तां भावी।
खचरो वा भूचरो वा ततस्तया प्रतिज्ञा श्रुत्वा ऽनेके विद्याधरनृपास्तत्रायुः
गर्वितः सर्वतोसेत्य प्रश्नोत्तरबहिर्मुखाः इथा सवन्नक्षुण्णानामिव लज्जामनो
रथाः १ तत्रात्र्तेन सूसत्तां दृष्टो नैमित्तको तां मः युगबाहु शांसास्या भाविनत्त चूर्व
र १ ततः प्रभृति सातत्र लक्ष्मी रिवस्वरधिषि बद्धसाता सकामं गुणैः कतियपि गतिः
१ पूर्वेद्यु प्रातरेवास्य सन्नासीनस्य तत्सूनुः आगात् पवनवेगारव्या खगशाख पुरेस्वरा
२ पुत्री मुक्ता टकामो कृतप्रश्ननिर्णयो वील क्षौज हारिना नगसुंदरी ततोनेके खेचराः
स्वस्थं नययुः अस्या स्तु मातुलसाहं मिलया तोस्मि देवतः अयं पवनवेगारव्या ज्ञामे
यो ममाप्यस्यैा १ इतो कस्मात्तत्र मणिचूडोपि स्वपरीवारसमागात् मणिचूडो जगो
मातिबास्ते ममेयं सुता मम जीवितमस्ति पूर्वं निमित्तकेन मयापृष्टेन वमस्यापतिः

कथितोसि सांप्रतं उज्ज्ञापतोस्मि विद्याधरेशैः तच्चाप्रतिपदानेस्याः कानामप्रस्तताभम
किंतु प्रतिज्ञा निर्वाहो ऽस्यास्त्वय्येवातिष्ठति १ निष्कारणोपकर्त्तारः के नाम स्युः सवा
न्नराः दृष्टः किं चित्रयोऽजीवीय दिवानदिवाकरः एवं तस्मिन् वागवादि तिज्ञा चास्वपुत्रास्थिती
रतातत्रश्च वा विक्रमबाहुः समागात् संगमस्तत्र चान्योन्यं मूत्तयोरपि तस्तुजो: प्रज्ञा
स्य समस्त गंगा कालिंदीश्रोतसोरिव २ ततः पवनवेगोपि युगबाहुं प्रणम्य हं मयास्त्री
हरणात्तथापि कृतं तत्क्षमस्व ततो युगबाहुः सर्वे सवं मणिचूडः सर्वान् स्वगा
न् स्वपुरे नैषीत् ततः पुरीपरिसरे रम्ये श्री सत्यं मरूप कारयामासैः समंचोन्नमंचा
न् ततस्सर्वेषु स्तु चरेषु मंचोन्नमचेषु ॥ उपविष्टेषु विक्रमबाहुमलिस्तु नैल्स
पो वपि उपाविष्टौ युगबाहुरपि तत्रोप विष्टः ततो नगसुंदरी याप्य यानारू
ढा सारालंकारा वस्त्रस्तूषित गात्रता। त्राग त्य पितृश्वशुरणौ प्रणम्य निषण्णा दपि
उरग्रजः ततो राजा वग् इयं मम पुत्री प्र श्न चतुष्टयं सर्वज्ञतं जल्पिष्यति तस्य श्र
चतुष्टयस्य प्रत्यक्ष तरो न केनाप्य हरीते ततो युगबाहुः स्वर्णपंचालिका पार्श्वे देवदरया
मास कः सकलः सुरुतरुचिकः सद्बुद्धिविधेय करुणपरकं सुसंगः शुन्नवोदीको
विश्वजयी जितक्रोधः एवं समस्या या हरीतयो जयजया रावे जायमाने कुमारी युगबा
हुं कंठे वरमाला चिक्षेप्यः सूत्रे मङ्गवैवाशेषतो राजा तया पाणिग्रहणं कारयामास।
ततो [illegible] विक्रमबाहु प्रभृतीन् नृपान् सह स्त्रस्त्तंपणादि नाम मानयामास ततो
विक्रमबाहुः पुत्रस्तु तः स्वपुरमाप्य योन्नपः पवनवेगोपि स्वपुरं ययौ क्रमादन्यदा

मंत्रीस्वरानाह [illegible] नेद्रस्य प्रजां कारयि [illegible] मोहरणं [illegible] च स्वहस्ते युगबाहु स्वपदे स्थिविद्य
स [illegible] गुरुसमीपे जग्राह युगबाहुर्न्नपः स्तु पितुर्दत्तां वै द्यथानेकान्वैरिवारान् वशी चकार म
णीचूडं विद्याधरेणापरीक्षितिः दत्तां युगबाहु विद्याधरनायकश्च क्रे त्रन्यदा नगसुंद
रासुनेहनिसन्त्रनस्सा च तं पुत्रम सूतं जन्मोत्सवं कृत्वा स्ततो रत्नबाहुरिति नाम ददौ राजाव
र्द्धमानधर्मकर्मशास्त्राणि पाठितः पित्रा ऽन्यदा श्री विक्रमबाहु मुनि विहरमाणः प्राप्ता चार्य
प्रदस्तत्राययौ। ततः श्री युगबाहु धर्मश्रोतुं गतः तत्रेति गुरुराह धर्मो विशिष्टः पिश्मा हपन्ना
सरक्तस्तस्मान्मिस्सदोदर न्यः सनातनोयस हयाति मत्यो उः रवापदो माधुनरी हशां न
१ धर्मी सदा मंगलमंग नाजां धर्म्मे जीन न्युद्दलिता खलार्त्ति धर्मः पिता धरीत चिंति
तार्थी धर्मः सुहृद्वर्त्तितानित्य हर्ष २ विद्य दिलासा स्थिति जीवीतिव्य संपास्त्र लक्षा
क्षणदृष्टनष्टा तरंगरंग प्रतिमं प्रसत्त्वं धर्मस्त तः शाश्वत एव सेव्यः ३ इत्यादि धर्मोपदे
शं श्रुत्वा युगबाहुः स्वपुत्रं रत्नबाहुं स्वपदे निषिव श्री विक्रमबाहु गुरुपार्श्वे दीक्षां ललौ त
दा गुरुभिः सुतं चारी त्रस्य पालनीयं एवं चतुर्भंगी ध चया चारित्रसंग्रहे चपालः नी
येश्च चेति युगबाहुः साधुः षष्ठाष्टम पक्ष पंच रूपण मासदामाणादितपः कुर्वाणो युग
बाहु कर्म विच्छेद्य केवलज्ञान प्राप्त तो ऽनेक भव्य जीवान् चिरं प्रबोध्य युगबाहु मु
क्तिं गतः इति युगबाहु कथा ३५ लसंते विजयं सौरख्य कुर्वाणाः धर्ममार्हत श्रार्यमहा
गरीस्त हस्तिना वीवा वनीतले तथाहि स्थूलभद्रमुनीन्द्रस्य शिष्याश्रार्य महागरी सु
हस्तिनो श्रस्तता चरणो विबुध मेस्य ज्ञानेस्य नयनेश्वतीक [illegible] पयतां सांगदस्य हरो

सरहेसर
वृत्ति
१२३

धरा १ आर्यमहागिरिरनेकशः शिष्यान् वाचनादानेनिःष्पादयामास। निजगच्छभारं सुह
स्तिनि समर्प्य एकोऽन्यमनसा काशम जिनकल्पाह इति धीः विच्छेदाजीनकल्पस्य गच्छेऽपित
दर्हं कृत महागिरिमहापीठे विजहार महीतले तौ सूरी पाटलीपुरमभ्येत्य यत्र तत्र वसतस्त
त्रिमहेभ्यो बोधितोऽस्ति श्रीसुहस्तिनिः जीवाजीवादितत्त्वज्ञोऽस्तु तत्क्रमात् वसुभूतिः स श्रा
वको निजस्वजनान् बोधयितुं प्रवृत्तः मिथ्याचात् धर्मे प्रपेदे सु वसुभूतिः स्वगुरून् निन्ये त
त्र वाख्यासयतापापहारिणी श्रीसुहस्तिनारब्धाः तत्रैसी दार्थमार्यमहागिरिरायथौ तत्क्ष
णमेवोत्थाय श्रीसुहस्तिसूरिसक्तिः सर्वं श्री आर्यमहागिरिं ववंदे श्रेष्ठी जगाद भगवन् सु
हस्तिसूरिर्वे सूरिर्वे सर्वे गुरोरपि कोऽयं गु रुः श्रीसुहस्ति प्राह गुरवोऽमी भमतपश्चरंतो
त्यागाङ्गभक्तपानं च गृह्णंते कर्मरोगच्छिदे एवंविधतपः कुर्वे स्वामी एवं विनयं तस्य
सूरेः वीक्ष्य धर्मो पदेशामाकर्ण्य सकुटुंबेप्र बुद्ध ततः सुहस्ती तान् बधून् प्रतिबोध्य स्वा
श्रयं ययौ इतो वसुभूतिः सा शिष्टस्वजनात्प्र तिइद्गमुनीश्वरो क्षमाग्रे दायी यदालीयग
हे समायाति तदा तस्मै मुनी शायत्पज्यमानं सकृपानं च देयं तद्दानं बहुफलं मुक्तिदायिस
विष्यति अथ तत्रैव वसिक्षार्थं प्राप्तोन्यदा श्रीमहागिरि तत्रागात् यदा तेऽभ्यासक्तं पानं प्रतिला
म्भनायोद्युता ऽसुवन् तदा ज्ञात्वा दस्तद्द मात्तारं ज्ञात्वा मह मुनि रुपाश्रयेग वा सुहस्तिसूरज
गाद वद्वउपदेसात् श्राद्धाऽनस्तद्धा सिद्दाम लदात मग्नज्ञयन् नेद्द् पुनः करिष्यामीति प्रोक्ता सु १२३
हस्ती क्षमयामास विनीतात्माजीवंतस्वामिप्रतिमारथयात्रां निरीक्ष्य महागिरी सुहस्ती सू
रि भगच्छतुः स्म अवंतीं तदा सप्रासण संप्रति जितानेक वैरिचक्र आदाशीत उत्सवादथश्री

जीवंतस्वामिनिर्ययौ रथ्या संसारस्य गरोज्ञारकारणं नीयमानं सरथो स्वीयमानः सुहस्ति
सूरिणा श्री संघेन स्वयं स्वाने रथ पर्वेट तिसमइतो रथ्यात्राम्प मार्णा राजद्वारमागात् तदारा
जा सप्रतिग वाक्षस्थ श्रीसुहस्तिसूरिगच्छत् मवलोकयद्दध्यावित किं मेष यतीशः ज्ञा
तात्माउ एपमुर्निः मयादृष्टौ स्मिंनु वे वाऊ त्रहृष्टो सायेनास्मिन् दृष्टे तीव मोहो जायमानोस्ति
यस्मिन् दृष्टे स वेन्मोदो दुषस्त्वप्रलयं व्रजेत् स विज्ञेयो मनुष्येण बांधवस्त्वं जन्मनः १ इत्ये
वं चिंतयन् विमृशन् आगतमूर्छो नृदेवः पपाता वनीतले तदा मंत्रिभिरनेके वातिप्रदेशपादिभिरुप
चारैः सचेतनो स्त्वा जातिस्मृतिमाप उत्थाय तत्क्षणान्नृदेवो गुरुं त्रिप्रदक्षिणी कृत्य श्रीसु
हस्तिनं सर्वं तत्वसंबंधिनं स्वगुरुं ज्ञानंत्॥ स्तत्तलमिलन्मौलिर्नाना मा चैत ततो हस्तोया
जय वा राजा सानंदउवाच भगवन् के। नफलेनजीनधर्मः फलीत आरत्पकु
स्तरो स्तस्पस्तपकमं मृतं फलं स्तपकफलं से दोस्त कल्पाश्चातेनुत्तराख्य १ पुनः श्रद्धी
शः पप्रच्छ अव्यक्तस्य सामायिकस्य किं फलं स्यात् वति गुरुरा हृ सामायिकस्य केर्षे यत्पुण्यं स्या
वति तस्य संख्यां कर्तुं नशक्यते सामाइयंमिकए समणो इवसावओ हवइजम्हा एएण
कारणेणं बहुसं सामाइयं कुज्जा १ ततोऽव्यक्तसामायिकस्याप्य प्राप्यते एतच्छ्रुत्वा राजाऽज्ञ
गौ भगवन्नहं वयोपलक्षणवा उपयोगेन विज्ञाय गुरुराह ज्ञानोपयोगात्त्विदितोऽयं
श्रीमहागिरिसूरिभिः सममगच्छा कौशांब्यां मागतोऽम साधुवाऽकल्यात् वसतेः संकीर्ण
त्वात् प्रथगस्थितौ आवां तदा निडर्लिंदो प्रवर्तमाने आहारमहर्द्धिको अस्मस्यंबहु अन्नं

सरदेसरह० विहारयंतिस्म कस्यापिश्रेष्ठीनोगृहे साधवोऽस्मदायाभिक्षायैयावत्तदैकोरंकस्तेषांपृ
ष्टि धान्यबहुविहार्यमाणं वीक्ष्य वर्त्मनिजगौ अरेदीना बुभुक्षितोस्मि मह्यं देतेनमो
१२४ ज्यं किंचिद्दीयतां साधवोजगुः गुरवोजानंति स्वयंदातुंकिमपिनेश्वरा ततोरंकगुरुपा
र्श्वेगत्वाभोजनमयाचत तदागुरुभिरितिज्ञाय ज्ञानवद्भिस्तस्याग्रेतनेसवदृष्ट्वाप्रोक्तं।
व्रतंचेद्गृह्णासि तदाभक्तमेतस्मत्पार्श्वात्रंकोऽचिंतयच्चिरंकष्टसहाम्यहं तदव्रं
तेजकष्टं यथेष्टं यत्रलभ्यते रंकोऽहंममस यमददतु गुरुभिः सयमस्तस्मैदत्तं अल्प
मायुर्मत्वातस्यान्नपानेनयथेष्टंभोज यित्वासौ वंदितधये साधोपार्श्वेसाधुयुतो
रंकसाधुश्रेषितः तत्रइत्यस्त्रीयुता ऽनिर्वहीतोयाति तदा धनेन तेन अहो
धर्मस्यमहिमाअये पोयथेष्टलब्धएवं विधासाधादयोममाद्यदीक्षांतंवदंते व
र्धमानश्चावोरकः पश्चात्पालायाआगते १ऽकस्माद्वलिष्टाहाराजीर्णत्वात्ग्लानीभू
तोरात्रौतस्यागुरुभिर्निर्यामितोमृतः सरंकःसाधुरव्यक्तसामायिकोविपद्यराज्यस्त्वम
णालस्तूपकुणालस्त्रियागजोसूत्वयंतेरंकदीक्षादातारःस्म पुनःसूपोऽवगत्य
राज्यसंस्तवोभवतप्रश्नादृष्टवंजन्मनियुष्यंगुरवोजाता अस्मिन्नपिस्तवेसवतांगु
रवोभवंतु श्रीसूरुहस्तिसूरिराह राजन्मुरवदेस्वश्रीपवश्चेमयजीनधर्मसज ततोरा १२४
जाबभूपरिवारयुतगुरुपार्श्वेधर्मश्रोतुंगतः त्रिवर्यसंसाधनमंतरेण पशोरिवायुर्वि
फलंनरस्य तत्रापिधर्मप्रवरंवदंति नतंविनायद्भवतोर्थकामौ १ संप्रतिजीनधर्मजग्रा
ह देवोधर्मएवममस्तंवतु ततसंप्रतिस्तूपतिजीनधर्मवासितसप्तधातुश्राद्धपुंगवोऽभूत् यतः
श्रास्त्रेयपरमपए पावेयद्धेमिसयसकहांए जीवोजिणदलएायं पाविवजंइसावउधम्मे
संध्यात्रयेजिनार्चांकरोतिस्म राजासाधर्मिकवात्सल्यप्रतिदिनंव्यधाच्च सप्तक्षेत्र्यांधर्मनव्य
पन्मनागपिवेलानिःफलास्तूपोननिर्गमयामास अवाप्यधर्मावसराविवेकी कुर्यादिले
बनंत्विवस्तराय यथाजिनस्तक्षशिलाधीपेन रात्रिव्यतिक्रम्यकुननेनेमे १ दीनेभ्यायाच
केभ्योयाचकेभ्योदानंददौतिस्म स्तूपस्ततोदि ग्यात्रांकुर्वाणसंप्रतिस्तूपस्त्रिषंडस्तरतसाध
यामास त्रिषंडाधीपतेरष्टौसहस्त्रराजानं :सेव्यते पंचलक्षमितागजा एककोटिमि
तास्तुरंगमाजाता :कोटिसप्तमिकासेवा काः रथानांकोटयोनवासवृत् अनेकदे
वासांनिध्यंकुर्वंति सूवर्णरत्नकोशप्रमांण विभुधैरपिनज्ञाते श्रीसूहस्तिसूयुक्तं
धर्मसदाकुर्वन्वहूपुण्यमर्जयामास वर्षे २ यात्रोत्सवेःसंप्रतिस्तूपेनतन्यते श्रीसूह
स्तिसूरिगुरवोऽपिनानादेशविहारात्तत्रागछंति तदाश्राजीनचैत्येभ्यः वालायिवालोचनेच
मंकृतिःससम्यकै हृत्पमानोविमानिभिः १ चचचतुर्विधातोद्य वाद्योरुप्रेक्षणीयकः आ
नंदनिद्रानिर्मग्नः जनःस्वप्नायितोत्सवः २ सरासैःश्राविकालोकैः नमद्भिःमंगलायिनैःध
मार्मविमस्तावत्तैः खिमजितपातकः ३ पूज्यमानजिनोत्तक्षैः प्रत्यहदोलकालयकाश्मीरनी
रपूरेण दीयमानेछदाग्रतः ४ चतुर्विधमहासंघ चतुरंगचमूहत रथस्तीर्थपतेर्मौंदु ड्रोहि
णायांत्रयाचलत् ५ पंचभिःकुलकं त्रिखंडक्षमातलोद्धारःधुर्यैःसंप्रतिस्तूपोजैनीमहज
प्रतिमा

भरहेसर
वृत्ति

१२५

यत् तदैवाऽऽर्यसंप्रति आवैताढ्यसमतातनित्यवोचत् अपि चेन मयि यदि सर्वो लो
ऽको स्फः तदा श्रमणानामुपासकाः सर्वेऽपि इति संप्रति राजा देशान्तेषु पास्वंदेशे जैनधर्मं श्रम
णोपासकोपारास्तेऽजनि रे आर्यदेशस्वान् नृपान् जैनधर्मकारकान् कृत्वा शुद्धधीः संप्र
तिनृपतिरिति दध्यौ निशीथेऽनार्यदेशेषु मया कथं जैनधर्मः कारयोष्यते लोकपार्श्वात्
साधुन्वितो धर्मोपदेशको ददाति तेन प्रथम श्रमणोपासकाः प्रेष्यंते तत्र धर्मोपदेशदो
धा श्रावकान् कुर्वते ततः संप्रतिनृपेन बहवः श्रावका यतिवेषधारकाः कृत्वा चालिता
स्तत्रापरि प्रोक्तं ते सर्वद्विचत्वारिंशद्दोष वर्जितमाहारगृहीत्वा साधुत्विरिवसर्वक्रिः स्वा
ध्यायादि सर्वं कर्तव्यं नो चेदत्र चरमवीं श्री सोऽग्रहीष्यते मयाऽएवमुक्ते चेद्यादिकारी
ष्यतैते दोऽपि गुलेयास्मादास्यते मया ततः संप्रतिधर्मोपदेशेनऽपि दान्ति नृपतिर्देशा
त् तेश्रमणोपासका ग्रहीतसाधुवेषा निर्वा हमात्रग्रहीतधना अनार्यदेशेषु ययुः
तत्रत्या लोका अस्मै प्रतिधर्मोपदेशं ददाति तद्यथा अहिंसासत्यमस्तेयं त्यागो मैथु
नवर्जनं एतेषु पंचसु तत्त्वेषु सर्वे धर्माः प्रतिष्ठिताः १ प्राज्यानि राज्यानि सुभोजनानि सौ
नाग्यनेरोगसुयोग्य वर्ग्याः रामा रमारम्यय शोविलासा स्वर्गापवर्गौ प्रनवतिधर्मा
त् २ दारिद्रमुत्पापरिकर्मरुचा उयस्वभावा सुखसंगतानि एकचूरं कवृकदन्नलो
ज्यं [illegible] मुनित्वमुख्यान्नपानवस्त्रानेन प्रतिलानयंति तत्रत्यालो
काः [illegible] तो जीवा [illegible] मादिष्ठ स्वात्र यं चयंतिस्म तेत्या धुविस्तेत्रना

१२५

यदि [illegible] श्रावका हताः संसेरुक्ते नवतां को गुरुरस्ति साधुरुक्तमस्माकं गुरुः श्रीसु
हस्तिसूरिः [illegible] साधुविहारेऽमनार्यदेशेषु जायमाने श्रुत्वा कष्ट ततोऽनेके साधव
स्तेषु तेषु अनार्यदेशेषु तेषु [illegible] निर्वाहास्ता अत्रेत नाणी कृते सुकृतिनः परिपालयंति अन्येद्युः श्री गुरु
निरुक्तो संप्रति नृप विशेषतो दानमनर्गलं दीयते दानं विना नोगो न नवति च उधो धर्मः श्री जिनेरु
क्तो न तोष्य धर्मोऽनुत्तमः उक्तः यतोऽन्यदानं दिवापरो धर्मो न कर्तुं शक्यते यतः निखिलेष्वपि धर्मेषु
दानधर्मो विशिष्यते दानधर्मं विना यस्मिन् मुक्तिर्नेवाप्यते क्वचित् १ ततो ग्रामे स्मत्रागारान् का
रयन्नृपः अन्येद्युः गुरुपार्श्वे धर्मोपदेशश्रोता तस्तदा श्रीगुरुनिः प्रोक्तं जिणनवणबंबठाय
सघस्स कुवाः सत्तखित्तेसु विवीय धणंपि वीयं शिवफलइयहो अनंतगुणं १ प्रसादात्श्री
जिनेन्द्राणां कारयत्सव्यमानवः लनतेस पा श्रयः सुखश्री हरिषेणवत् २ पुराश्री हरि
षेण चक्रवर्ती श्रीगुरुक्तधर्ममाकर्ण्य षट्खं महीमंडले जिनागारैस्तूषयामास ततः
स चक्रवर्ती सर्वकर्मक्षयं कृत्वा मुक्तिं ययौ इति श्रुत्वा संप्रतिचक्री त्रिखंडमही जीनमंदिरैरमंड
यत् सत्रागारेषु दीयमाने दानेपदि वशी ष्टसुक्तं घृतादिकं नवति तदा सत्रागाराधिकारेणो ग्र
क्रतिस्म सुनृपोऽन्यदा सत्रागाररक्षकान् प्रति जगौ यदि शिष्टमन्नं नवति तद्व्रती न्यो नगृह्णाति यतः
साधवोऽकृतोऽकारापितो आहारं गृह्णातिस्म सवयो विल वान्नरिग्रहं निर्वाहं एतवेदास्यामि रा
ज्ञः आज्ञया साधुस्यो तप्रासुकं ददिरे सत्रागाररक्षकास्ते अमुना साधुः अस्तु गृह्णाति अन्येद्यु
आर्यमहागिरिः श्री सुहस्तिसूरितथा विधाहारगृह्णन्तं श्रुत्वा ततो वाचाविराजपिंडस्य दोष
ग्रहणं कासि ज्ञानेन्नषिग्रहानात् साधुनय्यनुज्ञासि सत्रागारस्य साधुनामाहारगृहीतुं नकल्पते

यतः अहाकम्ममुद्देसिइत्यादि सूत्रस्तके प्रोक्तो सक्किसास्तराः अमी ददउदाने अस्मान्निईदृग्दानं
विश्राणनविषये किमुक्तं नास्ति स्वनावेनपरार्थमत्रनिष्पाद्यमानमस्ति तेनात्रको दोषः नणु
मुणिणा जन कयं न कारियं नानुमोइअं तेसि गिहिणा कउं माइउ तिगरणसुद्धस्स कोदोसो १ म
हागिरिगुरुस्माह सचेतरु विसुणीणो गिण्हंतो वट्टए पसंगं से निद्धंधसोयगिद्धा समुयइजोयं
पिंबजयणा २ महागिरिगुरुस्माह ज्ञातस्पयं किंमद्विन्नो अनेनवचसा श्वस्त्र पातो नवतिदे
हनो २ ए थगजलानाआधूनो सामाचार्यैवसंगति समाचारीविभेदेन जंवकुर्वतिजायते। २
स्ययेनमिस्तवं द्वेष मा नो मानयतु गुरून्पदो वादायशिरसा जगाचार्यस्तुहस्त्यच २ एहाम
हापराधोयं मयिकोवीदवविलो दांतव्यं। नवता ये क वारंकर्वेइदंननु १ श्रीमहा
गिरिसूरिराह नवतः कोदोषो दीयतेउ :खमा काल विलओ तमीदं यतः इति
बंधो श्रीसूहस्तिसूरिश्रीमहागिरिसूरिश्री जीवंतस्वामिजिननत्रुमवत्पांययो तत्र
जिननबायत्र दस्यापर्णनिर्वाणं कौश्रीवीरसा। मर्वस्थतं स्वस्वाधिसमेतो २ यत्रचगजेंद्रोकी
न्पधूत तस्मिन् तीर्थेजिननत्रयथा तत्रानशनं गृहीत्वा श्रीमहागिरिर्देवलोकंगतः ततश्चनवा
मुक्तियास्पति श्रीसूहस्तिसूरिनिरुपनेकान्सत्वशरीरिणः प्रबोध्यात्रिदिवेनेजे क्रमान्मु
क्तियास्पति इति आर्यमहागिरिश्रीसुहस्तिसूरिकथा ३६ स्वकटंबंसवालोधौ पतंतवाणइ
वेभया उत्तार्यतावि केरार्य रक्षते नैववेगतः आर्यरक्षीतसूरिदीक्षादिसंबंधः श्रीवज्र
स्वामीपर। श्रोतोस्ति सवाच्य एकदाश्री आर्यरक्षीतसूरि स्वकटंबप्रतिबोधायचचा
ल तत्रागतो गुरुः स्वकुटंबं प्रबोधितमातान्नगनीबकुपरीवारश्रुतसंयमजग्राह।

Dr. BHAU DAJI MEMORIAL

पुनः सोमदेवो जनकोदीक्षां पालयउ मशक्तः श्री आर्यरक्षितादि कुटुंबस्यानुरागेणतैः समं
ग्रामेरहउ २ वनेगछति सोमदेवो लज्जयारजोहरणादि गृह्णाति यदा श्रीआर्यरक्षीतयती
दीक्षार्थीभिउऽकथयति तदा सोमदेवो वग् अत्र ममलज्जा संतितेनलज्जामि यदि ममां
वरं युगकुंडीकाछत्रिकोपानहीयज्ञोपवीतं अनुजानीत युयं तदाहं दीक्षां गृहीष्यामि गु
रुभिरुक्तं एवं नवतु ततोवीर वेषयुतः प्रवज्याजग्राह।। सोमदेवः ततोगुरूणांनुज्ञातो
धोतकांबरादि सर्वसोमदेवो दधातिस्म ऽन्यदागरुवः श्चैत्यदेवान्यतुं गतः तत्र सर्वे
राक्षीताः शिशवः सोमदेवं विनासर्वान् साधून्चुवंदिरे। तदा एकेनशिशुनोक्तं ए
षसाधुकथंनवंद्यते तदापरैरुक्तं वयं साधुनेववंदामहे एषसाधुगृहस्थवेषध
रणात् ततः सोमदेवकुजुस्वसावस धुस्तान् प्रतिप्राह युयमितान् साधु
न्वदस्प मानेनमतः ततः किनाहं साधुः तैरुक्तं कथंसाधु तवतुवस्त्रयुगगृह
स्थ उत्पवत्रेतो। ततस्तेन सामदेवनकुं। डिकोपानत्त्रयज्ञोपवीतानित्याजितः सो
मदेवः कदिपट्टकं मेकनमुंचते बकुशोबालकपार्श्वीजल्पितो। पिसोमदेवः ततोगुरू
णानुज्ञातो धोतिकांबरादि सर्वसोमदेवोदधाति इतस्तत्रसाधुस्ती व्रतपस्कारीतुक्तं प्रत्या
ख्यानंचकारः तदानेकेजनाश्राघास्तस्पसाधोरनशनमहोत्सवं चक्रु तदासाधुसिश्रूषारा
धनातस्पसाधोसम्यग्कारिता जिनेन्द्रध्यानपरोमृत्वासाधुस्वर्गंजगाम तान्तस्य निमि
त्तकडिपट्टबोसरणगए आयरियासणंतिय एनंमृतसाधुवहतेतस्पानतदुणमुक्ति
गमनयोग्यनवति तथा प्रथग्र२सर्वेसाधवोजल्पंति अनमनं साधुवंदामी तदासोमदे

Dr. BHAU DAJI MEMORIAL

कोपि जगावहमपि साधुमेनं वंदामि तदा गुरुभिः प्रोक्तं मृतसाधुवंदेनासाधुनो देवा विघ्नं कु
र्वंति यदि नवंदते साधुस्तत्र तदा तस्य देवोऽपि प्रसन्नो भवति तदा सोमदेवो जगौ अहमे
नं साधुवंदामि मम अनंतं पुण्यं भवति गुरवो जगौ रत्र विघ्नं बालकादिकृतं बहु समुत्पद्य
ते तवसाधुवंदतः सोमदेवो जगौ मया सर्वं उपसर्गं सहिष्यते तदा स सोमदेवसाधु मानीय तस्सा
धुमुत्पाट्य चलन्नाय दा तदा श्रीगुरुभिः शिक्षिता बालकास्तत्रागत्य कस्मात्तस्य साधो
: सोमदेवस्याधोतिकं कर्षयामासुः तदा गुरुभिः प्रोक्तं सो साधुव एकं वस्त्रमानयत तर तदा
सोमदेवो जगौ जंदघंटुं दधमेव एवजुस्य तं सोमदेव देवसत्य साधुरभवत् तस्य सा
धोरग्निसंस्कारं कृते सदा गुरवो देवगृहे देव चोलपट्टं परिधापयामास ततः सोमदे चोलपट्ट पराधापयामास ×
वसत्य साधुरभवत् देवान् तुं उरागता॥ तदा सर्वान् साधून् सोमदेव आधावंदते
स्म सोमदेवलज्जया भिक्षार्थं श्राद्धगृहे नं ति। एकदा श्रीगुरुभिरासन्नग्रामे गच्छद्भिः
श्राद्धमन्नमानीयत्तकितव्यं सोमदेवो भिक्षां वनात श्रुत्व श्रीगुरुषु ग्रामंगते षु साधुनिगु
रुक्तं कृतं एवं द्वितीयदीने गते तृतीयदीने गुरुरागा सोमदेवेन स्तान्नं कं स्वरूपा श्राचे त
तोगुरुं प्राह सो शिष्या अस्मतुपितः कथं तत्क्तं नानीतं तेषुर्वं ज्ञाप्यता जगुः किमयं स्वयं विहृत्य न
याति ततो गुरुभिरुक्तं सोमदेवाग्रे स्वयमत्रासन्ने गृहे गत्वा हारमानय गुरुणो को लज्जा
स्वकास्यापि मह्यस्य गृहं छिद्रिके प्रवीष्टः श्रेष्ठिन्योक्तं यते बहि छिद्रकेन प्रविश्यते साधुः सा
धुः प्राह लक्ष्मीः छिद्रकेपि प्रविश्या वरा श्रेष्ठी हृष्टः ३२ मोदकान् ददौ हृष्टो याति गुरुपार्श्वे १२७
दर्शितं तेषु गुरुणोक्तं साधुः सोमोदकान् दृष्टा तीसोवगृए या प्रस्तरादीयते येरवमहिवि

गोपितः गुरुभिः सिंहगिर्याख्यया वापरे स्थिता पूर्वमेवके न्योद वैवलो क्कार: अधुनापि तथा कर्वे
उ ततः साधुन्यो मोदकान्शरद वा सर्वलाभोदय कर्मयोगात्परमान्नं विकृत्या गात्पारण
चक्रे ततो लज्जामुक्ता सदा विकृत्या याति सोमदेवो भिक्षामानीय पारणं चकार श्री आर्य
रक्षितसूरयः पाक्षलीपुरपत्तने ययौ तत्र चंद्रनरेस्वराधर्मे श्रोतुमायया तत्र गुरुभिरुपदे
शो ददे निर्देतः करटीह्यागतजव श्रद्धाविनासर्वरी० इत्यादि धर्मो पदेशमाकर्ण्य राजा
जितधर्मं प्रपेदे श्री आर्यरक्षितीसूरय प्रस्ततिसूरयः क्रमाद्वसरेस्वर्गेययुः श्री आर्य
रक्षितदीक्षाग्रहणसंबंधो वज्रस्वामिचू। तेज्ञेय आर्यरक्षितसंबंधः २७ अनर्घं च
स्सरक्तापि नमू चेते धृतिमान् यथा राजर्षि पदमादयो दायनः शिवमादस्नात् १ ए
कदा श्री वीरजिनराज समवासार्षीत् तत्रालयकुमारो धर्मश्रोतुं समागतः प
रमं मुनी वीक्ष्य प्राह्णोत् भगवत्कोयं यति प्रभुणोक्तं अतिमोराजर्षि रयमुदयनन्
पः अस्य योवगत् अनेन कथं व्रतं ग्रहीतं कथं मुक्तिं गमिष्यति प्रभुणोक्तं श्रूयतां सं सिंधुदेस.
लंकारलेवीत नयपत्तने उदयनो राजा राज्यं करोतिस्म तस्य चेटकराजपुत्री प्रभावतीनां
म्नी पत्नी बभूव इतस्तत्र वास्तव्य कुमारनंदी स्वर्णकारो विषयलोलुपो न्यदादेवताद्व
यदर्शनात् प्राह को सत्यस्तास्ततः ता अयोप्राचे पंचशैलद्वीपवासिन्या हासा प्रासा कोदेवी
स्तः यदितव सोगेच्छास्ति तदात्रागत्यावयोः पतिर्भव इत्युक्त्वा तेगते सोपिस्वर्णकारस्त
यादेव्याः पतिर्नवामी वाञ्छन् केनापि नरेण समं तरीमारुह्य नीरधौ चचाल वृत्तं निःस्व
र्णकार प्राह कथं हासाप्रासासयोगो भवति तेन सांयात्रिकेणोक्तं अग्रे ऽ दृश्यमान

०उत्तरदेसर
वृत्ति
१२८

गिरेरुपरि कृष्णवेतरुर्महानस्ति तस्याधो यानपात्रे गच्छति यः स आरसीत् तस्य तरोः शाखायां
हस्ताभ्यां गृह्णाति तत्र च दैवस्थितश्च निशि वीश्रान्तो नीचैर्भारुंडपक्षिणां चरणे विलगति च
सततत्रगतो मृतान्याउक्तं मनुष्यरूपेण किं तत्र गत्वा को प्रयोगेण अस्माभ्यां ध्यानेन
अत्र उत्पद्य विलास कुरु तच्छ्रुत्वा पश्चादागत्य एवं कृत । नागिलस्य वचनश्रुत सस्वर्णका
रव्यंतरोत्पन्न नागिलोपि वैराग्येन प्रवज्य तपस्तप्त्वा द्वादशमे स्वर्गे सुरो ऽभूत् अथा च्युत दे
वेनंदीश्वरयात्रां गच्छन् तव्यंतरं गले बद्धमृदंगमुपलक्ष्य प्राह किं जातमिदं तद्व्यंतरेण तेनो
क्तं उरके पतितो ऽस्मिन्निस्तारय मामस्मात् कष्टा । न तेन देवेनोक्तं यदि त्वं देवाधिदेवप्रतिमान
वीनां कृत्वा गोशीर्षचंदनाप्रतज्यकापि। तां स्वं कापितां पूज्यमानां कारय ततस्त
वास्माकर्म्मणो निस्तारो भवति तदा सर्वे तरस्तथाकृत्वा तां महाप्रतिमां केनस्याया
त्रिकोपांता वीतभयपत्तने प्राप्ती चकार तां प्रभावत्यै अर्पयामास । सा सांयात्रिक
वकुकालानां प्रतिमा प्रभावती प्रपूज्यासन्नं मृत्युं ज्ञात्वा देवाधिदेवप्रतिमा दास्या कुब्जिका
या पूजायै ऽर्प्पयामास ततो विशेषात्स्नुस्तु पूजयामास राज्ञी समुत्पन्नवैराग्या श्रीवी
रपार्श्वे व्रयमंमदीय क्रमेण सौधर्मे देवत्वेनोत्पन्ना तस्या देवाधिदेवस्य पूजां कुर्वत्या का
पि गंधारोत्तर श्रावको देवान्नमस्कर्तुं सर्वत्र वर्धमानस्तत्रागात् कियत्कालं गंधारः तत्रास्थि १२८
तः अन्यदा तस्य देहे रोगोत्पन्नः तया दास्या शुश्रूषिताः तदा ततस्तेन श्रावकेन तस्यै दास्यै
गुटिका बुद्धार्पिता । ततः कुब्जिका एक गुटिका सद्गुणेन देवागनाउऽन्यदेहेन त त
तः सा चरिवरमगुटिकां ध्यायति ततः केनचिद्व्यंता प्रद्योतनाय नृपः प्रोक्तः स त्वेया

भ्यो स्ति ततो द्वितीया गुटिका भक्षिता तस्या ऽधिष्ठायकदेवेन तस्या दास्या मनोगतस्तावद्रूपं च चं
प्रद्योतनोत्रनिवेदीति ततो प्रद्योतनो ऽनिलगिरि कुंजरारूढो रात्रौ तत्रागत्य दासी देवाधि
देवप्रतिमायुता लात्वा स्वस्थानेययो उदयनो निजे समदगलनाद् दासी प्रतिमाहरणस्य स्वरू
पं ज्ञात्वा चुक्रोध ततः संनद्धमहासेनायुत उदायनः प्रद्योतनाक्षिष्टायतामवंतीययो
तत्र दासी प्रतिमायुता मार्गिता स यदा नार्पयति तदा महायुद्धे जायमाने उदयनः प्र
त्नी प्रभावतीदेवः स्वयं आदित्य प्राह सौ उदयनचंद्रस्मरणादनु वीतभयपत्तने धूलिकोटि
पतिष्यति तेन तत्र न नेतव्या अत्रैव तिष्ठउ सा था कृते तेन उदयनेन मम दासीपतिरेषः
इत्यक्षराणि प्रद्योतनेन चिति तमध्ये या व किमपि न दृष्टं राजा सहस्रोज्ज्वेनम माप
स्तुतं न नं विषदासत्वं सौ मम एवं ध्यो चा प्रद्योतप्रोक्तं हू उ रा एव कुदा न प्र
ष्टा मधुना कथं प्रच्छ्यते ततस्तेन राज्ञा क्त स्वव पर्यूषणा ह तात रूपकारेणोक्तं -
ततः सापिमायां विधायुप्राह अहमपिश्राद्धः पर्युषणापर्वे विस्मरत उःखात् ततो मपु
पवासोभवउ ततः प्रद्योतप्रोक्तं राज्ञोत्रे तेन विदीत ततो साधर्मिकोयंममेति कृत्वा क्षा
मणकं विना प्रतिक्रमणकं न शुध्यति इति प्रद्योतनो बंधनात्कोटितः मस्तके तस्य स्व
र्णमयं पट्टं बंधकारयत्वा क्षामणकं कृत्वा उदयनः प्रद्योतनं पश्चात्प्रेषयामासा त
तः प्रद्योतो राजा जैनधर्म शुद्धमाराराद्धः उदायनस्वरूपं प्राप्तः उदायनः परमार्हतोभ्यु
दाश्री वीरजनपार्श्वे धर्ममिति शुश्राव आर्यदेसकुलरूपबलायुः बुधिबंधुरमवाप्यने

त्तरदेसर
वृत्ति

१२९

रवं धर्मकर्म न करोति जन्मोयः पोतमुल्लाति पर्योधिगतः सः इत्यादि धर्मोपदेशं श्रुत्वा प्रा
प्तवैराग्यः स्वभागिनेयं स्वराज्ये निवेश्य श्रीवीरपार्श्वे तदा दीक्षां जग्राह ततो नाना तपः क
र्षणे क्रमात् रूपो वीतभये समागात् भागिनेयेन राज्ञा स्वराज्यापहरणशंकितेन पार
णे विषं दापितं प्रपंचेन शासनदेवतायाः सा निष्कासमुत्तीर्णविषः शांतिमत्वा ध्या
नपरः सर्वकर्मक्षयं कृत्वा मुक्तिं यास्यति उदयनोऽयं चरमराजर्षि ततोऽन्यः क्रमा
र समुच्छायतं चरमराजर्षित्वं प्रासीस्तत् ग्रहणं नाम ततः क्रमादायुः समाप्तौ उद
यनो मुक्तिं गतः प्रभावती जीवोऽपि मु क्तिं गमिष्यति उदायनकथा ॥ २८ ॥
किंचित्सिद्धांतस्य ग्रणनाराधनाहर्षं वा करणात् लभ्यते स्म स्वदंस्थानं मन
कवत् स्फुटं तद्यथा श्रीसय्यंभव स्तदा यागं कारयति तदा श्रीप्रभवस्वा
मिनाः स्वगच्छमध्ये ताद्दशं पट्टस्थापनार्हम द्दष्ट्वा येज्ञकर्मरुचि य्यं सवं तं प्रयोगज्ञातः
साधुद्वयं प्रेष्य अहो कष्टमहो कष्टमतिज्ञापितं तेन दृष्टं तैरुक्तं मगुरवो वदति तत्रा
गतेन दृष्टेन दृष्टं गुरुभिरुक्ते यूपातले श्रीशांतिनाथप्रतिमां प्राडुः कृत्वा वीदय गुरु
पार्श्वे दीक्षां जग्राह तदा सर्वं तस्य पत्नी साधानस्तत्र ततः तयाउत्रोत्साचि तस्य मनक १२९
इति नाम ददौ मनकः क्रमाद्वर्द्धमानो मात्रा लेखशालायां मुक्तः अन्ये धुरपि स्म
मति लेखशालकाः कथयंत सांति स्म ममपित्रः किंनाम क्रूत्रास्ति मात्रोक्तं तवपि
त्रा जैनी दीक्षा गृहीता सय्यंभवाभिधानो तव ज्ञा स ख्यतीवान् प्रति बोधाय त्रस्ति

पाटलीपुरे ततोमनको मासस्य मोहयंपित्रिमिलनार्थं चलितः पाटलीपुरसमीपे मनको गतः
इतश्रीशिष्यैः रुवसूरिर्तनुगमनिकायामागतवान् स मनकस्तत्पप्रच्छ शय्यंभवसूरि क्वा
स्ति कीदृग्रूपोस्ति गुरुभिः प्रकारेणोक्तं महामवास्मिन्वया संबंधः कस्यास्ते न प्रोक्तं व्य
ततो गुरुणा सार्द्धं शालायां गतो मनकः ततो मनकेन दीक्षां जग्राह श्रीशय्यंभवसूरिभि
र्मनकस्याल्पमायुर्ज्ञात्वा सीघ्रातसारं श्रीदशवैकालिकं कृत्वा मनकस्य पठनाय ददे
मनकेन षट्मासे दशवैकालिकं पठितं गुर्वोपदेशात्त्र घुरपि वैराग्यवान् क्रमादायु
षात वेलायां मनकस्याराधना गुरुभिः कारिता सन्नध्यानान्मृत्वा स्वर्गं जगाम
ततो ऽग्निदाह मनकस्य दत्वा सय्यंभवगुरु पदे संदददत्रश्रुपातः कृतः उपदेशा
नंतर श्रीसंघेनाश्रुपातस्य कारणं पृष्टं गुरुभिरुक्तं मनमामममपुत्र ततः स
र्वे साधुभिरुक्तं किं न ज्ञापितं गुरवः प्रो चुः यद्यहं स्वपुत्रसंबंधमकथयिष्य
तदाह चारीत्रेनाराधयिष्यते वैयावृत्त्यवि नाकर्मक्षयो न भवति ततः तत शिष्यस्य
वसूरिभिः दशवैकालिकग्रंथस्थापितः ग्रंथश्च सिद्धांतान्निष्ठस्य साधुनामुपकाराय त
तः शिष्यंभवसूरिभिः दशवैकालीकग्रंथस्थापितः साधवोऽधुना पठंती च इतिम
णिककथा २९ इतेन न जायाग फलदृष्टान्यादाद्गत कालीकाचार्य आदृष्टान
रकस्य गतिस्फुटं १ तद्यथा तुरमणिपुरि कालिको नद्देवो बस्तव तस्य नन्दाफा सरोदरी
जाता तस्य स्वश्रीयादत्त नामाभूत् कालिकः क्रमात्गुरुपाते धर्मोपदेशमाकर्ण्य वैराग्या
स्यमाश्रिय जग्राह तत्र शास्त्रार विनोदेनोत्पत्तनिर्गतो तत्र क्रमात्सप्तव्यसनासक्तो बस्त

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 11 June, 2017

सारद्देसर वृत्ति १२९ | वचक्रमादुदेवयोगाज्जितशत्रुस्तूपस्य दत्तः सेवको स्तत् अशांन स्तूपेन जितशत्रुणा स
दत्तः प्रधानपदव्यां स्थापितः

पत्र १२७ पं जिनेंद्रनी छे

६५ | क १२९